CONSTANTIN ENE
ROMULUS NEAGU
RADU BOGDAN

ROMÂNIA
douăzeci de ani de diplomație multilaterală

editura politică

Scanned with CamScanner

CONSTANTIN ENE, ROMULUS NEAGU,
RADU BOGDAN

ROMÂNIA
douăzeci de ani de diplomație multilaterală

Cuvînt înainte de
ȘTEFAN A. ANDREI

Coordonator: **CONSTANTIN ENE**

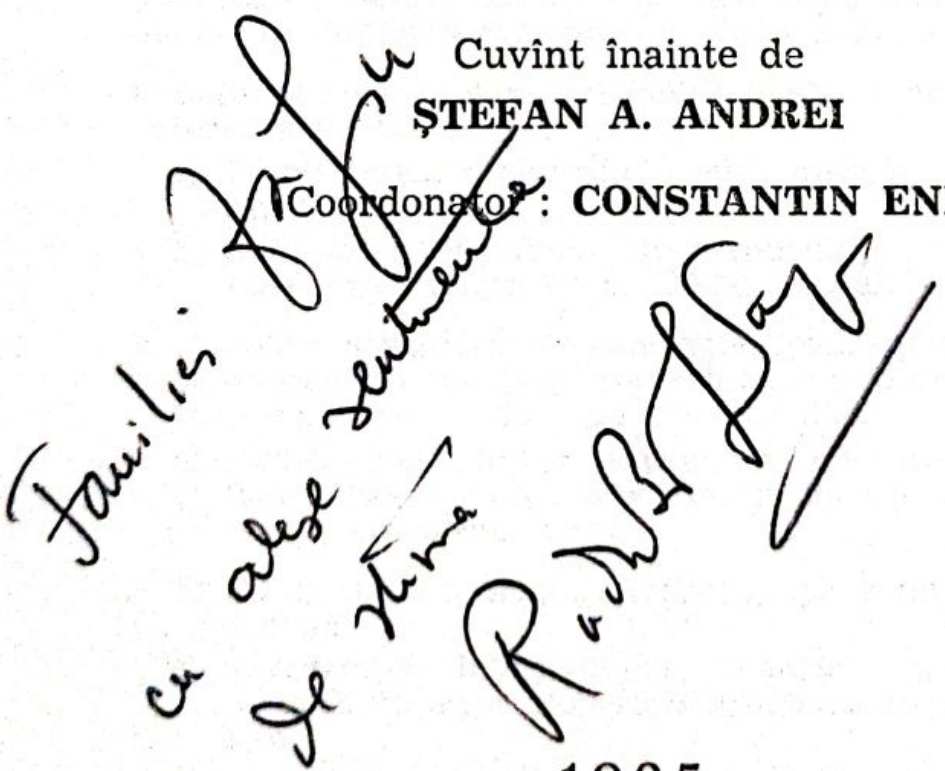

1985

EDITURA POLITICĂ
București

Scanned with CamScanner

CUPRINS

Cuvînt înainte de Ştefan A. Andrei 9

I. *Concepţia preşedintelui Nicolae Ceauşescu privind rolul organizaţiilor şi conferinţelor internaţionale, asigurarea participării tuturor statelor la rezolvarea marilor probleme ale contemporaneităţii* de Radu Bogdan . . . 17

1. Rolul şi locul diplomaţiei multilaterale în politica externă a României 22

a) Problematica diplomaţiei multilaterale şi cadrul său instituţional 22

b) Activitatea României în organizaţiile internaţionale după Congresul al IX-lea al P.C.R. . . . 25

2. Elemente definitorii ale concepţiei tovarăşului Nicolae Ceauşescu privind rolul conferinţelor şi organizaţiilor internaţionale în viaţa politică mondială 30

a) Participarea tuturor statelor în condiţii de egalitate la soluţionarea problemelor majore care confruntă omenirea 31

b) Rolul statelor mici şi mijlocii în viaţa internaţională 34

c) Organizaţiile internaţionale — foruri permanente de desfăşurare a cooperării instituţionalizate a statelor 38

d) Necesitatea strictei respectări a principiilor fundamentale ale dreptului internaţional 41

II. *Edificarea securităţii şi dezvoltarea cooperării în Europa* de Romulus Neagu 46

1. Definirea noului concept de securitate europeană . 50

Scanned with CamScanner

2. Conferința pentru securitate și cooperare în Europa 53

a) Organizarea pe baze noi, democratice a negocierilor 55

b) Codul de conduită 68

c) Măsuri de încredere și de dezarmare 79

d) Dezvoltarea largă a cooperării economice, tehnico-științifice, culturale și în alte domenii . . 82

e) Crearea cadrului instituțional pentru continuarea eforturilor în direcția edificării securității și dezvoltării cooperării pe continent 87

3. Negocierile privind armele nucleare, armele convenționale și măsurile de încredere 94

a) Agravarea situației pe continent 95

b) Tratativele sovieto-americane de la Geneva privind armele nucleare și Cosmosul. Organizarea de negocieri directe între Tratatul de la Varșovia și N.A.T.O. 98

c) Negocierile de la Viena privind reducerea forțelor armate și armamentelor în Europa centrală . . 105

d) Conferința de la Stockholm pentru măsuri de încredere și securitate și pentru dezarmare în Europa 108

4. Reuniunile de experți privind extinderea cooperării general-europene în diverse domenii 113

5. Transformarea Balcanilor într-o zonă a păcii și bunei vecinătăți, lipsită de arme nucleare 120

a) Cooperarea pe plan neguvernamental 122

b) Inițierea unor acțiuni concrete de cooperare în domeniul economic și tehnico-științific 123

c) Convocarea unei reuniuni la nivel înalt a țărilor balcanice 124

III. *Oprirea cursei înarmărilor, în primul rînd a înarmărilor nucleare și trecerea la dezarmare* de Constantin Ene . 130

1. Neproliferarea armelor nucleare 140

2. Organizarea și creșterea eficienței eforturilor în domeniul dezarmării 145

3. Documentul de poziție românesc în problemele dezarmării 158

4. Prima sesiune specială a Adunării Generale a O.N.U. consacrată dezarmării 163

5. Mecanismul de negocieri în problemele dezarmării . 172

6. A doua sesiune specială a Adunării Generale a O.N.U. consacrată dezarmării 179

Scanned with CamScanner

7. Alte activităţi ale României în anii '70—'80 . . . 186

IV. *Instituirea unei noi ordini economice internaţionale şi lichidarea subdezvoltării* de Constantin Ene, Radu Bogdan 191

1. Participarea României la dezbaterile cu caracter economic din cadrul O.N.U. şi al altor organizaţii internaţionale în anii 1965—1975 194

2. Conceptul unei noi ordini economice internaţionale. Documentul de poziţie românesc 201

3. Intrarea României în „Grupul celor 77". Participarea la mişcarea ţărilor nealiniate 207

4. Activitatea României după intrarea în „Grupul celor 77" 210

5. România şi Consiliul de Ajutor Economic Reciproc (C.A.E.R.) 221

V. *Promovarea unor relaţii echitabile între state, întărirea conlucrării între toate naţiunile lumii* de Radu Bogdan 229

1. Codificarea noilor principii de relaţii între state . . 229

2. Eradicarea colonialismului şi neocolonialismului, a practicilor de discriminare rasială şi apartheid . . 242

3. Dezvoltarea cooperării internaţionale în domeniul social-umanitar 249

4. Creşterea rolului O.N.U. în viaţa internaţională . . 259

Scanned with CamScanner

CUVÎNT ÎNAINTE

Eveniment de însemnătate istorică în viaţa poporului nostru, care a deschis drumul unor măreţe realizări în dezvoltarea economico-socială a ţării, în ridicarea nivelului ei de civilizaţie pe calea socialismului, Congresul al IX-lea al Partidului Comunist Român a inaugurat, în acelaşi timp, perioada celei mai puternice şi prestigioase afirmări a României pe planul activităţii internaţionale, răspunzînd cerinţelor de pace şi colaborare necesare construcţiei socialiste, înscriindu-se statornic în direcţia progresului omenirii.

Prin ampla sa deschidere internaţională, prin angajarea plenară în dezbaterea şi soluţionarea marilor probleme ale contemporaneităţii, militantă neobosită pentru o politică nouă, de încredere şi cooperare între state, pentru triumful ideilor păcii, progresului şi libertăţii popoarelor, eliberată de dominaţie şi exploatare, România a devenit una dintre prezenţele cele mai active în concertul naţiunilor, este considerată un partener de nădejde, poziţiile sale sînt larg apreciate, cuvîntul pe care îl rosteşte este ascultat cu interes şi atenţie.

Toată această activitate este indisolubil legată de numele secretarului general al partidului, preşedintele Republicii, tovarăşul Nicolae Ceauşescu, făuritorul şi promotorul neobosit al întregii politici externe a României, iniţiatorul orientărilor fundamentale ale tuturor acţiunilor internaţionale de răsunet ale partidului şi statului în perioada deschisă de Congresul al IX-lea. Prin viziunea

Scanned with CamScanner

revoluționară asupra fenomenelor vieții internaționale, prin aprecierea realistă a tendințelor și evoluțiilor lumii contemporane, prin umanismul și înalta responsabilitate față de destinele păcii, prin abnegația și pasiunea cu care slujește aspirațiile cele mai fierbinți ale poporului nostru, ale tuturor popoarelor, tovarășul Nicolae Ceaușescu și-a atras o unanimă prețuire și un înalt prestigiu pe toate meridianele, ceea ce se răsfrînge nemijlocit asupra prestigiului și demnității întregului nostru popor. Cu cel mai deplin temei se poate afirma că cei 20 de ani de cînd se află în fruntea partidului și statului sînt și din punctul de vedere al activității în domeniul vieții internaționale anii cei mai rodnici din întreaga noastră istorie.

Alături de dezvoltarea relațiilor bilaterale cu celelalte state ale lumii, România atribuie un rol de prim ordin activităților politico-diplomatice în cadru multilateral pornind de la importanța Organizației Națiunilor Unite, a altor organizații și organisme internaționale, ca foruri pentru asigurarea participării tuturor statelor lumii la dezbaterea și soluționarea problemelor complexe ce se pun în fața omenirii. Este credința fermă a țării noastre — subliniată frecvent de tovarășul Nicolae Ceaușescu, mai ales în actualele condiții de gravă încordare în lume — că „organizațiile internaționale pot aduce o contribuție de preț la realizarea destinderii în lume, la stimularea schimburilor de valori materiale și spirituale între națiuni, la afirmarea și respectarea principiilor independenței și suveranității naționale, egalității în drepturi, neamestecului în treburile interne și avantajului reciproc".

Interesul deosebit pe care țara noastră, președintele Nicolae Ceaușescu îl acordă organizațiilor internaționale este direct legat de cerința fundamentală a democratizării relațiilor internaționale, ca problemele internaționale să fie soluționate într-un mod nou, democratic, cu participarea activă, pe bază de egalitate a tuturor statelor, în primul rînd a țărilor mici și mijlocii, a țărilor în curs de dezvoltare și nealiniate. Este meritul tovarășului Nicolae Ceaușescu de a fi evidențiat importanța pe care o are, în zilele noastre, asigurarea cadrului de participare la viața internațională, alături de statele mari, a țărilor mici și mijlocii care reprezintă majoritatea statelor lumii — cele

Scanned with CamScanner

mai multe dintre ele născute pe ruinele fostelor imperii coloniale — purtătoare ale unui suflu înnoitor în viața internațională, în mod firesc cele mai interesate în eliminarea politicii de forță și de amestec în treburile altora, ele fiind cel mai adesea victimele ingerințelor din afară. Secretarul general al partidului a identificat, pe baza unei profunde analize științifice marile valențe de care dispun organizațiile internaționale în politica mondială pentru promovarea înțelegerii și colaborării între state, întărirea securității și asigurarea unei păci trainice în lume, afirmarea idealurilor de libertate și progres ale popoarelor. Prin însăși vocația lor, organizațiile internaționale, și în primul rînd Organizația Națiunilor Unite, sînt chemate să acționeze ca un punct de întîlnire și armonizare a eforturilor tuturor națiunilor, mari și mici, pentru înfăptuirea unor obiective care interesează comunitatea mondială. Scopul lor fundamental îl constituie statornicirea unei securități reale și a unei păci trainice în lume, capabilă să asigure tuturor națiunilor posibilitatea de a-și exercita deplin prerogativele de independență și suveranitate, dreptul inalienabil de a hotărî singure asupra propriilor destine, de a trăi în libertate și a înainta pe calea progresului și bunăstării.

În cei 20 de ani care au trecut de la Congresul al IX-lea al partidului, România a desfășurat o largă și susținută activitate în Organizația Națiunilor Unite și în alte organizații și organisme internaționale, conlucrînd strîns cu celelalte țări socialiste, cu țările în curs de dezvoltare, nealiniate, cu toate țările lumii pentru găsirea în comun de soluții la marile probleme care confruntă omenirea, care să răspundă intereselor tuturor popoarelor. În acest sens, țara noastră a promovat poziții și inițiative de mare audiență care au ridicat la cote superioare tradițiile prezenței prestigioase a națiunii noastre în diplomația multilaterală, a militat consecvent pentru creșterea rolului și contribuției O.N.U. și a celorlalte organizații internaționale în viața internațională. Țara noastră s-a situat constant de partea tendințelor pozitive care se manifestă în lume, a forțelor progresiste, acționînd cu perseverență pentru așezarea relațiilor dintre toate statele — indiferent de mărime, potențial economic

Scanned with CamScanner

sau orînduire social-politică — pe baza trainică a respectării neabătute a independenţei şi suveranităţii naţionale, neamestecului în treburile interne, egalităţii în drepturi şi respectului mutual, pentru eliminarea din raporturile internaţionale a forţei şi ameninţării cu forţa, pentru dezvoltarea între toate naţiunile lumii a unei largi cooperări întemeiate pe egalitate şi avantaj reciproc.

Activitatea şi acţiunile României în Organizaţia Naţiunilor Unite, în alte organizaţii şi organisme internaţionale sînt axate pe problemele cardinale ale lumii contemporane. Terenul central de acţiune al gîndirii politice şi diplomaţiei româneşti îl constituie promovarea consecventă a unor soluţii realiste la marile probleme care confruntă omenirea în prezent şi a căror rezolvare este de însemnătate vitală pentru viitorul civilizaţiei umane. În fruntea acestora se situează problema fundamentală a epocii contemporane — oprirea cursei înarmărilor, îndeosebi a celor nucleare, şi trecerea la măsuri efective de dezarmare, preîntîmpinarea războiului mondial şi asigurarea unei păci trainice în lume, în paralel cu soluţionarea pe cale paşnică a tuturor diferendelor şi situaţiilor conflictuale dintre state şi prevenirea unor noi conflicte armate în viitor ; depăşirea stării de subdezvoltare şi instaurarea unor noi raporturi, echitabile, între ţările bogate şi cele sărace ; asigurarea respectării neabătute de către toate statele a principiilor fundamentale ale dreptului internaţional contemporan ; întărirea rolului şi eficacităţii Organizaţiei Naţiunilor Unite.

România a adus o contribuţie de primă mărime la organizarea şi desfăşurarea celor două sesiuni speciale ale Adunării Generale a O.N.U. consacrate dezarmării şi, îndeosebi, la elaborarea Documentului final al primei sesiuni speciale, în care au fost convenite obiectivele şi principiile negocierilor de dezarmare, cadrul pentru elaborarea unui program global de dezarmare şi răspunderile mecanismelor O.N.U. de examinare a problemelor dezarmării şi de negocieri în acest domeniu de însemnătate vitală pentru destinele civilizaţiei umane.

De numele ţării noastre sînt strîns legate acţiunile care au dus la schimbări democratice în organizarea şi funcţionarea Conferinţei pentru dezarmare de la Geneva, ca unicul organ multilateral de negocieri în domeniul dezarmării. România a introdus în preocupările O.N.U. examinarea periodică şi aducerea în atenţia opiniei pu-

Scanned with CamScanner

blice mondiale a consecințelor economice și sociale, deosebit de negative, ale cursei înarmărilor și efectelor ei profund dăunătoare asupra păcii și securității internaționale. Țara noastră a chemat și cheamă la acțiuni, măsuri și inițiative, chiar unilaterale dacă este cazul, care să conducă la oprirea cursei înarmărilor, în primul rînd a celei nucleare, la înghețarea și reducerea bugetelor militare, pentru asigurarea echilibrului militar la niveluri tot mai scăzute, nu pe calea unor noi înarmări, ci prin reducerea forțelor armate și armamentelor, prin dezarmare, ca singura cale realistă de diminuare și înlătuare a pericolului de război și de instaurare a unei păci trainice în lume.

Rolul de promotor al României, al președintelui Nicolae Ceaușescu în efortul de stingere a conflictelor din diferite părți ale lumii și de prevenire a izbucnirii unor noi confruntări armate în viitor, acțiunea hotărîtă pentru soluționarea tuturor problemelor litigioase, a stărilor de tensiune și conflict dintre state numai pe cale politică, prin negocieri, prin excluderea cu desăvîrșire a politicii de forță și de amenințare cu forța se bucură de o largă recunoaștere și de o îndreptățită apreciere pe plan mondial. În acțiunea de eliminare a conflictelor din viața internațională, țara noastră s-a remarcat prin contribuții proprii semnificative la formularea și adoptarea rezoluțiilor Adunării Generale și Consiliului de Securitate ale O.N.U., prin care s-au stabilit principiile și modalitățile de reglementare pașnică a situației din Orientul Mijlociu și de cîștigare a independenței Namibiei.

Aportul distinct și de substanță al politicii și diplomației românești pentru eliminarea confruntărilor militare din viața internațională și-a găsit o expresie strălucită în adoptarea prin consens, în 1982, a Declarației Adunării Generale a O.N.U. cu privire la reglementarea pașnică a diferendelor internaționale. România a acționat cu perseverență pentru creșterea rolului Organizației Națiunilor Unite în viața internațională, pentru ca O.N.U. să se angajeze mai ferm în eforturile de stăvilire a cursei înarmărilor, în primul rînd nucleare, și trecerea la dezarmare, soluționarea tuturor problemelor dintre state exclusiv pe cale pașnică, prin negocieri. În acest cadru, se bucură de un larg interes propunerile țării noastre privind întărirea și lărgirea atribuțiilor organizației, ale organismelor sale și în primul rînd ale Adunării Generale,

Scanned with CamScanner

consolidarea mecanismelor O.N.U. de reglementare pașnică a diferendelor dintre state prin crearea unei Comisii permanente de bune oficii, mediere și conciliere.

O nouă expresie a acestor eforturi o constituie propunerile României ca problemele de mare importanță pentru construirea de noi raporturi economice între state, cum sînt lichidarea subdezvoltării, rezolvarea problemei datoriilor țărilor în curs de dezvoltare să fie soluționate în cadrul O.N.U.

Președintele țării noastre a desfășurat o activitate larg prețuită pe continent și în lume pentru elaborarea conceptului de securitate și cooperare în Europa și a avut un rol deosebit în pregătirea și desfășurarea Conferinței de la Helsinki, care și-a găsit o expresie strălucită în adoptarea Actului final, prin care cele 35 de state participante la Conferință s-au angajat în mod solemn, la nivelul cel mai autorizat, să acționeze împreună pentru făurirea unei Europe în care fiecare națiune să se poată dezvolta în pace și siguranță, liber și independent. Sînt unanim recunoscute numeroasele inițiative prezentate de România în diferitele faze ale conferinței, începînd cu cristalizarea normelor democratice, adoptate ca modalitate de lucru a reuniunilor general-europene, continuînd cu aportul la definirea noilor principii de relații interstatale și a măsurilor destinate să facă efectivă nerecurgerea la forță și la amenințarea cu forța și terminînd cu consacrarea ideii continuității procesului început la Helsinki. În anii care au urmat, România a depus eforturi susținute pentru asigurarea continuității procesului de făurire a securității pe continent, promovînd inițiative de larg răsunet internațional în cadrul reuniunilor general-europene de la Belgrad și Madrid, precum și a Conferinței pentru măsuri de încredere și securitate și pentru dezarmare în Europa, ale cărei lucrări au început în ianuarie 1984, la Stockholm.

Inițiativele țării noastre în problemele tineretului au pus bazele unui amplu dialog internațional asupra ansamblului problemelor privind formarea, rolul și răspunderile acestuia în societatea contemporană, contribuția sa la apropierea între popoare și la soluționarea problemelor majore ale umanității. Acțiunile României și-au găsit încununarea în proclamarea anului 1985 drept Anul Internațional al Tineretului sub deviza : „Participare, Dezvoltare, Pace".

Scanned with CamScanner

Concepţia tovarăşului Nicolae Ceauşescu promovată activ la O.N.U. şi în alte organizaţii internaţionale, cuprinde, într-o strînsă interdependenţă, lupta pentru pace şi destindere în întreaga lume, realizarea dezarmării şi, în primul rînd, a dezarmării nucleare, împreună cu lupta pentru lichidarea subdezvoltării economice şi instaurarea unei noi ordini internaţionale, eliminarea tuturor secheleor colonialismului şi triumful total al luptei de eliberare naţională, afirmarea nestingherită a dreptului inalienabil al fiecărui popor de a-şi hotărî singur soarta.

Iniţiativele ţării noastre şi celelalte coordonate ale participării României la activităţile Organizaţiei Naţiunilor Unite şi ale altor organizaţii internaţionale, în cei douăzeci de ani care au trecut de la Congresul al IX-lea al partidului — de care se ocupă pe larg lucrarea de faţă — dau un contur clar politicii de pace, prietenie şi înţelegere între popoare, promovate cu pilduitoare consecvenţă de ţara noastră prin intermediul acestor importante instrumente internaţionale.

Interesul constant pentru activităţile O.N.U. şi ale celorlalte organizaţii internaţionale este ilustrat şi de participarea directă a preşedintelui Nicolae Ceauşescu la sesiunea jubiliară a Adunării Generale, cu ocazia aniversării a 25 de ani de la crearea Organizaţiei Naţiunilor Unite (octombrie 1970), de vizitele şefului statului român la UNESCO (iunie 1970) şi la Agenţia Internaţională pentru Energia Atomică (septembrie 1970), precum şi de mesajele transmise de preşedintele republicii unor organisme internaţionale, ca de pildă UNCTAD, Comisia Economică a O.N.U. pentru Europa, UNESCO, F.A.O., O.M.S., O.I.M.

Cuvintele rostite de tovarăşul Nicolae Ceauşescu de la tribuna Adunării Generale a Organizaţiei Naţiunilor Unite : „În numele poporului român, pe care îl reprezint la această importantă reuniune internaţională, sînt împuternicit să declar că România va milita neobosit şi ferm pentru înfăptuirea idealurilor de pace, progres şi colaborare ale umanităţii, pentru afirmarea şi respectarea tuturor principiilor care stau la baza bunei convieţuiri internaţionale. Ţara mea este hotărîtă să-şi dea întreaga contribuţie la reuşita tuturor acţiunilor pe care le va întreprinde Organizaţia Naţiunilor Unite pentru pace, colaborare şi destindere" îşi păstrează şi în prezent întreaga lor actualitate, reliefează ataşamentul constant al României faţă de rolul şi importanţa O.N.U., al celor-

Scanned with CamScanner

lalte organizații internaționale. În eforturile pentru întărirea eficacității O.N.U., a autorității și capacității sale de influențare, țara noastră se situează în primele rînduri, călăuzită de o concepție clară, statornică și hotărîtă purtătoare a intereselor și aspirațiilor vitale ale poporului român, ale tuturor popoarelor, în sprijinul păcii și colaborării internaționale, progresului întregii omeniri.

ȘTEFAN A. ANDREI

Scanned with CamScanner

I

CONCEPȚIA PREȘEDINTELUI NICOLAE CEAUȘESCU PRIVIND ROLUL ORGANIZAȚIILOR ȘI CONFERINȚELOR INTERNAȚIONALE, ASIGURAREA PARTICIPĂRII TUTUROR STATELOR LA REZOLVAREA MARILOR PROBLEME ALE CONTEMPORANEITĂȚII

În existența oricărui popor se înregistrează evenimente care prin profunzimea deschiderilor, prin vastele orizonturi create activității social-economice și politice, înrîuresc profund dezvoltarea acestora, le modelează devenirea, împletindu-se cu evoluția lor istorică. Un asemenea eveniment memorabil — adevărată piatră de hotar în istoria construcției socialiste — este Congresul al IX-lea al Partidului Comunist Român.

Așa cum pe plan intern cele două decenii care au trecut de la acest istoric eveniment, de cînd tovarășul Nicolae Ceaușescu se află în fruntea partidului și a statului, sînt marcate de însemnate împliniri în construcția social-economică, tot astfel pe planul vieții politice internaționale această perioadă a pus în evidență un adevărat salt calitativ al activității României pe arena mondială, în sensul implicării tot mai active și mai dinamice a țării noastre în edificarea unei lumi a păcii, înțelegerii și colaborării, în soluționarea justă și durabilă a marilor probleme ale lumii contemporane, paralel cu extinderea fără precedent a relațiilor internaționale ale României.

Strălucirea și dinamismul politicii externe românești din ultimii douăzeci de ani sînt indisolubil legate de numele secretarului general al partidului, președintele republicii, tovarășul Nicolae Ceaușescu. Dacă astăzi România înfățișează lumii chipul demn al unei națiuni care se afirmă ca luptătoare neobosită în slujba măreței cauze a păcii și progresului, dacă numele său, în trecut destul de

Scanned with CamScanner

puţin cunoscut, este astăzi pretutindeni rostit cu respect, aceasta se datorează gîndirii şi acţiunii politice cutezătoare ale conducătorului partidului şi statului nostru, devotamentului, abnegaţiei şi pasiunii cu care militează în vederea realizării celor mai scumpe năzuinţe ale poporului român, ale tuturor popoarelor lumii.

Întreaga operă teoretică şi activitate practică în domeniul vieţii internaţionale a tovarăşului Nicolae Ceauşescu pornesc de la unitatea dialectică, indisolubilă dintre procesul de edificare a noii societăţi şi asigurarea unei păci trainice în lume. Elaborînd proiecte cutezătoare pentru dezvoltarea socialistă a patriei, partidul nostru, secretarul său general, au făcut şi fac în permanenţă dovada unei înalte răspunderi pentru asigurarea condiţiilor necesare de linişte şi securitate în care poporul nostru să îşi poată desfăşura activitatea de construcţie paşnică în vederea ridicării României pe noi culmi de progres şi civilizaţie. Iar înalta răspundere pe care partidul, secretarul său general o manifestă faţă de propriul popor se îmbină, totodată, cu răspunderea faţă de soarta întregii omeniri.

Politica externă a României socialiste, al cărui ctitor şi promotor neobosit este tovarăşul Nicolae Ceauşescu, se întemeiază nu pe factori conjuncturali, subiectivi ci are la bază coordonate obiective. România este, din punct de vedere politic, o ţară socialistă, o ţară cu structură economică şi socială socialistă, o ţară a cărei politică externă se călăuzeşte după principii socialiste. Poporul român a ales această cale de dezvoltare şi şi-a stabilit ca obiectiv istoric construirea societăţii comuniste. Opţiunea aceasta este însuşită conştient de un întreg popor şi nu există forţă care să-l poată abate de pe făgaşul pe care şi-l croieşte, cu încredere şi tenacitate spre viitorul pe care şi l-a propus.

Din punct de vedere demografic şi al întinderii teritoriale, România se plasează printre statele mici şi mijlocii ale lumii. Prezenţa acestei categorii de state, care formează marea majoritate a comunităţii internaţionale, se face tot mai puternic simţită în viaţa politică mondială, iar contribuţia lor directă şi activă se înscrie ca o componentă de prim ordin în căutarea unor soluţii constructive şi viabile ale marilor probleme cu care este confruntată în prezent omenirea.

Privită prin prisma nivelului de dezvoltare economică,

Scanned with CamScanner

România se numără printre țările în curs de dezvoltare. Deși a obținut succese remarcabile, înregistrînd în aceste din urmă două decenii un ritm de creștere dintre cele mai înalte din lume, economia românească — datorită bazei înapoiate de la care a pornit — se situează încă, potrivit unui șir de indicatori, la un nivel relativ scăzut în comparație cu statele avansate din punct de vedere industrial.

În sfîrșit, din punct de vedere geografic, România este o țară europeană legată de țările cu care se învecinează, de celelalte țări ale acestui continent, prin îndelungate tradiții de colaborare, prin afinitățile generate de patrimoniul istoric și cultural comun. Situarea României în Peninsula balcanică, în sud-estul continentului european, explică, de asemenea, preocuparea sa permanentă de a dezvolta relații prietenești, de bună vecinătate și cooperare cu celelalte țări din această zonă.

Pornind tocmai de la acești parametri obiectivi, de la analiza realistă, lucidă de pe pozițiile materialismului dialectic și istoric a marilor transformări social-economice, naționale petrecute în lume, a evoluției raportului de forțe pe plan mondial, partidul și statul nostru au acționat în mod consecvent, de-a lungul celor două decenii care au trecut de la Congresul al IX-lea, pentru extinderea continuă a relațiilor pe multiple planuri ale României socialiste cu celelalte state ale lumii. Astfel, dacă în 1965 țara noastră întreținea relații pe plan diplomatic cu numai 67 de state, în prezent România are relații diplomatice și economice cu 155 de state de pe toate meridianele lumii.

În realizarea acestei largi deschideri planetare s-au înscris, ca momente hotărîtoare, marele număr de întîlniri și contacte ale președintelui Nicolae Ceaușescu, pe pămîntul patriei sau de-a lungul unor itinerare istorice, întreprinse împreună cu tovarășa Elena Ceaușescu, în țări de pe toate continentele — convorbiri cu șefi de state și guverne, cu conducători de partid și alte organizații politice.

Cu satisfacție se poate astfel constata că, în spiritul orientărilor stabilite de Congresul al IX-lea, s-au întărit raporturile de prietenie, solidaritate și conlucrare multilaterală ale țării noastre, cu toate țările socialiste, de care ne leagă comunitatea de orînduire, de ideologie și de țeluri, s-au extins amplu relațiile cu țările în curs de

Scanned with CamScanner

dezvoltare, s-au dezvoltat raporturile de colaborare cu celelalte state, pe baza coexistenței pașnice.

Acest permanent dialog, această impresionantă activitate dau măsura eforturilor depuse pentru înrădăcinarea trainică a unui tip nou de relații, întemeiate pe principiile independenței și suveranității naționale, egalității în drepturi, neamestecului sub nici o formă în treburile interne, avantajului reciproc, nerecurgerii la forță sau amenințarea cu forța, respectării dreptului inalienabil al fiecărui popor de a fi deplin stăpîn pe destinele proprii. Sînt principii pe care România le-a promovat și le promovează cu o rară consecvență și a căror largă recunoaștere internațională izvorăște tocmai din faptul că ele asigură cadrul dezvoltării optime a fiecărei națiuni, creînd totodată condiții pentru o fertilă conlucrare internațională.

Anii pe care îi evocăm sînt anii în care, sub impulsul hotărîtor al gîndirii și acțiunii politice ale președintelui Nicolae Ceaușescu, România s-a angajat plenar în dezbaterea celor mai arzătoare probleme ale contemporaneității. Se poate spune că nu a existat problemă importantă a actualității internaționale asupra căreia România, prin glasul de înaltă autoritate al președintelui ei, să nu se fi pronunțat, să nu-și fi adus contribuția la soluționare, avansînd idei creatoare, propuneri constructive, inițiative cutezătoare.

Cronica acestor ani înscrie la loc de frunte rolul de primă importanță pe care președintele Nicolae Ceaușescu l-a avut și îl are în promovarea cauzei dezarmării și păcii, definită pe bună dreptate problema fundamentală a epocii noastre. Nu există țel mai înalt decît dezarmarea, în primul rînd dezarmarea nucleară, asigurarea securității fiecărei națiuni, a păcii mondiale — arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu, evidențiind în acest fel una din direcțiile capitale ale întregii activități internaționale a partidului și statului nostru. Acționînd în spiritul acestui imperativ arzător, România, prin tot ceea ce a întreprins practic — prin inițiativele și propunerile supuse dezbaterii în forurile internaționale, prin demersurile președintelui republicii, ca și prin acțiunile de masă, prin marile manifestații desfășurate pe tot cuprinsul țării se situează în primele rînduri ale amplelor mișcări pentru pace care au loc în lume. Prin toate acestea, România a intrat în conștiința contemporaneității ca „țară a păcii",

Scanned with CamScanner

tot astfel cum președintele el este omagiat pretutindeni ca „erou al păcii".

Una din marile direcții de acțiune ale politicii externe românești a constituit-o, în anii de după Congresul al IX-lea al partidului, promovarea securității, destinderii și colaborării în Europa, tovarășului Nicolae Ceaușescu revenindu-i meritul de a fi adus o contribuție remarcabilă la însăși definirea conceptului de securitate europeană. Sînt unanim recunoscute azi eforturile deschizătoare de drumuri ale țării noastre pentru normalizarea relațiilor intereuropene, pentru pregătirea și desfășurarea cu succes a istoricei Conferințe general-europene — activitate ce își găsește continuitate în multiplele inițiative, inclusiv în cadrul Conferinței de la Stockholm, pe linia transpunerii în viață a obiectivelor stabilite prin Actul final de la Helsinki.

În concepția unitară a președintelui Nicolae Ceaușescu asupra ansamblului fenomenelor internaționale, problemele păcii și securității sînt indisolubil legate de problema dezvoltării, viața demonstrînd că nu poate fi vorba de o pace adevărată atîta timp cît în lume continuă să persiste grave inechități, cît între cei bogați și cei săraci există o prăpastie în continuă adîncire. Pornind de la acest adevăr, tovarășul Nicolae Ceaușescu a definit ca unul din obiectivele majore ale politicii noastre externe intensificarea eforturilor pentru edificarea unei noi ordini economice internaționale, fiind unanim apreciate contribuțiile sale la definirea acestui concept, a căilor pentru lichidarea subdezvoltării, pentru asigurarea progresului general al umanității.

Cu aceeași consecvență și fermitate, manifestînd o înaltă răspundere pentru prezentul și viitorul umanității, a acționat România în acești ani pentru respingerea și eradicarea politicii de forță și de amenințare cu forța din viața internațională, pentru reglementarea prin mijloace politice, pe calea pașnică a tratativelor a oricăror conflicte și diferende dintre state ; în același spirit, țara noastră s-a pronunțat în toate celelalte probleme ale vieții internaționale — pentru lichidarea definitivă a colonialismului, a politicii de apartheid, pentru sporirea rolului pe arena mondială a țărilor mici și mijlocii, a țărilor în curs de dezvoltare, nealiniate, pentru creșterea rolului și contribuției O.N.U. la promovarea păcii și colaborării.

Scanned with CamScanner

În vasta activitate desfășurată pe plan internațional țara noastră a îmbinat și îmbină în mod permanent diplomația bilaterală cu cea multilaterală. Așa cum este știut, bilateralismul și multilateralismul sînt căi, forme de lucru ce se completează și se influențează reciproc ; ele reprezintă două modalități de exprimare a aceleiași politici externe a statelor, dar rezolvînd problemele în discuție cu mijloace diferite, determinate de specificul relațiilor în care se încadrează, de particularitățile unui domeniu sau altul în care se simte nevoia perfectării unor instrumente de colaborare.

Așa se explică că paralel cu extinderea continuă a relațiilor bilaterale cu celelalte state ale lumii, România și-a intensificat continuu, în cele două decenii care au trecut de la Congresul al IX-lea, participarea sa la activitatea organizațiilor și conferințelor internaționale. În prezent, țara noastră face parte din circa 80 de organizații internaționale, fiind, totodată, membră a peste 600 de organizații neguvernamentale. Definind țelurile principale ale activității pe care țara noastră o desfășoară în organizațiile internaționale tovarășul Nicolae Ceaușescu arăta : „România participă intens la activitatea organizațiilor internaționale, la toate acțiunile privind realizarea unei tot mai strînse conlucrări între popoare, aplicarea fermă în relațiile dintre state a principiilor deplinei egalități în drepturi, respectului independenței și suveranității naționale, neamestecului în treburile interne și avantajului reciproc“ [1].

1. Rolul și locul diplomației multilaterale în politica externă a României

a) *Problematica diplomației multilaterale și cadrul său instituțional*

O privire de ansamblu asupra vieții internaționale actuale ilustrează cum nu se poate mai bine faptul că activitățile politico-diplomatice în cadrul multilateral ocupă în prezent un rol de prim ordin în realizarea cooperării inter-

[1] Nicolae Ceaușescu, *Cuvîntare la cel de-al III-lea Congres al Frontului Democrației și Unității Socialiste*, Editura politică, București, 1985, p. 26.

Scanned with CamScanner

statale, că aceste activități contribuie într-o tot mai mare măsură la rezolvarea problemelor multiple și complexe ce se pun în fața omenirii. Impresionantele progrese ale științei și tehnologiei, care au adus o extraordinară mobilitate a informației și o considerabilă micșorare în timp a distanțelor, dar și nebănuite posibilități de accelerare a dezvoltării economice și sociale, precum și interdependențele crescînde între națiuni — fac ca problemele vieții internaționale să intereseze toate țările. În același timp dezvoltarea și mersul înainte al societății omenești ridică necontenit noi probleme care nu pot fi rezolvate individual, pe plan național sau cu mijloace tradiționale ale diplomației bilaterale.

Dacă în trecut atributul globalității era recunoscut în afară de problemele păcii și ale securității, doar cîtorva altor probleme ca, de pildă, combaterea epidemiilor sau a calamităților naturale, în prezent a apărut o nouă clasă de probleme globale, ce erau administrate de regulă strict în interiorul fiecărui stat. Este vorba de problemele energiei, hranei, ale lichidării subdezvoltării, de regimul oceanelor, etc. Afectînd întreaga comunitate internațională, cadrul firesc de abordare și tratare a acestor probleme nu poate fi altul decît cel multilateral.

Desigur, rostul Organizației Națiunilor Unite, al celorlalte organizații, conferințe și reuniuni internaționale este acela de a căuta formule și soluții, reguli și metode care să permită abordarea problemelor internaționale nu din unghiul îngust al unui grup restrîns de state, ci prin prisma nevoilor comunității mondiale, în folosul întregii omeniri, al tuturor popoarelor. Ele au datoria de a promova abordarea problemelor ce le sînt încredințate dintr-un punct de vedere universal, urmărind constant conjugarea eforturilor în scopul satisfacerii intereselor tuturor națiunilor lumii. Așa cum pe bună dreptate evidențiia tovarășul Nicolae Ceaușescu „organizațiile internaționale pot aduce o contribuție de preț la realizarea destinderii în lume, la stimularea schimburilor de valori materiale și spirituale între națiuni, la afirmarea și respectarea principiilor independenței și suveranității naționale, egalității în drepturi, neamestecului în treburile interne și avantajului reciproc" [2].

---

[2] Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*. vol. 6. Editura politică, București, 1972, p. 9.

Scanned with CamScanner

Evoluţiile profunde petrecute în lume în ultimele patru decenii au determinat, cum era şi firesc, schimbări notabile în viaţa Organizaţiei Naţiunilor Unite, chiar dacă structurile fundamentale şi metodele de lucru ale organizaţiei au rămas aceleaşi ca la început. De la cele 51 de state aşa-numite fondatoare ale organizaţiei, O.N.U. a ajuns să numere în prezent 159 de state membre. Această tendinţă spre universalitate s-a făcut vizibilă, în acelaşi timp, şi în lărgirea ariei de preocupări, odată cu intrarea în O.N.U. a statelor socialiste şi a tinerelor state independente, alături de problemele păcii şi securităţii internaţionale un loc proeminent căpătînd în activităţile organizaţiei problemele întăririi legalităţii internaţionale, eliminării definitive a colonialismului şi aşezării relaţiilor economice dintre state pe baze noi. Un întreg sistem de organisme şi programe — al căror număr depăşeşte deja 30 — a fost creat tocmai cu scopul de a înlesni dezvoltarea colaborării dintre state în cele mai diferite domenii. La aceasta, trebuie adăugată practica anilor din urmă de convocare de conferinţe mondiale, sub egida O.N.U., pentru a examina diverse probleme internaţionale majore — dreptul mării, protecţia mediului, spaţiul cosmic, alimentaţia, apa pe glob, deşertificarea, condiţia femeii ş.a.

Organizaţie de state suverane şi independente, Organizaţia Naţiunilor Unite reprezintă singurul loc în care fiecare stat membru, indiferent de mărimea sa, are posibilitatea de a se face ascultat pe picior de egalitate, singurul forum unde toate ţările pot să-şi aducă contribuţia lor la reglementarea politică negociată a problemelor. În acelaşi sens, secretarul general al O.N.U. arată că „unul din marile merite ale organizaţiei îl constituie faptul că toate naţiunile — inclusiv cele slabe, asuprite sau victime ale nedreptăţii — găsesc aici o tribună de la care să poată fi ascultate, chiar atunci cînd ele sînt confruntate cu realităţile dure ale puterii“ [3].

O dezvoltare la fel de pozitivă au cunoscut şi conferinţele internaţionale ca formă nouă şi metodă necesară a diplomaţiei în lumea contemporană. Dacă ar fi să ne referim numai la drumul pe care l-a urmat şi-l urmează Conferinţa pentru securitate şi cooperare în Europa, la amplul proces de colaborare multilaterală pe care aceasta l-a declanşat şi

[3] Javier Perrez de Cuellar, *Introduction to the Report of the Secretary-General on the Work of the Organization*, New York, 5 septembrie 1984, p. 6.

Scanned with CamScanner

care capătă continuu noi și noi materializări, putem afirma că diplomația prin conferințe a devenit astăzi una din cele mai importante forme ale activității diplomatice.

Toate acestea îndreptățesc concluzia că „fără cupola de protecție pe care o constituie organismele multilaterale, lumea ar fi un loc mult mai periculos și mai anarhic decît cel în care trăim acum" [4].

b) *Activitatea României în organizațiile internaționale după Congresul al IX-lea al P.C.R.*

După cel de-al IX-lea Congres al partidului, participarea țării noastre la activitatea conferințelor și organizațiilor internaționale a devenit o componentă de prim ordin a politicii externe generale a României socialiste. Este meritul incontestabil al secretarului general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, de a fi intuit și identificat pe baza experienței istorice, a unei profunde analize științifice marile valențe de care dispun organizațiile internaționale în politica mondială, pentru promovarea înțelegerii și colaborării între state, întărirea securității și asigurarea unei păci trainice în lume, afirmarea idealurilor de libertate și progres ale popoarelor.

Așa se și explică faptul că orientarea fundamentală din care se inspiră atitudinea României în raporturile sale cu organizațiile internaționale și-a găsit consacrarea în legea supremă a țării. Potrivit articolului 14 din Constituție, care stabilește liniile directoare ale politicii externe a României, țara noastră „acționează în cadrul organizațiilor internaționale în scopul asigurării păcii și înțelegerii între popoare". Definirea scopului participării țării noastre în însăși legea fundamentală a țării, fapt ce nu este întru totul comun, atestă însemnătatea care se acordă pe plan național acestor activități.

Semnificativ este și faptul că aproape că nu există cuvîntare, interviu sau luare de poziție a tovarășului Nicolae Ceaușescu care să se refere la situația internațională și în care să nu fie abordate probleme privind organizațiile internaționale și în primul rînd O.N.U., rolul și activitățile acestor organizații. Problematica O.N.U. și a altor organizații internaționale este, de asemenea, pre-

[4] Javier Perrez de Cuellar, *op. cit.*, p. 16.

Scanned with CamScanner

zentă, începînd de la Congresul al IX-lea, la toate dezbaterile prilejuite de congresele și conferințele naționale ale Partidului Comunist Român, care consacră în rapoartele sau rezoluțiile lor pasaje sau secțiuni referitoare la Organizația Națiunilor Unite, precum și la sesiunile Marii Adunări Naționale ce examinează probleme de politică externă. „Luînd parte la activitatea Organizației Națiunilor Unite — a arătat tovarășul Nicolae Ceaușescu în raportul prezentat la cel de-al IX-lea Congres al partidului — România s-a pronunțat consecvent pentru îmbunătățirea activității acestui for internațional încît el să oglindească realitățile lumii de azi“ [5]. În raportul Comitetului Central prezentat Congresului al X-lea al partidului se evidenția între altele : „Convinsă că trebuie folosite toate căile pentru reglementarea pașnică a diferendelor dintre state, țara noastră aduce o contribuție constructivă la activitatea organizațiilor internaționale, în special a Organizației Națiunilor Unite. Apreciind însemnătatea rolului pe care O.N.U. este chemată să-l aibă în lărgirea colaborării dintre state, în respectarea dreptului internațional, în eforturile pentru pace, România consideră că în acest for să fie reprezentate toate statele“ [6].

Raportul prezentat de tovarășul Nicolae Ceaușescu Conferinței Naționale a P.C.R., din 19—21 iulie 1972, a cuprins o secțiune specială intitulată „Rolul O.N.U. în promovarea normelor dreptului internațional în relațiile dintre state“ [7]. În această secțiune se evidențiază rolul, importanța și răspunderea ce revin O.N.U. și instituțiilor sale specializate ca factori de stimulare a colaborării dintre state, de elaborare a normelor care să guverneze relațiile dintre țări și de asigurare a înfăptuirii în viață a acestor norme.

Programul partidului, adoptat la cel de-al XI-lea Congres al P.C.R. statuează, în același spirit, că : „Partidul Comunist Român va acționa cu consecvență pentru întărirea rolului Organizației Națiunilor Unite și a celorlalte organisme internaționale, pentru perfecționarea și democratizarea lor, pentru participarea tuturor statelor

[5] *Congresul al IX-lea al Partidului Comunist Român*, Editura politică, București, 1965, p. 102.

[6] Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 4, Editura politică, București, 1971, p. 341.

[7] *Conferința Națională a Partidului Comunist Român*, 19—21 iulie 1972, Editura politică, București, 1972, p. 96—97.

Scanned with CamScanner

la activitatea acestora, a forurilor de conducere, pentru aplicarea principiului consensului în adoptarea hotărîrilor" [8].

În raportul prezentat la cel de-al XII-lea Congres al P.C.R., secretarul general al partidului sublinia : „Acordăm o mare importanţă Organizaţiei Naţiunilor Unite, cel mai reprezentativ for mondial, chemat să asigure participarea tuturor statelor la dezbaterea şi soluţionarea marilor probleme contemporane. De aceea, considerăm necesar să se facă totul pentru perfecţionarea activităţii Organizaţiei Naţiunilor Unite, pentru democratizarea sa continuă, pentru sporirea rolului şi contribuţiei sale în viaţa internaţională [9].

Cinci ani mai tîrziu, în raportul la Congresul al XIII-lea al P.C.R., tovarăşul Nicolae Ceauşescu evidenţia din nou această constantă a politicii externe a ţării noastre arătînd : „România se pronunţă cu hotărîre pentru creşterea rolului Organizaţiei Naţiunilor Unite şi al altor organisme internaţionale în soluţionarea democratică, pe baza dreptului internaţional, a tuturor problemelor mondiale, cu participarea tuturor statelor lumii şi, îndeosebi, a ţărilor mici şi mijlocii, a statelor nealiniate şi a celor în curs de dezvoltare, care sînt vital interesate în politica de independenţă, libertate şi pace. În acest sens apare necesitatea perfecţionării activităţii Organizaţiei Naţiunilor Unite şi a celorlalte organisme internaţionale, a unei mai mari democratizări a acestora, a participării mai intense la activitatea lor a tuturor statelor, fără deosebire de mărime sau orînduire socială" [10].

Afirmarea ataşamentului la scopurile şi principiile Cartei şi a voinţei de a recurge la mecanismele O.N.U. îşi găseşte reflectare şi în principalele documente încheiate de România în relaţiile sale bilaterale. Nenumăratele tratate de prietenie şi cooperare, declaraţiile solemne precum şi comunicatele comune, încheiate de ţara noastră cu state socialiste, în curs de dezvoltare şi capitaliste,

---

[8] *Programul Partidului Comunist Român de făurire a societăţii socialiste multilateral dezvoltate şi înaintare a României spre comunism*, Editura politică, Bucureşti, 1975, p. 203.

[9] Nicolae Ceauşescu, *Raport la cel de-al XII-lea Congres al Partidului Comunist Român*, Editura politică, Bucureşti, 1979, p. 114.

[10] Nicolae Ceauşescu, *Raport la cel de-al XIII-lea Congres al Partidului Comunist Român*, Editura politică, Bucureşti, 1984, p. 86.

Scanned with CamScanner

în ultimele două decenii, încorporează astfel angajamentul semnatarilor de a colabora unul cu altul, precum și cu alte state pentru creșterea rolului O.N.U. în întărirea păcii și securității internaționale, în dezvoltarea cooperării între națiuni și în promovarea normelor de drept internațional în relațiile dintre state.

Interesul constant pentru activitățile organizațiilor internaționale și îndeosebi pentru O.N.U. și instituțiile sale specializate este ilustrat de prezența la nivelul cel mai înalt a țării noastre la acțiuni și evenimente majore ale acestora. Momente de referință în această privință le reprezintă participarea președintelui Nicolae Ceaușescu la sesiunea jubiliară a Adunării Generale, cu ocazia aniversării a 25 de ani de la crearea Organizației Națiunilor Unite (octombrie 1970), ca și vizitele șefului statului român la U.N.E.S.C.O. (iunie 1970) și Agenția Internațională pentru Energia Atomică (septembrie 1970). Reuniunile internaționale mari, sub egida O.N.U., care au avut loc în România, cum au fost sesiunea Comisiei Economice a O.N.U. pentru Europa (aprilie 1974) sau Conferința mondială a populației (august 1974) au fost și ele onorate cu prezența președintelui român. În discuțiile purtate cu conducătorii acestor organizații, inclusiv cu secretarii generali ai O.N.U., care au vizitat pînă acum de șase ori România, ca și în cuvîntările rostite cu prilejurile amintite au fost definite și sintetizate pozițiile guvernului român cu privire la O.N.U. și la celelalte instituții specializate.

Ca urmare a creșterii legăturilor țării noastre cu Organizația Națiunilor Unite, în iunie 1970 s-a deschis la București un Centru de informare al O.N.U. Acestuia i-au urmat, în anii următori, reprezentanța P.N.U.D. (1971), Centrul Comun România — O.N.U.D.I. (1972) și Centrul european al U.N.E.S.C.O. pentru învățămîntul superior (1972). Locul de seamă pe care O.N.U. și instituțiile sale specializate îl ocupă în preocupările de politică externă ale României este evidențiat și de manifestările pe plan intern ținute sub auspiciile Asociației române pentru Națiunile Unite, creată, în 1955, pentru a „populariza principiile și scopurile Națiunilor Unite în vederea întăririi păcii și securității internaționale, a dezvoltării colaborării politice, economice și culturale între toate țările". De altfel mijloacele românești de informare în

Scanned with CamScanner

masă acordă spații deosebit de largi activităților O.N.U. și ale organizațiilor internaționale din sistemul său, cele mai importante rapoarte, studii, rezoluții și alte documente ale organizațiilor internaționale fiind redate integral sau în extrase în presa cotidiană cît și în cea de specialitate.

Un aspect important al relațiilor României cu organizațiile din sistemul O.N.U. este acela al impactului hotărîrilor și rezoluțiilor acestora pe plan intern. Politica generală urmată de țara noastră a fost aceea de a aplica recomandările din rezoluțiile Adunării Generale și ale altor organisme ale O.N.U. În același spirit, o serie de tratate multilaterale reglementînd importante probleme internaționale, elaborate în cadrul O.N.U. și instituțiile sale specializate, au fost acceptate sau ratificate de România. Acesta a fost, de pildă, cazul tratatelor cuprinzînd unele măsuri colaterale de dezarmare, pactele drepturilor omului, numeroase convenții internaționale elaborate de O.I.M. ș.a.

Toate acestea explică, fără îndoială, larga audiență de care se bucură demersurile românești la Organizația Națiunilor Unite, în alte organizații și conferințe internaționale, prestigiul pe care România și l-a cîștigat, pretutindeni în lume, ca urmare a activității neobosite desfășurată în cadrul acestor organizații, activitate consacrată idealurilor păcii și înțelegerii între toate popoarele, edificării unei lumi mai bune și mai drepte pe planeta noastră. „Aș dori să vă exprim, în numele Organizației Națiunilor Unite — arăta în cursul întîlnirii pe care a avut-o la București în 1979, cu tovarășul Nicolae Ceaușescu, fostul secretar general al O.N.U., Kurt Waldheim — mulțumirile noastre sincere pentru sprijinul pe care dumneavoastră personal și guvernul dumneavoastră îl acordă Națiunilor Unite în eforturile sale de a se realiza o mai bună înțelegere între popoarele lumii“ [11]. La rîndul său, actualul secretar general al O.N.U., Javier Perrez de Cuellar declara după vizita efectuată în țara noastră trei ani mai tîrziu : „Am rămas cu puternica impresie că președintele Nicolae Ceaușescu este un om care crede în Organizația Națiunilor Unite, care crede că O.N.U. este un instrument adecvat pentru soluționarea problemelor internaționale, dar că, pe de altă parte, se simte nevoia unor schimbări în modul în care organizația

[11] „Scînteia“, 10 iulie 1979.

Scanned with CamScanner

mondială este folosită de către țările membre". „Noi, la Națiunile Unite, apreciem contribuția pe care România o aduce pentru soluționarea problemelor prin mijloace pașnice"... „Activitatea României a exercitat o deosebită influență asupra țărilor membre ale O.N.U. Ea a obținut rezoluții de o importanță extraordinară pentru viața internațională, pentru comunitatea internațională" [12].

2. Elemente definitorii ale concepției tovarășului Nicolae Ceaușescu privind rolul conferințelor și organizațiilor internaționale în viața politică mondială

Prezența activă a României la O.N.U. și în alte organizații și conferințe internaționale, numeroasele sale inițiative își au originea în gîndirea revoluționară, creatoare a tovarășului Nicolae Ceaușescu cu privire la rolul și locul organizațiilor internaționale în viața internațională, precum și în remarcabila sa activitate practică pe tărîmul vieții internaționale. Așa după cum este știut, plecînd de la o analiză realistă, lucidă, de pe pozițiile materialismului dialectic și istoric, a marilor transformări social-economice petrecute în lume, președintele României socialiste a elaborat o doctrină atotcuprinzătoare, în care se dau răspunsuri și soluții realiste, verificate de viață, pentru problemele fundamentale cu care este confruntată omenirea contemporană, din care se desprind direcțiile principale ale reglementării actuale și de perspectivă a problematicii planetare și în care sînt înfățișate și subliniate forțele și căile capabile să ducă la soluționarea acestor probleme. În viziunea tovarășului Nicolae Ceaușescu, rolul crescînd pe care trebuie să-l aibă organizațiile internaționale în rezolvarea problemelor majore ale lumii contemporane face parte integrantă din procesul de reorganizare a vieții internaționale, de făurire a unei noi ordini economice și politice, alături de alte elemente la fel de importante și care în realitate se intercondiționează reciproc, cum sînt : democratizarea relațiilor internaționale, participarea egală a tuturor statelor la

[12] „Scînteia", 21 iulie 1982.

Scanned with CamScanner

viața internațională, sporirea contribuției țărilor mici și mijlocii pe arena mondială, stricta respectare a principiilor fundamentale ale dreptului internațional.

a) *Participarea tuturor statelor în condiții de egalitate la soluționarea problemelor majore care confruntă omenirea*

Istoria stă martoră faptului că timp de secole relațiile internaționale au fost dominate de cîteva mari puteri, care și-au impus voința prin forța armelor, prin războaie de jaf și cotropire, dispunînd după bunul lor plac de soarta popoarelor mici și mijlocii. Timp de secole, zeci și zeci de țări și chiar continente întregi au fost supuse dominației și exploatării coloniale. Timp de secole, țările mici și mijlocii au fost considerate drept obiecte și nu subiecte ale relațiilor internaționale, fiind practic excluse de la soluționarea problemelor internaționale, care constituiau un atribut aproape exclusiv al marilor puteri.

Adîncile prefaceri care au avut loc în lume în ultimele patru decenii, ca urmare a victoriilor istorice ale socialismului, a trezirii la viață independentă a zeci și zeci de noi state și popoare, prin prăbușirea sistemului colonial al imperialismului, au schimbat în mod radical raportul de forțe pe plan mondial, au creat un cadru cu totul nou evoluției vieții internaționale contemporane. Dacă în urmă cu numai 30—40 de ani în cadrul sistemului internațional activau ca entități suverane și independente circa 70 de state, astăzi numărul acestora se ridică la peste 160. Este și aceasta o expresie a faptului că „aspirațiile popoarelor spre progres social, spre o viață mai bună, mai dreaptă, spre libertate și independență nu pot fi împiedicate să se realizeze, așa cum însești planetele nu pot fi oprite în mișcarea lor de rotație și revoluție“ [13].

Astăzi nimeni nu mai poate ignora că lumea în care trăim este alcătuită din state cu orînduiri social-diferite — state care edifică societatea socialistă și comunistă, state în curs de dezvoltare, aflate pe calea propășirii economico-sociale independente și state capitaliste dezvol-

[13] Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 6, Editura politică, București, 1972, p. 379.

Scanned with CamScanner

tate. Această realitate constituie, după cum a arătat nu o dată tovarășul Nicolae Ceaușescu, una din caracteristicile fundamentale ale epocii contemporane, care va continua să domine relațiile internaționale încă o lungă perioadă de timp. Factor extrem de important pentru întreaga evoluție contemporană, realitatea statelor cu orînduiri diferite impune conlucrarea lor activă, pe temeiul principiilor coexistenței pașnice. Aceasta exclude izolarea unora de către alții, repudierea politicilor și practicilor discriminatorii și respectarea în fapt a dreptului sacru al fiecărui popor de a-și alege calea dezvoltării, corespunzător propriilor interese, de a-și făuri destinele în mod liber și de sine stătător, fără nici un amestec din afară.

O asemenea alcătuire a comunității mondiale reclamă, după cum evidențiază gîndirea tovarășului Nicolae Ceaușescu, participarea tuturor țărilor la examinarea și rezolvarea problemelor internaționale. „Trăgîndu-se concluziile corespunzătoare din schimbările care au avut loc, din noul raport de forțe, este necesar să se asigure participarea tuturor statelor la soluționarea marilor probleme internaționale. Viața a demonstrat că astăzi nici o problemă nu se poate rezolva decît cu participarea tuturor națiunilor interesate“ [14]. Cu o altă ocazie șeful statului român sublinia : „Ținînd cont de faptul că în trecut relațiile internaționale au fost dominate de cîteva mari puteri, că această stare de lucruri se mai face resimțită și astăzi, România acționează ferm pentru participarea la viața internațională a tuturor statelor, indiferent de mărimea lor, de puterea economică sau militară sau de orînduirea socială“ [15].

Susținînd că în actuala etapă de dezvoltare a societății internaționale, participarea tuturor statelor la treburile omenirii reprezintă un imperativ, o necesitate obiectivă, tovarășul Nicolae Ceaușescu aduce în sprijin și un alt argument legat de complexitatea problemelor internaționale, de mondializarea acestora, de uriașa adîncire a interdependenței dintre popoare și state. „Complexitatea problemelor internaționale, arată secretarul general al partidului, impune participarea activă la soluționarea lor a

[14] Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 7, Editura politică, București, 1973, p. 584—585.

[15] Nicolae Ceaușescu, *op. cit.*, vol. 13, p. 321.

Scanned with CamScanner

tuturor statelor“ [16], „îndeosebi a țărilor în curs de dezvoltare, a țărilor nealiniate, ca o condiție pentru soluționarea democratică a acestor probleme în interesul păcii și independenței popoarelor“ [17].

Întreaga operă a președintelui țării este străbătută ca un leit-motiv de ideea că mărimea unui popor nu se măsoară numai prin numărul locuitorilor, sau prin forța militară de care dispune, ci în primul rînd prin capacitatea sa de creație, de gîndire, că fiecare popor poate aduce contribuții inestimabile la cauza progresului și civilizației mondiale. Tocmai de aceea marile probleme ce frămîntă azi omenirea — înlăturarea războaielor și lichidarea focarelor de încordare sau conflicte, securitatea internațională, dezarmarea, lichidarea subdezvoltării și a colonialismului etc. își pot găsi o rezolvare durabilă și unanim acceptabilă numai prin extinderea progresivă a dialogului internațional, prin democratizarea relațiilor internaționale. „Este necesar, evidențiază tovarășul Nicolae Ceaușescu, să se acționeze cu toată hotărîrea pentru așezarea relațiilor internaționale pe baze noi, renunțîndu-se la încercarea de a impune perpetuarea, sub diferite forme, a vechilor concepții privind relațiile dintre state și națiuni. Trebuie pornit de la necesitatea dezbaterii problemelor care confruntă astăzi omenirea cu toate statele interesate ; numai astfel se poate ajunge la concluzii juste, care să corespundă intereselor fiecărei națiuni, se pot promova principii democratice în soluționarea problemelor, se pot instaura raporturi noi între state“ [18].

Condiția esențială ca obligația statelor de a participa activ la viața internațională să devină efectivă, să poată fi transpusă în fapt o reprezintă — după cum subliniază cu putere tovarășul Nicolae Ceaușescu — asigurarea deplinei egalități în drepturi a statelor și popoarelor. Așa cum se știe, egalitatea în drepturi este nu numai un principiu proclamat de dreptul internațional, dar și unanim admis de comunitatea statelor lumii, iar participarea dă expresie deplină acesteia, contribuie în mod esențial la materializarea sa. Ar fi de aceea un nonsens să se recunoască principiul egalității fără a se crea condiții care să permită manifestarea sa plenară, inclusiv în ceea ce privește dreptul la participare egală. Fără participarea tuturor la viața inter-

[16] Nicolae Ceaușescu, *op. cit.*, vol. 18, p. 81.
[17] Nicolae Ceaușescu, *op. cit.*, vol. 16, p. 188.
[18] Nicolae Ceaușescu, *op. cit.*, vol. 11, p. 291.

Scanned with CamScanner

națională egalitatea rămîne o ficțiune. „Fiecare popor — arată șeful statului român — trebuie să participe, în condiții de deplină egalitate, la soluționarea problemelor care privesc mersul înainte al omenirii... Aceasta este o cerință esențială a soluționării problemelor în conformitate cu interesele popoarelor, cu aspirațiile lor vitale“ [19].

Tot din principiul egalității în drepturi a statelor derivă și cerința ca orice problemă care interesează un stat sau altul să fie rezolvată cu participarea și ținînd seama de interesele tuturor celor în cauză. „Astăzi nici o problemă nu mai poate fi soluționată în mod viabil dacă nu se ține seama de pozițiile și interesele tuturor țărilor, indiferent de mărimea teritoriului sau a populației lor, de orînduirea lor social-politică“ [20]. În același timp, realizarea colaborării trainice între popoare impune renunțarea cu desăvîrșire la orice politică de forță, de amestec în treburile altor state. „Este necesar — relevă secretarul general al partidului — ca toate guvernele și popoarele să înțeleagă că libertatea și fericirea fiecăruia depind de respectarea libertății și independenței celorlalți“ [21].

În concluzie se poate, deci, afirma că participarea activă, cu drepturi egale, fără nici un fel de discriminare, a tuturor statelor la soluționarea problemelor contemporaneității nu este un deziderat de ordin subiectiv, ci o necesitate obiectivă, legică, decurgînd din interesele fiecărei națiuni în parte și ale întregii comunități internaționale, reprezintă una din verigile esențiale ale clădirii unor noi raporturi interstatale trainice, în general a unei lumi noi.

b) *Rolul statelor mici și mijlocii în viața internațională*

Un loc important în concepția profund originală și novatoare a tovarășului Nicolae Ceaușescu despre lumea contemporană este acordat rolului proeminent pe care țările mici și mijlocii sînt chemate să-l joace în viața internațională, în rezolvarea problemelor complexe ale omenirii. „În zilele noastre — arăta președintele țării la numai

[19] Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 8, Editura politică, București, 1973, pag. 218—219.

[20] Nicolae Ceaușescu, *op. cit.*, p. 511.

[21] Nicolae Ceaușescu, *op. cit.*, vol. 11, p. 290.

Scanned with CamScanner

cîțiva ani de la istoricul Congres al IX-lea al partidului — tot mai multe state mici și mijlocii pășesc cu vigoare și perseverență în arena politicii mondiale, refuză să mai joace rolul de masă de manevră în slujba intereselor marilor puteri imperialiste, se ridică împotriva oricăror forme de dominație, promovează o politică de sine stătătoare. Acționînd cu energie și combativitate pentru apărarea intereselor și drepturilor lor legitime, țările mici și mijlocii pot juca un rol remarcabil în viața internațională, pot influența în măsură considerabilă evoluția evenimentelor, contribuind la salvgardarea păcii și securității în lume" [22].

Această cerință stringentă a vieții internaționale își are sorgintea atît în realitatea tabloului lumii de azi, format în marea majoritate de țări mici și mijlocii, cît și în rolul pozitiv pe care acestea trebuie să-l aibă în soluționarea problemelor complicate care frămîntă omenirea.

În abordarea problemelor legate de rolul în continuă creștere al acestor state, secretarul general al partidului are în vedere, în primul rînd, realitatea apariției în ultimele decenii a zeci și zeci de state noi, mici și mijlocii, care, sfărîmînd lanțurile robiei imperialiste, au pășit pe calea independenței naționale, politice și economice. Pentru ponderea acestor state este semnificativ faptul că numărul lor este de circa 150, deci covîrșitoarea majoritate a statelor lumii ; la fel în ce privește populația, ele reprezintă circa două treimi din totalul omenirii ; totodată, ele concentrează mari resurse naturale, unele avînd un înalt nivel de dezvoltare economică. Este, prin urmare, o realitate evidentă, după cum arată șeful statului român, că omenirea a parcurs un drum aspru, dar important, că ea nu se mai rezumă la cîteva centre ale puterii, că s-a depolarizat și că soarta ei nu mai poate fi dictată de cîteva metropole. Cele mai multe dintre noile state, pășind pe calea dezvoltării independente au trecut definitiv în rîndul subiectelor de drept internațional, devenind entități distincte pe eșichierul mondial.

Pe de altă parte, în gîndirea tovarășului Nicolae Ceaușescu, necesitatea creșterii permanente a rolului țărilor mici și mijlocii, al țărilor în curs de dezvoltare, al țărilor nealiniate, ca parte integrantă a întregii configurații a lumii de azi, izvorăște din rolul activ pe care aceste state

[22] Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste*, vol. 2, Editura politică, București, 1968, p. 417.

Scanned with CamScanner

îl pot avea în soluționarea marilor probleme cu care se confruntă omenirea. Țările mici și mijlocii, țările în curs de dezvoltare, țările nealiniate sînt primele, după cum arată secretarul general al partidului, „ce cad victimă politicii de agresiune, primele care suferă de pe urma politicii de dominație" și de aceea sînt și „cele mai interesate în soluționarea democratică, pe cale pașnică, a tuturor problemelor internaționale, în asigurarea independenței și dezvoltării lor libere" [23].

În concordanță cu interesele lor vitale, statele mici și mijlocii și-au demonstrat capacitatea efectivă de a contribui la evoluțiile pozitive din lume, rolul lor sporit în viața internațională găsindu-și practic un șir întreg de materializări. Conferințele la nivel înalt ale țărilor nealiniate și reuniunile miniștrilor de externe ai acestor țări, activitatea „Grupului celor 77" s-au înscris astfel drept jaloane importante în afirmarea necesității stabilirii unui sistem nou de relații internaționale, întemeiat pe principiile dreptului și justiției, țările mici și mijlocii, nealiniate și în curs de dezvoltare, avansînd propuneri substanțiale cu o largă arie de cuprindere vizînd făurirea unei noi ordini în lume. Înseși documentele noii ordini economice internaționale adoptate de sesiunea specială a Adunării Generale a O.N.U. din 1974 — Declarația, Programul de acțiune, Carta drepturilor și îndatoririlor economice ale statelor — sînt rezultatul inițiativei și acțiunilor țărilor mici și mijlocii. De asemenea, în cadrul Conferinței pentru securitate și cooperare în Europa, numeroase prevederi din Actul final referitoare la principii, la măsuri pentru respectarea obligației de nerecurgere la forță, la rezolvarea pe cale pașnică a diferendelor internaționale, la cooperare în variate domenii economice și tehnico-științifice, se datoresc acțiunii perseverente a acestor state.

La fel de elocvente sînt și exemplele ultimilor ani. Nu întîmplător, dacă încordarea fără precedent din ultimul timp a stimulat un anumit proces de repolarizare, ea într-o și mai mare măsură a stimulat exprimarea distinctă a națiunilor mici și mijlocii, atitudinile de refuz a politicii de bloc, de intensificare a cursei înarmărilor, de înlocuire a destinderii prin confruntare, de sancțiuni și embargo aplicate pe motive politice. Rolul pozitiv jucat la Reuniunea

[23] Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 16, Editura politică, București, 1979, p. 534.

Scanned with CamScanner

viitorul lumii nu poate fi determinat decît cu participarea activă la soluționarea problemelor a tuturor statelor lumii, a tuturor națiunilor, indiferent de mărime și de orînduire socială“ [25].

Experiența evidențiază, desigur, că sporirea rolului țărilor mici și mijlocii în viața internațională nu se realizează de la sine, ci numai în măsura în care ele acționează cu fermitate pentru a se pune capăt politicii imperialiste de dictat și de amestec în treburile altor state, și sînt hotărîte să contribuie la transpunerea în practică a unor noi relații interstatale. Succesul luptei pe care o au de dus aceste țări depinde în cea mai mare măsură de unitatea lor de acțiune, de gradul de cooperare pe care ele reușesc să-l realizeze în relațiile lor reciproce. În această perspectivă, întărirea unității și solidarității țărilor în curs de dezvoltare, a țărilor nealiniate se prezintă în condițiile de azi ca o cerință fundamentală a asigurării păcii, securității și progresului în întreaga lume.

Deosebit de semnificativă pentru viziunea profund realistă despre rolul pe care țările mici și mijlocii trebuie să-l dețină în configurația politică a lumii contemporane este și următoarea apreciere a președintelui Nicolae Ceaușescu : „Vechiul raport de forțe stabilit după cel de-al doilea război mondial nu mai corespunde noilor realități internaționale... Sîntem, de fapt, într-o perioadă de reașezare a raporturilor de forță, de realizare a unui nou echilibru mondial între diferite state și grupări de state. Se poate aprecia că noul echilibru se va baza pe o mai mare diversitate a centrelor de putere, va ține mai mult seama de rolul lumii a treia, al țărilor mici și mijlocii, al țărilor în curs de dezvoltare și nealiniate“ [26].

c) *Organizațiile internaționale — foruri permanente de desfășurare a cooperării instituționalizate a statelor*

Transpunerea în fapt a participării tuturor statelor la soluționarea problemelor care confruntă omenirea, precum și afirmarea într-o tot mai mare măsură a țărilor mici și

[25] Nicolae Ceaușescu, *op. cit.*, vol. 11, p. 311.
[26] Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, Editura politică, București, 1983, vol. 24, p. 76—77.

Scanned with CamScanner

mijlocii în viața internațională, fenomene tot mai marcante ale evoluțiilor contemporane își găsesc cel mai adecvat cîmp de manifestare prin intermediul organizațiilor și conferințelor internaționale. Organizația Națiunilor Unite, celelalte organisme internaționale „oferă — după cum a arătat președintele României — cadrul organizatoric cel mai corespunzător pentru dezbaterea democratică, cu participarea tuturor statelor, a problemelor și pentru adoptarea de măsuri care să țină seama de interesele dezvoltării independente, pe calea bunăstării a fiecărei națiuni, să asigure stabilitate în dezvoltarea lumii contemporane" [27].

Constituind foruri permanente de desfășurare a cooperării instituționalizate a statelor, organizațiile internaționale reprezintă locul de întîlnire și conlucrare organizată a statelor în vederea rezolvării diferitelor probleme ale vieții internaționale. Menirea lor primordială constă în conjugarea eforturilor națiunilor participante pentru promovarea păcii, securității, progresului și justiției, pentru satisfacerea și armonizarea intereselor tuturor popoarelor.

Concepția românească asupra locului organizațiilor internaționale în lume atribuie acestor organizații un rol activ, de influențare a relațiilor internaționale. Organizația internațională nu numai că reprezintă un rezultat al conlucrării dintre națiuni, dar are și menirea de a dezvolta această funcție. Așa cum evidențiază tovarășul Nicolae Ceaușescu organizațiile internaționale îndeplinesc cel puțin trei funcții : de stimulare a colaborării dintre state, de elaborare a normelor care să guverneze relațiile dintre ele și de asigurare a înfăptuirii în viață a acestor norme [28]. majoritate a statelor lumii, organizațiile internaționale, și

Pentru țările mici și mijlocii, care formează marea în primul rînd Organizația Națiunilor Unite, reprezintă un amplu teren de manifestare al politicii lor proprii. La aceste organizații, statele mici și mijlocii pot apela atunci cînd au fost încălcate de către alte state drepturile lor legitime ; ele pot promova propriile lor inițiative de politică externă și, de asemenea, își pot apăra interesele specifice în legătură cu diferitele aspecte ale colaborării internaționale, atunci cînd acestea formează obiect de discuție în organizațiile sau conferințele internaționale. Prin intermediul acestor organizații, statele mici și mijlocii acționează pentru soluționa-

[27] Nicolae Ceaușescu, *op. cit.*, vol. 17, 1979, p. 427.
[28] Nicolae Ceaușescu, *op. cit.*, vol. 7, p. 586.

Scanned with CamScanner

rea în interesul popoarelor a marilor probleme cu care este frămîntată omenirea, pentru făurirea unei noi ordini economice și politice mondiale.

Fără îndoială, rolul organizațiilor internaționale crește în măsura în care acestea reușesc să exprime tot mai bine interesele legitime ale tuturor națiunilor lumii. Experiența de aproape patru decenii a funcționării O.N.U. și a organizațiilor din sistemul său stă mărturie faptului că nici una din organizațiile ce compun sistemul nu practică cu adevărat deplina egalitate în drepturi a tuturor membrilor săi, mari sau mici, bogați sau săraci. În cea mai mare parte a lor organizațiile internaționale și-au început activitatea cu un număr relativ redus de state. Și aceasta din două motive. În primul rînd, unor state li se bara în mod artificial accesul la calitatea de membru în organizație. În al doilea rînd, statutul de dependență colonială în care se aflau numeroase teritorii și popoare le împiedica să facă parte din organizațiile create. Dacă aceste stări de lucruri au fost în cea mai mare parte a lor depășite, în prezent O.N.U. și alte organizatii internaționale devenind, prin excelență, un cadru de acțiune a țărilor mici și mijlocii, nu se poate afirma însă că organizațiile internaționale își desfășoară activitatea în condiții cu adevărat democratice.

Pornind tocmai de la această situație, România s-a numărat și se numără printre promotorii asigurării universalității organizațiilor internaționale, și în primul rînd a O.N.U., pentru democratizarea cadrului lor de funcționare, de natură să creeze condiții pentru ca toate statele membre să poată lua parte la dezbaterea problemelor, să-și susțină interesele și să participe la luarea deciziilor. Trebuie să se acționeze, arată tovarășul Nicolae Ceaușescu, în direcția democratizării organizațiilor internaționale, inclusiv a Organizației Națiunilor Unite, prin creșterea drepturilor și a rolului tuturor statelor și în mod deosebit a țărilor mici și mijlocii, a țărilor în curs de dezvoltare, care constituie marea majoritate a statelor lumii și sînt nemijlocit interesate într-o politică de pace, de independență și largă colaborare internațională [20].

După părerea țării noastre, în virtutea calității lor de membri egali ai comunității mondiale, toate statele au dreptul de a face parte sau nu din organizațiile internaționale.

---

[20] Nicolae Ceaușescu, *Cuvîntare rostită cu ocazia primirii șefilor misiunilor diplomatice acreditați la București*, „Scînteia", 30 decembrie 1984.

Scanned with CamScanner

Toate statele membre dispun de aceleași drepturi în ceea ce privește examinarea și rezolvarea problemelor ce intră în sfera de competențe a organizațiilor respective. Din aceasta decurge necesitatea participării lor în condiții de egalitate la organele plenare, reprezentarea lor echitabilă în cele ce au o compoziție restrînsă, aplicarea riguroasă a regulii rotației în ocuparea locurilor eligibile și a posturilor de conducere în diferite organisme, respectarea cu strictețe a principiului egalității în procesul de elaborare și adoptare a hotărîrilor, în totalitatea activităților desfășurate sub auspiciile instituțiilor internaționale.

Așa cum organizațiile internaționale au apărut ca rezultat al evoluțiilor pe scara relațiilor dintre state, aceeași dialectică impune, în viziunea președintelui României, întărirea rolului acestor organizații, ca o cerință obiectivă a actualului stadiu de dezvoltare a relațiilor internaționale. Creșterea rolului și eficienței organizațiilor internaționale și în primul rînd a Organizației Națiunilor Unite, adaptarea lor la noile realități politice, sociale și economice, constituie practic o parte integrantă a procesului obiectiv care are loc în lumea contemporană de reașezare a raportului de forțe și a echilibrului mondial. „În realizarea unei noi ordini internaționale — se arată în Programul partidului — a democratizării relațiilor dintre state, un rol tot mai important revine Organizației Națiunilor Unite, altor organisme internaționale. Popoarele cer ca Organizația Națiunilor Unite să-și sporească contribuția la promovarea trainică în viața internațională a relațiilor noi“ [30].

d) *Necesitatea strictei respectări a principiilor fundamentale ale dreptului internațional*

În concepția României mesajul înțelegerii și prieteniei între popoare, care exprimă dimensiunile organizațiilor internaționale, nu poate fi conceput în afara principiilor fundamentale ale dreptului internațional — cheia de boltă a unor raporturi de colaborare pașnică și egală, a asigurării securității și păcii în întreaga lume. Stricta observare a normelor de drept și justiție, promovarea și apărarea principiilor suveranității și independenței naționale, neamestecului în treburile interne, egalității în drepturi și

[30] *Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism*, Editura politică, București, 1975, p. 203.

Scanned with CamScanner

avantajului reciproc, nerecurgerii la forță și la amenințarea cu folosirea forței constituie nu numai o obligație de la care organizațiile internaționale nu se pot abate în nici un fel, ci condiția determinantă pentru îndeplinirea cu succes a sarcinilor ce le-au fost încredințate.

În cursul ultimelor două decenii, președintele Nicolae Ceaușescu a pus în repetate rînduri în evidență rolul capital al noilor principii de relații între state în orientarea raporturilor internaționale pe făgașul păcii, înțelegerii reciproce și cooperării, în democratizarea acestora. „Esența acestui complex de principii, releva secretarul general al partidului, este în ultimă instanță respectarea dreptului sacru, inalienabil al fiecărui popor de a dispune liber și nestingherit de propria-i soartă, de a urma calea dezvoltării social-politice care răspunde cel mai bine voinței și intereselor sale vitale, de a promova o politică externă în conformitate cu aspirațiile de pace ale omenirii, de a participa cu drepturi egale la viața comunității popoarelor lumii“ [31].

Schimbările intervenite pe plan mondial demonstrează de altfel cu putere că numai pe baza acestor principii se poate asigura înaintarea omenirii pe calea progresului. Vechile raporturi dintre state, bazate pe egalitate, pe dominație și dictat, pe subordonarea celor slabi de către cei puternici, pe spolierea avuțiilor unor popoare de către puterile imperialiste, colonialiste, au generat în permanență conflicte și războaie, ducînd, totodată, la menținerea unor întinse zone ale globului în conul de umbră al subdezvoltării, cu toate consecințele decurgînd de aici. Concluzia pusă în evidență cu putere în întreaga operă a tovarășului Nicolae Ceaușescu este tocmai ceea ce dă acestei opere vigoarea sa, suflul său umanist revoluționar : lichidarea unor asemenea raporturi, înlocuirea lor cu raporturi noi, democratice, constituie o cerință arzătoare a vieții internaționale.

În afara sublinierii necesității obiective a așezării relațiilor internaționale pe temelia noilor principii, se poate releva ca o altă contribuție a secretarului general al partidului evidențierea întrepătrunderii, a osmozei pe care o realizează aceste principii între interesele supreme ale fiecărui popor și interesele generale ale umanității. În aceasta

---

[31] Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 4, Editura politică, București, 1970, p. 582.

Scanned with CamScanner

rezidă dubla funcţie a noilor principii : asigurînd dreptul sacru al popoarelor de a dispune în mod liber de destinele lor, stimulînd afirmarea plenară a potenţialului de creaţie materială şi spirituală al fiecărei naţiuni, ele asigură, totodată, consolidarea păcii, o reală securitate, o colaborare rodnică în folosul întregii umanităţi. „Viaţa demonstrează zi de zi — arată preşedintele României — că numai pe temeiul acestor principii se pot realiza raporturi de colaborare paşnică şi egală, se pot asigura pacea şi progresul în întreaga lume“ [32].

Se cuvine, totodată, relevat, ca un merit deosebit de însemnat al tovarăşului Nicolae Ceauşescu în ce priveşte noile principii, sublinierea clară a caracterului lor unitar, a faptului că ele alcătuiesc un tot care nu poate fi dezmembrat şi că fiecare principiu în parte trebuie aplicat integral. Viaţa însăşi reliefează că negarea unuia din principii înseamnă negarea tuturor, tot aşa cum nici unul din ele nu îşi poate găsi aplicarea parţială sau limitată fără a se desfiinţa pe de-a întregul.

Importanţa pe care partidul şi statul nostru o acordă noilor principii derivă, în acelaşi timp, nu numai din aceea că sînt menite să garanteze convieţuirea paşnică şi rodnică între naţiuni, ci şi din faptul că ele oferă cheia soluţionării unor probleme majore care preocupă omenirea contemporană, prin însăşi natura lor asigurînd modalităţi şi căi noi de acţiune. Aşa de pildă problemele noii ordini, ale înfăptuirii dezarmării, securităţii europene, ale lichidării stării de subdezvoltare, sînt organic legate de afirmarea noilor principii, de generalizarea respectului faţă de acestea, de făurirea unei noi solidarităţi conştiente între toate popoarele lumii, întemeiată tocmai pe respectul neabătut al comandamentelor dreptului şi echităţii. „Noua ordine economică internaţională presupune, după cum arăta tovarăşul Nicolae Ceauşescu, o revoluţie în relaţiile dintre state, presupune să se pună capăt dominaţiei unor ţări asupra altora, sub orice formă, să se creeze relaţii de egalitate, de respect, de întrajutorare, de avantaj reciproc, să se asigure, totodată, accesul în condiţii avantajoase la tehnologiile şi cuceririle ştiinţei. Pentru a realiza noua ordine economică vor trebui să fie elaborate principii noi de relaţii şi, desigur, ţările dezvoltate să înţeleagă că trebuie

[32] Nicolae Ceauşescu, *op. cit.*, vol. 17, p. 47.

Scanned with CamScanner

să țină seama de cei mai săraci, că, pînă la urmă, însăși dezvoltarea lor este legată de lichidarea subdezvoltării" [33].

În concepția președintelui țării una din trăsăturile caracteristice ale normelor și principiilor dreptului internațional rezidă în primordialitatea aplicării lor în soluționarea pe cale pașnică a tuturor disputelor și conflictelor și implicit în instaurarea unor relații pașnice, de bună vecinătate și colaborare între națiuni. Problema rezolvării prin mijloace pașnice a litigiilor dintre state a devenit de o stringentă actualitate datorită recurgerii, tot mai frecvente, la forță pentru soluționarea conflictelor internaționale.

Fundamentală în gîndirea tovarășului Nicolae Ceaușescu este teza conform căreia recurgerea la forță, la mijloace militare nu a dus niciodată și nici nu poate duce la o soluționare reală și trainică a problemelor. Această teză își are un puternic suport în experiența istorică a raporturilor dintre state, care atestă că întotdeauna folosirea forței nu a făcut decît să complice și mai mult problemele, să le agraveze, să genereze noi focare de tensiune, să compromită viitorul relațiilor dintre statele respective, pentru îndelungate perioade de timp. Tocmai „de aceea este necesar să se facă totul pentru a nu se mai recurge la calea militară, la forță în soluționarea diferitelor conflicte dintre state, să se acționeze pentru încetarea actualelor conflicte și soluționarea lor pe calea tratativelor" [34].

În cuvîntările și luările de poziție ale secretarului general al partidului este pusă în același timp în evidență ideea politică potrivit căreia nu există probleme litigioase, situație conflictuală, indiferent de cît de complicată și dificilă ar fi, care să nu poată fi soluționată pe căi politice, prin negocieri. Desigur, datorită complexității unor probleme, nu întotdeauna se poate ajunge rapid la rezolvarea lor. Uneori pe calea spre înțelegere apar obstacole, a căror depășire se poate dovedi dificilă. Esențial este însă ca părțile să acționeze cu răbdare și perseverență, să contribuie la netezirea terenului spre realizarea înțelegerii. „Noi avem convingerea, sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu, că nu există probleme care să nu poată fi rezolvate pe cale pașnică, dacă se pornește de la dreptul fiecărui popor de a se dezvolta liber și independent, fără nici un amestec din

[33] Nicolae Ceaușescu, *op. cit.*, vol. 12, p. 252—253.
[34] Nicolae Ceaușescu, *op. cit.*, vol. 24, p. 78.

Scanned with CamScanner

afară. Oricît de dificile și oricît de îndelungate ar fi tratativele, ele sînt de preferat și sînt infinit mai bune decît soluțiile militare, care — așa cum arată realitățile — provoacă mari daune și suferințe popoarelor“ [35].

O semnificație deosebită în promovarea principiilor fundamentale ale dreptului internațional în relațiile dintre toate statele lumii, în statornicirea unor raporturi noi, democratice, o au cele peste 100 de tratate de prietenie și cooperare, declarațiile solemne comune și declarațiile comune semnate de țara noastră în aceste din urmă două decenii cu state de pe toate continentele. Afirmînd cu claritate elementele esențiale ale principiilor fundamentale, consacrînd drepturile și îndatoririle ce revin statelor în respectarea lor, aceste documente bilaterale de tip nou au un rol important în recunoașterea și acceptarea generală a principiilor, în transformarea lor în norme unanim admise ale dreptului internațional, în promovarea unui nou tip de relații internaționale.

*

* *

Se poate, prin urmare, conchide că într-o asemenea înțelegere a imperativelor timpului își au izvorul dinamismul și perseverența cu care România, președintele Nicolae Ceaușescu au acționat și acționează pentru democratizarea relațiilor internaționale, pentru asigurarea unei participări sporite a țărilor mici și mijlocii la rezolvarea problemelor cu care este confruntată omenirea, pentru creșterea rolului O.N.U. și a altor organizații în viața internațională, pentru stricta respectare a noilor principii de relații între state.

[35] Nicolae Ceaușescu, *op. cit.*, vol. 21, p. 338.

Scanned with CamScanner

II

EDIFICAREA SECURITĂȚII ȘI DEZVOLTAREA COOPERĂRII ÎN EUROPA

Din multitudinea contribuţiilor tovarăşului Nicolae Ceauşescu la cauza păcii şi securităţii internaţionale se reliefează cu deosebită putere concepţia novatoare şi acţiunile practice revoluţionare privind aşezarea relaţiilor dintre state în Europa pe bază de egalitate, dreptate şi echitate. În condiţiile cînd cursa înarmărilor continua fără încetare, iar politica de bloc precumpănea pe continent, cînd forţa rămînea elementul conducător în ceea ce priveşte securitatea, iar suspiciunea şi neîncrederea caracterizau relaţiile dintre statele europene, tovarăşul Nicolae Ceauşescu pornind — cu clarviziunea sa caracteristică — de la analiza ştiinţifică a noului raport de forţe, a dezvăluit cauzele adevărate ale acestei situaţii, trasînd liniile directoare ale edificării unui nou sistem de securitate în Europa, bazat pe respectarea independenţei şi suveranităţii naţionale, nerecurgerea la forţă şi ameninţarea cu forţa, promovarea unui real proces de dezarmare, în primul rînd de dezarmare nucleară.

În acest context, se detaşează constatarea ştiinţifică făcută încă la Congresul al IX-lea al Partidului Comunist Român şi dezvoltată amplu la congresele următoare ale P.C.R., în diverse luări de cuvînt pe parcursul celor două decenii care au trecut pînă acum, că actuala încordare fără precedent după cel de-al doilea război mondial nu este o „criză de conjunctură", rezultatul unor acţiuni izolate, ci consecinţa adîncă, cu largi ramificaţii, a unui întreg proces de înrăutăţire a situaţiei, ca urmare a dez-

Scanned with CamScanner

voltării, producerii și amplasării unor arme tot mai sofisticate de distrugere în masă, în primul rînd nucleare, a adîncirii scindării continentului în blocuri politico-militare opuse, a ridicării de bariere artificiale și discriminatorii în calea schimburilor și cooperării economice, tehnico-științifice și culturale. La Congresul al IX-lea al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu remarca cu îngrijorare „intensificarea acțiunilor agresive ale cercurilor imperialiste" și exprima hotărîrea României de a se manifesta ca factor activ pe arena mondială, desfășurînd „o activitate perseverentă pentru micșorarea încordării internaționale, pentru dezvoltarea colaborării între popoare și consolidarea păcii în lume". Șeful statului român arăta în mod clar că „țara noastră militează pentru încetarea cursei înarmărilor și înfăptuirea dezarmării, pentru crearea de zone denuclearizate, pentru interzicerea necondiționată a folosirii armelor atomice și distrugerea totală a stocurilor existente". Evidențiind că „împărțirea lumii în blocuri militare agravează încordarea internațională, alimentează neîncrederea între state", președintele Nicolae Ceaușescu a subliniat că „țara noastră se pronunță cu hotărîre pentru lichidarea oricăror blocuri militare" [1].

Dar România nu s-a mărginit numai la analiza situației și desprinderea concluziilor corespunzătoare de ordin programatic. Este tot meritul istoric al țării noastre de a fi întreprins acțiuni de pionierat atît pentru normalizarea relațiilor bilaterale dintre statele continentului, cît și pentru conjugarea eforturilor tuturor țărilor europene în vederea depășirii divizării în blocuri a continentului și creării unui sistem general-european de pace, securitate și colaborare între națiuni independente, suverane, egale în drepturi.

Un jalon important în normalizarea și dezvoltarea relațiilor dintre state pe continent l-a constituit stabilirea, încă în 1967, a relațiilor diplomatice dintre România și Republica Federală Germania. În stabilirea acestor relații, țara noastră a pornit de la considerentul că normalizarea raporturilor dintre țările socialiste și R.F.G. reprezintă o necesitate pentru realizarea securității și păcii în Europa.

Desfășurarea evenimentelor internaționale ulterioare a confirmat pe deplin justețea acestui punct de vedere.

[1] Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste*, vol. 1, Editura politică, București, 1968, p. 99—102.

Scanned with CamScanner

„Pot spune — arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu într-un interviu acordat revistei vest-germane *Der Spiegel* — că normalizarea relațiilor dintre România și Republica Federală Germania a contribuit atît la dezvoltarea raporturilor reciproce, cît și la normalizarea generală a situației din Europa — deci constituie o contribuție la securitate și pace“ [2]. S-a deschis un drum nou spre destindere și cooperare general-europeană.

În continuare, a urmat stabilirea (în ordine cronologică) a relațiilor cu R. F. Germania de către Polonia, R. D. Germană, Cehoslovacia, Bulgaria [3]. De asemenea, a avut loc normalizarea relațiilor Republicii Democrate Germane cu statele occidentale din Europa. În toamna anului 1973, cele două state germane au devenit membre ale Organizației Națiunilor Unite. S-au amplificat contactele la nivel înalt, președintele României întîlnindu-se la București sau în capitalele țărilor respective cu practic șefii de stat sau de guvern din toate statele europene, Canada și S.U.A. Între U.R.S.S. și R.F.G. a fost încheiat tratatul care stipulează bazele relațiilor dintre cele două state. De asemenea, a fost încheiat acordul celor patru puteri : Anglia, Franța, S.U.A. și U.R.S.S. cu privire la Berlinul occidental.

Ca urmare a acestor acte și procese pozitive, pe continentul european a început să se dezvolte cursul spre destindere, caracterizat prin amplificarea contactelor și extinderea cooperării economice, tehnico-științifice și culturale. „Războiul rece“ a făcut treptat loc „dezghețului“. S-au creat condițiile pentru a se trece de la acțiunile pe plan bilateral la eforturi comune la nivel general-european. În acest sens, de o reală semnificație politică a fost inițiativa României, care a dus la adoptarea de către Adunarea Generală a O.N.U., în 1965, a renumitei rezoluții privind „Măsuri pe plan regional în vederea îmbunătățirii relațiilor de bună vecinătate între statele europene aparținînd unor sisteme economice și sociale diferite“ și la formarea din coautorii acestei rezoluții (Austria, Belgia, Bulgaria, Danemarca, Finlanda, Iugoslavia, *România*, Suedia și Ungaria) a așa-numitului „Grup al celor nouă“, la care ulterior s-a adăugat Olanda, pentru promovarea

[2] Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 8, Editura politică, București, 1973, p. 622.

[3] U.R.S.S. stabilise relații cu R.F.G. încă din 1955.

Scanned with CamScanner

obiectivelor rezoluției de îmbunătățire a relațiilor pe plan european în vederea creării unui climat de încredere, favorabil unei rezolvări eficiente a problemelor care frînau încă destinderea în Europa și în întreaga lume [4]. Ținînd să ia cuvîntul cu prilejul adoptării rezoluției, secretarul general al O.N.U. declara : „Cred că nu exagerez importanța acestei rezoluții, văzînd în ea un nou semn încurajator al progresului realizat pentru a se pune capăt la ceea ce s-a obișnuit să se numească „războiul rece" [5]. S-a apreciat că această rezoluție a constituit în fapt „preludiul la Conferința pentru securitate și cooperare în Europa" [6]. Astfel, cu prilejul unei vizite oficiale efectuate în România, în 1972, primul ministru al Danemarcei aprecia că „dacă ne putem aștepta la întrunirea unei conferințe privind securitatea și cooperarea din Europa în viitorul previzibil, aceasta constituie, printre altele, un rezultat al acelei rezoluții adoptate de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite" [7]. În anii imediat următori adoptării rezoluției, cu prilejul sesiunilor Adunării Generale a O.N.U., miniștrii de externe ai „celor 9" țări au avut consultări, formînd „o mică conferință europeană" în vederea „facilitării unui proces evolutiv care, pornind de la îmbunătățirea constantă a relațiilor bilaterale, să ducă la o cooperare multilaterală intereuropeană și la crearea unui nou sistem european de securitate" [8]. În acest sens, ministrul de externe al Ungariei declara : „Noi sîntem gata să participăm la toate dezbaterile internaționale, ca, de exemplu, conferința miniștrilor afacerilor externe ai celor 9 țări europene, cu ocazia unei sesiuni a Națiunilor Unite, dacă se va considera că o asemenea conferință poate deschide calea spre o conferință general-europeană de securitate" [9]. Mai mult decît atît, Olanda a tatonat posibilitatea ca „cei 9"

[4] Rezoluția Adunării Generale a O.N.U. nr. 2 129 (XX) din 19 ianuarie 1966.

[5] Assemblée Générale de l'O.N.U. Procès-verbaux de la discussion générale 1 428 (XX).

[6] Jeanne Kirk Laux. *Prélude à la Conférence sur la sécurité et la coopération en Europe*, în „Politique étrangère" nr. 6/1973.

[7] Conferința general-europeană poate deveni piatra unghiulară în dezvoltarea modernă a continentului, interviul premierului danez, Jens Otto Krag, acordat televiziunii române, în „Scînteia", 13 aprilie 1972.

[8] „Scînteia", 17 octombrie 1966.

[9] Janos Peter, *Ungaria și Europa*, în „Nepszabadsag", 25 decembrie 1966.

Scanned with CamScanner

să formeze în comun o comisie de pregătire a acestei conferințe [10]. O încercare similară a făcut apoi Austria, preconizînd ca, în afara celor 9 state, la grupul de pregătire a conferinței să mai participe și Cehoslovacia, Italia, Polonia și Turcia [11].

1. Definirea noului concept de securitate europeană

În 1969, la Congresul al X-lea al Partidului Comunist Român, tovarășul Nicolae Ceaușescu atrăgea atenția că în Europa continuă să existe probleme nerezolvate, acționează forțe revanșarde, militariste, neonaziste care ar dori să revizuiască situația creată după război, punînd din nou în pericol pacea pe continentul nostru și în lume. Totodată, însă, secretarul general al partidului remarca faptul că „popoarele europene, pături largi ale opiniei publice, numeroși oameni politici și conducători de stat vor să fie asigurate liniștea, securitatea și pacea pe continent, astfel ca toate țările să-și poată consacra mijloacele materiale și umane progresului economic, științific și cultural, ridicării bunăstării materiale și spirituale“ [12].

La 25 mai, același an, într-un studiu amplu, intitulat „România și securitatea europeană“, tovarășul Nicolae Ceaușescu arăta că pentru înfăptuirea acestei securități, calea esențială este „dezvoltarea relațiilor de colaborare între state, indiferent de orînduirea lor socială“ [13]. Ca bază a acestor relații se avea în vedere luarea în considerare și recunoașterea realităților statornicite după cel de-al doilea război mondial, a inviolabilității frontierelor existente, lichidarea blocurilor militare, lichidarea bazelor militare străine, retragerea tuturor trupelor de pe teritoriile altor state în limitele frontierelor naționale, dezarmarea atomică, lichidarea stocurilor de arme existente,

---

[10] Jeanne Kirk Laux, *Prélude à la Conférence sur la sécurité et la coopération en Europe*, în „Politique étrangère“ nr. 6/1973.
[11] „Le Monde“, 21 noiembrie 1969.
[12] Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 4, Editura politică, București, 1970, p. 339.
[13] Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 4, Editura politică, București, 1970, p. 49.

Scanned with CamScanner

interzicerea folosirii şi producerii lor. În acest sens, conceptual, securitatea europeană a fost definită în acelaşi an, ca „un sistem de angajamente ferme din partea tuturor statelor, precum şi de măsuri concrete de natură să ducă la excluderea forţei şi a ameninţării cu folosirea forţei în relaţiile interstatale, să ofere tuturor ţărilor garanţii depline că se află la adăpost de orice act de agresiune“ [14].

Această concepţie cuprinde astfel ca elemente definitorii noţiunile de *sistem* de securitate, *angajamente* asumate de statele participante, *măsuri* care să asigure nerecurgerea la forţă şi la ameninţarea cu forţa şi *garanţii* că ţările respective vor fi la adăpost de orice act de agresiune.

Se are în vedere stabilirea unor relaţii între state pe continent, care să asigure soluţionarea tuturor diferendelor exclusiv prin mijloace paşnice, adîncirea cooperării pe toate planurile şi crearea condiţiilor materiale necesare excluderii posibilităţii de agresiune sau ameninţării cu forţa. Factorii de bază care ar conlucra la stabilirea noului sistem ar fi, astfel, statele, ca entităţi independente şi suverane. Ele, ca expresie a voinţei lor libere, ar urma să stabilească o structură care ar cuprinde următoarele elemente esenţiale :

În primul rînd, este necesar să se asume *angajamente* ferme, clare şi precise privind baza pe care ar urma să se clădească noile relaţii între state şi să se asigure securitatea, respectiv să se stabilească *principiile* şi normele fundamentale de comportare.

Viaţa a demonstrat însă că numai actele juridice nu sînt suficiente pentru asigurarea securităţii statelor. Experienţa istorică ne oferă exemple, mai îndepărtate sau mai recente, că, pentru punerea în aplicare a angajamentelor luate de către state privind respectarea unor reguli de bază ale relaţiilor dintre ele, sînt necesare *măsuri concrete* care să asigure respectarea obligaţiilor asumate. Ca şi principiile, măsurile trebuie să aibă caracter universal, să cuprindă întreaga gamă a relaţiilor dintre state : politico-juridice, militare, economice, culturale şi tehnico-ştiinţifice, precum şi umanitare.

---

[14] **Nicolae Ceauşescu, *România pe drumul construirii societăţii socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 4, Editura politică, Bucureşti, 1970, p. 933.**

Scanned with CamScanner

În concepția românească, măsurile politico-juridice de punere în aplicare a principiilor pornesc de la acțiunile concrete, de zi cu zi, pe care statele le întreprind în raporturile lor reciproce și merg pînă la relațiile pe care le promovează, la nivel guvernamental și între instituții neguvernamentale, contactele la diverse niveluri, cooperarea pe multiple planuri și alte acțiuni care își pot găsi consacrarea în acte corespunzătoare, cum sînt comunicatele comune și acordurile, declarațiile solemne și tratatele. De o deosebită importanță, din acest punct de vedere, sînt contactele și vizitele la nivel înalt, care au ca rezultat încheierea de acte cu o valoare supremă, pe care o dă acest nivel, de natură să ofere consistență angajamentelor asumate.

Cheia de boltă a măsurilor de aplicare a principiilor o constituie dezangajarea militară și dezarmarea, în primul rînd dezarmarea nucleară. Statornicirea unor relații de încredere și stabilitate, a unui sistem care să excludă teama de agresiune sau amestec în treburile interne reclamă în mod hotărît adoptarea de măsuri efective care să ducă la eliberarea continentului de coșmarul nuclear, retragerea tuturor trupelor de pe teritoriile altor state în limitele frontierelor naționale, desființarea bazelor militare străine, abolirea blocurilor militare, reducerea forțelor armate și armamentelor.

Desigur că asemenea măsuri, care vizează direct securitatea statelor, trebuie luate în cadrul unor angajamente treptate, cu grija de a nu se aduce prejudicii situației nici unui stat și de a se mări gradul de securitate al tuturor.

O măsură esențială de punere în aplicare a principiilor este și așezarea pe baze trainice și dezvoltarea cooperării economice, a schimburilor de valori materiale și culturale, pe baza respectării independenței și suveranității fiecărui stat, a neamestecului în treburile interne și avantajului reciproc.

Dezvoltarea unor relații ample de cooperare economică și culturală, a unor schimburi neîngrădite de valori materiale și spirituale, în condițiile unor măsuri care să facă efectivă nerecurgerea la forță și la amenințarea cu forța, inclusiv măsuri de ordin militar, formează tocmai baza trainică a noului sistem de securitate, chezășia respectării și transpunerii consecvente în viață a principiilor noi care trebuie să guverneze relațiile dintre state. Împletirea

Scanned with CamScanner

largă și profundă a intereselor la care duc aceste relații va face ca interdependența obiectivelor vitale urmărite de fiecare stat să fie atît de mare, încît interesul general pentru securitatea tuturor va deveni predominant. Statele, fiecare în parte, vor găsi în cooperare avantaje mai mari decît în încercările de forță și, chiar dacă vor apărea asemenea încercări, atmosfera și condițiile create de ceilalți membri ai sistemului european de securitate nu vor permite materializarea lor.

În acest fel, între obligațiile asumate și măsurile de punere a lor în aplicare, care constituie elementul nou al dezvoltării concepției de securitate, există o legătură dialectică, indisolubilă și directă. Cu cît măsurile vor fi mai efective, mai ample și mai adînci, cu atît va crește și valoarea angajamentelor asumate, siguranța că principiile convenite ale raporturilor dintre state vor fi respectate și aplicate în viață.

Astfel, ajungem la ultimul component, acela al garanțiilor. Asumarea de angajamente privind respectarea independenței și suveranității statelor, egalitatea dintre ele, neamestecul în treburile interne, cooperarea și avantajul reciproc, nerecurgerea la forță și la amenințarea cu forța, cuplate cu luarea măsurilor necesare care să asigure transpunerea lor în viață, oferă tocmai acea garanție că fiecare stat, indiferent de sistemul său economic, politic sau social, poate să se dezvolte liber, în afara oricărui pericol de ingerință sau agresiune. Deosebirile de vederi sau interese și chiar divergențele, indiferent de natura sau caracterul lor, ar urma să fie soluționate în cadrul sistemului, prin mijloace pașnice. Mecanismul respectiv trebuie să ofere astfel calea spre concertarea intereselor tuturor în folosul fiecăruia în parte și a întregii comunități de state care ar fi cuprinse în sistem.

După fundamentarea deziderateloor securității europene a urmat o perioadă de contacte intense pe care tovarășul Nicolae Ceaușescu le-a avut cu conducători din țări socialiste, inclusiv în cadrul Tratatului de la Varșovia, precum și cu șefi de state și guverne din alte țări europene, din S.U.A. și Canada, pentru promovarea noului concept și pregătirea condițiilor în vederea punerii lui în aplicare. Astfel, noul concept, elaborat și fundamentat de tovarășul Nicolae Ceaușescu, și-a găsit repede afirmarea.

În Declarația româno-franceză semnată la 20 iunie 1970 se prevede că „la capătul procesului de așezare a relațiilor

Scanned with CamScanner

dintre state în Europa pe baze noi... politica blocurilor va trebui să facă loc unei organizări de securitate, reclamînd un sistem de angajamente și măsuri concrete care să excludă folosirea forței și să asigure dezvoltarea pașnică a statelor europene într-un climat de destindere, înțelegere și cooperare" [15].

De asemenea, în Declarația franco-sovietică din 20 octombrie 1971 se sublinia că întărirea securității europene reclamă „un sistem de angajamente care să excludă orice recurgere la folosirea forței sau amenințarea cu forța în relațiile dintre state și care să asigure respectarea principiilor integrității teritoriale a statelor, a neamestecului în treburile interne, a egalității și independenței tuturor statelor" [16].

Declarația de la Praga privind pacea, securitatea și colaborarea în Europa, semnată la 26 ianuarie 1972, la cel mai înalt nivel de Bulgaria, Cehoslovacia, R. D. Germană, Polonia, România, Ungaria și U.R.S.S., evidențiază că „securitatea și colaborarea europeană reclamă crearea unui sistem de angajamente care să excludă orice folosire a forței sau amenințarea cu folosirea ei în relațiile dintre state în Europa, să ofere tuturor țărilor garanția că se află la adăpost de acte de agresiune și să contribuie la bunăstarea și prosperitatea fiecărui popor" [17].

În consecință, s-a desprins concluzia că există condițiile necesare pentru trecerea la aplicarea în viață a noului concept de securitate europeană. În august 1969, la cel de-al X-lea Congres al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu sublinia : „Trebuie să declarăm în fața Congresului că din multiplele contacte și discuții pe care reprezentanții guvernului român le-au avut cu reprezentanți ai diverselor state europene am ajuns la concluzia existenței condițiilor favorabile pentru înaintarea pe calea securității europene" [18]. Această înaintare nu putea să aibă însă loc decît cu participarea tuturor statelor de pe continent, prin trecerea de la abordarea bilaterală și de grup, la cea multilaterală în cadrul unei conferințe general-europene. „O conferință a țărilor europene — arăta to-

---

[15] *Pentru securitate și cooperare internațională*, vol. 1, București, Editura politică, 1972, p. 618.

[16] „Pravda", 21 octombrie 1971.

[17] „Scînteia", 27 ianuarie 1972.

[18] *Congresul al X-lea al Partidului Comunist Român, 6—12 august 1969*, Editura politică, București, 1969, p. 82.

Scanned with CamScanner

varăşul Nicolae Ceauşescu — ar permite o amplă dezbatere colectivă a problemelor securităţii pe continent, ar înlesni găsirea soluţiilor pentru depăşirea dificultăţilor care există în calea spre destindere, ar putea prilejui o evoluţie pozitivă a ambianţei internaţionale în Europa“ [19]. Idee care, treptat, a întrunit consensul tuturor celorlalte state europene, S.U.A. şi Canadei.

2. Conferinţa pentru securitate şi cooperare în Europa

Deosebirile de vederi au apărut însă atunci cînd s-a pus problema convocării unei asemenea conferinţe şi consacrării noii concepţii de aşezare a raporturilor dintre state pe baze de egalitate în drepturi şi respect al independenţei şi suveranităţii naţionale. Aceasta cu atît mai mult cu cît era pentru prima oară în analele istoriei cînd urma ca aşezarea europeană să fie discutată cu participarea tuturor statelor de pe continent, fie ele mari sau mici

a) *Organizarea pe baze noi, democratice a negocierilor*

În ceea ce priveşte cadrul de pregătire, s-au dezvoltat două linii principale de gîndire : una care preconiza abordări „tradiţionale“, în cadru restrîns, cu participare „reprezentativă“ şi alta, care se pronunţa pentru ca aceste pregătiri să se facă cu participarea tuturor statelor preconizate să formeze viitoarea conferinţă. În ceea ce priveşte prima tendinţă, s-a remarcat propunerea guvernului britanic care prevedea înfiinţarea unei comisii permanente, formată din reprezentanţi ai celor două blocuri militare şi ai grupului de ţări neutre (nealiniate). [20] De asemenea, s-a sugerat înfiinţarea unui „grup de trei“, cu participarea, tot pe bază de bloc, a Poloniei, Belgiei şi Finlandei, „pentru elaborarea metodei de discuţii şi a ordinei de zi“. [21] În

[19] Nicolae Ceauşescu, *România pe drumul construirii societăţii socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 4, Editura politică, Bucureşti, 1970, p. 48—49.

[20] Federal Trust Study Group, London, „The prospects for a European security conference“, *2-e Colloque européen*, A.D.I.R.I., Bucureşti, 1971, p. 74.

[21] *Ibidem.*

Scanned with CamScanner

concepția autorilor acestei propuneri, fiecare membru al „grupului de trei" ar fi urmat să pregătească „împreună cu aliații săi" pozițiile de pe care să negocieze, în numele acestora, pregătirea conferinței.

Aceste încercări de organizare a conferinței pe baza celor două blocuri militare sau a sistemului de „troică" nu au găsit un ecou larg. România, ca și alte țări socialiste, mici sau mijlocii din Europa, s-a pronunțat cu hotărîre și a militat activ pentru ca pregătirile să se desfășoare pe baze democratice, cu participarea tuturor statelor europene, S.U.A. și Canadei. Ca urmare, s-a convenit ca ordinea de zi, modul de desfășurare a lucrărilor și de luare a hotărîrilor, precum și mandatul conferinței să fie convenite în cadrul plenar al unor așa-numite „Consultări multilaterale", care au și avut loc la Dipoli, lîngă Helsinki, în perioada 22 noiembrie 1972 — 8 iunie 1973.

Totodată, trebuie remarcat că în virtutea inerției, a tipologiei ce se statornicise în pregătirea și desfășurarea conferințelor internaționale sub egida O.N.U., se preconiza o dezbatere generală, în mare parte formală, în urma căreia să se adopte un document final, pregătit dinainte și eventual amendat în timpul dezbaterilor. De altfel, în discuțiile ce avuseseră loc între ambasadorii la Helsinki ai țărilor participante, preconizați să conducă delegațiile respective, se ajunsese la un fel de acord în această privință, în sensul ca lucrările pregătitoare să nu dureze mai mult de o săptămînă — zece zile. Ca mod de organizare și conducere a dezbaterilor se preconiza : un președinte (finlandez) și doi-trei vicepreședinți, un secretar general, care urmă să prezinte proiectul de document în numele țării gazdă (dar elaborat cu participarea „principalelor" puteri), pentru ca delegațiile — după prezentarea pozițiilor de principiu ale țărilor lor — să discute și să adopte acest text, cu eventualele modificări ce ar fi fost convenite.

Lucrurile s-ar fi desfășurat în acest fel dacă nu ar fi intervenit România. Încă de la început, tovarășul Nicolae Ceaușescu a atras atenția că, dacă în adevăr se are în vedere un conținut nou, acesta nu poate fi turnat în tipare vechi, organizarea pe baze democratice a lucrărilor fiind o chestiune obligatorie pentru asigurarea obiectivului de așezare a raporturilor dintre state în Europa pe baze egale. România a evidențiat că, pentru a se da un conținut nou acestor relații, care să reflecte cu adevărat pozițiile tuturor statelor participante, este necesar ca lucrările să fie con-

Scanned with CamScanner

cepute într-o manieră nouă, democratică, cu o procedură care să corespundă noilor cerinţe de substanţă ale conferinţei. În acest fel, regulile de procedură, departe de a fi reprezentat partea formală a lucrurilor, constituiau în concepţia românească esenţa esenţelor, punctul hotărîtor în eforturile de a se începe un curs nou în raporturile internaţionale pe continent, iar prin aceasta, în lume.

Sarcina a revenit exclusiv delegaţiei române, în condiţiile în care toate celelalte delegaţii erau de comun acord să se meargă pe drumul, devenit clasic, al reuniunilor cu documente pregătite de secretariatele respective. Pe baza indicaţiilor efectiv dictate de tovarăşul Nicolae Ceauşescu a fost întocmit cunoscutul proiect de „Aranjament de procedură" devenit primul document de lucru al Consultărilor, înregistrat cu nr. 1 (CSCE/HC/1, 23 noiembrie 1972).

Avînd în vedere importanţa hotărîtoare pentru întregul curs pe care l-au luat lucrările de la Helsinki şi apoi procesul Conferinţei pentru securitate şi cooperare în Europa, merită ca acest document să fie reprodus, aşa cum a fost prezentat a doua zi după sosirea delegaţiei noastre la Helsinki, luni 20 noiembrie 1972, adică cu 48 de ore înainte de deschiderea Consultărilor :

1. Toate ţările invitate participă la reuniunea multilaterală de pregătire a Conferinţei pentru securitate şi cooperare în Europa ca state independente şi suverane, în condiţii de deplină egalitate, indiferent de sistem social, mărime, nivel de dezvoltare, apartenenţă sau neapartenenţă la alianţe militare.

2. Fiecare delegaţie reprezintă guvernul ţării respective. În numele ei pot lua cuvîntul, cu aceleaşi drepturi, şeful delegaţiei sau locţiitorii acestuia.

3. Reuniunea poate crea grupuri de lucru sau alte organe subsidiare.

4. Fiecare stat reprezentat la reuniune are dreptul să participe direct la toate activităţile acesteia, fără nici un fel de îngrădire sau discriminare, inclusiv la toate organele subsidiare care se vor crea.

5. Hotărîrile în toate problemele, atît de fond, cît şi de procedură, se adoptă prin consens.

Consensul se defineşte prin absenţa oricărei obiecţii exprimate de un reprezentant în legătură cu luarea hotărîrii respective.

6. Preşedinţia şi celelalte funcţii de conducere ale reuniunii şi ale organelor sale subsidiare vor fi asigurate de

Scanned with CamScanner

către reprezentanţii tuturor statelor participante, pe baza principiului rotaţiei.

7. Şedinţele de deschidere şi de închidere a reuniunii, precum şi cele în care au loc dezbateri generale vor fi publice.

8. Reuniunea stabileşte dacă şi în ce mod anumite documente ale reuniunii sau comunicate privind desfăşurarea lucrărilor vor fi date publicităţii. Fiecare delegaţie are însă libertatea de a-şi face cunoscută în mod public poziţia la reuniune.

9. Condiţiile materiale şi aparatul tehnic pentru desfăşurarea lucrărilor reuniunii sînt asigurate de guvernul Finlandei.

10. Prezentul aranjament de procedură va fi adoptat prin consens. Odată adoptat, el poate fi modificat numai prin consens.

Aceste propuneri au constituit o mare noutate pentru toţi participanţii care, potrivit celor profilate anterior, erau pregătiţi să participe doar la „un salon de ceai", care „nu reunea la Helsinki oameni prea interesanţi, deoarece el era format din diplomaţi acreditaţi acolo" [22]. Nedumerirea lor s-a risipit însă pe parcurs şi pînă la urmă delegaţiile, îndeosebi cele care reprezentau state mici şi mijlocii, neutre şi nealiniate, s-au antrenat în discuţii, participînd, de multe ori cu entuziasm, la defrişarea terenului pe care urma să se ridice edificiul Conferinţei pentru securitate şi cooperare în Europa, fără să lipsească însă şi confruntările.

Prima confruntare a avut loc cu o zi înainte de deschiderea lucrărilor, la o întîlnire a şefilor de delegaţii la ambasada Danemarcei, al cărei ambasador, ca decan în post, şi-a invitat colegii pentru a stabili scenariul desfăşurării primei şedinţe. La întrebarea gazdei dacă există consens pentru ca, la deschiderea reuniunii, reprezentantul finlandez să fie ales preşedinte, iar adjunctul său vicepreşedinte, şeful delegaţiei române a răspuns categoric că „nu există consens". Delegaţia română, desigur, putea fi de acord, cum de altfel şi declarase, ca în acel stadiu, ţara gazdă să asigure în mod provizoriu preşedinţia. Aceasta nu trebuia însă să prejudicieze poziţiile delegaţiei noastre prezentate clar în proiectul de procedură în legătură cu

[22] Jukka Kuopaniemi, *Parlaments and European rapprochement*, Institut Universitaire de Hautes Etudes Internationales, Geneva, 1973, p. 25.

Scanned with CamScanner

asigurarea președinției prin rotație. Ambasadorul danez, ca și ceilalți participanți au luat notă de remarcile românești, rămînînd ca problemele să fie lămurite la deschiderea lucrărilor, cînd a avut loc al doilea moment de clarificare a pozițiilor.

În primul rînd, atunci cînd delegațiile au început să intre în sala de ședințe, a atras atenția faptul că repartiția locurilor la masa negocierilor era discriminatorie : cele patru mari puteri (Anglia, Franța, S.U.A. și U.R.S.S.) aveau la dispoziție cîte trei locuri în față și șase în spate, în total 9 ; țările „mijlocii" (între care și România) — două locuri în față și patru în spate, în total 6 ; iar țările „mici" — un loc în față și două locuri în spate, în total 3. Reacția delegațiilor țărilor mici și mijlocii, inclusiv a țării noastre, a fost așa de fermă că, începînd cu ședința următoare, toate delegațiile au avut la dispoziție un număr egal de locuri.

La începutul ședinței, după desemnarea „în această fază" a președintelui (finlandez), acesta s-a grăbit să anunțe că desemnează pe adjunctul său în funcția de vicepreședinte, ceea ce a atras o moțiune de ordine din partea delegației române. Proiectul românesc al regulilor de procedură trebuia apărat fără nici un fel de abatere, pentru a-i asigura reușita. Tuturor delegațiilor participante trebuia să le fie clar că, fără discutarea și convenirea prevederilor respective, întreaga negociere rămîne sub semnul întrebării. Încetul cu încetul însă reprezentanții respectivi au început să înțeleagă sensul acestor propuneri, printre primii fiind cei ai Elveției, Suediei, Franței, Belgiei, Poloniei, Iugoslaviei.

În continuare, documentul românesc de lucru privind „Aranjamentul de procedură" a fost dezbătut punct cu punct, fiecare prevedere înregistrată constituind un pas înainte pe noul drum deschis de această viziune nouă a negocierilor.

Participarea tuturor. În condițiile în care obiectivul urmărit este acela de a se asigura dezvoltarea liberă a fiecărei țări, la adăpost de orice act de agresiune, cerința *sine qua non* a procesului menit să conducă la realizarea acestui obiectiv este participarea tuturor țărilor. Nimeni altcineva nu poate să exprime și să definească în mod valabil și să apere mai exact interesele unui stat pe planul negocierilor internaționale, decît reprezentanții acestuia.

Scanned with CamScanner

Problemele fundamentale și complexe pe care le punea făurirea unui nou sistem de securitate în Europa nu puteau fi rezolvate trainic decît cu participarea tuturor, pe baza deplinei egalități în drepturi.

Numai cunoscîndu-se pozițiile și interesele tuturor, se poate dezbate în cunoștință de cauză și elabora acorduri echilibrate, viabile, trainice. Cu atît mai stringent apare această necesitate cînd se negociază aranjamente în probleme vitale ale securității și bunăstării statelor, cum sînt problemele dezangajării militare și dezarmării, ale cooperării și schimburilor de valori materiale și spirituale.

La 20 noiembrie 1972, cu două zile înainte de deschiderea Consultărilor multilaterale de la Helsinki, tovarășul Nicolae Ceaușescu a revenit asupra acestei teme, arătînd clar premisele de la care pornește România la aceste negocieri : „Noi pornim de la faptul — sublinia șeful statului român — că înfăptuirea securității europene este o problemă a tuturor popoarelor de pe continent, că la pregătirea și ținerea ei (a Conferinței pentru securitate și cooperare în Europa — n.a.) trebuie să participe toate statele, cu drepturi depline, fără a se ține seama de orînduirile lor sociale, de mărimea sau stadiul dezvoltării lor economice, de apartenența lor la diferite blocuri militare. Participanții la lucrările pregătitoare și la conferința europeană vor reprezenta state naționale independente, suverane. Ei vor expune și vor milita pentru punctele de vedere ale țărilor pe care le reprezintă, pentru colaborarea egală între toate popoarele din Europa“ [23].

Astfel, dînd urmare indicațiilor șefului statului, delegația română la Consultările multilaterale de la Helsinki a insistat ca regulile de procedură ale consultărilor să cuprindă în mod expres această necesitate. Textul convenit prevede că „toate statele membre participă la consultări pe baza egalității suverane, ca state independente și în condiții de deplină egalitate“ [24]. Eventualele grupe de lucru trebuiau să fie deschise tuturor și în această privință s-a adoptat un aranjament special care releva că regulile Consultărilor se aplică și în grupele de lucru. Toți participanții

---

[23] Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 7, Editura politică, București, 1973, p. 909.

[24] Doc. CSCE/HC/4/ Corr, 4, 28 noiembrie 1972.

Scanned with CamScanner

care doreau să participe la şedinţele grupelor de lucru puteau să o facă [25].

Această prevedere a fost preluată mutatis mutandis în Regulile de procedură ale conferinţei propriu-zise. În primul articol al acestor reguli se preciza că „toate statele participante la conferinţă iau parte ca state suverane şi independente şi în condiţii de deplină egalitate" [26]. De asemenea, se arăta că organele de lucru ale conferinţei : Comitetul de coordonare, comisiile şi subcomisiile, precum şi grupele de lucru „vor fi deschise tuturor statelor participante" [27].

Regula discutării în afara alianţelor militare. Parte integrantă a conceptului participării la edificarea noului sistem de securitate şi cooperare în Europa a tuturor statelor de pe continent, S.U.A. şi Canadei, ca state independente şi suverane, este şi organizarea negocierilor în afara alianţelor militare, a blocurilor. Numai în aceste condiţii, fiecare ţară participantă poate să-şi apere interesele sale legitime şi să-şi aducă contribuţia sa proprie la stabilirea unor relaţii noi între state pe continent, bazate pe principiile fundamentale ale dreptului internaţional : independenţa şi suveranitatea naţională, egalitate în drepturi, neamestecul în treburile interne, avantajul reciproc, nerecurgerea la forţă şi la ameninţarea cu forţa.

În afară de aceasta, organizarea pe bază de bloc a discuţiilor, departe de a promova obiectivul de stabilire a unui sistem general-european de securitate şi cooperare, ar duce la adîncirea scindării în blocuri militare opuse, punînd pe primul plan alianţele militare, şi nu statele care ar urma să fie părţi egale ale unui asemenea sistem.

În plus, abordarea de la bloc la bloc ar fi de natură să elimine de la negocieri un important număr de state, care, împreună, formează un grup cu pondere importantă în configuraţia geopolitică europeană. Este vorba de cele 14 ţări europene care nu participă nici la Alianţa Atlantică şi nici la Tratatul de la Varşovia [28].

---

[25] Doc. CSCE/HC/35, 28 februarie 1973.

[26] *Final Recommendations of the Helsinki Consultations.* Valtion painatuskeskus, Helsinki, 1973, p. 22.

[27] *Ibid.*

[28] Albania, Austria, Cipru, Elveţia, Finlanda, Irlanda, Iugoslovia, Liechtenstein, Malta, Monaco, San Marino, Spania, Suedia şi Vaticanul.

Scanned with CamScanner

România a respins de la început conceperea securității europene pe baza șubredă și anacronică a blocurilor. Încă în perioada tatonărilor în vederea convocării consultărilor multilaterale de la Helsinki, tovarășul Nicolae Ceaușescu arăta : „Noi nu sîntem partizanii tratativelor de la bloc la bloc, deoarece apreciem că aceasta, departe de a duce la destinderea relațiilor dintre state, ar ridica obstacole atît în calea consfătuirii, cît și a securității europene înseși. Dacă dorim, într-adevăr, să instaurăm relații de încredere și cooperare între toate țările continentului, trebuie să avem în vedere că atît în pregătirea conferinței, cît și în viitor nu blocurile trebuie să fie acelea care să acționeze ; dimpotrivă, lăsînd la o parte blocurile reprezentanții statelor europene trebuie să se întîlnească pentru a stabili căile de eliminare definitivă a blocurilor militare și a celorlalte reziduuri ale războiului rece din viața internațională“ [29].

În acest fel, după un sfert de secol, cînd dialogul privind securitatea europeană a fost Est-Vest, de la blocul răsăritean la cel occidental, România, prin glasul reprezentantului său cel mai autorizat, a chemat la o nouă abordare a negocierilor privind securitatea europeană, aceea în afara alianțelor militare. Multe delegații erau descumpănite : se cerea o prevedere care pînă atunci nu mai fusese înscrisă niciodată în analele istoriei diplomației europene și poate nici a altor continente. Pînă la urmă, s-a convenit clar : „Consultările se vor desfășura în afara alianțelor militare“. Apoi, ideea a fost trecută în Regulile de procedură ale conferinței însăși, în formularea : „Conferința va avea loc în afara alianțelor militare“.

Aceasta a asigurat baza ca negocierile să se poarte între cele 35 de state participante, și nu între blocurile militare. Eliberate de constrîngerile de bloc, statele au putut să contribuie cu adevărat la promovarea destinderii, la statornicirea unor relații de încredere și cooperare între toate statele continentului, la crearea condițiilor pentru eliminarea blocurilor militare și a celorlalte sechele ale războiului rece pe continent. Dacă CSCE s-a încheiat cu succes, atunci la baza acestui succes a stat și faptul că această conferință s-a desfășurat în afara alianțelor militare.

---

[29] Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 4, Editura politică, București, 1970, p. 886.

Scanned with CamScanner

Organizarea pe baze democratice a lucrărilor. Participarea statelor în condiţii de deplină egalitate la negocieri presupune nu numai dreptul lor de a fi reprezentate ca state independente şi suverane, ca delegaţii respectivi să ia cuvîntul, să facă propuneri şi amendamente, ci şi dreptul de a-şi aduce contribuţia la organizarea şi conducerea lucrărilor. În acest sens, o mare importanţă are preluarea de către reprezentanţii statelor a prerogativelor conducerii, introducerea regulei rotaţiei delegaţiilor (statelor) la conducerea lucrărilor şi diminuarea sau chiar excluderea atribuţiilor de ordin politic ale secretariatului.

Participarea tuturor la conducerea lucrărilor este de natură să contribuie la punerea negocierilor pe baze largi, democratice şi la angajarea plenară a delegaţiilor participante în procesul construirii unui fundament trainic pentru noul sistem de securitate şi cooperare în Europa. Ca urmare, propunerea românească ca preşedinţia, precum şi celelalte funcţii de conducere la reuniune, inclusiv preşedinţia organelor subsidiare, să fie exercitate prin rotaţie, în ordine alfabetică, de către statele participarte s-a bucurat de un mare interes, deşi delegaţiile se simţeau obligate faţă de ţara gazdă, care — într-adevăr — depusese multe eforturi pentru convocarea şi desfăşurarea Conferinţei. În urma discuţiilor care au avut loc s-a ajuns la o soluţie de compromis în ceea ce priveşte Consultările, obţinîndu-se însă o formulă completă pentru conferinţa propriu-zisă. Astfel, s-a convenit ca la Consultări, avînd în vedere eforturile deosebite depuse de guvernul Finlandei pentru convocarea reuniunii pregătitoare, precum şi faptul că Finlanda a luat asupra sa toate cheltuielile legate de găzduirea lucrărilor, preşedinţia să revină reprezentantului finlandez. În locul alegerii unui al doilea reprezentant finlandez în funcţia de vicepreşedinte, s-a hotărît ca, în cazul în care preşedintele este împiedicat să-şi exercite funcţia, preşedinţa să fie asigurată pe rînd, la fiecare şedinţă, de şefii delegaţiilor participante, în ordine alfabetică, prin tragere la sorţi.

Pentru grupele de lucru, în care practic s-au purtat negocierile şi s-au redactat Recomandările finale de la Helsinki, s-a stabilit ca preşedinţia să fie asumată pe rînd, la fiecare şedinţă, de către statele participante, în ordine alfabetică, prin tragere la sorţi. În cazurile în care un grup de lucru se întrunea de două ori pe zi, o dată dimineaţa şi a doua oară după-amiaza, aceste două întîlniri erau con-

Scanned with CamScanner

siderate o singură ședință. Între ședințe, funcția de președinte era deținută de reprezentantul care a condus lucrările la ultima ședință. Dacă un reprezentant nu putea prelua funcția de președinte, aceasta era trecută automat următorului reprezentant de pe lista în ordine alfabetică a țărilor.

Problema rotației s-a pus și în ceea ce privește desfășurarea Conferinței pentru securitate și cooperare în Europa, îndeosebi legat de perspectiva ca lucrările conferinței propriu-zise să se țină în trei faze. Avînd în vedere tocmai această situație specifică, România a propus ca prima etapă a conferinței să se desfășoare la Helsinki, lucrările comisiilor într-o altă țară, iar activitatea celei de-a treia faze într-o altă țară, conform principiului rotației. In urma negocierilor, s-a ajuns la formula de compromis care consacra principiul și stabilea ținerea celor trei faze pe rînd la Helsinki și Geneva.

În spiritul democratic pe care îl reprezintă asigurarea condițiilor ca fiecare stat participant să-și poată aduce întreaga contribuție, ca partener egal, la conducerea și organizarea negocierilor, Consultările multilaterale de la Helsinki au rezolvat și problemele legate de prerogativele Secretariatului și instituirea funcției de raportor. Astfel, s-a convenit ca însăși denumirea șefului personalului angajat pentru deservirea delegațiilor să fie acela de „secretar executiv tehnic". Sarcina sa era aceea de a conduce „serviciile tehnice ale ședințelor" și de a asista pe președinții grupelor de lucru „în ceea ce privește chestiunile tehnice" [30].

În ceea ce privește cele trei faze ale conferinței, s-a hotărît ca „secretarul executiv pentru probleme tehnice", la fiecare fază, să fie un național al țării gazdă : în fazele I și III — Finlanda, iar în faza a doua — Elveția. S-a stabilit ca el să fie desemnat de țara respectivă, însă hotărîrea definitivă rămînea la latitudinea participanților, care aveau prerogativa de a consimți sau nu. De asemenea, secretarul executiv activa „sub autoritatea conferinței" și raporta despre activitatea sa „organelor corespunzătoare la fiecare fază a conferinței, în special asupra chestiunilor financiare" [31]. În sarcina secretarului executiv la fiecare fază mai

[30] Doc. CSCE/HC/35, 28 februarie 1973.
[31] *Ibidem.*

Scanned with CamScanner

între recrutarea personalului tehnic și asigurarea cooperării cu secretariatele celorlalte faze [32].

În acest fel, Secretariatul a fost pus în limitele sale normale de a deservi din punct de vedere tehnic delegațiile, pentru ca lucrările să se poată desfășura în condiții tehnice bune, toate prerogativele de ordin politic rămînînd exclusiv în mîinile delegațiilor, singurele în măsură să negocieze și să angajeze guvernele respective.

Avînd în vedere că delegațiile s-au angajat direct în redactarea textelor, s-a putut renunța la funcția de raportor, deși în Regulile de procedură s-a inclus, la insistența unor delegații, că „dacă va fi necesar, un raportor va fi desemnat prin consens" [33]. La Consultările multilaterale, ca — de altfel — și la Conferință, delegațiile, reprezentînd guvernele lor, au fost adevărați stăpîni ai negocierilor.

Cu prilejul organizării lucrărilor s-a discutat și chestiunea dacă acestea să fie publice sau închise. România s-a pronunțat pentru purtarea negocierilor la lumina zilei, pentru informarea corespunzătoare și permanentă a opiniei publice, pentru ca popoarele să poată cunoaște pozițiile guvernelor la conferință. Totodată, s-a avut în vedere aspectul de lucru, susținîndu-se ținerea ședințelor cu caracter intern în cadru corespunzător, care să permită abordarea directă a chestiunilor, fără publicitate. Astfel, s-a propus ca ședințele de deschidere și de închidere, precum și cele în care au loc dezbateri generale vor fi publice. Aceste propuneri au fost acceptate de ceilalți participanți. În plus, s-a convenit că reuniunea stabilește documentele și comunicatele ce se dau publicității, fiecare delegație avînd însă libertatea de a-și face cunoscută în mod public poziția la reuniune.

Adoptarea prin consens a deciziilor. Participarea, pe baza egalității suverane a statelor la negocieri, inclusiv la conducerea lucrărilor respective, precum și asigurarea condițiilor organizatorice propice unei asemenea participări reprezintă premise importante pentru asigurarea dreptului acestor state de a-și spune cuvîntul în problemele internaționale. Acest drept își găsește însă reali-

[32] A se vedea *Final Recommendations of the Helsinki Consultations.* Valtion painatuskeskus, Helsinki, 1973, p. 23.
[33] *Ibid.*

Scanned with CamScanner

zarea deplină numai în măsura în care poziţiile exprimate se reflectă în mod cuvenit în acordul final, hotărîrile luate au sprijinul participanţilor, sînt aprobate şi însuşite de ei.

Luarea hotărîrilor prin votare, fiecare stat dispunînd de un singur vot, reprezintă un progres net, pe linia democratizării relaţiilor internaţionale, faţă de votul ponderat, cînd statele participante, pe o bază sau alta, dintr-un motiv sau altul, dispun de un număr diferit de voturi, sau voturile unora au altă pondere calitativă decît ale altora. Totodată, însă luarea hotărîrilor prin acest sistem de vot are deficienţa de a împărţi statele participante la negocieri în „învingători" şi „învinşi", în state mulţumite de rezultate, care vor milita pentru punerea în aplicare a hotărîrilor respective, şi state cu interesele afectate, care — în raport cu dauna pe care o resimt — vor acţiona mai puţin sau mai mult împotriva transpunerii în viaţă a hotărîrilor, ceea ce este de natură să afecteze eficacitatea acestora.

De asemenea, votul poate fi folosit mecanic de către un grup majoritar pentru a impune minorităţii hotărîri care vin în contradicţie cu dreptul internaţional şi interesul popoarelor de afirmare liberă, de dezvoltare şi progres social. Pe baza propunerilor româneşti s-a ajuns la formula care a fost introdusă şi în Regulile de procedură : „Deciziile conferinţei se adoptă prin consens. Consensul se defineşte prin absenţa oricărei obiecţii exprimate de un reprezentant şi prezentate de el ca un obstacol la adoptarea deciziei în cauză".

Prin aceasta, la C.S.C.E., aşa cum s-a exprimat ministrul de externe al Canadei, la prima fază a conferinţei, s-a iniţiat un proces nou de negociere, în care „toate statele participante, mari sau mici, aliniate sau nealiniate, iau parte la răspunderea de aplicare a hotărîrilor, în care nici un stat sau state nu pot, ca urmare a mărimii sau forţei, să dicteze rezultatul. În cadrul acestei abordări noi, în care noi toţi sîntem angajaţi, vom crea noi relaţii în Europa, care vor influenţa în mod substanţial căile de dezvoltare a situaţiei pe acest continent şi în ţările noastre în anii care vin" [34]. Lucrările Consultărilor multilaterale şi ale conferinţei propriu-zise au dovedit, fără putinţă de tăgadă, trăinicia şi eficacitatea acestui nou proces.

[34] *Conference on Security and Cooperation in Europe*, Stage I, Verbatim Records, July 3—7, 1973 (Doc. CSCE/I/PV. 4), p. 29—30.

Scanned with CamScanner

Consensul, după cum a demonstrat experienţa de la Helsinki şi Geneva, a făcut să se manifeste, mai puternic decît în cazul folosirii votului, spiritul înalt de răspundere faţă de propriul popor şi de comunitatea internaţională al fiecărui guvern participant. Tocmai datorită maturităţii lor politice, spiritului înalt de răspundere faţă de propriul popor şi de comunitatea internaţională a fiecărui guvern participant s-a reuşit ca într-un timp relativ scurt la C.S.C.E. să se poată elabora documente care n-au egal ca importanţă, volum şi arie în analele istoriei continentului.

Adoptarea regulilor de procedură democratice a şi determinat succesul Consultărilor multilaterale de la Helsinki, fila nouă pe care acestea au deschis-o în analele europene şi chiar ale lumii. Aceste rezultate au fost apreciate de tovarăşul Nicolae Ceauşescu „ca deosebit de importante. Aş putea spune, a continuat şeful statului român, că ele au marcat un moment nou în relaţiile internaţionale, pentru că în cadrul acestor pregătiri, atît ţările mari — şi chiar unele foarte mari — cît şi ţările mijlocii şi mici — şi unele chiar foarte mici — au putut să-şi spună deschis părerea şi să contribuie la adoptarea tuturor hotărîrilor prin consens, ceea ce este, de fapt, cel puţin în ultimele decenii, cam unicul caz“ [35].

Tot la Consultările multilaterale s-a convenit ca lucrările Conferinţei pentru securitate şi cooperare în Europa să se desfăşoare în trei faze : la Helsinki, o reuniune a miniştrilor afacerilor externe ai statelor participante, pentru prezentarea punctelor de vedere ale statelor respective referitoare la securitatea şi cooperarea în Europa, precum şi a propunerilor care să fie incluse în actul final ; la Geneva, lucrările în comisii şi subcomisii pentru redactarea actului final şi, din nou la Helsinki, reuniunea la nivel înalt pentru adoptarea actului final. Ordinea de zi şi directivele aferente cuprindeau, în fapt, structura Actului final.

În acest fel, aşa cum a remarcat tovarăşul Nicolae Ceauşescu la cel de-al XI-lea Congres al Partidului Comunist Român, „s-a creat, pentru prima dată, posibilitatea ca statele din Europa să discute, pe baza deplinei egalităţi, problemele majore de care depind securitatea şi

---

[35] Nicolae Ceauşescu, *România pe drumul construirii societăţii socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 8, Editura politică, Bucureşti, 1973, p. 567.

Scanned with CamScanner

pacea continentului“ [36]. Purtate pe baza noilor reguli de procedură, negocierile care s-au desfășurat în cadrul celei de-a doua faze a Conferinței, la Geneva, au fost îndelungate și novatoare. În loc să dureze 2—3 săptămîni, cît se preconizase inițial, ele s-au prelungit pe parcursul a doi ani, de la 29 august 1973 la 20 iulie 1975.

Și în această fază, contribuția României, a tovarășului Nicolae Ceaușescu a fost de cea mai mare importanță. Pe parcursul celor doi ani, președintele României a avut convorbiri, schimburi de mesaje cu lideri din, practic, toate țările participante, în vederea impulsionării lucrărilor și finalizării lor cu succes. O contribuție efectivă la elucidarea pozițiilor și soluționarea problemelor în discuție a adus-o șeful statului român prin frecventele precizări și poziții exprimate în cuvîntările rostite cu diverse prilejuri, fără a mai aminti faptul că delegația română s-a găsit permanent sub îndrumarea la cel mai înalt nivel.

Aceste eforturi și contribuții au fost remarcate atît de statele participante, cît și observatorii politici. *Le Monde* din 6 noiembrie sublinia : „Românii care joacă un rol foarte activ la această conferință, nu sînt neliniștiți de faptul că lucrările s-au prelungit, considerînd că acest ritm este justificat de importanța negocierilor și de dificultățile întîmpinate“. Iar *International Herald Tribune* din 14 iulie 1975 adăuga că „puțini diplomați prezenți aici (la Geneva — R.N) sau la faza anterioară a negocierilor, la Helsinki, vor uita contribuția românească“.

b) *Codul de conduită*

Potrivit concepției președintelui Nicolae Ceaușescu și mandatului primit de la cel mai înalt nivel, delegația română a cerut ca documentul final să se deschidă cu angajamentele statelor participante în ceea ce privește conduita lor pe plan european, precum și cu alte state. Această poziție a întrunit acordul tuturor fără prea multe greutăți. Astfel, încă la prima fază de la Helsinki, s-a stabilit să se elaboreze într-un document cu formă corespunzătoare, „principiile fundamentale pe care fiecare stat participant trebuie să le respecte și să le aplice în relațiile sale cu toate celelalte state participante, indepen-

[36] *Congresul al XI-lea al Partidului Comunist Român*, Editura politică, București, 1975, p. 31—32.

Scanned with CamScanner

dent de sistemele lor politice, economice sau sociale, pentru a asigura pacea și securitatea tuturor statelor participante."

În primul rînd, România s-a pronunțat și a militat activ ca în relațiile dintre state în Europa „dreptul forței" să fie înlocuit definitiv cu forța dreptului, diferendele dintre state urmînd să fie rezolvate exclusiv pe cale pașnică, prin negocieri. Pornind de la aprecierea cunoscută a tovarășului Nicolae Ceaușescu că nu există problemă internațională, situație conflictuală sau diferend care să nu poată fi rezolvate pe cale pașnică, delegația română a acționat pentru ca nerecurgerea la forță și reglementarea pașnică a diferendelor să formeze elementul central al noului sistem de securitate și cooperare în Europa, al codului de conduită al statelor pe continent. Încă la Consultările multilaterale de la Dipoli, țara noastră a propus oficial ca această cerință primordială să fie înscrisă în mod expres în primul punct al ordinii de zi a Conferinței, care, potrivit propunerii românești trebuia să aibă următoarea formulare : „Înfăptuirea securității europene și nerecurgerea la forță sau la amenințarea cu forța în relațiile reciproce dintre state în Europa ; principiile fundamentale ale relațiilor reciproce dintre state în Europa" [37]. Prin aceasta, nerecurgerea la forță nu numai că era corelată cu celelalte principii, dar era pusă în preeminență, definind întregul ansamblu al angajamentelor statelor participante privind instaurarea de relații noi pe continent. Fiind concepute ca un sistem coerent de angajamente, principiile erau menite să fundamenteze securitatea europeană în sensul eliminării definitive a forței din viața continentului.

În final, acest punct a căpătat o formulare mai generală, referindu-se la „probleme referitoare la securitatea în Europa" cu o secțiune specială denumită „Declarația privind principiile care guvernează relațiile reciproce dintre statele participante". Preeminența nerecurgerii la forță și reglementării pașnice a disputelor a fost însă păstrată, pe lîngă înscrierea lor ca principii distincte ale relațiilor dintre state, adăugîndu-se reflectarea acestor cerințe în contextul definirii celorlalte principii, precum și prin convenirea unui capitol special privind măsuri care să dea expresie „îndatoririlor statelor de a se abține să recurgă la folosirea forței sau la amenințarea cu forța

[37] Doc. CSCE/HC/13, 14 decembrie 1972.

Scanned with CamScanner

în relațiile lor fiecare cu celălalt" și „elaborarea unei metode general acceptabile de reglementare pașnică a diferendelor".

În definirea principiului nerecurgerii la forță și la amenințarea cu forța, țara noastră a acționat în două direcții principale : confirmarea doctrinei internaționale în acest domeniu, așa cum aceasta și-a găsit dezvoltarea în cadrul O.N.U. și altor organisme internaționale, precum și pe plan bilateral ; apoi, depășirea unor limite puse la sfîrșitul celui de-al doilea război mondial și în perioada „războiului rece", evitarea de clauze care să dea posibilitatea unor interpretări contrare cerinței de excludere a oricăror acte de forță, indiferent de pretext.

În mod deosebit, țara noastră a insistat asupra interzicerii exprese a actelor flagrante de amestec cu forța armată sau prin organizarea sau încurajarea de forțe neregulate sau bande armate, inclusiv bande de mercenari, care să fie trimiși pe teritoriul altor state participante. De asemenea, pentru evitarea oricăror tulburări din afară îndreptate spre subminarea vieții interne a națiunilor europene, se cerea includerea prevederii ca statele participante să se abțină de la organizarea sau încurajarea actelor de război civil, participarea la ele, sprijinirea sau tolerarea pe teritoriul lor a activităților organizate în aceste scopuri [38].

Delegația română a avut în vedere însă nu numai afectarea vieții interne a statelor prin intervenții sau presiuni cu forța din afară, dar și aspectele de ordin extern. În acest sens a propus ca statele participante să-și asume obligația ca în nici o împrejurare și sub nici o formă să nu recurgă la folosirea forței sau a amenințării cu forța ca mijloc de soluționare a problemelor internaționale dintre ele. Se evidenția, de asemenea, obligația statelor de a se abține în relațiile lor reciproce de la orice act de represalii cu forța.

În general, România a insistat cu perseverență ca obligația abținerii de la forță în relațiile dintre state să nu fie ciuntită de adăugiri aleatorii care ar fi permis introducerea arbitrariului și bunului plac. Delegația noastră s-a opus introducerii de referiri la prevederi caduce ale Cartei O.N.U., cum sînt acelea privind folosirea forței împotriva popoarelor care se află sub dominația colonială sau a altor popoare.

[38] Vezi doc. CSCE/II/A/114, 25 februarie 1974.

Scanned with CamScanner

În formularea principiului distinct privind nerecurgerea la forță și la amenințarea cu forța se prevede în mod clar angajamentul statelor participante de a nu folosi forța sau amenințarea cu forța împotriva integrității teritoriale sau independenței politice a altui stat participant, de a se abține de la orice manifestare de forță îndreptată spre împiedicarea altui stat de a-și exercita pe deplin drepturile sale suverane. Se subliniază obligația de a nu se folosi forța sau amenințarea cu forța pentru soluționarea diferendelor internaționale și se interzice în mod corespunzător orice act de represalii cu forța, de folosire directă sau indirectă a forței.

În ceea ce privește formularea celorlalte principii, se prevede abținerea de la orice măsuri de folosire directă sau indirectă a forței în contradicție cu dreptul internațional (integritatea teritorială a statelor), abținerea de la orice intervenție, directă sau indirectă, individuală sau colectivă, în treburile interne sau externe ale altor state (neamestecul în treburile interne), statele participante consideră inviolabile fiecare toate frontierele celuilalt, precum și frontierele tuturor statelor din Europa (inviolabilitatea frontierelor) etc.

În acest fel, de fapt, imperativul nerecurgerii la forță și la amenințarea cu forța trece ca un fir roșu prin toate prevederile referitoare la principiile care guvernează relațiile reciproce dintre statele participante. Aspectului de ordin principial pe care l-a cunoscut dezvoltarea angajamentului de nerecurgere la forță, România i-a adăugat o nouă dimensiune, insistînd încă la Consultările multilaterale de la Helsinki ca țările participante să convină și măsuri care să facă efectivă nerecurgerea la forță. Astfel, în Recomandările finale adoptate la prima fază a conferinței s-a prevăzut ca la faza a doua a conferinței, pentru a se da expresie principiilor relațiilor dintre state, să se „examineze propuneri menite să facă efectivă nerecurgerea la forță și la amenințarea cu forța", ceea ce s-a consacrat ca „zonă bleu" — zona speranței și a viitorului.

Pe baza acestei prevederi, delegația română a supus dezbaterii un proiect original de document, care prevedea măsuri pe întreaga gamă a relațiilor dintre state : juridice, politice, militare, economice și culturale.

Pornindu-se de la premisa indicată de tovarășul Nicolae Ceaușescu că această conferință „ar trebui să

Scanned with CamScanner

ajungă la unele concluzii, cel puţin de ansamblu, privind baza relaţiilor dintre ţările europene, între care aş menţiona un acord de renunţare la folosirea forţei şi la ameninţarea cu forţa..." [39], în primul rînd s-a propus înscrierea expresă a obiectivului de a se da formă juridică cît mai angajantă acestei obligaţii prin încheierea de instrumente bilaterale şi multilaterale. Acestea, conform propunerii româneşti, trebuie nu numai să reafirme principiul, dar să cuprindă şi clarificări şi adăugiri corespunzătoare situaţiei concrete din Europa.

Această idee a fost sprijinită de ţările socialiste, precum şi de o serie de alte state, în special state mici şi mijlocii. Astfel, cancelarul federal al Austriei împărtăşea opinia că „trebuie încheiat un tratat dè renunţare la forţă pentru tot continentul european..." [40]. De asemenea, ministrul de externe al Suediei evidenţia că prioritatea la „conferinţă trebuie să fie un acord european de neagresiune şi neamestec în treburile altor naţiuni..." [41].

Au fost însă şi ţări care s-au opus acestei idei sub diferite pretexte, inclusiv acela că un asemenea angajament ar fi prematur. S-a obţinut însă acordul tuturor asupra unei formulări care permite reluarea acestei propuneri în cadrul urmărilor instituţionale ale conferinţei, în sensul că statele participante se obligă „să dea expresie, prin toate căile şi formele pe care le consideră adecvate, îndatoririi de a se abţine să recurgă la folosirea forţei sau la ameninţarea cu forţa în relaţiile lor fiecare cu celălalt". O asemenea formă concretă de a se da expresie acestei îndatoriri poate fi, desigur, şi încheierea unui tratat. Tratatul general — european de nerecurgere la forţă, care ar avea prevăzute şi măsurile de realizare, ar fi de natură să contribuie la crearea condiţiilor care să ducă la desfiinţarea celor două sisteme de alianţe opuse : Organizaţia Tratatului Atlanticului de Nord şi Tratatul de la Varşovia, care mai scindează încă Europa.

Printre măsurile preconizate să fie cuprinse într-un asemenea document, Actul final se referă la preîntîmpinarea oricărei folosiri a forţelor armate, incompatibilă

---

[39] Nicolae Ceauşescu, *România pe drumul construirii societăţii socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 4, Editura politică, Bucureşti, 1970, p. 886.

[40] Interviul acordat de Bruno Kreisky, cancelarul federal al Austriei, la 10 iulie 1972.

[41] Interviu al ministrului de externe al Suediei, K. Wickman, 3 decembrie 1972.

Scanned with CamScanner

cu scopurile și principiile Cartei Națiunilor Unite și cu prevederile Declarației privind principiile care guvernează relațiile reciproce între statele participante, împotriva unui alt stat participant, în special a invaziei sau atacului asupra teritoriului său, a oricărei manifestări de forță tinzînd să facă un alt stat participant să renunțe la exercitarea deplină a drepturilor sale suverane, a oricărui act de constrîngere economică destinat să subordoneze propriilor lor interese exercitarea de către alt stat participant a drepturilor inerente suveranității sale și să-și asigure astfel avantaje de orice fel. De asemenea, se prevede luarea de măsuri efective care, prin întinderea și prin natura lor, constituie etape sau obiectivul final al dezarmării generale și totale sub un control internațional strict și eficient, promovarea unui climat de încredere și de respect între popoare, în conformitate cu obligația lor de a se abține de la propaganda în favoarea războaielor de agresiune sau a oricărei amenințări cu forța sau folosirii forței împotriva altui stat participant, depunerea de eforturi pentru a reglementa în mod exclusiv prin mijloace pașnice orice diferend dintre ele, a cărui continuare este susceptibilă să amenințe menținerea păcii și securității internaționale în Europa ; abținerea de la orice acțiune care ar putea să împiedice reglementarea pașnică a diferendelor între statele participante.

În concepția românească, interzicerea amenințării cu forța și a folosirii forței, adoptarea de măsuri concrete care să facă efectivă această cerință vitală a păcii și securității impun ca orice neînțelegere între state să fie rezolvată exclusiv prin mijloace pașnice. Astfel, reglementarea pașnică a diferendelor dintre state apare ca un corolar al nerecurgerii la forță, între cele două cerințe existînd o legătură indisolubilă. Cu cît nefolosirea forței devine mai efectivă, cu atît crește necesitatea adîncirii și dezvoltării principiului soluționării pe cale pașnică a disputelor, creării unui mecanism eficient de reglementare a disputelor internaționale.

În acest sens, România a acționat pentru ca acest principiu să-și găsească o formulare cît mai cuprinzătoare, strîns legată de nerecurgerea la forță, în sensul ca, atunci cînd o anumită cale nu dă rezultatele dorite, să se recurgă la toate posibilitățile, pînă ce se obține reglementarea. De asemenea, delegația română a insistat asu-

Scanned with CamScanner

pra necesității ca în primul rînd la negocieri să participe țările implicate direct.

Toate acestea și-au găsit reflectarea în redactarea prevederilor corespunzătoare ale acestui principiu. În afară de teza reglementării diferendelor prin mijloace pașnice, Actul final prevede obligația statelor participante de a se strădui cu bună credință și în spirit de cooperare să ajungă la o soluție rapidă și echitabilă pe baza dreptului internațional. Astfel, se reflectă învățămintele evoluției evenimentelor în diferite părți ale lumii, cînd tergiversarea reglementării pe cale pașnică a condus la agravarea conflictelor și chiar la acte de forță, ostilități militare și războaie.

În același sens, pentru a se evita asemenea evoluții, în formularea principiului a fost inclusă abținerea de la orice act susceptibil de a agrava situația astfel încît să se pună în pericol pacea și securitatea, ceea ce ar îngreuna reglementarea pașnică. În cazul în care nu se ajunge la o soluție prin folosirea negocierii, anchetei, mediațiunii, concilierii, arbitrajului, reglementării judiciare sau a altor mijloace pașnice la alegerea lor, inclusiv orice procedură de reglementare convenită prealabil între părți, acestea trebuie să continue să caute o cale reciproc acceptabilă pentru a soluționa conflictul pe cale pașnică. Reglementarea pe cale pașnică este concepută ca un proces care trebuie continuat cu perseverență pînă ce litigiul își găsește rezolvarea. Textul adoptat exclude orice posibilitate de recurgere la forță, constituind o dezvoltare substanțială a conceptului cuprins în Carta O.N.U.

Totodată, România a sprijinit ideea elaborării unei metode pentru reglementarea pașnică a diferendelor dintre statele participante. În acest sens, a subliniat necesitatea ca la crearea unui asemenea mecanism trebuie să se țină seama de două cerințe fundamentale : libera alegere a mijlocelor și reglementarea diferendelor numai prin mijloace pașnice. S-a remarcat că libera alegere a mijloacelor, ca o expresie a egalității suverane a statelor, nu exclude și nu poate exclude ajungerea la un acord ca, după epuizarea mijloacelor alese, statele să se supună unei anumite proceduri arbitrale sau jurisdicționale.

Dezbaterile au relevat necesitatea obiectivă de îmbunătățire a mecanismelor de reglementare pașnică a diferendelor, ca un corolar al măsurilor de nerecurgere la forță. Astfel, în documentul adoptat se arată că „regle-

Scanned with CamScanner

mentarea pașnică a diferendelor este complementară nerecurgerii la forță sau la amenințarea cu folosirea forței, amîndouă fiind elemente esențiale, deși nu exclusive, ale menținerii și consolidării păcii și securității". Se exprimă dorința statelor participante „să îmbunătățească metodele de care dispun pentru reglementarea pașnică a diferendelor".

A reieșit însă în mod evident că cercetarea în domeniul mecanismelor de negociere și alte forme de soluționare pe cale pașnică a diferendelor rămîne puternic în urma cerințelor vieții internaționale, că este nevoie de o abordare nouă a întregului sistem, care să permită trecerea de la o formă la alta, pînă ce problemele de natură să afecteze pacea și securitatea internațională își găsec soluționarea pașnică. Astfel, s-a convenit ca statele participante să continue examinarea și elaborarea unei metode general acceptabile de reglementare pașnică a diferendelor în scopul de a completa metodele existente, ceea ce se și face.

În concepția românească, nerecurgerea la forță și soluționarea pe cale pașnică a diferendelor își găsește semnificația profundă în faptul că formează premisa de bază a autodeterminării popoarelor și respectării independenței și suveranității naționale. Dintotdeauna, aservirea națiunilor a fost expresia cea mai evidentă a recurgerii la forță și la amenințarea cu forța. Numai în condițiile renunțării efective la forță și ale soluționării prin mijloace pașnice a diferendelor internaționale poate avea loc afirmarea deplină a dreptului popoarelor de a-și organiza viața așa cum doresc.

Trebuie arătat că, în contextul european, afirmarea dreptului popoarelor de a dispune de ele însele capătă noi valențe, fiind strîns legată de dreptul acestor popoare de a-și alege de sine stătător calea dezvoltării economico-sociale și politice. Afirmarea dreptului popoarelor la dezvoltarea economică și politică liberă, conform voinței lor, reprezintă un important mijloc de apărare a ființei naționale, de dezvoltare a înțelegerii și încrederii reciproce. Experiența vieții internaționale pe continent demonstrează că orice încercare de a zăgăzui acest drept constituie un pericol direct la adresa securității și păcii în Europa.

România, împreună cu alte țări, a militat activ pentru afirmarea clară a dreptului popoarelor de a dispune de

Scanned with CamScanner

ele însele, potrivit noilor condiţii istorice de pe continent. Ca urmare a acestor eforturi, în Actul final s-a inclus în mod expres acest drept, în promovarea căruia „statele trebuie să acţioneze în mod permanent, în conformitate cu scopurile şi principiile Cartei Naţiunilor Unite şi cu normele relevante ale dreptului internaţional, inclusiv cele privind integritatea teritorială a statelor". Documentul evidenţiază că, potrivit acestui principiu, „toate popoarele au dreptul permanent de a-şi hotărî, în deplină libertate, atunci cînd doresc şi aşa cum doresc, statutul lor politic intern şi extern, fără amestec din afară". Combătîndu-se teza determinismului integraţionist şi a sferelor de influenţă, s-a specificat că popoarele europene au dreptul inalienabil de a-şi promova dezvoltarea politică, economică şi socială aşa cum doresc. Statele participante au evidenţiat importanţa universală pe care o are respectarea şi exercitarea efectivă a dreptului popoarelor de a dispune de ele însele pentru dezvoltarea de relaţii amicale între ele, ca şi între toate statele, prevăzîndu-se „eliminarea oricărei forme de violare a acestui principiu".

Tot ca o dezvoltare a dreptului internaţional în domeniul excluderii forţei din raporturile interstatale, Declaraţia a consacrat două principii noi — ca principii distincte — faţă de documentele corespunzătoare adoptate pînă atunci pe plan internaţional, în cadrul Naţiunilor Unite : inviolabilitatea frontierelor şi integritatea teritorială.

Avînd în vedere că inviolabilitatea frontierelor reprezintă, cu deosebire în contextul european, o cerinţă vitală pentru menţinerea păcii şi edificarea securităţii, România a considerat şi consideră că nimic nu poate justifica încălcarea în vreo formă a graniţelor statelor din Europa.

Semnificaţia definirii inviolabilităţii frontierelor în Declaraţia de principii adoptată la C.S.C.E. constă nu numai în aceea că pentru prima oară această cerinţă vitală a vieţii internaţionale a căpătat valoare de principiu. Mai important este faptul că textul respectiv, deşi succint, este clar şi fără echivoc. În acest sens, statele participante consideră ca inviolabile toate frontierele dintre ele, precum şi frontierele tuturor statelor din Europa, şi ca urmare ele se vor abţine, acum şi în viitor, de la încălcarea acestor frontiere.

Scanned with CamScanner

De asemenea, se prevede că, în mod corespunzător, ele se vor abține de la orice pretenție sau act de acaparare și uzurpare a unei părți sau a întregului teritoriu al vreunui stat participant.

Orice modificare de frontieră nu poate avea loc decît prin respectarea și pe baza suveranității statelor, prin acorduri corespunzătoare, conform dreptului internațional. Această posibilitate a fost înscrisă în formularea principiului privind egalitatea suverană a statelor, respectarea drepturilor inerente suveranității, în sensul că statele participante „consideră că frontierele pot fi modificate, în conformitate cu dreptul internațional, prin mijloace pașnice și prin acord".

Pornind de la premisa că o națiune își poate duce existența și își poate asigura prosperitatea numai în condițiile în care dispune de baza materială pe care o constituie teritoriul propriu, delegația română a acționat perseverent pentru ca principiul integrității teritoriale să fie clar definit în relația pe care el o are cu nerecurgerea la forță și la amenințarea cu forța. În același sens s-au pronunțat și alte state participante. Astfel s-a prevăzut că, în conformitate cu obligația de a respecta integritatea teritorială a tutror participanților, statele respective se vor abține de la orice acțiune, și cu deosebire de la cele care implică folosirea forței sau amenințării cu forța, împotriva integrității teritoriale, independenței politice și unității. Se subliniază cu tărie obligația statelor semnatare de a se abține de la ocuparea militară a teritoriului vreunui stat, precum și de la alte măsuri de forță, directe sau indirecte, în contradicție cu dreptul internațional, de la acapararea unor asemenea teritorii prin folosirea forței sau a amenințării cu forța. Întreaga prevedere se încheie cu concluzia că „nici o ocupație sau achiziție de acest fel nu va fi recunoscută ca legală".

România a acționat ferm și pentru formularea corespunzătoare a egalității în drepturi a statelor luînd atitudine împotriva tendințelor care s-au manifestat la conferință că statele ar putea avea obligații decurgînd din acorduri încheiate de alții cu privire la ele, respectiv că unele state ar putea avea drepturi prefențiale, inclusiv asupra altor state. Țara noastră a propus să se prevadă clar că statele participante, indiferent de mărimea lor, de poziția lor geografică sau de sistemul lor politic, economic și social, au drepturi și obligații egale. Ele au dreptul,

Scanned with CamScanner

se specifica în continuare în această propunere „să participe pe baze complet egale la soluționarea problemelor referitoare la securitatea și cooperarea în Europa, care au un caracter general-european“ [42]. În același sens s-au pronunțat și alte state participante.

Astfel, tezele străine cursului nou care prevalează pe continent nu și-au găsit și nici nu puteau să-și găsească reflectarea în documentele elaborate. Obligațiile și drepturile statelor au fost circumscrise la acordurile încheiate de ele potrivit dreptului internațional, evitîndu-se orice pretenție care ar contraveni acestui drept.

La propunerea și insistențele României, sprijinită de alte state, Declarația de principii prevede în mod expres dreptul statelor participante nu numai de a face parte, dar și de a nu face parte din tratate bilaterale sau multilaterale de alianță. De asemenea, pentru prima dată într-un asemenea document internațional și, în general, în doctrina juridică se prevede în mod expres — ca urmare a dreptului de a nu face parte din alianțe militare — dreptul la neutralitate, înțeleasă în sensul larg al cuvîntului.

Formularea largă și cuprinzătoare a acestui principiu pune în evidență adevărul, susținut cu insistență de țara noastră, că problemele majore care confruntă continentul european, pentru a-și găsi o soluție viabilă, nu mai pot fi și nu mai trebuie să fie abordate în cadru restrîns sau de la bloc la bloc, ci cu participarea tuturor statelor.

România a arătat că, în virtutea obligației de a respecta suveranitatea și egalitatea în drepturi, statele sînt datoare să nu se amestece în afacerile care țin de suveranitatea altora. Luînd atitudine împotriva unor tendințe de a lăsa căi de eludare a acestui principiu, sub motivul apartenenței la „aceeași lume“ (occidentală), la blocuri militare sau al existenței unor așa numite „relații specifice“, țara noastră, alături de alte țări, s-a pronunțat pentru neamestecul sub nici un pretext în treburile interne ale altor state. Ca urmare, în formularea principiului referitor la neamestecul în treburile interne s-a prevăzut în mod expres că statele participante la conferință se vor abține de la orice intervenție, directă sau indirectă, individuală sau colectivă, în treburile interne sau externe care intră în competența națională a altui stat participant, oricare ar fi relațiile lor reciproce. Cu alte cuvinte, ra-

[42] Doc. C.S.C.E./II/A/112, 22 februarie 1974.

Scanned with CamScanner

porturile politice, militare, economice sau de altă natură dintre anumite state nu pot constitui motiv de intervenţie, amestec sau orice altă formă de îngrădire, ştirbire sau încălcare a dreptului tuturor statelor de a-şi defini şi promova politica internă şi externă.

De asemenea, pornind de la interdependenţa dintre naţiuni şi umanismul profund al societăţii noastre, România a participat activ la formularea corespunzătoare a principiilor referitoare la cooperarea dintre state pe continent, afirmarea personalităţii umane, respectarea strictă a normelor convenite.

Principiile au fost înscrise în Declaraţia adoptată, după cum urmează : egalitatea suverană, respectarea drepturilor inerente suveranităţii ; nerecurgerea la forţă şi la ameninţarea cu forţa ; inviolabilitatea frontierelor ; integritatea teritorială a statelor ; reglementarea paşnică a diferendelor ; neamestecul în treburile interne ; respectarea drepturilor omului şi libertăţilor fundamentale, inclusiv a libertăţii de gîndire, conştiinţă, religie sau de convingere ; egalitatea în drepturi a popoarelor şi dreptul popoarelor de a dispune de ele însele ; cooperarea între state ; îndeplinirea cu bună credinţă a obligaţiilor asumate conform dreptului internaţional.

c) *Măsuri de încredere şi de dezarmare*

Acţionînd pentru definirea clară şi precisă a angajamentelor de comportare a statelor pe continent, România a depus în acelaşi timp eforturi susţinute pentru punerea în aplicare a principiilor convenite, în vederea făuririi unui sistem trainic de securitate şi cooperare în Europa.

Pe primul plan au fost puse aspectele militare, deoarece, aşa cum remarca tovarăşul Nicolae Ceauşescu, „consolidarea destinderii, realizarea unei reale securităţi şi păci pe continentul european nu pot fi concepute fără adoptarea unor măsuri hotărîte de dezarmare, şi în primul rînd de dezarmare nucleară“ [43].

Pornind tocmai de la premisa că dezarmarea constituie parte integrantă şi esenţială a securităţii pe continent, România a militat activ împotriva tendinţelor care

[43] Nicolae Ceauşescu, *România pe drumul construirii societăţii socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 11, Editura politică, Bucureşti, 1975, p. 1042.

Scanned with CamScanner

s-au manifestat de a se împiedica o examinare multilaterală și aprofundată a problemelor militare la Conferința pentru securitate și cooperare în Europa, de a se limita dezbaterile respective la aspecte de ordin general și teoretic. „Noi nu dorim — repet — sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu la 20 noiembrie 1972 — ca conferința europeană să devină un fel de conferință abstractă despre pace, ci să fie o întîlnire care să dea popoarelor încredere în apărarea independenței și securității lor“ [44].

Această poziție și-a găsit exprimarea într-un document de lucru pe care România l-a depus la conferință și care prevedea măsuri concrete de încredere, dezangajare militară și dezarmare în Europa, într-o abordare realistă, de la simplu la complex, adică la început să se întreprindă acțiuni mai ușor de realizat, îndeosebi în direcția creșterii încrederii, după care, treptat să se treacă la reducerea forțelor armate și armamentelor, în primul rînd nucleare, a bugetelor militare pînă la eliberarea completă a continentului de coșmarul nuclear. Printre măsurile de creștere a încrederii se prevedeau : notificarea prealabilă a marilor manevre și a marilor mișcări militare, schimburi de observatori la manevre militare și abținerea de la amplasarea de arme nucleare pe teritoriul altor state. Alte state au adăugat alte propuneri. În mod deosebit au insistat asupra adoptării unor asemenea măsuri țările mici și mijlocii, participante sau neparticipante la alianțele militare.

Punerea pe prim plan a notificării manevrelor militare de anvergură se datorește faptului că asemenea manevre pot fi folosite pentru a masca intenții agresive din partea forțelor imperialiste. De asemenea, ele pot fi folosite ca mijloc de presiune politică, în special față de țările mai mici.

Pe baza propunerilor românești, a celor făcute de alte state, conferința a stabilit să se notifice manevrele militare cu un efectiv de peste 25 000 de oameni care au loc pe teritoriul statelor participante în Europa, precum și — dacă este cazul — în regiunile maritime și spațiul aerian limitrof. În cazul în care teritoriul unui stat participant se extinde în afara Europei, se notifică numai manevrele respective care au loc pe o adîncime de 250 km

[44] Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 7, Editura politică, București, 1973, p. 911.

Scanned with CamScanner

de la frontieră. Notificarea se transmite pe căi diplomatice cu cel puţin 21 de zile înainte de începerea manevrelor.

S-a înscris, de asemenea, posibilitatea ca pe bază de bunăvoinţă şi în scopul întăririi încrederii să se notifice şi manevre de anvergură mai mică decît cele menţionate mai sus, precum şi alte manevre.

Actul final mai prevede posibilitatea invitării de observatori la manevrele militare, notificarea mişcărilor militare de anvergură, schimburi de delegaţii militare.

Totodată, România a insistat ca încă la Helsinki să se prevadă şi măsuri mai semnificative, chiar dacă nu se trece imediat la realizarea lor, cum ar fi : reducerea şi, în cele din urmă, retragerea tuturor trupelor străine de pe teritoriile altor state în limitele frontierelor naţionale ; lichidarea bazelor militare aflate pe teritoriile altor state ; încetarea cursei înarmărilor ; trecerea treptată la reducerea trupelor şi armamentelor aflate în dotarea armatelor naţionale ; crearea de zone denuclearizate în diferite părţi ale Europei şi asumarea de către puterile posesoare de arme nucleare a obligaţiei de a nu folosi aceste arme împotriva statelor care fac parte din asemenea zone ; pregătirea condiţiilor pentru desfiinţarea blocurilor militare şi, în ultimă instanţă, lichidarea acestora. Pe prim plan, în acest sens, se punea interzicerea armelor nucleare şi a tuturor celorlalte arme de distrugere în masă, reducerea şi, în ultimă instanţă, eliminarea totală din arsenalele militare.

Se evidenţia în mod expres că transpunerea în viaţă a acestui program trebuie să aibă loc ca un proces care se va realiza pe etape, pas cu pas, pe măsură ce se vor crea condiţii propice pentru înfăptuirea uneia sau alteia din componentele sale.

Propunerile româneşti au fost primite cu deosebită satisfacţie de o serie de ţări mici şi mijlocii. Astfel, s-a subliniat caracterul cuprinzător al acestui program, faptul că, deşi pot fi opinii diferite în ceea ce priveşte posibilitatea realizării în viitorul apropiat a uneia sau alteia din aceste măsuri, programul românesc concentrează atenţia asupra căii ce trebuie urmată. S-a exprimat acordul în ceea ce priveşte acuitatea problemei interzicerii armelor nucleare şi a altor arme de distrugere în masă, care, ca şi reducerea trupelor, desfiinţarea bazelor militare străine etc., trebuie soluţionată avînd în vedere contextul

Scanned with CamScanner

general-european. A rămas însă ca aceste chestiuni să fie abordate ulterior, la reuniunile următoare din cadrul C.S.C.E.

d) *Dezvoltarea largă a cooperării economice, tehnico-ştiinţifice, culturale şi în alte domenii*

În ceea ce priveşte cooperarea, pe primul loc s-au situat măsurile vizînd dezvoltarea largă a schimburilor comerciale şi cooperării economice, accesul la cuceririle ştiinţei şi tehncii, sprijinirea ţărilor în curs de dezvoltare. În acest context, România a propus să se prevadă în mod expres că, în raporturile lor economice, ţările participante „să ţină seama de interesele ţărilor şi regiunilor în curs de dezvoltare din lumea întreagă, inclusiv acelea dintre ţările participante, atîta timp cît se găsesc în curs de dezvoltare din punct de vedere economic“ [45].

Această teză a fost însuşită de toate ţările participante, incluzîndu-se pentru prima dată într-un document general-european prevederea potrivit căreia în Europa există ţări în curs de dezvoltare, de ale căror interese trebuie să se ţină seama. În acelaşi timp, potrivit textului adoptat, ţările participante la conferinţă, în rîndul cărora se află principalele ţări industriale din lume, au reafirmat hotărîrea lor de a contribui la punerea în aplicare a hotărîrilor O.N.U. referitoare la cooperare şi dezvoltare, care au ca obiectiv principal sprijinirea ţărilor în curs de dezvoltare în vederea creşterii economice accelerate a acestor ţări, reducerea şi eliminarea treptată a decalajului care le separă de ţările puternic dezvoltate din punct de vedere economic.

România, alături de alte ţări, a acţionat pentru luarea de măsuri care să ducă la raporturi de egalitate între ţările participante, pentru eliminarea barierelor din calea comerţului general-european. Referindu-se la sarcinile care revin în acest sens Conferinţei pentru securitate şi cooperare în Europa, tovarăşul Nicolae Ceauşescu arăta în 1972 : „Ţările europene ar trebui să-şi ia angajamentul reciproc de a înlătura barierele care se mai ridică astăzi

[45] Doc. C.S.C.E./II/C. 2/106, 20 februarie 1975.

Scanned with CamScanner

în dezvoltarea largă a schimburilor și cooperării în producție“ [46].

De asemenea, țara noastră a acționat pentru definirea obiectivelor și proiectelor de interes comun și îmbunătățirea mecanismului care să permită extinderea legăturilor comerciale în folosul tuturor.

În acest sens, s-a ajuns la acordul general privind asigurarea reciprocității obligațiilor și avantajelor și a interesului reciproc în relațiile economice dintre țările participante. A fost inclusă recunoașterea efectelor pozitive pentru dezvoltarea schimburilor comerciale ale generalizării aplicării clauzei națiunii celei mai favorizate. Prin aceasta se confirmă necesitatea ca toate țările să beneficieze de aceleași condiții în accesul pe piețele partenere ale produselor lor, ceea ce prin însăși esența ei reclamă eliminarea oricăror discriminări și restricții încă existente în calea creșterii și diversificării schimburilor economice între țările participante. Se recunoaște importanța încheierii de acorduri interguvernamentale bilaterale și multilaterale, concepute ca instrumente care definesc cadrul și obiectivele dezvoltării unei cooperări stabile și pe termen lung între țările participante.

Statele participante s-au angajat „să reducă sau să elimine progresiv obstacolele de orice natură din calea schimburilor comerciale“. Astfel, s-a recunoscut la nivel general-european rolul nefast, dăunător tuturor, al barierelor artificiale puse de diverse state sau grupuri de state în calea comerțului european.

Dintre măsurile concrete menite să faciliteze procesul dezvoltării comerțului intraeuropean în condițiile actuale a fost evidențiată îmbunătățirea în continuare a condițiilor care să permită extinderea contactelor între reprezentanți ai organismelor oficiale, ai diverselor organizații, întreprinderi, firme și bănci interesate în comerțul exterior, în special cînd acestea sînt utile între exportatori și beneficiari de produse și servicii, în vederea studierii posibilităților comerciale, a încheierii de contracte, a urmăririi executării lor și a asigurării serviciilor după vînzare.

România a acționat pentru prevederea de căi moderne și eficiente de promovare a cooperării economice și teh-

[46] Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 7, Editura politică, București, 1973, p. 575.

Scanned with CamScanner

nico-ştiinţifice, în avantajul reciproc. În acest sens, a fost relevată experienţa pozitivă a ţării noastre, îndeosebi în folosirea unor asemenea forme, cum sînt comisiile mixte interguvernamentale de colaborare economică şi tehnico-ştiinţifică, acordurile economice pe termen lung, schimburile prin compensaţie, încheierea de subcontracte pentru acţiuni economice pe terţe pieţe, societăţi mixte. Printre domeniile prioritare ale acţiunilor de cooperare au fost evidenţiate energia, materiile prime, tehnica de vîrf, agricultura şi altele. Totodată, s-a solicitat să se prevadă sprijinirea de către guverne şi cercurile economice a acestor acţiuni, îndeosebi în raporturile cu ţările în curs de dezvoltare pe continent. Alte ţări, atît în curs de dezvoltare cît şi industrializate, au prezentat alte asemenea experienţe şi deziderate. Ca urmare, în Actul final s-a înscris necesitatea dezvoltării acţiunilor de cooperare cum sînt : producţia şi vînzarea în comun ; specializarea în producţie şi vînzare ; crearea, amenajarea şi modernizarea întreprinderilor industriale ; cooperarea pentru realizarea de instalaţii industriale complete, pentru obţinerea unei părţi din produsele astfel realizate ; societăţi mixte ; schimbul de know-how, de informaţii tehnice, de brevete şi licenţe ; cercetarea industrială în comun în cadrul proiectelor concrete de cooperare.

În scopul facilitării încheierii de contracte de cooperare industrială şi al definirii obiectivelor şi condiţiilor de realizare a acestora, se evidenţiază utilitatea comunicării de date şi informaţii asupra orientărilor generale ale planurilor şi programelor economice naţionale, precum şi în legătură cu priorităţile stabilite. În acest context se subliniază rolul comisiilor mixte pentru cooperarea economică, industrială, ştiinţifică şi tehnică, al camerelor de comerţ naţionale şi mixte, precum şi al altor organisme corespunzătoare.

Un capitol special a fost rezervat problemelor referitoare la realizarea de mari proiecte economice de interes comun, în primul rînd, în asemenea domenii cum sînt resursele energetice şi exploatarea de materii prime : petrolul, gazele naturale, cărbunele, minereurile de fier şi de bauxită, schimbul de energie electrică şi utilizarea mai raţională a capacităţilor centralelor electrice, identificarea unor surse noi de energie. De asemenea, se subliniază importanţa iniţierii unor mari proiecte de interes comun consacrate dezvoltării transporturilor internaţio-

Scanned with CamScanner

nale rutiere de persoane și de mărfuri, precum și stabilirii unei rețele fluviale navigabile în Europa.

Pentru ca cooperarea industrială să se ridice la nivelul cerințelor actuale ale dezvoltării, în secțiunea respectivă a Actului final s-au prevăzut o serie de obligații care revin firmelor, întreprinderilor și organismelor angajate în asemenea acțiuni de cooperare. Astfel, se stipulează : acordarea de asistență reciprocă în scopul asigurării unui nivel tehnic și a unei calități corespunzătoare pentru produsele realizate dintr-o astfel de cooperare, luarea în considerare a nevoilor și posibilităților de cooperare industrială, protecția intereselor partenerilor, inclusiv protecția juridică a diverselor forme de proprietate în cauză și altele.

În ceea ce privește formele și metodele de cooperare tehnico-științifică, s-a convenit ca statele participante să elaboreze și să execute împreună programe și proiecte de interes comun, să asigure schimbul de date experimentale și de rezultate ale cercetării, să faciliteze schimbul și circulația de cărți, periodice și alte publicații și documente științifice și tehnice, să promoveze schimbul de vizite, organizarea de conferințe, simpozioane, cicluri de studii, cursuri și alte reuniuni internaționale și naționale cu caracter științific.

Contribuții deosebite a avut România și în ceea ce privește conlucrarea dintre state în Europa în domeniile culturii, educației, contactelor umane și informației, așezarea acestei conlucrări pe baze trainice, în condițiile existenței de state cu sisteme sociale diferite. Astfel, s-a pornit de la premisa că Actul final trebuie să afirme concepția nouă, progresistă, revoluționară despre lume și viață, punîndu-se pe prim plan necesitatea promovării eliberării sociale, a dreptății și echității. Indicațiile pentru delegația română erau foarte clare. „Esența problemelor umanitare, sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu, o constituie în fond condițiile generale de viață ale clasei muncitoare, ale țărănimii, ale intelectualității, lichidarea inegalității, făurirea unor relații de echitate, de dreptate socială, realizarea unei democrații noi, bazată, în primul rînd, pe egalitate economică“ [47]. Ar fi simplist ca problemele culturale să fie reduse doar la un schimb de filme, de

[47] Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 11, Editura politică, București, 1975, p. 1138.

Scanned with CamScanner

literatură, de ziare [48]. „Dezvoltarea schimbului în aceste domenii presupune o intensificare a activității revoluționare, o dezvoltare, în noile condiții, a concepției noastre despre lume și viață, înseamnă a răspunde la problemele care preocupă astăzi omenirea“ [49].

Dînd un exemplu de militant revoluționar ferm și consecvent, tovarășul Nicolae Ceaușescu, adresîndu-se participanților la Conferința pentru securitate și cooperare în Europa, a declarat deschis : „Eu sînt comunist și nu pot să nu menționez cu satisfacție că, tocmai datorită păşirii pe calea nouă, socialistă, a eliberării sociale, România, sub conducerea comuniștilor, și-a cîștigat cu adevărat independența și își făurește o viață nouă, care asigură poporului bunăstarea și fericirea... Îmi permit să afirm că democrația pe care o realizăm în România este cu mult superioară celei la care s-au referit unii antevorbitori aici“ [50].

România a acționat ferm pentru stabilirea clară a obiectivelor acestor schimburi, respectiv, promovarea colaborării și înțelegerii reciproce, mai bunei cunoașteri a valorilor materiale și spirituale și bararea căilor de defăimare, a acțiunilor ostile și calomniatoare, difuzării ideilor retrograde și nocive ale rasismului, fascismului, practicii drogurilor și stupefiantelor, criminalității. Pentru ca schimburile culturale să nu constituie motiv de dictat și dominație, s-a insistat ca întreaga cooperare în aceste domenii să fie așezată ferm pe principiile egalității în drepturi, respectării independenței și suveranității naționale, neamestecului în treburile interne și avantajului reciproc.

Astfel, Actul final al conferinței a precizat că creșterea schimburilor în domeniile culturii și educației, lărgirea difuzării informației, extinderea contactelor între persoane și soluționarea problemelor umanitare trebuie „să contribuie la întărirea păcii și înțelegerii între popoare, cît și la îmbunătățirea spirituală a personalității umane, fără deosebire de rasă, sex, limbă sau religie“.

Ca măsuri concrete de stimulare a schimburilor în domeniile culturii și educației sînt prevăzute : lărgirea bazei juridice bilaterale și multilaterale ; facilitarea accesului reciproc la realizările respective ; transmiterea de

[48] *Ibid.*
[49] Nicolae Ceaușescu, *op. cit.*, p. 1139.
[50] Nicolae Ceaușescu, *op. cit.*, p. 1038—1039.

Scanned with CamScanner

informații ; lărgirea studiului limbilor străine, îndeosebi a celor mai puțin răspîndite.

În contextul contactelor umane și informației, a fost subliniată importanța turismului, a dezvoltării contactelor și schimburilor între tineri, întîlnirilor și competițiilor sportive.

Pentru îmbunătățirea informației în vederea unei mai bune cunoașteri reciproce, sînt prevăzute : cooperarea între organizații de radio și televiziune publice sau private, naționale sau internaționale, îndeosebi prin schimburi de programe de radio și televiziune, atît în direct, cît și înregistrate, precum și prin realizarea în comun și difuzarea unor astfel de programe ; întîlniri și contacte atît între organizații de ziariști, cît și între ziariști ai statelor participante ; încheierea de aranjamente între publicații periodice și ziare în scopul schimbului și publicării de articole ; schimburi de vederi și experiență între experți din domeniul presei, radioului și televiziunii ; îmbunătățirea condițiilor de lucru ale ziariștilor.

e) *Crearea cadrului instituțional pentru continuarea eforturilor în direcția edificării securității și dezvoltării cooperării pe continent*

Stabilirea principiilor raporturilor dintre state în Europa și a măsurilor de punere în aplicare a acestora nu însemna însă că problemele erau rezolvate. În primul rînd, măsurile preconizate constituiau de fapt un program de acțiune ce trebuia să fie îndeplinit prin eforturile individuale sau colective ale statelor participante. Apoi, aceste măsuri, așa cum s-a mai arătat, erau incipiente, adevărate embrioane care urmau să fie dezvoltate pe parcurs. „Încheierea Conferinței general-europene — sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu — nu înseamnă sfîrșitul luptei pentru securitate și colaborare pe continent ; de fapt, se încheie o etapă și începe o nouă etapă — aș putea spune o etapă hotărîtoare, aceea de traducere în viață a documentelor adoptate, de realizare în practică a securității și colaborării multilaterale între toate popoa-

Scanned with CamScanner

rele din Europa“ [51]. De asemenea, trebuiau rezolvate problemele rămase în suspensie. „Nu trebuie să uităm nici o clipă — atrăgea cu acelaşi prilej atenţia tovarăşul Nicolae Ceauşescu — că în Europa continuă să rămînă încă nesoluţionate multe probleme. Vor continua să existe blocurile militare opuse, baze militare şi trupe străine pe teritoriile altor state ; nu uităm că pe continentul nostru sînt concentrate cele mai puternice forţe militare şi armamente — inclusiv nucleare — din cîte a cunoscut vreodată istoria. Iată de ce trebuie să fim conştienţi de necesitatea intensificării eforturilor în vederea soluţionării tuturor acestor probleme complexe, pentru a se ajunge la lichidarea blocurilor militare, a bazelor străine, la retragerea tuturor trupelor, la reale măsuri de dezarmare“.

În concepţia românească, asigurarea cadrului instituţional pentru continuarea eforturilor în vederea edificării noului sistem de securitate şi cooperare în Europa era chiar mai importantă decît toate celelalte prevederi de măsuri ale Actului final. Oricît de ample ar fi fost măsurile, ele nu puteau să meargă decît în anumite limite impuse de realitatea obiectivă a raportului de forţe pe continent, suspiciunii şi neîncrederii create de continuarea cursei înarmărilor. Ca urmare, numai prevederea de noi reuniuni putea permite adîncirea şi lărgirea, precum şi completarea acestor măsuri cu acţiuni noi, tot mai semnificative pe calea instaurării de relaţii noi pe continent.

În consecinţă, pentru România crearea unui organism permanent sau a altui cadru instituţional care să asigure continuarea eforturilor a fost, de la început, o problemă fundamentală fără rezolvarea căreia nu se putea concepe încheierea conferinţei. Încă în 1970, cu prilejul unei vizite oficiale în Franţa, tovarăşul Nicolae Ceauşescu s-a referit în mod expres la necesitatea creării unui organism permanent menit să ajute la promovarea colaborării dintre statele continentului. Apoi, în 1974, cînd lucrările se apropiau de sfîrşit remarca : „Acordăm importanţă constituirii unui organism cu caracter consultativ, permanent, care să asigure continuarea contactelor în vederea traduce-

[51] Nicolae Ceauşescu, *România pe drumul construirii societăţii socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 11, Editura politică, Bucureşti, 1975, p. 1006.

Scanned with CamScanner

rii în viață a principiilor stabilite în cadrul Conferinței general-europene" [52].

Continuitatea C.S.C.E., sub forma unui organism permanent a fost mai apoi însușită de celelalte țări socialiste membre ale Tratatului de la Varșovia. În același sens s-a pronunțat Iugoslavia, ca și alte țări mici și mijlocii, neutre și nealiniate.

Această concepție a întîmpinat însă rezistența adepților abordării problemei raporturilor dintre state în Europa de pe poziții închistate de bloc, divizare și confruntare. O serie de țări mari membre ale N.A.T.O. și ale Pieței comune (C.E.E.) au exprimat în mod deschis teama că dezvoltarea actualului curs spre destindere și, în special, continuarea procesului inițiat de conferință ar fi de natură să afecteze „coeziunea atlantică" și năzuințele de transformare a C.E.E. într-un bloc politic închistat al „celor 9", opus celorlalte țări ale Europei și ale lumii. Unele dintre ele au respins *ab initio* orice idee de continuitate, considerînd conferința un eveniment unic („une fois pour toutes"), o finalitate, fără nici un fel de urmări. „Poziția Marii Britanii și a Franței a fost mult timp cea mai restrictivă. Franța dorea chiar ca, după cea de-a treia fază a conferinței, contactele să fie limitate la planul bilateral" [53], excluzînd cu desăvîrșire continuarea procesului multilateral inițiat de conferință.

Ca urmare, la Dipoli a avut loc o adevărată bătălie pentru continuitate, România situîndu-se în primele rînduri ale acestei lupte, propunînd în mod oficial înscrierea unui punct distinct pe ordinea de zi a reuniunii privind crearea unui organism permanent. La pozițiile în favoarea acestei idei, exprimate cu claritate de U.R.S.S., de celelalte țări socialiste, s-a adăugat sprijinul acordat de țări ca Spania, Austria, Elveția, Suedia, care preconizau și ele crearea unui „mecanism" sau „forum" general-european. Țările membre ale Pieței comune condiționau asigurarea continuității de acceptarea unora din pozițiile lor. Aceste obstrucții au făcut ca însăși discutarea chestiunii să fie amînată spre sfîrșitul Consultărilor. Pînă la urmă, după

---

[52] Nicolae Ceaușescu, *op. cit.*, p. 31.

[53] Marie-Claude Smouts, *Les suites institutionnelles de la Conférence sur la sécurité et la coopération en Europe*, în „Revue Française de science politique", vol. XXIV, nr.6, decembrie 1974.

Scanned with CamScanner

negocieri îndelungate și laborioase s-a realizat un prim pas pe calea unui acord, convenindu-se înscrierea pe ordinea de zi a Conferinței a unui punct distinct intitulat „Urmările Conferinței". Spre deosebire însă de mandatele referitoare la primele trei puncte ale agendei privind securitatea, cooperarea economică și aspecte umanitare, textul explicativ al acestui punct patru era deosebit de succint și în mare parte ambiguu : „Comitetul de coordonare va examina, pe baza progresului înregistrat la conferință, măsurile care s-ar cere pentru a face efective deciziile conferinței și a promova procesul de îmbunătățire a securității și de dezvoltare a cooperării în Europa. Examinînd propuneri în acest sens, inclusiv propuneri de natură organizatorică, el va face recomandările pe care le va considera necesare. În examinarea urmărilor conferinței, Comitetul va acorda, de asemenea, atenție contribuțiilor pe care el va aprecia că vor putea fi cerute de la organizațiile internaționale existente" [54].

Acesta era tot mandatul cu privire la urmările instituționale. El nu prevedea decît sarcina vagă a examinării de propuneri pe această temă, fără vreo indicație privind soluția.

Bătălia hotărîtoare s-a dat însă la conferința propriu-zisă. În discuțiile care au avut loc pe această temă, România a propus crearea unui mecanism de securitate și cooperare cît mai bine structurat, economicos și eficient, format dintr-un organism permanent cu grupe de lucru pe probleme. Organismul permanent ar fi urmat, potrivit acestei propuneri, să se întrunească o dată pe an, de fiecare dată în alt stat participant, conform principiului rotației. Serviciile de secretariat ar fi asigurate de către țara gazdă, urmînd ca cheltuielile să fie suportate fie de organizatori, fie de toate statele participante, potrivit baremului stabilit la conferință. În acest fel s-ar evita și instituirea unei administrații costisitoare, cu sediu și aparat de funcționari permanenți. Procedura desfășurării lucrărilor ar fi aceea care a fost adoptată la C.S.C.E., și anume lucrările ar avea loc în afara alianțelor militare, conducerea s-ar asigura prin rotație, toate organele de

---

[54] *Final Recommendations of the Helsinki Consultations.* Valtion painatuskeskus, Helsinki, 1973.

Scanned with CamScanner

lucru ar fi deschise tuturor, hotărîrile s-ar adopta prin consens etc.

Țara noastră a insistat ca în acest cadru, pe lîngă concertarea eforturilor pentru ducerea la îndeplinire a obligațiilor asumate prin Actul final, statele participante să lărgească și să adîncească baza contractuală și măsurile efective îndreptate spre edificarea noului sistem de securitate. După cum remarca *și Le Monde*, românii „insistă mult pentru ca această conferință să creeze un organism permanent, embrion al unui sistem contractual de securitate pentru întreaga Europă" [55].

Oponenții continuării procesului multilateral inițiat de conferință și ai organismului permanent au căutat să evite luarea unei hotărîri. Fiind de acord, sub presiunea puternică a marii majorități a participanților, că necesitatea continuității nu mai poate fi pusă la îndoială, ei au insistat asupra faptului că luarea unei hotărîri asupra mecanismului respectiv reclamă o anumită perioadă de timp pentru reflecție după încheierea conferinței. În acest răstimp, spuneau ei, s-ar verifica și modul în care deciziile cuprinse în Actul final sînt puse în aplicare.

Practic, prin introducerea conceptului de „perioadă probatorie" se încerca golirea de conținut a însești ideii de continuitate — asupra căreia se înregistrase acordul —, deoarece continuitatea nu poate exista fără o formă organizatorică concretă, fără reuniuni periodice în care statele să continue conlucrarea.

În acest sens, s-a propus un proiect de document care sugera o nouă reuniune în 1977, la care să se evalueze modul în care hotărîrile C.S.C.E. își găsesc aplicarea, precum și stadiul general al relațiilor dintre state pe continent. În lumina acestor evaluări, reuniunea ar fi urmat să elaboreze propuneri privind măsuri de promovare a obiectivelor trasate de Conferința pentru securitate și cooperare în Europa, care ar putea să includă : reuniuni de experți ; reuniuni ale reprezentanților statelor ; o nouă conferință.

În acest fel, se propunea ca C.S.C.E. să se desfășoare în patru faze, și nu în trei, cum se hotărîse la Helsinki ; în primele trei faze să se convină acordul asupra primelor trei puncte ale ordinii de zi : securitatea, cooperarea economică și cooperarea culturală, iar înțelegerea asupra

[55] „Le Monde", 6 noiembrie 1974.

Scanned with CamScanner

„urmărilor conferinței" să se elaboreze la o a patra fază, în 1977, fără ca la încheierea conferinței propriu-zise statele să-și fi asumat vreun angajament asupra soluției.

În discuții a apărut și o a treia variantă, ca în perioada pînă la reuniunea din 1977 să funcționeze unele grupuri de lucru pe probleme, ceea ce ar fi asigurat un anumit mecanism de conlucrare în această perioadă de tranziție. România, ca și alte țări interesate în măsuri efective de asigurare a continuității, a sprijinit această propunere, cu adăugirea ca pentru coordonarea activităților grupelor respective să fie creat un comitet de coordonare.

În final s-a ajuns la un acord care cuprinde elementele de bază ale mecanismului continuității : întîlniri ale reprezentanților statelor participante ; reuniuni de experți ; coperarea în cadrul organizațiilor internaționale existente, cum sînt Comisia economică pentru Europa a Națiunilor Unite și U.N.E.S.C.O.

Potrivit celor stabilite prin Actul final de la Helsinki, prima întîlnire la nivelul reprezentanților desemnați de miniștrii afacerilor externe a avut loc la Belgrad, în 1977, a doua la Madrid, în 1980, a treia urmînd să aibă loc la Viena în 1986. În perioadele dintre aceste întîlniri s-au ținut o serie de reuniuni de experți pe probleme, cum au fost reuniunea de la Montreux privind elaborarea unei metode general-acceptabile de reglementare pașnică a diferendelor (1978), reuniunea de la Valletta privind probleme referitoare la Mediterana (1979), „Forumul științific" de la Hamburg (1980), reuniunea de la Atena privind reglementarea pașnică a diferendelor (1984), Conferința de la Stockholm pentru măsuri de încredere și securitate și pentru dezarmare (începută în ianuarie 1984) și altele.

În acest fel s-a consacrat un mecanism în trei trepte principale : conferințe la nivel înalt la anumite perioade mai îndelungate ; întîlniri la nivelul miniștrilor afacerilor externe sau ale reprezntanților acestora, la 2—3 sau chiar 5—6 ani ; reuniuni de experți pe probleme specifice în intervalul dintre aceste întîlniri.

Forurile prevăzute de acest cadru instituțional, împreună cu celelalte reuniuni pe plan european, oferă condițiile propice pentru realizarea de progrese pe calea încrederii, dezarmării și cooperării largi, fructuoase. Rămîne numai ca statele participante să manifeste voința politică pentru realizarea cu adevărat a unui sistem de securitate și cooperare care să permită dezvoltarea liberă și indepen-

Scanned with CamScanner

dentă a statelor pe continent, la adăpost de coşmarul războiului nuclear, al politicii de forţă şi ingerinţe în afacerile interne ale altora, fără discriminări şi atitudini ostile.

Ţara noastră, partidul şi statul nostru, aducîndu-şi întreaga contribuţie la elaborarea şi consacrarea conceptului de securitate şi cooperare în Europa, sînt ferm hotărîte să militeze şi pentru transpunera în viaţă a acestui concept. A declarat direct chiar de la tribuna Conferinţei pentru securitate şi cooperare în Europa reprezentantul cel mai autorizat al naţiunii noastre, tovarăşul Nicolae Ceauşescu : „De la această înaltă tribună — arăta şeful statului român — sînt împuternicit să afirm solemn că Republica Socialistă România este ferm hotărîtă să acţioneze cu toate forţele pentru a-şi aduce contribuţia la înfăptuirea securităţii, cooperării şi păcii în Europa, la crearea noii ordini economice internaţionale, la instaurarea unei păci trainice între toate popoarele planetei“ [56].

Acţionînd în această direcţie, România a atras atenţia în primul rînd asupra necesităţii de a nu se lua dorinţa drept realitate. Este meritul Partidului Comunist Român, al Republicii Socialiste România, personal al tovarăşului Nicolae Ceauşescu că, în perioada de „euforie a destinderii“, cînd se considera că destinderea a devenit „ireversibilă“, a atras atenţia asupra caracterului înşelător şi şubred al înţelegerilor politice, dacă se continuă cursa înarmărilor, generatoare permanentă de teamă, suspiciune, neîncredere, instabilitate şi război.

Punerea în aplicare a hotărîrilor luate la Helsinki a început prin coborîşul înregistrat la Reuniunea de la Belgrad. Cu toate eforturile pe care ţara noastră, alte state, le-au depus, lucrările acestei reuniuni nu au reuşit să se ridice la nivelul aşteptat de popoare. Rezultatele de ansamblu ale acesteia au fost slabe, nesatisfăcătoare, cu mult sub posibilităţile reale ce existau ca urmare a propunerilor prezentate de ţările participante. Departe de a fi deschis căi noi în direcţia destinderii, securităţii şi cooperării pe continent, Reuniunea de la Belgrad a marcat, de fapt, un regres evident faţă de înseşi hotărîrile luate la Helsinki. Pe continent s-a constatat o deteriorare a situaţiei, o înăsprire a contradicţiilor, de natură a

[56] Nicolae Ceauşescu, *România pe drumul construirii societăţii socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 11, Editura politică, Bucureşti, 1975, p. 1044.

Scanned with CamScanner

îngrijora toate popoarele europene, lumea întreagă. S-a resimțit puternic faptul că în viața internațională au apărut noi complicații, s-au accentuat tendințele de reîmpărțire a lumii în zone de influență și dominație.

Singurul acord de conținut realizat la Belgrad a fost, de fapt, acela de a se ține o nouă întîlnire de acest fel la Madrid, care a și avut loc în perioada 1980—1983.

Principala hotărîre adoptată la Madrid a fost aceea de a se convoca Conferința privind măsuri de creștere a încrederii și securității și dezarmarea în Europa. Concepută ca un proces, în prima etapă, Conferința, deschisă la Stockholm la 17 ianuarie 1984, are sarcina de a adopta un ansamblu de măsuri de creștere a încrederii și securității reciproc complementare, destinate să reducă riscul confruntării militare în Europa. În a doua etapă, așa cum reliefează Documentul final adoptat la Madrid, Conferința ar urma să examineze „căile și pașii corespunzători pe care să-i întreprindă statele participante pentru continuarea eforturilor lor vizînd securitatea și dezarmarea în Europa".

În acest fel, a fost completat cadrul negocierilor asupra tuturor celor trei aspecte ale opririi cursei înarmărilor și trecerea la dezarmare, în primul rînd nucleară, pe continent : armele nucleare — care fac obiectul negocierilor sovieto-americane de la Geneva ; armele convenționale — care se discută la negocierile de la Viena privind reducerea forțelor armate și armamentelor în Europa centrală ; și măsurile de încredere și securitate — care sînt pe agenda Conferinței de la Stockholm.

3. Negocierile privind armele nucleare, armele convenționale și măsurile de încredere

Trebuie însă arătat că cu toate discuțiile purtate la Belgrad, Madrid și Stockholm, la Geneva și la Viena, pînă în prezent, practic, nu s-a înregistrat nici un progres pe calea indicată de Actul final privind adoptarea unor măsuri efective în direcția reducerii confruntării militare și promovării dezarmării. Dimpotrivă, situația militară pe continent a devenit mai grea, mai încordată și mai explozivă ca oricînd. În perioada care a trecut de la încheierea

Scanned with CamScanner

Conferinţei de la Helsinki, în Europa s-au acumulat mai multe arme de distrugere decît existau în momentul cînd şefii de stat şi de guvern şi-au pus semnătura pe Actul final, iar cheltuielile de înarmare au crescut an de an.

Pe continentul european se află concentrate cele mai multe trupe şi armamente din lume. În ţările europene se găsesc 700 de baze şi instalaţii militare străine. Pe continent sînt staţionate trupe însumînd peste 8 milioane de oameni, peste 45 000 tancuri şi 15 000 avioane. Astfel, densitatea militarilor pe kilometru pătrat este de 5 ori mai mare comparativ cu Asia, de 20 de ori mai mare faţă de America Latină şi de 30 de ori mai mare decît în Africa.

În medie, din fiecare 38 de avioane supersonice de vînătoare construite pe plan mondial, 29 sînt destinate ţărilor europene sau participante la alianţe militare implicînd Europa. Din fiecare 15 rachete construite pentru forţele navale, 13 sînt pentru ţările europene sau participante la alianţe militare implicînd Europa. În ceea ce priveşte alte mijloace, proporţia este de : 7 din 8 la submarine cu propulsie nucleară, 8 din 12 submarine convenţionale, 10 din 13 la tancuri.

a) *Agravarea situaţiei pe continent*

Situaţia a devenit şi mai gravă ca urmare a amplasării de noi rachete nucleare în Europa şi întreruperii negocierilor sovieto-americane de la Geneva privind armele nucleare cu rază medie de acţiune.

Prin trecerea, în noiembrie 1984, la amplasarea noilor rachete americane „Pershing II“ (108) şi „Cruise“ (464) : 96 în R. F. Germania, 160 în Marea Britanie, 112 în Italia, precum şi alte 48 în Belgia şi Olanda, s-a intrat într-o fază nouă, deosebit de periculoasă, a competiţiei nucleare pe plan european, cu consecinţe catastrofale pentru popoarele continentului. În urma trecerii la amplasarea noilor rachete americane, după cum se ştie, Uniunea Sovietică a hotărît să adopte o serie de măsuri de răspuns : anularea moratoriului asupra desfăşurării mijloacelor nucleare cu rază medie de acţiune în partea europeană a U.R.S.S., accelerarea lucrărilor pregătitoare pentru amplasarea de rachete nucleare tactice şi operative cu rază sporită de acţiune în Republica Democrată Germană

Scanned with CamScanner

și în Republica Socialistă Cehoslovacă, desfășurarea de mijloace nucleare sovietice în anumite regiuni ale mărilor și oceanelor.

Aducerea de noi rachete nucleare în Europa și „nuclearizarea" unor țări europene, care pînă acum au fost în afara acestui statut, reprezintă o încălcare flagrantă a Tratatului de neproliferare a armelor nucleare și deschide calea proliferării armelor nucleare, deoarece în aceste condiții nici alte state nu pot sta pasive în fața pericolului de a deveni victime ale atacului cu arme nucleare din țări europene. „Trebuie să spunem deschis — atrăgea atenția tovarășul Nicolae Ceaușescu, — că în asemenea împrejurări, orice stat va fi îndreptățit să se gîndească la noi arme, inclusiv la armament nuclear, pentru a-și apăra independența și existența cu tot riscul care există ! Dacă puterile care dețin armele nucleare trec la proliferare, nici un stat nu va putea fi oprit de a-și produce tot ceea ce consideră că este necesar pentru a contribui la pace, pentru a da ripostă celor care vor să stăpînească lumea" [57].

Prin amplasarea noilor rachete cu rază medie de acțiune poate apărea, pentru prima oară după cel de-al doilea război mondial, chiar tentativa folosirii acestor arme pe continent, a transformării Europei într-un „teatru de operațiuni militare tactice", a dezlănțuirii unui război cu ideea absurdă că poate fi limitat la Europa. Dar chiar dacă, prin absurd, s-ar putea imagina limitarea confruntării nucleare la contururile continentului, este clar că rezultatele ar fi catastrofale. Aceasta ar însemna, în primul rînd, anihilarea tuturor popoarelor pe continent. „Noi știm — sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu — că folosirea armelor atomice, a acestor noi arme înseamnă distrugerea civilizației, a vieții pe continentul nostru" [58].

Este evident însă că văpaia nucleară nu se va opri la marginea Europei, ci va cuprinde, în mod inevitabil, întreaga omenire. Din partea URSS s-a arătat direct că „dacă ar fi să vorbim de esența lucrurilor, nu poate exista nici un fel de război nuclear „limitat". Dacă ar izbucni un război nuclear — fie el în Europa sau în alt loc în lume, acesta ar căpăta în mod inevitabil și ireversibil un caracter mon-

---

[57] Nicolae Ceaușescu, *op. cit.*, vol. 26, p. 417—418.
[58] Nicolae Ceaușescu, *op. cit.*, vol. 22, p. 419.

Scanned with CamScanner

dial. Aceasta este logica războiului însuşi şi a caracterului armamentelor şi relaţiilor internaţionale contemporane“ [59].

Ca urmare îşi are raţiune aprecierea că amplasarea noilor rachete cu rază medie de acţiune „mai curînd facilitează declanşarea ostilităţilor, decît să ducă la reţinere în ceea ce priveşte un război nuclear“ [60].

În aceste condiţii de grea cumpănă şi răspundere pentru viaţa popoarelor din Europa şi din lume a răsunat cu puternic ecou vocea plină de raţiune şi înţelepciune a ţării noastre, a tovarăşului Nicolae Ceauşescu. La 25 noiembrie 1983 s-au întrunit în şedinţă comună Comitetul Politic Executiv al Comitetului Central al Partidului Comunist Român, Consiliul de Stat şi Guvernul Republicii Socialiste România, care au dat publicităţii o Declaraţie cu chemarea vibrantă de „a se opri aplicarea în practică a măsurilor luate în ultimele zile şi de o parte şi de alta“ [61]. Tovarăşul Nicolae Ceauşescu s-a adresat cu apeluri directe la conducătorii U.R.S.S. şi S.U.A., ai statelor pe teritoriile cărora ar urma să se instaleze noile rachete nucleare, ai tuturor statelor europene de a face totul pentru evitarea creşterii acumulărilor de rachete nucleare cu rază medie de acţiune şi trecerea la reducerea celor existente, eliberarea Europei de arme nucleare. S-a insistat să se oprească orice lucrări de amplasare a noilor rachete americane, precum şi aducerea pe continent a acestora, demontarea şi stocarea celor deja aduse. În acelaşi timp, Uniunea Sovietică să renunţe la contramăsurile anunţate, respectiv să revină la moratoriul în ceea ce priveşte desfăşurarea noilor rachete pe teritoriul european al U.R.S.S., să renunţe la amplasarea de rachete nucleare în R.D.G. şi Cehoslovacia, precum şi în alte zone ale lumii.

În Declaraţia comună de la Bucureşti a preşedintelui Republicii Socialiste România, Nicolae Ceauşescu şi a primului ministru al Greciei, Andreas Papandreu, cele două state „s-au pronunţat pentru oprirea amplasării noilor rachete nucleare americane şi, în acelaşi timp, pentru oprirea realizării contramăsurilor nucleare de către U.R.S.S., pentru reluarea negocierilor în vederea ajungerii la un acord care să ducă la reducerea şi distrugerea, în final, a

[59] „Pravda“ din 3 noiembrie 1981.
[60] S.I.P.R.I., World Armaments and Disarmament, S.I.P.R.I. Yearbook 1980, Stockholm, International Peace Research Institute, Taylor and Francis Ltd., Londra, 1980, p. XXV.
[61] „Scînteia“, 26 noiembrie 1983.

Scanned with CamScanner

tuturor mijloacelor nucleare cu rază medie de acţiune, realizarea unei Europe unite, a păcii şi colaborării, fără arme nucleare“ [62].

b) *Tratativele sovieto-americane de la Geneva privind armele nucleare şi Cosmosul. Organizarea de negocieri directe între Tratatul de la Varşovia şi N.A.T.O.*

În prima parte a anului 1985 au apărut anumite semne de slăbire a încordării internaţionale, anumite raze de speranţă, cum s-a exprimat şeful statului român, că este posibil să se oprească cursul periculos al evenimentelor. România a salutat acordul la care s-a ajuns între Uniunea Sovietică şi Statele Unite privind organizarea de negocieri sovieto-americane asupra unor probleme majore ale armamentelor nucleare şi ale Cosmosului. Dar acest acord şi începerea, la 12 martie 1985, a negocierilor nu înseamnă că problemele foarte grave ale acumulării de noi arme, tot mai distrugătoare, au fost şi rezolvate. Desigur, declaraţiile de intenţii şi propunerile formulate şi de o parte şi de alta sînt importante. Dar numai acestea nu sînt suficiente. „România, ca şi alte state —, arăta tovarăşul Nicolae Ceauşescu — aşteaptă să se treacă de la declaraţii la tratative reale, sincere, purtate cu un înalt spirit de răspundere, în vederea realizării unor acorduri corespunzătoare care să răspundă aşteptării popoarelor, să ducă la oprirea cursei înarmărilor, în primul rînd a celor nucleare, să determine trecerea la reducerea acestora, pînă la eliminarea lor, la oprirea militarizării spaţiului cosmic“ [63].

Pe bună dreptate, se pune întrebarea, dacă se urmăreşte cu adevărat dezarmarea, atunci de ce să se mai producă noi arme nucleare, pentru ca apoi să fie distruse. „Nu este mai normal, mai logic, cum remarca şeful statului român, să se oprească producerea de noi arme nucleare şi să se treacă la reducerea cheltuielilor militare, iar fondurile economisite prin aceste măsuri să fie destinate dezvoltării economice, asistenţei sociale pentru şomeri, precum şi ajutorării ţărilor în curs de dezvoltare ? În loc de cercetări pentru militarizarea spaţiului cosmic şi producerea de noi arme de distrugere în masă, nu ar fi mai normal să se fi-

[62] „Scînteia“, 20 decembrie 1983.

[63] Nicolae Ceauşescu, *Cuvîntare la marea adunare cetăţenească din Capitală*, Editura politică, Bucureşti, 1985, p. 32.

Scanned with CamScanner

nanțeze cercetarea pentru apărarea vieții, a mediului înconjurător, a liniștii și păcii planetei noastre ?" [64].

România consideră de o importanță deosebită oprirea oricăror acțiuni de militarizare a spațiului cosmic, care ar reprezenta un pericol uriaș pentru existența tuturor popoarelor planetei noastre. Pornind de la faptul că spațiul extra-atmosferic reprezintă un bun al întregii omeniri, țara noastră consideră că este necesar să se acționeze pentru o reglementare generală a folosirii Cosmosului de diferite țări în scopuri pașnice. Respectiv, să se inițieze negocieri în vederea elaborării și semnării unui Tratat multilateral, care să constituie codul de conduită al statelor în activitatea de explorare și exploatare în scopuri exclusiv pașnice a spațiului extra-atmosferic. În negocierea unui asemenea tratat, răspunderea trebuie să fie asumată de Organizația Națiunilor Unite.

Relevînd importanța opririi cursului spre militarizarea spațiului cosmic, România consideră, totodată, avînd în vedere pericolul imediat pe care îl prezintă continuarea amplasării de noi rachete nucleare în Europa, care, de altfel, a și dus la actuala agravare a situației pe continent și în lume, ca la negocierile sovieto-americane de la Geneva pe primul plan să fie situată problema rachetelor nucleare cu rază medie de acțiune în Europa. Ca primă măsură, în concepția țării noastre, se impune oprirea imediată, fără nici un fel de condiții a amplasării de noi rachete americane și a aplicării contramăsurilor nucleare întreprinse de Uniunea Sovietică. Luarea unei asemenea măsuri, chiar de la începutul tratativelor, ar demonstra dorința reală a celor două state de a ajunge la un acord, ar crea o atmosferă de încredere, ceea ce ar favoriza și desfășurarea cu succes a tratativelor. Pentru țara noastră nu poate fi acceptată în nici un fel teza după care, cu cît se va dispune de o cantitate mai mare de arme, cu atît se vor putea desfășura cu rezultate mai bune negocierile privind eliminarea lor. O asemenea teză este menită, în fapt, să inducă popoarele în eroare. Continuarea — în paralel cu tratativele — a amplasării rachetelor nucleare și a altor arme în Europa, a producerii de noi arme nucleare înseamnă, de fapt, să se folosească tratativele pentru a liniști opinia publică în vederea continuării mai departe a cursei înarmărilor.

---

[64] Nicolae Ceaușescu, *Cuvîntare la Congresul al III-lea al Frontului Democrației și Unității Socialiste*, Editura politică, București, 1985, p. 31.

Scanned with CamScanner

Avînd în vedere aceste poziţii, România a salutat hotărîrea Uniunii Sovietice de a institui un moratoriu unilateral asupra amplasării rachetelor sale cu rază medie de acţiune şi a suspenda înfăptuirea altor contramăsuri în Europa, pînă în luna noiembrie 1985, acţiunile ulterioare urmînd a fi stabilite în funcţie de aplicarea unor măsuri similare de către S.U.A. În acest cadru, este semnificativă propunerea U.R.S.S. ca pentru întreaga durată a negocierilor sovieto-americane de la Geneva, ambele state să oprească producerea — inclusiv activitatea de cercetare ştiinţifică — testarea şi amplasarea de arme cosmice de şoc, să îngheţe armamentele strategice ofensive, să înceteze amplasarea de noi rachete nucleare în Europa.

Fără îndoială că oprirea — şi de o parte şi de alta — a creării, producerii şi amplasării de noi arme nucleare ar permite să se treacă imediat şi efectiv la al doilea pas : reducerea acestor arme, eliberarea completă a Europei de coşmarul nuclear. Desigur, deteriorarea situaţiei pe continent a luat o asemenea amploare şi interesele fiecărei naţiuni europene au ajuns să fie aşa de direct şi serios afectate, încît cu greu se poate concepe eliberarea Europei de pericolul nuclear fără participarea efectivă la negocieri a tuturor statelor europene. În condiţiile în care pericolul nuclear vizează toate statele europene, aceste state nu pot sta deoparte ca simple spectatoare, lăsînd numai cele două mari puteri nucleare — S.U.A. şi U.R.S.S. — să hotărască soarta Europei. Europa, în totalitatea ei, trebuie să-şi asume direct răspunderea pentru existenţa, pacea şi viaţa popoarelor europene. Prin mobilizarea tuturor ţărilor de pe continent — vital interesate în desfăşurarea cu succes a negocierilor privind eliminarea pericolului nuclear — este posibil să se realizeze un acord între cele două părţi, care să asigure un echilibru în raportul de forţe — nu pe bază de noi rachete şi alte arme nucleare, ci pe baza reducerii celor existente la un nivel cît mai scăzut, pentru ca apoi să se ajungă la retragerea şi distrugerea tuturor armelor nucleare din Europa şi din întreaga lume, reducerea generală a înarmărilor.

În mod deosebit, statele europene pe teritoriul cărora se amplasează rachetele cu rază medie de acţiune şi sînt concentrate marea majoritate a armamentelor nucleare au o mare răspundere şi trebuie să acţioneze cu toată hotărîrea pentru stăvilirea noilor acumulări de arme nucleare şi eliminarea celor existente. În acest sens, Frontul Demo-

Scanned with CamScanner

craţiei şi Unităţii Socialiste din Republica Socialistă România s-a adresat partidelor şi organizaţiilor politice, guvernelor şi popoarelor din aceste ţări cu chemarea ca, ţinînd seama de răspunderea mare, hotărîtoare ce o au faţă de soarta popoarelor lor, a păcii în Europa şi în lume, să acţioneze energic pentru oprirea instalării de noi rachete nucleare pe teritoriile ţărilor lor şi retragerea celor existente. După opinia României, o asemenea acţiune ar constitui o contribuţie imensă din partea statelor respective la eliberarea continentului de arme nucleare, la înfăptuirea dezarmării şi păcii, a unei adevărate securităţi pentru toate statele şi popoarele europene [65].

De asemenea, este necesar ca ţările din Tratatul de la Varşovia şi din N.A.T.O. să se întîlnească şi să discute realizarea unor acorduri corespunzătoare, care să ducă la înlăturarea rachetelor cu rază medie de acţiune, a celorlalte armamente nucleare din Europa, la succesul negocierilor dintre cele două mari puteri nucleare. O asemenea reuniune, care ar avea aceeaşi ordine de zi ca şi negocierile sovieto-americane, nu este concepută ca o contrapondere, în opoziţie cu aceste negocieri, ci ca o formă adiacentă de sprijinire a eforturilor la negocierile sovieto-americane în direcţia eliminării armelor nucleare din Europa.

Poziţia României în ceea ce priveşte existenţa celor două blocuri militare — N.A.T.O. şi Tratatul de la Varşovia — este bine cunoscută : „însăşi înfiinţarea acestor blocuri a constituit o greşeală şi nu a servit intereselor colaborării şi dezvoltării unor relaţii noi în lume“ [66]. De altfel, în însuşi actul constitutiv al Tratatului s-a prevăzut că el îşi va înceta existenţa odată cu desfiinţarea Pactului N.A.T.O. În condiţiile însă ale situaţiei încordate din Europa şi din lume, ale menţinerii pericolului de război, inclusiv ale unui război mondial şi existenţei, în continuare, a tratatului ţărilor occidentale şi statelor Unite ale Americii — N.A.T.O. — statele participante la Tratatul de la Varşovia au fost silite să prelungească valabilitatea acestui

---

[65] A se vedea : *Apelul pentru dezarmare şi pace al Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste din Republica Socialistă România, adresat partidelor şi organizaţiilor democratice, guvernelor, tuturor popoarelor din ţările europene, din Statele Unite ale Americii şi Canada*, „Scînteia“, 24 mai 1985.

[66] Nicolae Ceauşescu, *România pe drumul construirii societăţii socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 8, Editura politică, Bucureşti, 1973, p. 657.

Scanned with CamScanner

tratat, care expira la 4 iunie 1985, pe următorii 20 de ani, pînă în anul 2005, cu posibilitatea de a rămîne în vigoare încă 10 ani, adică pînă în anul 2015 [67].

De fapt, România propusese, inițial, ca tratatul să fie prelungit pe o perioadă mai scurtă, avînd în vedere necesitatea de a se da o perspectivă nouă popoarelor, luptei pentru desființarea blocurilor militare și pentru pace. S-a avut chiar în vedere să se lase ca și generația mai tînără să poată să adopte hotărîri care să corespundă mai bine etapei următoare de dezvoltare. Acceptarea de către țara noastră a propunerii celorlalte state participante s-a făcut din dorința de a contribui la întărirea colaborării și prieteniei cu țările socialiste participante la Tratat. Dar, în concepția românească, această prelungire nu trebuie să dureze neapărat 20 de ani. Trebuie acționat în așa fel încît să se creeze condițiile renunțării concomitente la cele două blocuri militare — N.A.T.O. și Tratatul de la Varșovia — reducîndu-se astfel, de fapt, durata acestui tratat. Aceasta nu este numai o poziție de principiu, ci și un obiectiv al activității practice pentru eliminarea din viața omenirii a războaielor, a blocurilor militare, a politicii de forță sau de amenințare cu forța. Așa cum indica tovarășul Nicolae Ceaușescu, trebuie „să facem ca tratatele militare să aibă o durată cît mai scurtă ! Am dori ca să nu ne apuce 20 de ani cu acest Tratat, ci, dimpotrivă, să putem să-l înlăturăm — concomitent cu înlăturarea și a N.A.T.O. — într-un timp cît mai scurt. Cu cît vom face acest lucru mai repede, cu atît vom servi interesele poporului nostru, ale țărilor socialiste, interesele tuturor popoarelor, ale păcii și colaborării internaționale“ [68].

Atît timp, însă, cît există cele două alianțe, România consideră că diminuarea pînă la eliminare a structurilor lor militare și trecerea pe primul plan a acțiunilor vizînd schimburile de păreri și cooperarea în vederea inițierii de acțiuni pentru oprirea cursei înarmărilor și trecerea la dezarmare, promovarea activă a politicii de destindere și cooperare este în folosul tuturor statelor pe continent.

Sînt cunoscute contribuțiile țării noastre la inițiativele și propunerile Tratatului de la Varșovia privind statorni-

---

[67] A se vedea : *Comunicat cu privire la întîlnirea la nivel înalt a conducătorilor de partid și de stat ai țărilor participante la Tratatul de la Varșovia*, „Scînteia“, 27 aprilie 1985.

[68] Nicolae Ceaușescu, *Cuvîntare la ședința Consiliului de Stat din 22 mai 1985*, „Scînteia“, 23 mai 1985.

Scanned with CamScanner

cirea unor relaţii noi pe continent, edificarea unui sistem trainic de securitate şi cooperare în Europa. În acest sens se impune a fi evocată, ca un eveniment cu profundă înrîurire în viaţa internaţională, Declaraţia de la Bucureşti, din iulie 1966, care a propus organizarea unei conferinţe general-europene.

Pe baza propunerilor româneşti, la Consfătuirea de la Praga a Comitetului Politic Consultativ al statelor participante la Tratatul de la Varşovia s-a ajuns la acordul comun de a se propune statelor membre ale N.A.T.O. organizarea de negocieri directe între statele participante la cele două alianţe militare pentru îngheţarea şi reducerea bugetelor lor militare. În scrisoarea pe care România, în numele celorlalte state participante la Tratatul de la Varşovia, a adresat-o statelor membre ale N.A.T.O., la 5 martie 1984, se precizează că „se are în vedere că aceste negocieri vor avea loc cu participarea nemijlocită a tuturor statelor participante la cele două alianţe. Statele participante la Tratatul de la Varşovia pornesc de la faptul că tratativele vor începe cît mai curînd posibil. Ele propun să aibă loc consultări pregătitoare în aceeaşi componenţă, la nivel de lucru, pentru a se conveni scopul, data şi locul tratativelor, precum şi nivelul participării ş.a. Data şi locul consultărilor pregătitoare ar putea fi convenite pe canale diplomatice“ [69].

De altfel, România a redus cheltuielile sale militare de trei ori, consecutiv în anii 1981, 1982 şi 1983, iar din anul 1984 a îngheţat la nivelul respectiv aceste cheltuieli. În mai 1985, ţara noastră a luat iniţiativa ca statele din cele două alianţe militare (şi celelalte state din Europa) să îngheţe bugetele lor militare la nivelul acestui an, urmînd ca, ulterior să realizeze o reducere anuală cu un anumit procent, de 5—10 la sută [70]. În numele poporului român, Frontul Democraţiei şi Unităţii Socialiste a adresat un apel guvernelor şi popoarelor din ţările socialiste participante la Tratatul de la Varşovia de a lua iniţiativa să reducă, unilateral, efectivele militare cu 10 la sută. În concepţia românească, aceasta ar fi de natură să demonstreze în faţa întregii omeniri voinţa de pace a ţărilor socialiste, înalta lor

[69] „Propunerea statelor participante la Tratatul de la Varşovia către statele membre ale N.A.T.O. pentru negocieri privind îngheţarea şi reducerea bugetelor militare“, „Scînteia“, 6 martie 1984.

[70] Vezi : Nicolae Ceauşescu, *Cuvîntare la plenara Consiliului Naţional al Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste*, „Scînteia“, 24 mai 1985.

Scanned with CamScanner

răspundere față de destinele umanității, ar exercita o puternică influență pozitivă asupra largului front al mișcării pentru pace, asupra opiniei publice din Europa și din lume [71].

Tot pe baza unei propuneri românești, statele participante la Tratatul de la Varșovia s-au adresat statelor membre ale N.A.T.O., la 7 mai 1984, pentru organizarea de consultări cu participarea tuturor acestor state, precum și a tuturor celorlalte state interesate privind încheierea unui Tratat cu privire la nefolosirea reciprocă a forței militare și menținerea de relații pașnice. În scrisoarea respectivă s-a arătat că „Tratatul ar fi deschis de la bun început pentru participarea tuturor celorlalte state care doresc aceasta" [72].

Avînd în vedere marea răspundere care revine țărilor din cele două alianțe, statele participante la Tratatul de la Varșovia s-au adresat statelor membre ale N.A.T.O., la 10 ianuarie 1984, cu propunerea de a se organiza o întîlnire a reprezentanților împuterniciți din statele respective, precum și din alte state europene interesate, pentru realizarea unui schimb preliminar de păreri în vederea ajungerii la o înțelegere, cu forță juridică obligatorie (acord, tratat, convenție, declarație) privind eliberarea Europei de arma chimică [73]. România, ca și alte state, consideră că prezența armei chimice pe teritoriul dens populat al Europei reprezintă o mare primejdie pentru toate statele și popoarele europene. Folosirea substanțelor toxice în condițiile Europei ar avea urmări deosebit de grave pentru locuitorii pașnici, ar duce la infectarea unor mari teritorii. Potrivit unor aprecieri, în cazul unui conflict cu folosirea armei chimice, raportul între numărul celor uciși din rîndul militarilor și al persoanelor civile ar putea să reprezinte unul la douăzeci.

---

[71] Vezi : *Apelul pentru dezarmare și pace al Frontului Democrației și Unității Socialiste din Republica Socialistă România, adresat partidelor și organizațiilor democratice, guvernelor tuturor popoarelor din țările europene, din Statele Unite ale Americii și Canada*, „Scînteia", 24 mai 1985.

[72] *Apelul statelor participante la Tratatul de la Varșovia către statele membre ale Tratatului Atlanticului de Nord referitor la încheierea unui Tratat cu privire la nefolosirea reciprocă a forței militare și menținerea de relații pașnice*, „Scînteia", 8 mai 1984.

[73] A se vedea *Propunerea statelor participante la Tratatul de la Varșovia către statele membre ale N.A.T.O. în problema eliberării Europei de arma chimică*, „Scînteia", 11 ianuarie 1984.

Scanned with CamScanner

c) *Negocierile de la Viena privind reducerea forțelor armate și armamentelor în Europa centrală*

Eforturi susținute trebuie depuse și pentru finalizarea cu succes a negocierilor de la Viena privind reducerea forțelor armate și armamentelor în Europa centrală, care au început aproximativ odată cu deschiderea Conferinței de la Helsinki pentru securitate și cooperare în Europa (la 30 octombrie 1973), dar pînă în prezent au înregistrat puține progrese. De altfel, încă din faza pregătitoare (30 ianuarie — 28 iunie 1973) lucrurile nu au mers prea bine. La consultările respective, unde au participat 19 state [74], printre care și România, s-a convenit că prin Europa centrală se înțelege teritoriul următoarelor șapte state : Cehoslovacia, Belgia, R. D. Germană, R. F. Germania, Luxemburg, Olanda și Polonia. De asemenea, s-a convenit ca documentele respective să fie semnate de țările direct implicate, care sînt situate sau au trupe în regiune : Anglia, Belgia, Canada, Cehoslovacia, R. D. Germană, R. F. Germania, Luxemburg, Olanda, Polonia, S.U.A. și U.R.S.S., în total 11 state. Conform aranjamentului, Bulgaria, Danemarca, Grecia, Italia, Norvegia, România, Turcia și Ungaria urmau să aibă statut și drepturi egale cu celelalte state, diferența constînd numai în aceea că ele nu iau parte la hotărîri și nu semnează acordurile.

Încă de la începutul consultărilor, țara noastră a arătat că nu va participa la adoptarea hotărîrilor, nu va fi parte la documentele și înțelegerile la care s-ar ajunge și nu le va semna, considerînd că aceasta este de competența statelor nemijlocit implicate. În același timp, avînd în vedere că reducerea de trupe și armamente în Europa sau numai într-o zonă a ei interesează toate statele europene, întrucît prezintă, într-o măsură sau alta, implicații pentru securitatea tuturor țărilor, România a insistat ca toate statele continentului să aibă dreptul să participe la aceste negocieri, să-și prezinte punctul de vedere și să-și susțină interesele legitime.

---

[74] Anglia, Belgia, Bulgaria, Canada, Cehoslovacia, Danemarca, R. D. Germană, R. F. Germania, Grecia, Italia, Luxemburg, Norvegia, Olanda, Polonia, România, S.U.A., Turcia, Ungaria și U.R.S.S.

Scanned with CamScanner

Delegaţia română la negocieri a cerut în mod insistent „să se ofere posibilitatea ca toate statele europene, care doresc, să poată lua parte la examinarea problemelor în discuţie, să participe la şedinţe, să prezinte documente şi să ia cuvîntul în chestiunile de pe agendă“ [75]. O asemenea modalitate de lucru nu numai că nu ar fi creat dificultăţi pentru nimeni, dar, dimpotrivă, ar fi prezentat avantaje certe pentru toate părţile interesate. Ea ar fi constituit cea mai bună dovadă că înţelegerile respective nu vor fi îndreptate împotriva altor ţări, că ele vor reprezenta, într-adevăr, o contribuţie la întărirea securităţii Europei. Totuşi, ca urmare a poziţiei ostile a S.U.A. şi a altor ţări membre ale N.A.T.O., negocierile de la Viena au început la 30 octombrie 1973 în cadrul restrîns al celor 19 state menţionate mai sus. Franţa s-a abţinut să participe din teama ca aceasta să nu stimuleze forţele interne care acţionează pentru o reducere a cheltuielilor de apărare, în special privind „forţa de descurajare nucleară“. Alte ţări nu au fost invitate.

Partea română şi-a rezervat dreptul de a ridica din nou problema creării condiţiilor ca toate statele europene să-şi poată spune cuvîntul.

În condiţiile acordului intervenit la C.S.C.E. în sensul că toate statele europene au un interes vital în eforturile îndreptate spre destindere şi dezarmare şi că cele care nu participă la asemenea eforturi sînt interesate să fie informate asupra evoluţiei, progresului şi rezultatelor respective şi să prezinte participanţilor punctele lor de vedere, este necesar ca negocierile de la Viena să fie deschise contribuţiei tuturor statelor europene. De asemenea, avînd în vedere rezultatele Conferinţei general-europene, care s-a desfăşurat în afara alianţelor militare, trebuie să se renunţe la promovarea acestor negocieri de la bloc la bloc.

De asemenea, este necesar să se respecte cele convenite că toţi participanţii, indiferent dacă fac parte din grupul acelora care vor semna acordurile sau nu fac parte din acest grup, au dreptul să ia parte la discuţii şi să prezinte documente cu privire la problemele în discuţie. Hotărîrile urmează să se ia prin consens, iar reducerile nu trebuie să aducă prejudicii „nici unei părţi“.

---

[75] „Lumea“, 24 mai 1973.

Scanned with CamScanner

La negocieri se poate ajunge la un acord fără mari întîrzieri, dacă se dă dovadă de voință politică, cu atît mai mult cu cît, de fapt, propunerile prezentate și de o parte și de alta nu vizează reduceri substanțiale, ele fiind mai mult simbolice. Potrivit ultimelor propuneri ale țărilor socialiste participante directe la negocieri, U.R.S.S. și S.U.A. ar urma să retragă în frontierele naționale, „pe baza exemplului reciproc", 20 000 și respectiv 13 000 militari, împreună cu armamentele aferente, după care să se încheie un acord în baza căruia, în termen de trei ani, cele două părți să reducă trupele lor din Europa centrală, astfel încît acestea să ajungă la „plafonul colectiv egal" de 900 000 de oameni, din care 700 000 trupe de uscat și 200 000 forțe aeriene. La rîndul lor, ultimele propuneri occidentale preconizează încheierea unui acord, care să prevadă efectuarea, în termen de cinci ani, a trei etape de reduceri — pe bază de „cifre" (date) convenite privind numărul forțelor existente, supuse reducerii și rămase — pînă la atingerea unui „plafon combinat" de 900 000 oameni și a unui „plafon comun" al trupelor de uscat de pînă la 700 000 oameni, de fiecare parte, în Europa centrală. Potrivit acestor propuneri occidentale, reducerile din prima etapă ar urma să fie de 30 000 militari pentru U.R.S.S. și 13 000 pentru S.U.A. (din forțele de luptă și de asigurare de luptă instalate în Europa centrală), cuantumul reducerilor din celelalte două etape trebuind a fi determinat ulterior. Ambele propuneri preconizează, de asemenea, adoptarea unui număr de măsuri adiacente (asociate) de încredere și control, care diferă, însă, substanțial, ca amploare și modalități de aplicare.

În urma discuțiilor purtate, s-a ajuns la anumite convergențe, cum sînt : reducerea numai a trupelor de uscat ; ajungerea în Europa centrală, ca rezultat al procesului de reduceri, la un plafon colectiv egal de 900 000 oameni, din care 700 000 trupe de uscat, de fiecare parte ; efectuarea de reduceri în prima etapă numai de către U.R.S.S. și S.U.A. ; convenirea unor măsuri adiacente și altele. De asemenea, ambele părți au renunțat la o serie de elemente importante, care făceau obiectul divergențelor.

Cu toate acestea, la negocieri persistă deosebiri importate de poziții în legătură cu numărul forțelor armate existente în Europa centrală ; amploarea măsurilor adiacente ; volumul și baza reducerilor inițiale de forțe sovie-

Scanned with CamScanner

tice şi americane din Europa centrală, precum şi în ceea ce priveşte problema reducerii armamentelor, stabilirea unui plafon pentru forţele aeriene din zona de reduceri şi altele.

Avînd în vedere, pe de o parte, stadiul negocierilor de la Viena, şi, pe de altă parte, cursa înarmărilor din Europa — nemijlocit din aria geografică vizată de aceste tratative —, situaţia deosebit de gravă la care s-a ajuns pe continentul european, apare necesar ca negocierile de la Viena să fie scoase, neîntîrziat, din imobilismul în care se află şi orientate ferm pe calea unui prim acord, în cel mai scurt timp posibil. Trebuie arătat că există premisele materiale necesare, că propunerile aflate în prezent pe masa de negocieri permit apropierea în continuare a poziţiilor, oferă suficiente elemente de natură să îngăduie trecerea, cu participarea celor 19 ţări reprezentate la tratativele de la Viena, la redactarea unui acord, inclusiv depăşirea, prin acomodări reciproce, a dificultăţilor care încă există.

În acest scop, se impune intensificarea negocierilor, valorificarea a tot ceea ce s-a obţinut, pentru a determina o nouă deschidere, care să marcheze ajungerea la un prim acord de reducere a potenţialului militar din Europa centrală.

Aşa cum sublinia tovarăşul Nicolae Ceauşescu, este „necesar să se facă totul pentru desfăşurarea cu bune rezultate a negocierilor de la Viena privind reducerea armamentelor şi armatelor în centrul Europei, unde s-au prezentat, şi de o parte şi de alta, propuneri care pot contribui la un acord acceptabil“ [76].

d) *Conferinţa de la Stockholm pentru măsuri de încredere şi securitate şi pentru dezarmare în Europa*

Un rol deosebit în redresarea climatului politic european şi reluarea cursului destinderii revine Conferinţei pentru măsuri de încredere şi securitate şi pentru dezarmare în Europa, care şi-a deschis lucrările la Stockholm, la 17 ianuarie 1984, şi urmează să prezinte raportul său Reuniunii de la Viena, în noiembrie 1986. Potrivit celor

[76] Nicolae Ceauşescu, *Cuvîntare la marea adunare populară cetăţenească din Capitală*, Editura politică, Bucureşti, 1985, p. 34.

Scanned with CamScanner

stabilite la Reuniunea de la Madrid, Conferința, concepută ca o parte integrantă și substanțială a procesului multilateral de edificare a securității și dezvoltare a cooperării pe continent, are mandatul de a întreprinde, în etape, acțiuni noi, eficiente și concrete în direcția întăririi încrederii și securității și în înfăptuirea dezarmării, astfel încît să dea efect și expresie îndatoririi statelor de a se abține de la amenințarea cu forța sau folosirea forței în relațiile lor reciproce. Ea se desfășoară în două etape. Prima etapă este destinată convenirii de măsuri de încredere, semnificative din punct de vedere militar și obligatorii din punct de vedere politic, însoțite de forme de verificare corespunzătoare conținutului lor. A doua etapă ar urma să fie consacrată unor măsuri efective de dezarmare.

La Reuniunea de la Stockholm, România, aplicînd consecvent principiul abordării de la simplu la complex, a acționat în primul rînd pentru consolidarea și îmbunătățirea măsurilor de încredere convenite la Helsinki. Astfel, a propus notificarea nu cu 21 de zile, ci cu 30 de zile înainte a manevrelor militare de anvergură, la care participă nu 25 000, ci 18 000—20 000 trupe independente sau combinate, sau 5 000 oameni din forțele speciale, cum sînt parașutiștii și forțele amfibii, sau 10—12 nave de război cu un total de 50 000—60 000 tone, sau unități aeriene cu 45—50 avioane de luptă. De asemenea, s-a cerut ca să fie notificate mișcările militare de anvergură, la care participă două divizii sau echivalentul acestora, precum și transporturile importante de armament greu sau alt material de război cu care ar putea fi echipate două divizii sau echivalentul acestora. Toate aceste notificări ar urma să cuprindă informații despre obiectivul și durata manevrei sau a mișcării de trupe, categoria forțelor armate angajate, numărul lor, armamentul, tehnica de luptă și mijloacele de transport, zona de desfășurare și amplasare, precum și orice alte informații utile.

România a mai cerut să se notifice în prealabil, sau imediat ce se poate în situații excepționale, punerea în stare de alarmă a forțelor naționale sau străine sau a unor mari componente ale acestor forțe.

În concepția românească, notificarea manevrelor militare și a mișcărilor de trupe în apropierea granițelor cu alte state nu este un scop în sine. Mai mult decît atît, aceste notificări nu au *per se* caracter de măsură de încredere. Ele își pot îndeplini misiunea lor de întărire a încre-

Scanned with CamScanner

derii între statele europene numai în măsura în care pe parcurs are loc şi o diminuare a amploarei şi numărului acestor acţiuni militare, în măsura în care se evită manevrele militare la graniţele cu alte ţări şi alte demonstraţii de forţă. Iniţierea de manevre sau mişcări de trupe la graniţele altor ţări pot fi socotite demonstraţii de forţă, care urmăresc scopuri de intimidare, tind să creeze nelinişte şi încordare, aducînd grave prejudicii intereselor popoarelor de pe continentul european şi din toată lumea. Tovarăşul Nicolae Ceauşescu atrăgea atenţia că este necesar „să se renunţe definitiv şi în fapte la politica războiului rece, la zăngănitul de arme, la demonstraţiile de forţă de felul manevrelor militare pe teritoriul sau la graniţele altor state, la ameninţări — care nu fac decît să adîncească neîncrederea şi încordarea internaţională. România consideră că guvernele statelor europene ar aduce un mare serviciu cauzei securităţii şi păcii pe continent şi în lume dacă ar lua hotărîrea să se renunţe la organizarea de manevre militare şi alte demonstraţii de forţă la graniţele sau pe teritoriul altor state“ [77].

Convenirea notificării manevrelor militare şi a mişcărilor de trupe nu reprezintă, desigur, o legalizare a demonstraţiilor de forţă, ci, dimpotrivă, o premisă pentru renunţarea la asemenea acţiuni la graniţele altor state.

Avînd în vedere toate acestea, România susţine la Stockholm ca, cel puţin în această fază, să se ajungă la un acord asupra limitării forţelor armate terestre care participă la manevrele militare la 40 000—50 000 oameni şi fixării unui plafon pentru numărul de vase de război şi avioane de luptă. De asemenea, delegaţia română insistă ca documentul ce se va adopta să cuprindă renunţarea la manevrele militare multinaţionale şi naţionale pe o anumită adîncime (care ar urma să fie convenită) de la graniţa cu alte state. S-a propus ca de-a lungul frontierelor dintre state în Europa să se stabilească zone de securitate (a căror lăţime ar urma să fie convenită) unde să nu aibă loc nici un fel de manevre militare sau mişcări de trupe, concentrări de forţe armate şi armamente şi unde să nu fie puse în alertă componente ale unor asemenea forţe. Totodată, ar urma ca în aceste zone să fie limitate forţele armate şi armamentele, în vederea transformării fîşiilor respective în zone demilitarizate.

[77] Nicolae Ceauşescu, *România pe drumul desăvîrşirii construcţiei socialiste*, vol. 3, Editura politică, Bucureşti, 1969, p. 931.

Scanned with CamScanner

Importanţă prezintă şi propunerea românească privind crearea unui coridor între statele participante la cele două blocuri militare, lat de circa 150 km, de fiecare parte, liber de arme nucleare şi alte arme de distrugere în masă, precum şi de orice armament convenţional şi trupe, cu excepţia forţelor de ordine corespunzătoare. Este adevărat că un asemenea coridor nu duce nici la diminuarea arsenalelor existente şi nici la eliminarea pericolului ca totuşi să aibă loc un act de agresiune. Tocmai de aceea el şi este conceput ca o măsură de încredere, de reducere a riscului izbucnirii unei confruntări nucleare prin accident.

De mare actualitate este propunerea României privind interzicerea amplasării de noi trupe, armamente şi baze militare străine, reducerea şi retragerea acestora. Rămăşiţe ale celui de-al doilea război mondial şi ale perioadei „războiului rece", bazele militare şi forţele armate de pe teritoriile altor state constituie o sursă permanentă de tensiune şi pericol de confruntare militară.

Combătînd teoria că retragerea trupelor străine de pe teritoriile altor state în Europa ar putea să ducă în vreun fel la o situaţie de instabilitate, tovarăşul Nicolae Ceauşescu arăta că „prezenţa trupelor străine în Europa sau pe teritoriul altor state nu aduce în nici un fel şi nimănui vreun plus de securitate ; dimpotrivă, prezenţa trupelor străine pe teritoriul altor state constituie în permanenţă o sursă de insecuritate pentru toate statele" [78]. Întotdeauna, prezenţa trupelor străine pe teritoriul altor state a grevat mult asupra securităţii statelor, a dus la agravarea încordării şi la război.

Astfel, desfiinţarea bazelor militare străine şi retragerea tuturor trupelor şi armamentelor de pe teritoriul altor ţări apar ca o necesitate obiectivă pentru normalizarea situaţiei pe continent, asigurarea unei stabilităţi reale şi a unei păci trainice.

Totodată, trebuie subliniat că bazele militare străine şi prezenţa de trupe pe teritoriile altor state „reprezintă un anacronism incompatibil cu independenţa şi suveranitatea naţională a popoarelor, cu relaţiile normale dintre state" [79].

[78] Nicolae Ceauşescu, *România pe drumul construirii societăţii socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 10, Editura politică, Bucureşti, 1974, p. 370.

[79] Nicolae Ceauşescu, *România pe drumul desăvîrşirii construcţiei socialiste*, vol. 1, Editura politică, Bucureşti, 1968, p. 412.

Scanned with CamScanner

„Atîta timp cît bazele militare și trupele străine vor continua să existe pe teritoriul altor state este greu să se poată vorbi de înfăptuirea riguroasă a principiului respectării independenței și suveranității altor state“ [80], de afirmarea cu adevărat liberă a drepturilor inerente suveranității.

Desigur, retragerea trupelor de pe teritoriile altor state în limitele frontierelor naționale și desființarea bazelor militare străine trebuie să ducă, totodată, la reducerea forțelor armate naționale, în primul rînd ale statelor puternic înarmate și în regiunile care cunosc cea mai mare concentrare de trupe și armament.

O importanță deosebită acordă țara noastră încheierii unui tratat general-european de nerecurgere la forță. Pe baza prevederilor convenite în Actul final privind căutarea unor forme corespunzătoare pentru a se da expresie îndatoririi de a se abține să recurgă la folosirea forței sau la amenințarea cu forța, România a propus ca la Conferința de la Stockholm să se convină încheierea unui asemenea tratat care să „constituie un corolar al activităților depuse“ la această conferință [81].

Tratatul de nerecurgere la forță ar urma să se refere la necesitatea de a se asigura toate condițiile ca popoarele continentului să trăiască în pace, la adăpost de orice amenințare a securității lor ; obligația statelor de a acționa în vederea depășirii divizării Europei în blocuri militare ; inadmisibilitatea dobîndirii de teritorii și a ocupării teritoriului unui stat prin folosirea forței sau a amenințării cu forța ; dreptul inalienabil al fiecărui stat la legitimă apărare individuală și colectivă împotriva unui atac armat, inclusiv dreptul său de a-și apăra independența și de a opune rezistență oricărui act de imixtiune, de presiune sau de violare a suveranității sale. Totodată, ar urma să se prevadă reglementarea pașnică a diferendelor de orice natură ar fi ele, astfel încît securitatea internațională să nu fie pusă în pericol.

În concepția românească, semnarea unui pact european care să facă efectivă nerecurgerea la forță ar fi într-adevăr o acțiune concretă de punere în aplicare a voinței politice a statelor semnatare de a crea un climat și un sistem

---

[80] Vezi Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste*, vol. 3, Editura politică, București, 1969, p. 74—75.

[81] Doc. C.S.C.E./SC. 2, Stockholm, 25 ianuarie 1984.

Scanned with CamScanner

de securitate în care fiecare stat să aibă garanţia că îşi poate consacra întregul său potenţial muncii paşnice, la adăpost de pericolul oricărei agresiuni, ameninţări şi presiuni politice, economice, militare sau de altă natură.

România susţine crearea unui sistem de informaţii, comunicaţii şi consultări între statele participante în probleme legate de securitatea lor pentru prevenirea şi soluţionarea crizelor. Potrivit propunerilor româneşti, sînt avute în vedere consultări între reprezentanţi ai guvernelor, periodic şi atunci cînd apare necesar ; crearea unui organ permanent consultativ, care să se întrunească atît în sesiuni ordinare cît şi extraordinare ; crearea unui sistem de legături telefonice pentru consultări între şefii de stat sau de guvern şi organizarea de reuniuni la nivel înalt în caz de urgenţă. În vederea împiedicării unui conflict nuclear din eroare sau accident, se prevede crearea unui mecanism de legături rapide între reprezentanţii guvernelor, instituirea unor proceduri de urgenţă şi punerea la punct a mijloacelor tehnice respective.

Toate aceste măsuri ar urma să fie însoţite de interzicerea propagandei de război şi încurajarea relaţiilor paşnice între state, informarea sistematică a opiniei publice asupra progreselor obţinute în cadrul negocierilor pentru adoptarea de măsuri de încredere şi dezarmare în Europa.

4. Reuniunile de experţi privind extinderea coperării general-europene în diverse domenii

Pornind de la faptul că securitatea europeană este strîns legată de lărgirea cooperării dintre state pe diverse planuri, de la interesul poporului român — ca, de altfel al tuturor popoarelor — de a participa activ la diviziunea internaţională a muncii, la schimburile de valori materiale şi spirituale, la procesul unei mai bune cunoaşteri reciproce, România a adus o contribuţie activă la întîlnirile de la Belgrad şi Madrid, precum şi la reuniunile de experţi pe diferite teme ale conlucrării economice, tehnico-ştiinţifice, culturale şi în alte domenii de interes reciproc.

După cum se cunoaşte, prin Actul final semnat la Helsinki, statele participante la procesul C.S.C.E., exprimînd convingerea că „eforturile lor pentru a dezvolta cooperarea

Scanned with CamScanner

în domeniile comerțului, industriei, științei și tehnicii, mediului înconjurător și în alte sectoare ale activității economice contribuie la întărirea păcii și a securității în Europa și în lumea întreagă", și-au asumat angajamentul solemn de a se „strădui să reducă sau să elimine progresiv obstacolele de orice natură din calea dezvoltării schimburilor comerciale". Analiza comportării partenerilor occidentali în această perioadă relevă că aceștia *nu* numai că nu au redus barierele puse artificial în calea schimburilor cu țările socialiste și cu alte țări, ci, dimpotrivă, au recurs constant la o accentuarea a tendințelor protecționiste, înăsprirea condițiilor de acces pe piețele respective. Deosebit de negative se dovedesc în acest sens barierele netarifare, numărul cărora — după cum relevă un studiu al G.A.T.T. — se ridică la peste 800. Caracterul pronunțat discriminatoriu și restrictiv al acestor măsuri de politică comercială nu rezidă numai, și nu în primul rînd, în numărul lor foarte ridicat, ci în conținutul lor. Unele dintre ele merg pînă la interdicția importului ; altele se caracterizează printr-o mobilitate accentuată, astfel încît cunoașterea și prevenirea lor în fiecare moment comportă reale dificultăți.

Un studiu publicat de Comisia Economică a O.N.U. pentru Europa remarca în acest sens că în cadrul politicii comerciale a țărilor occidentale s-a afirmat ca un element negativ permanent intensificarea restricțiilor cantitative în sectoare ca industria textilă, încălțămintea, siderurgia, industria chimică și altele. Astfel, au fost introduse în diverse cazuri : interdicția totală a importului prin care este exclusă în întregime pătrunderea pe piața internă ; contingentele globale prin care se constituie plafoane maxime pe ansamblul importurilor, pentru o perioadă determinată ; autolimitările la export care, în mod practic, au același efect ca și restricțiile la import și care, deși apar ca fiind voluntare, sînt de regulă impuse de aceste țări.

La acestea, s-au adăugat restricțiile în domeniul plăților, în sensul că la import au fost instituite taxe și suprataxe, precum și cauțiuni prealabile. Țările membre ale Pieței comune folosesc pe scară largă taxele de prelevare la importurile de produse agricole prin care se urmărește aducerea prețurilor de import la nivelul prețurilor interne. Caracterul extrem de discriminatoriu al taxelor de prelevare rezultă și din faptul că nivelul lor variază între 30 și 600%, în timp ce taxele vamale pe care țările respective

Scanned with CamScanner

le aplicau înainte de introducerea acestor măsuri „comunitare" variau între 10 și 25%.

Aceste măsuri protecționiste sînt cu atît mai dăunătoare cu cît o serie dintre ele sînt adoptate tocmai în domeniile în care țările mai puțin dezvoltate din punct de vedere economic au devenit competitive. Exportul produselor respective reprezintă adeseori sursele cele mai importante pentru aceste țări de obținere a devizelor necesare pentru susținerea eforturilor proprii de dezvoltare, inclusiv prin importuri de produse industriale și tehnologie din țările occidentale. În acest mod, se încalcă direct prevederea cuprinsă expres în Actul final ca în cooperarea din domeniile economiei, științei, tehnicii și mediului înconjurător să se țină „seama de interesele țărilor în curs de dezvoltare din lumea întreagă, inclusiv acelea dintre țările participante atît timp cît se găsesc în curs de dezvoltare din punct de vedere economic".

Prin acțiunile pe care le întreprind în contradicție cu obligațiile asumate prin Actul final, se urmărește în fapt menținerea unor structuri învechite, în totală contradicție cu cerințele lumii contemporane care reclamă raporturi menite să faciliteze schimburile și cooperarea dintre state, în folosul tuturor popoarelor. Menținerea și accentuarea măsurilor protecționiste întreptate împotriva țărilor socialiste și a altor țări nu pot duce decît la îngustarea posibilităților de schimburi comerciale pe plan european cu țările socialiste, precum și cu alte țări. În perioada 1980—1984, exporturile vest-europene în cadrul comerțului cu țările socialiste a scăzut de la 38 706 miliarde de dolari la 30 785 miliarde de dolari, iar importurile de la 44 004 la 41 298 miliarde dolari. De altfel, ponderea țărilor socialiste în totalul comerțului exterior al acestor țări este de numai 5,7 la sută. Fără îndoială că aceasta aduce prejudicii serioase și popoarelor din vestul Europei, care sînt în mod artificial lipsite de avantajele pe care le-ar oferi schimbul larg, reciproc avantajos, cu țările socialiste.

Interesele tuturor popoarelor europene reclamă renunțarea — așa cum prevede Actul final — la obstacole și bariere artificiale. În acest sens, România s-a pronunțat și se pronunță pentru continuarea eforturilor în vederea asigurării de facilități suplimentare la exportul țărilor mai puțin dezvoltate, inclusiv prin îmbunătățirea substanțială a sistemului generalizat de preferințe vamale și aplicarea nediscriminatorie a acestuia față de toți beneficiarii. Pe

Scanned with CamScanner

această cale, s-ar putea asigura și premise mai favorabile pentru îmbunătățirea structurii schimburilor comerciale între țările europene cu nivele de dezvoltare economică diferite, structuri care în prezent atestă existența unor fluxuri puțin diversificate.

România cere, de asemenea, să se depună eforturi sporite pentru îndeplinirea prevederilor Actului final referitoare la dezvoltarea cooperării industriale între organismele, întreprinderile și firmele competente din țările participante, realizarea unor proiecte de interes comun în domenii cum sînt : schimbul de energie electrică ; cooperarea în vederea obținerii unor noi surse de energie și, în special, în domeniul energiei nucleare ; dezvoltarea rețelelor rutiere ; stabilirea unei rețele navigabile coerente în Europa ; cercetarea și punerea în aplicare de echipamente de transport combinate și cu utilizarea containerelor; extinderea cooperării științifice și tehnice privind agricultura, energia, noi tehnologii pentru folosirea mai rațională a resurselor, tehnologia transporturilor, fizica, chimia, meteorologia și hidrologia, oceanografia, cercetarea seismologică etc.

Este adevărat că, în această privință, s-au obținut anumite progrese, în special cu privire la dezvoltarea unor forme noi de cooperare, cum sînt proiectele de investiții, societățile mixte, informarea economico-comercială, știința și tehnologia. România consideră însă că, raportate la posibilitățile reale ale statelor europene, la prevederile ample ale Actului final, aceste dezvoltări sînt insuficiente. Se cer identificate și promovate noi forme de cooperare pe terțe piețe ; simplificarea procedurilor și tehnicilor de negociere a acordurilor de cooperare ; intensificarea schimbului de informații în acest domeniu. Ar fi necesară, de asemenea, înființarea unui centru european de cooperare industrială. În acest sens, de un real folos ar fi lărgirea cooperării în scopul conservării și folosirii optime a resurselor de apă și solului, al creșterii producției agricole. În ceea ce privește știința și tehnologia, se face simțită nevoia intensificării cooperării bilaterale și multilaterale în ramuri cum sînt industria extractivă și metalurgică, mașini electrice, instrumente medicale și de precizie, produse farmaceutice.

În spiritul întregii sale politici externe, definită cu multă claritate și precizie de președintele țării, tovarășul Nicolae Ceaușescu, România depune eforturi susținute

Scanned with CamScanner

pentru extinderea cooperării și schimburilor economice cu toate țările în Europa. Cu toate perturbările de piață și măsurile protecționiste în vestul Europei și pe plan mondial, țara noastră a înregistrat un ritm constant de creștere a comerțului și cooperării pe plan european și cu restul țărilor lumii.

În general, ritmul mediu de creștere a comerțului exterior al României cu celelalte țări a devansat și devansează constant creșterea anuală a produsului social, a venitului național și a producției industriale. În anul 1984, volumul comerțului exterior al României a fost de 11 ori mai mare decît în anul 1965. În aceeași perioadă, producția industrială a crescut de 6,33 ori, iar cea agricolă de 2,3 ori, venitul național a sporit de 4,52 ori.

Paralel, se acționează pentru lărgirea și diversificarea cooperării economice și tehnico-științifice, remarcîndu-se extinderea la unele ramuri de „vîrf", ca industria constructoare de mașini, industria chimică, industria energiei electrice.

În același spirit, partidul și statul nostru acționează pentru o largă colaborare cultural-artistică, pentru un intens schimb de valori spirituale între popoare, care să contribuie la mai buna cunoaștere reciprocă, la întărirea încrederii și prieteniei dintre ele. Actul final de la Helsinki evidențiază această cooperare tocmai ca o contribuție la întărirea păcii și înțelegerii între popoare, la îmbogățirea spirituală a personalității umane, pe baza respectării depline a principiilor relațiilor dintre state, convenite la C.S.C.E.

În această viziune, dezvoltarea colaborării internaționale presupune un schimb liber de valori culturale, de idei și de informații, dar în același timp, și o poziție activă, combativă împotriva unor fenomene negative, a unor manifestări retrograde. Astfel, este evidentă incompatibilitatea dintre scopul nobil al schimburilor culturale și propaganda de război, defăimarea, minciuna și falsul. Mesajele unei spiritualități înalte nu pot fi decît mesaje de pace și bună înțelegere între popoare.

Din păcate, trebuie spus că, în legătură cu unele evoluții negative în viața internațională, are loc o recrudescență a propagandei de război, o intensificare a apariției de cărți, publicații, filme care răspîndesc „cultul artelor", se caută

Scanned with CamScanner

„argumentări umanitariste" pentru amestecul brutal, chiar cu forţa armelor, în treburile interne ale altor ţări şi popoare.

De asemenea, cu totul inadmisibil este faptul că sub pretextul „liberei răspîndiri" a informaţiilor, nu rareori se recurge la acţiuni profund contrare relaţiilor de prietenie între popoare, se desfăşoară activităţi de dezinformare şi denigrare a altor naţiuni, apar recidive ale politicii şovine, de învrăjbire între popoare.

În flagrantă contradicţie cu cerinţele unei cooperări în domeniul umanitar şi în alte domenii, aşa cum prevede Actul final de la Helsinki, se află şi practica încurajării „exodului de creiere" din ţările mai puţin dezvoltate din punct de vedere economic în ţările puternic industrializate, ca o nouă formă de spoliere a ţărilor în curs de dezvoltare.

Poziţiile de principiu pentru care se pronunţă şi pe care le susţine România în domeniul schimburilor pe plan cultural îşi găsesc materializarea într-o activitate concretă, de o tot mai mare amploare şi diversitate. Ţara noastră poartă peste hotare mesajul spiritualităţii unui popor cu un eroic trecut de luptă pentru libertate şi dreptate, cu realizări remarcabile în toate domeniile vieţii materiale şi spirituale, capabil prin talentul şi capacităţile sale creatoare, descătuşate în anii puterii populare, să contribuie la îmbogăţirea tezaurului culturii şi civilizaţiei universale.

În acelaşi timp, poporul român, angajat cu toate forţele şi capacităţile creatoare în construirea socialismului, este profund interesat şi receptiv faţă de tot ce a realizat mai bun omenirea în toate domeniile. În acest sens, România promovează o politică de largă deschidere spre tot ce este valoare autentică a gîndirii şi creaţiei celorlalte popoare şi poate îmbogăţi orizontul oamenilor muncii din patria noastră.

În prezent, ţara noastră întreţine relaţii culturale cu peste 140 de state, pe bază de acorduri, programe, înţelegeri, convenţii etc.

În cadrul reuniunilor C.S.C.E., România a promovat activ ideea organizării, în scopul întăririi prieteniei între popoare, a unor festivaluri ale prieteniei, care să includă manifestări teatrale, muzicale şi coregrafice, mese rotunde, simpozioane, colocvii, cu participarea de specialişti din

Scanned with CamScanner

domeniul respectiv. Transpunînd în practică astfel de inițiative, acționînd hotărît în spiritul Actului final de la Helsinki, țara noastră a găzduit Festivalul european al prieteniei, Festivalul de folclor al țărilor balcanice și alte acțiuni care, prin mesajul lor umanist, au contribuit efectiv la dezvoltarea prieteniei și înțelegerii între popoare.

În dorința de a determina ca întreaga această activitate de relații și schimburi cultural-științifice și artistice să fie ridicată pe o treaptă nouă, calitativ superioară, Comitetul Politic Executiv al C.C. al P.C.R. a adoptat, încă în luna martie 1978, „Hotărîrea cu privire la dezvoltarea legăturilor de prietenie, a colaborării și schimburilor în domeniul culturii, educației, științei și informațiilor" — amplu program de măsuri concrete pentru promovarea schimburilor culturale în toate domeniile. Un accent deosebit se pune în hotărîre pe îmbunătățirea activității de prezentare în străinătate a realităților românești, a istoriei patriei, a producțiilor cultural-artistice ale poporului nostru — ca o contribuție importantă la opera de cunoaștere reciprocă, de apropiere între popoare. La aceasta este menit să contribuie Centrul național pentru promovarea prieteniei și colaborării cu alte popoare, organism obștesc care a primit sarcina de a coordona programele de relații și schimburi culturale ale țării noastre. O preocupare crescîndă se manifestă pentru îmbunătățirea producției de cărți și alte tipărituri, filme artistice și documentare, spectacole, discuri etc. — și crearea tuturor condițiilor pentru a se asigura înscrierea lor pe scară tot mai largă în circuitul mondial al valorilor literaturii, teatrului, muzicii, cinematografiei, artelor plastice. S-au intensificat turneele peste hotare ale diferitelor formații artistice. O atenție deosebită se acordă relațiilor științifice și pe linie de învățămînt, urmărindu-se intensificarea contactelor, schimburilor de experiență, de păreri și informații. În mod evident, toate aceste preocupări, slujind progresului patriei noastre, tind, totodată, să sporească contribuția României socialiste la marea operă de cunoaștere și apropiere între poporul nostru și celelalte popoare. Astfel, România socialistă oferă și pe acest plan exemplul unei contribuții active la promovarea coexistenței pașnice, la destinderea și înțelegerea internațională, la făurirea unei lumi mai drepte și mai bune.

Scanned with CamScanner

5. Transformarea Balcanilor într-o zonă a păcii și bunei vecinătăți, lipsită de arme nucleare

România, președintele Nicolae Ceaușescu acordă o mare importanță dezvoltării cooperării și creșterii încrederii în Balcani, instaurării unui climat de înțelegere și prietenie între popoarele din această regiune, transformării Balcanilor într-o zonă a păcii și colaborării, bunei vecinătăți și înțelegerii, lipsită de arme nucleare, de baze militare și trupe străine, ca parte integrantă a eforturilor de edificare a securității și dezvoltare a cooperării în Europa. Țara noastră se pronunță pentru dezvoltarea atît a cooperării bilaterale, cît și a celei multilaterale și consideră că cele două forme de colaborare au o valoare complementară, exercitînd o influență pozitivă reciprocă asupra raporturilor interbalcanice. Cooperarea multilaterală a țărilor balcanice, ca și cooperarea lor bilaterală, nu este îndreptată împotriva intereselor nici unui stat sau grup de state ; ea nu urmărește crearea unor grupări în zonă și nici izolarea țărilor balcanice de alte state. Fiind o acțiune concretă de întărire a încrederii și securității și de dezvoltare a cooperării, colaborarea multilaterală între țările din Balcani reprezintă, după părerea țării noastre, o contribuție efectivă la construirea unei Europa unite.

Însemnătatea pe care România, președintele ei o acordă instaurării în Balcani a unui climat de înțelegere și bună vecinătate este determinată, deopotrivă, atît de învățămintele istoriei, cît și de cerințele stringente ale actualității. În pofida manevrelor din trecut ale marilor imperii, urmărind dezbinarea și învrăjbirea popoarelor din Balcani, istoria oferă numeroase exemple de colaborare și înțelegere între forțele politice realiste, între cercuri ale vieții economice, științifice și culturale ale țărilor din regiune. Pornind de la aceste tradiții, ca și de la interesele și preocupările comune ale țărilor balcanice, România consideră că în prezent există un cîmp vast de afirmare a eforturilor lor unite pentru apărarea păcii, pentru dezvoltarea colaborării pe multiple planuri, în interesul reciproc al destinderii și securității pe întregul continent european.

În acest sens a acționat și acționează România socialistă cu neabătută consecvență. Edificator în această privință este tabloul de ansamblu al raporturilor României cu cele-

Scanned with CamScanner

lalte țări balcanice. Ca rezultat al eforturilor neobosite ale partidului și statului nostru, al vastei activități desfășurate de tovarășul Nicolae Ceaușescu, România are în prezent relații deosebit de bune, de prietenie și colaborare, practic, cu toate țările balcanice. Un rol determinant în impulsionarea ansamblului relațiilor României cu celelalte state din Balcani îl au frecventele întîlniri ale tovarășului Nicolae Ceaușescu cu conducătorii Bulgariei, Iugoslaviei, Greciei și Turciei, fie la București, fie în timpul vizitelor efectuate în țările respective.

Au cunoscut o continuă dezvoltare colaborarea și cooperarea economică dintre România și celelalte țări din Balcani, pe baza respectării principiilor independenței, suveranității, egalității în drepturi, neamestecului în treburile interne și avantajului reciproc. Corespunzător posibilităților sporite de la an la an, oferite de economiile naționale ale fiecărui stat în parte, România a convenit la nivel guvernamental cu partenerii săi acorduri și înțelegeri menite a promova creșterea și diversificarea schimburilor comerciale. Documentele semnate în această perioadă de țara noastră cu alte state din regiune — programe de lungă durată, acorduri-cadru, acorduri comune — conferă stabilitate, deschid noi perspective dezvoltării schimburilor de bunuri materiale, aprofundării cooperării economice. Au fost identificate și convenite forme noi, superioare, de cooperare în producție, pornind de la caracterul complementar al economiilor naționale, de la dorința firească de a valorifica avantajele apropierii geografice. Astfel, conlucrarea rodnică a României cu statele balcanice, desfășurată în ultimii ani, îmbracă o gamă largă de domenii — de la utilizarea complexă a potențialului hidroenergetic al Dunării la cooperarea în ramuri industriale de vîrf — cum sînt construcțiile de mașini, electronica, electrotehnica, chimia — la realizarea în comun a noi obiective economice de interes reciproc în domeniile siderurgic, energetic, minier.

Astfel, cu R.P. Bulgaria, volumul schimburilor comerciale s-a dublat de la un cincinal la altul. În decembrie 1984, tovarășii Nicolae Ceaușescu și Todor Jivkov au semnat la București „Programul de lungă durată privind dezvoltarea colaborării economice și tehnico-științifice între Republica Socialistă România și Republica Populară Bulgaria". Cu R.S.F. Iugoslavia, înțelegerile și acor-

Scanned with CamScanner

durile comune prevăd creşterea mai puternică a volumului schimburilor economice şi a cooperării în producţie. Se realizează al doilea complex hidroenergetic pe Dunăre — „Porţile de Fier II". Cu Grecia, numai în primii ani ai actualului cincinal volumul schimburilor comerciale a crescut de aproape 3 ori. O nouă şi amplă perspectivă pentru extinderea şi diversificarea colaborării în domeniul producţiei de bunuri materiale a deschis Acordul-cadru privind direcţiile dezvoltării cooperării economice, industriale şi tehnico-ştiinţifice, semnat în 1982. Cu Turcia, pornindu-se de la un volum al schimburilor comerciale de circa 300 milioane de dolari în 1980, s-a stabilit ca acesta să atingă, încă înainte de sfîrşitul actualului cincinal, 700 milioane de dolari anual.

a) *Cooperarea pe plan neguvernamental*

Paralel cu extinderea raporturilor bilaterale, România a depus şi depune o activitate susţinută pentru dezvoltarea colaborării multilaterale pe plan balcanic, care a înregistrat mai multe faze. La început conlucrarea s-a desfăşurat la nivelul unor organisme neguvernamentale sub forma de congrese, colocvii, mese rotunde, sesiuni ştiinţifice, expoziţii itinerante, concursuri, festivaluri, balcaniade, în domenii cum sînt : medicina, matematicile, arheologia, istoria, lingvistica, etnografia, folclorul, urbanistica şi arhitectura, ingineria, arta, muzica, literatura, cinematografia, turismul, sportul, filatelia şi altele. De-a lungul anilor, aceste activităţi au dus şi la reactivarea sau înfiinţarea unor noi organisme permanente, cum sînt : Asociaţia geologică carpato-balcanică (1922), Uniunea Medicală Balcanică (1932), Uniunea Balcanică a matematicienilor (1934), Comitetele naţionale pentru colaborare dintre ţările balcanice (1960), Asociaţia internaţională de studii sud-est europene (1963), Conferinţa arhitecţilor din ţările balcanice (1966), Conferinţa permanentă a inginerilor din sud-estul Europei (1972). Ele au constituit un mijloc important de cunoaştere reciprocă, de elaborare a unor proiecte de interes comun în domeniile respective, factori de creştere a încrederii, prieteniei şi conlucrării între diferitele categorii de specialişti şi, pe un plan mai larg, între ţările şi popoarele din Balcani.

Scanned with CamScanner

b) *Inițierea unor acțiuni concrete de cooperare în domeniul economic și tehnico-științific*

O etapă nouă, superioară a constituit-o trecerea la colaborarea guvernamentală în domeniul important al activităților economice și tehnico-științifice, odată cu ținerea, în 1976, a reuniunii de la Atena, la care au fost abordate diverse aspecte din acest domeniu, cum sînt comerțul, agricultura, transporturile, comunicațiile și telecomunicațiile, energia, mediul înconjurător, sănătatea publică. Apoi, au urmat reuniuni sectoriale de experți, ținute prin rotație în țările respective, care au dezbătut probleme privind comunicațiile și telecomunicațiile (Ankara, 1979), transporturile (Sofia, 1981), energia și materiile prime energetice (București, 1982), și cooperarea industrială (Belgrad, 1983). La aceste reuniuni au fost prezentate o multitudine de propuneri privind acțiuni de cooperare multilaterală menite să pună în valoare potențialul economic și tehnico-științific al statelor din zonă, avantajele pe care le prezintă vecinătatea, îndeosebi în prezent cînd transportul la mari distanțe a devenit deosebit de costisitor. În acest sens, au fost menționate : interconectarea sistemelor energetice, crearea unui sistem de colaborare în vederea folosirii capacităților existente de producție și prelucrare industrială (de exemplu, țiței, cocs) ; specializarea în producție și extinderea schimburilor de medicamente, coloranți și alte produse apropiate de mic tonaj (sinteză fină) ; specializarea și cooperarea în producerea de mașini agricole pentru lucrări de teren accidentat (în pantă), a utilajelor și instalațiilor de minerit, a utilajelor și instalațiilor pentru folosirea deșeurilor menajere, pentru colectarea, selecționarea și brichetarea fierului vechi și altele. De asemenea, s-au propus acțiuni de cooperare pentru producerea de autoturisme de teren, componente pentru autoturisme, motoare de nave. S-a exprimat interes față de organizarea unor acțiuni de cooperare pe terțe piețe, îndeosebi în domeniul construcțiilor industriale și al amenajărilor portuare.

Pînă în prezent însă nici una din aceste propuneri nu și-a găsit realizarea, nu s-a trecut la negocieri concrete pentru studiul estimativ și finalizarea acțiunilor respective. Apare clar că tematica a fost fragmentată suficient și este necesar să se acționeze pentru adîncirea și concre-

Scanned with CamScanner

tizarea acţiunilor de cooperare în cele patru domenii antamate : comunicaţii şi telecomunicaţii, transporturi, energie şi materii prime şi cooperarea industrială.

c) *Convocarea unei reuniuni la nivel înalt a ţărilor balcanice*

Avînd în vedere experienţa pozitivă a conlucrării, atît pe plan neguvernamental cît şi guvernamental, progresele realizate la reuniunile guvernamentale pe probleme economice şi dezideratul ca statele europene, indiferent de regiunea în care se află, să contribuie efectiv la procesul edificării unei securităţi trainice pe continent, în ultimii ani a apărut posibil şi necesar să se întreprindă unii paşi pe calea întăririi păcii şi securităţii în Balcani, ca parte integrantă a edificării securităţii şi înfăptuirii dezarmării, în primul rînd a dezarmării nucleare, în Europa şi în lume. Cu alte cuvinte, au apărut condiţiile necesare ca la componentele cultural-sportivă şi economico-ştiinţifică să se adauge şi ultima componentă : politico-militară, respectiv să se discute în legătura lor firească toate problemele edificării securităţii şi dezvoltării colaborării în regiune. În acest sens, în noiembrie 1982, tovarăşul Nicolae Ceauşescu a propus convocarea unei reuniuni la nivel înalt a ţărilor balcanice pentru transformarea Balcanilor într-o zonă a păcii şi colaborării, înţelegerii şi bunei vecinătăţi, lipsită de arme nucleare, de baze militare şi forţe armate străine.

În concepţia românească, ar urma să se procedeze oarecum la fel cum s-a procedat la nivel general-european, respectiv, mai întîi să se întrunească experţii pentru negocierea textelor corespunzătoare şi atunci cînd documentele vor fi fost elaborate să aibă loc o întîlnire a miniştrilor afacerilor externe pentru punerea la punct a problemelor care, eventual, ar mai rămîne nerezolvate, după care să se ţină reuniunea la nivel înalt, care, departe de a însemna încheierea procesului, va fi menită să deschidă calea eforturilor conjugate ale statelor participante pentru realizarea obiectivului propus. În continuare, ca şi în cadrul procesului C.S.C.E., ar urma să se procedeze pas cu pas, de la simplu la complex, la început rezolvîndu-se problemele mai uşoare, cu precădere din domeniul economic, iar apoi probleme mai complicate şi mai com-

Scanned with CamScanner

plexe cum sînt cele din domeniul politic şi al securităţii, inclusiv problema transformării Balcanilor într-o zonă fără arme nucleare.

Pe parcurs au apărut şi alte idei şi abordări, inclusiv propunerea ca reuniunea la nivel înalt să fie consacrată exclusiv problemei denuclearizării Balcanilor, precum şi poziţia ca discuţiile să se limiteze la problematica cooperării, fără abordarea aspectelor politice şi de securitate. Pînă la urmă s-a ajuns la acordul general ca ordinea de zi a primei reuniuni la nivel de experţi, care s-a şi ţinut la Atena, în ianuarie—februarie 1984, să cuprindă întreaga tematică legată de dezvoltarea cooperării şi edificarea securităţii în regiune, respectiv : 1. — evaluarea generală a rezultatelor obţinute — în urma reuniunilor balcanice precedente şi în special în domeniul economiei, transporturilor, ştiinţei şi tehnicii, comunicaţiilor etc. ; 2. — propuneri privind măsuri vizînd dezvoltarea şi întărirea climatului de încredere, de bună vecinătate, de cooperare şi securitate în Balcani ; 3. — folosirea paşnică a energiei nucleare în Balcani şi cooperarea în domeniul energiei : 4. — modalităţi de continuare a dialogului multilateral între ţările balcanice ; 5. — proceduri vizînd promovarea transformării Peninsulei balcanice într-o zonă liberă de arme nucleare, inclusiv examinarea măsurilor de protejare a locuitorilor şi a mediului înconjurător din regiunea balcanică împotriva consecinţelor folosirii armelor nucleare în alte regiuni.

Ca metodă de lucru, au fost folosite, mutatis mutandis, regulile de procedură ale C.S.C.E. : participarea tuturor, adoptarea hotărîrilor prin consens, regula rotaţiei etc.

Aşa cum s-a remarcat în Comunicatul comun dat publicităţii la încheierea reuniunii, lucrările „s-au desfăşurat într-o atmosferă prietenească, de lucru şi constructivă, într-un spirit de conlucrare şi înţelegere reciprocă“ [82]. S-a convenit ca ideile, propunerile şi sugestiile înregistrate în timpul conferinţei să fie supuse atenţiei guvernelor statelor participante, în vederea continuării dialogului început la conferinţă, guvernele urmînd să facă cunoscute punctele lor de vedere în legătură cu ţinerea următoarei reuniuni a conferinţei la nivel de experţi, după examinarea concluziilor şi rezultatelor conferinţei de la Atena. În acest context, se are în vedere propunerea României de

[82] *Comunicat comun al Conferinţei ţărilor balcanice la nivel de experţi*, „Scînteia“, 19 februarie 1984.

Scanned with CamScanner

convocare a următoarei reuniuni a acestei conferințe la București.

Ulterior însă lucrurile s-au complicat, îndeosebi ca urmare a agravării fără precedent a situației pe continent, odată cu începerea amplasării noilor rachete americane cu rază medie de acțiune în Europa și aplicării contramăsurilor nucleare sovietice. De asemenea, au cunoscut o recrudescență unele divergențe între state din regiune. Astfel, continuă eforturile pentru întrunirea la București a celei de-a doua reuniuni de experți la nivel înalt, asupra căreia există un acord unanim. Rămîne însă de definit ordinea de zi.

În concepția românească, a președintelui Nicolae Ceaușescu, șefii de stat sau de guvern ai țărilor balcanice, întruniți într-o reuniune la nivel înalt, ar avea sarcina de „a stabili împreună căile dezvoltării colaborării și realizării obiectivelor de pace în Balcani. În acest cadru — continua șeful statului român, adresîndu-se unui corespondent de presă grec — s-ar putea ajunge la elaborarea unor principii de bază sau a unui «Cod al bunei vecinătăți» — cum spuneți dumneavoastră —, care să ducă la realizarea unui acord general al colaborării și bunei vecinătăți“ [83]. În acest sens, șefii de stat sau de guvern ar putea adopta o Declarație privind dezvoltarea și întărirea bunei vecinătăți între statele balcanice, care să cuprindă : principiile bunei vecinătăți ; măsuri vizînd extinderea și adîncirea colaborării pe plan politic, economic, tehnico-științific, cultural și în alte domenii ; căi și mijloace de întărire și dezvoltare a bunei vecinătăți ; urmări instituționale. Pe lîngă prevederile de ordin programatic, ar urma ca în document să se prevadă organizarea periodică de întîlniri la nivelul șefilor de stat sau guvern pentru examinarea modului în care își găsesc aplicarea prevederile convenite și adoptarea de noi măsuri vizînd aprofundarea relațiilor dintre statele balcanice ; organizarea anuală de reuniuni ale miniștrilor afacerilor externe ai statelor balcanice pentru adoptarea de măsuri în vederea aplicării hotărîrilor luate la nivelul șefilor de stat ; continuarea procesului de dezvoltare a relațiilor de bună vecinătate prin organizarea de reuniuni de experți pe domenii de activitate. Aceste reuniuni ar urma să se

[83] Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 27, Editura politică, București, 1984, p. 407.

Scanned with CamScanner

ţină prin rotaţie, în statele balcanice, serviciile de secretariat tehnic fiind asigurate de ţara gazdă.

În acelaşi timp, România consideră că nu se poate neglija problema transformării Peninsulei Balcanice într-o zonă fără arme nucleare. „Vom acorda, în continuare, arăta tovarăşul Nicolae Ceauşescu, toată atenţia activităţii pentru realizarea şi dezvoltarea cooperării şi colaborării în Balcani, pentru crearea în zona noastră a unei regiuni fără arme nucleare, fără baze militare străine“ [84]. După părerea României, ca şi a altor state din zonă „există toate condiţiile ca, prin eforturi comune, să se asigure transformarea Balcanilor într-o zonă a păcii, lipsită de arme nucleare“ [85].

De altfel, problema opririi înarmărilor nucleare, a reducerii numărului rachetelor şi eliberării în general a Europei de armele nucleare se discută între U.R.S.S. şi S.U.A. Aceste probleme se află pe agenda Comitetului pentru dezarmare de la Geneva, a Conferinţei de la Stockholm, precum şi pe agenda O.N.U. Este normal şi necesar ca ţările balcanice să discute despre denuclearizarea în Balcani, ca o contribuţie la discuţiile care au loc pe plan internaţional cu privire la denuclearizare.

În primul rînd, transformarea Balcanilor într-o zonă fără arme nucleare, reprezintă o parte integrantă a procesului de edificare a securităţii şi dezvoltare a cooperării în Europa. Crearea unei asemenea zone implică în mod necesar adoptarea de măsuri şi angajamente ferme menite să asigure denuclearizarea militară totală a acestei regiuni. Totodată, aceasta trebuie să fie o zonă în care să nu mai existe trupe militare şi baze străine, în care să fie abolită cu desăvîrşire politica forţei şi a ameninţării cu forţa, în care popoarele să acţioneze unite pentru soluţionarea problemelor economice, sociale şi politice importante, de interes comun.

Zona liberă de arme nucleare în Balcani va trebui să fie edificată pe temeiul şi cu stricta respectare a principiilor Cartei O.N.U. şi ale Actului final al C.S.C.E., a celorlalte norme de bază ale dreptului internaţional contemporan. În acelaşi timp, statutul zonei urmează să fie guvernat şi de o serie de norme şi principii specifice conceptului de denuclearizare militară, cum sînt : dreptul

[84] Nicolae Ceauşescu, *op. cit.*, vol. 26, p. 260—261.
[85] Convorbirile oficiale dintre tovarăşul Nicolae Ceauşescu şi Todor Jivkov, „Scînteia“, 8 octombrie 1983.

Scanned with CamScanner

tuturor statelor din regiunea balcanică de a participa la zona lipsită de arme nucleare ; dreptul la securitate egală al tuturor statelor participante ; reciprocitatea drepturilor și obligațiilor ; dreptul inalienabil al tuturor statelor participante de a folosi energia nucleară în scopuri pașnice ; crearea unui sistem strict și echitabil de control, întemeiat pe principiul deplinei egalități a părților ; nelimitarea în timp a tratatului de stabilire a zonei denuclearizate ; acordarea unor garanții ferme de către statele posesoare de arme nucleare că nu vor utiliza aceste arme împotriva statelor constituite în zonă și nici nu le vor amenința cu folosirea lor.

Statele participante la zona fără arme nucleare din Balcani vor trebui să-și asume, în principal, următoarele obligații : să nu întreprindă nici o activitate care să permită dezvoltarea, experimentarea sau producerea de arme nucleare și de dispozitive nucleare explozive ; să nu achiziționeze, să nu primească și să nu intre în alt mod, direct sau indirect, prin intermediul unor terți sau prin orice alte canale, în posesia armelor nucleare și a componentelor sistemelor acestor arme ; să nu accepte producerea de arme nucleare de către terți pe teritoriul lor ; să nu permită amplasarea, depozitarea sau stocarea pe teritoriile lor respective a armelor nuclare și a celorlalte componente ale sistemelor de arme de acest tip; să nu contracteze facilități de lansare sau orice alte facilități pentru experimentarea sau utilizarea armelor nucleare ; să nu permită pe teritoriul propriu crearea sau menținerea de baze militare dotate cu arme nucleare, vectori și alte componente ale sistemelor acestor arme ; să ceară eliminarea de pe teritoriul lor a bazelor militare străine dotate cu arme nucleare și alte componente făcînd parte din sistemele acestui gen de arme ; să nu confere terților dreptul de a introduce temporar, de a transporta sau a tranzita teritoriul propriu cu arme nucleare, inclusiv dreptul de intrare în porturile lor a navelor purtătoare de asemenea arme ; să nu participe, direct sau indirect, la experimentarea, folosirea, producerea, posedarea sau controlul armelor nucleare.

O cerință fundamentală a regimului zonei lipsite de arme nucleare în regiunea balcanică o constituie consacrarea și promovarea realizării dreptului statelor participante de a avea cel mai liber acces la cuceririle științei și tehnologiei nucleare în scopuri pașnice. Nu trebuie limitat

Scanned with CamScanner

în nici un fel dreptul statelor balcanice de a utiliza energia nucleară în vederea accelerării progresului lor economic și social. Este necesară formularea de reglementări concrete de natură să permită țărilor constituite în zona fără arme nucleare a Balcanilor să beneficieze din plin de avantajele folosirii pașnice a atomului.

Instituirea unui sistem riguros de verificare și control, care să ofere garanția respectării statutului convenit de zonă lipsită de arme nucleare este de importanță hotărîtoare pentru buna funcționare a zonei. Verificarea și controlul trebuie să se desfășoare în conformitate deplină cu normele și principiile fundamentale ale dreptului internațional, pe baza unor reguli și metode convenite între statele participante.

Scanned with CamScanner

III

OPRIREA CURSEI ÎNARMĂRILOR, ÎN PRIMUL RÎND A ÎNARMĂRILOR NUCLEARE ŞI TRECEREA LA DEZARMARE

Una din direcţiile fundamentale ale politicii externe deosebit de active desfăşurate de România în cei 20 de ani care au trecut de la Congresul al IX-lea al partidului, şi care a format obiectul a numeroase acţiuni şi iniţiative întreprinse la O.N.U. şi în alte organizaţii internaţionale o constituie oprirea cursei înarmărilor, în primul rînd a înarmărilor nucleare şi trecerea la dezarmare. În gîndirea teoretică precum şi în acţiunea practică a preşedintelui ţării făurirea unei lumi fără arme şi fără războaie, a unei lumi a păcii şi colaborării între toate popoarele ocupă un loc central. Este marele merit al secretarului general al partidului de a fi pus în atenţie cu toată claritatea că, în condiţiile în care în arsenalele statelor s-au acumulat atît de uriaşe cantităţi de arme, şi în primul rînd arme nucleare, capabile să distrugă întreaga omenire, oprirea cursei înarmărilor şi trecerea la dezarmare reprezintă problema fundamentală a epocii noastre. De soluţionarea acestei probleme depind în cel mai înalt grad preîntîmpinarea unui război nimicitor, pacea mondială, progresul economic şi social al omenirii, însuşi cursul civilizaţiei umane şi continuitatea vieţii pe planeta noastră.

Dînd expresie tradiţiilor şi aspiraţiilor dintotdeauna ale poporului român de a trăi în pace şi bună înţelegere cu celelalte popoare, de a-şi putea consacra în întregime energiile în scopul construcţiei paşnice, România, preşedintele ţării s-au situat în toţi aceşti ani printre factorii cei mai dinamici şi statornici în lupta pentru oprirea cursei înar-

Scanned with CamScanner

mărilor și trecerea la dezarmare. „Partidul Comunist Român — se arată în Programul partidului — pornind de la interesele poporului român, ale păcii și progresului în întreaga lume, consideră de datoria sa să acționeze cu tot mai multă intensitate pentru trecerea la înfăptuirea măsurilor de dezarmare“ [1]. Concepția României socialiste, a președintelui Nicolae Ceaușescu asupra dezarmării are în vedere amploarea, dinamica și consecințele nefaste ale cursei înarmărilor, ia în considerare tendințele de bază și procesele complexe care se înregistrează pe plan internațional, voința tot mai puternică a popoarelor de a pune capăt politicii imperialiste de dominație și dictat și de a-și asigura și consolida independența și suveranitatea națională.

Fenomen complex, generat și întreținut de multipli factori — politici, militari, economici, sociali — cursa înarmărilor are aspecte deosebit de negative pe toate planurile vieții interne și internaționale. După cum se menționa în raportul grupului de experți ai O.N.U. asupra consecințelor economice și sociale ale cursei înarmărilor, ea „reprezintă o risipă enormă de resurse financiare, materiale și umane, un factor cu efecte deformante și destabilizatoare deosebit de puternice pentru creșterea economică, o frînă în eforturile naționale de dezvoltare ale oricărui stat, constituind, de fapt, cel mai distructiv factor în timp de pace. Dar trăsătura sa cea mai negativă constă în faptul că, departe de a aduce un plus de securitate ea subminează securitatea națională, regională și internațională, implică riscul unui război nuclear și este însoțită de o serie nesfîrșită de războaie la scară mai redusă. Ea ridică bariere tot mai puternice în calea dezvoltării unui climat în care rolul forței în relațiile internaționale să poată fi diminuat. În plus ea stînjenește relațiile dintre state, afectînd volumul și direcția schimburilor, diminuînd rolul cooperării între state și prejudiciind eforturile spre instaurarea unei noi ordini economice internaționale, pe o bază mai echitabilă“ [2].

De-a lungul istoriei statele au văzut în arme calea principală pentru a-și asigura securitatea. În era nucleară situ-

[1] *Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaitare a României spre comunism*, în vol. *Congresul al XI-lea al Partidului Comunist Român*, Editura politică, București, 1975, p. 740.

[2] *Economic and Social Consequences of the Arms Race and of Military Expenditures*, Updated Report of the Secretary-general, United Nations, New York, 1978, p. 58.

Scanned with CamScanner

ația este radical diferită. Nu odată președintele României a evidențiat adevărul că acumulările enorme de armamente, în special de armamente nucleare, reprezintă mai mult o amenințare, decît un mijloc de protecție. Arma nucleară, la nivelul tehnologiei ei actuale, nu mai constituie o armă de apărare ci, mai degrabă, un mijloc de distrugere în masă. Încărcăturile unei singure rachete nucleare pot conține mai multă forță explozivă decît toate armele folosite pînă acum în toate războaiele. În condițiile de astăzi, un război nuclear nu ar putea fi cîștigat de nimeni. Chiar și o fracțiune din arsenalul nuclear ce ar rămîne intact în urma unui atac nuclear ar fi suficientă pentru a produce adversarului asemenea distrugeri, încît ar șterge orice urmă a avantajului strategic realizat prin lansarea primei lovituri. Nu ar mai putea fi vorba de învingători și învinși, ci de o distrugere totală, cu consecințe incalculabile pentru părțile în conflict, pentru întreaga omenire.

În mod paradoxal la diminuarea securității au contribuit inovațiile și perfecționările tehnologice continue efectuate în numele creșterii capacității de apărare și care au făcut ca, în fapt, sistemele de apărare să devină tot mai vulnerabile. În ultimul deceniu, în pofida Tratatului de neproliferare a armelor nucleare și a acordurilor de limitare a armelor strategice acumulările de armament nuclear s-au intensificat. A crescut numărul încărcăturilor nucleare instalate pe rachete, submarine și avioane, capacitatea lor de distrugere ridicîndu-se la echivalentul a un milion de bombe de tipul celei lansate deasupra Hiroshimei. Dar evoluțiile cele mai periculoase pe planul tehnologiilor militare, deosebit de relevante pentru insecuritatea pe care o generează arma nucleară s-au înregistrat în domeniul mijloacelor de transport la țintă a încărcăturilor nucleare, îndeosebi în domeniul rachetelor. A sporit substanțial viteza, fapt care a redus timpul necesar pentru realizarea unui atac nuclear și în consecință, și timpul rămas la dispoziție pentru ripostă. S-a mărit, de asemenea, precizia de lovire a țintei.

Tendințele pentru deceniul în curs sînt de natură să genereze și mai multe pericole și insecuritate. Inovațiile tehnologice tind spre proiectarea și fabricarea unor arme nucleare miniaturizate astfel încît, la nevoie, să poată fi utilizate efectiv în luptă. Aceasta reduce linia de demarcație deja foarte subțire dintre armele operaționale și cele strategice, dintre armele nucleare și cele convenționale și spo-

Scanned with CamScanner

reşte tentaţia utilizării lor. Dacă în cele circa 150 de războaie de diverse dimensiuni care au avut loc în perioada postbelică nu a fost o confruntare directă între puterile nucleare, nu este mai puţin adevărat că în mai multe cazuri ele au fost implicate în conflicte, iar în majoritatea lor mijloacele de ducere a războiului au provenit de la ele.

După cum a subliniat în repetate rînduri partidul nostru o situaţie deosebit de gravă s-a creat în Europa prin amplasarea rachetelor nucleare americane cu rază medie de acţiune în unele ţări vest-europene şi prin contramăsurile nucleare luate de Uniunea Sovietică şi unele ţări socialiste europene, evoluţie care a introdus continentul european în competiţia nucleară dintre marile puteri. A crescut pericolul extinderii cursei înarmărilor şi în spaţiul cosmic, ceea ce va duce la intensificarea cursei înarmărilor, la mărirea primejdiei unui război nuclear.

La pericolele pe care le creează armamentele nucleare trebuie adăugate dezvoltările care au avut loc pe planul armamentelor convenţionale şi al utilizării realizărilor ştiinţei şi tehnicii în scopuri militare. Alături de posibilitatea războiului nuclear se vorbeşte astăzi de un posibil război „ecologic", de unul „geofizic", „radiologic" etc. Complexitatea situaţiei creşte şi datorită caracterului tot mai generalizat pe care l-a dobîndit cursa înarmărilor. Deşi forţa motrice a cursei înarmărilor rămîn ţările mari, puternic înarmate care o întreţin şi-i imprimă dinamismul, în ultimii ani aceasta şi-a extins aria geografică prin atragerea în procesul înarmărilor şi în comerţul cu arme a unui număr mare de ţări în curs de dezvoltare.

Toate aceste evoluţii conferă o bază reală şi dimensiuni tot mai mari pericolului de război, care în condiţiile actuale cînd lumea a devenit o scenă strategică integrată nu ar putea fi decît un război generalizat implicînd în luptă toate mijloacele existente. Complexitatea tehnologică deosebită atît a sistemelor ofensive cît şi a sistemelor de apărare, într-o lume caracterizată printr-o acută lipsă de încredere reciprocă şi de comunicare sporeşte pericolul declanşării unui război prin accident sau eroare de calcul, tehnologic sau politic.

Diminuarea securităţii internaţionale provine şi din faptul că acumulările de armamente lărgesc baza materială şi stimulentele politicii de forţă şi dominaţie în relaţiile internaţionale. Armele acţionează împotriva dezvoltării unor relaţii internaţionale bazate pe încredere între state, sti-

Scanned with CamScanner

mulează politica de forță și dictat, de întreținere a unor focare de tensiune și conflicte în diverse regiuni ale lumii. Experiența deceniului trecut a demonstrat că o politică de pace nu poate fi asigurată, destinderea internațională nu poate fi consolidată dacă nu sînt însoțite de un proces viguros de dezarmare, în primul rînd de dezarmare nucleară. Aceasta cu atît mai mult cu cît în condițiile exacerbării tensiunilor internaționale, ale unei instabilități generale în lume momentele de încordare care apar pot oferi tentații pentru recurgerea la arme. Interesele fundamentale ale omenirii reclamă adoptarea de măsuri hotărîte care să pună capăt acestui curs periculos.

În acțiunea sa pentru oprirea cursei înarmărilor și trecerea la dezarmare România, președintele țării pornește de la aceste grave realități. Descifrînd, pe baza unei profunde analize științifice, caracterul multidimensional al cursei înarmărilor și efectelor sale, identificîndu-i coordonatele după care evoluează, pătrunzînd resorturile fenomenului înarmărilor și conexiunile sale în lumea contemporană, tovarășul Nicolae Ceaușescu a făcut, de-a lungul anilor, o muncă de pionierat prin evidențierea căilor și mijloacelor susceptibile să pună capăt acestui flagel al secolului XX și să înlăture pericolul unei catastrofe nucleare spre care alunecă omenirea. Această preocupare a călăuzit în permanență pozițiile țării noastre și participarea sa la dezbaterile și negocierile internaționale, s-a conturat ca o trăsătură definitorie a concepției și acțiunii românești în problemele dezarmării.

Întrucît dinamica cursei înarmărilor este susținută de numeroși factori, de ordin politic, militar, economic, ideologic care acționează împreună, pentru a o opri și a-i inversa cursul nu este suficient să fie înlăturat doar unul sau altul din acești factori, ci trebuie acționat asupra tuturor. Viața arată că atunci cînd s-a urmărit eliminarea numai a unuia din acești factori nu s-a reușit oprirea escaladării înarmărilor ; factorul diminuat a fost repede substituit, prin evoluții în alte domenii care au determinat ca înarmările să-și continue nestingherit cursul. Această abordare integrată a fenomenului înarmărilor, sublinierea necesității unui efort masiv capabil să învingă dinamica internă a cursei înarmărilor caracterizează pozițiile și abordările novatoare ale României îndeosebi în ultimele două decenii, de cînd la conducerea partidului și statului se află tovarășul Nicolae Ceaușescu.

Scanned with CamScanner

În concepţia României, a preşedintelui ţării, principiul nou, fundamental, în tratarea dezarmării este acela că acumulările de armamente — în special de armamente nucleare — nu mai pot fi justificate de raţiuni de securitate. „Dezvoltarea armelor nucleare, stocurile deţinute de cele două mari puteri — Statele Unite ale Americii şi Uniunea Sovietică — care pot distruge de mai multe ori întreaga omenire, au creat o situaţie cu totul nouă", arăta tovarăşul Nicolae Ceauşescu în raportul la cel de-al XIII-lea Congres al partidului. Nimic nu poate justifica continuarea cursei înarmărilor ! Atunci cînd se dispune de arme nucleare în stare să distrugă de mai multe ori întreaga omenire nu se mai poate susţine că un număr de cîteva sute de rachete în plus sau în minus ar afecta raportul de forţe între cele două părţi. Dimpotrivă, orice noi arme nucleare fac să crească şi mai mult pericolul declanşării războiului mondial, al războiului nuclear" [3]. Securitatea reală a fiecărui stat şi securitatea internaţională în ansamblul ei se pot obţine numai pe calea reducerii armamentelor, a dezarmării. De aceea, după cum reliefează în permanenţă secretarul general al partidului, *echilibrul militar trebuie căutat la nivele tot mai reduse ale armamentelor prin dezarmare şi nu în noi înarmări.* De aceea trebuie să se acţioneze cu fermitate pentru *oprirea şi inversarea cursei înarmărilor,* printr-o politică de îngheţare şi reducere efectivă a cheltuielilor militare şi a armamentelor şi nu prin „limitarea" sau „controlarea" creşterii lor. În condiţiile perfecţionărilor tehnologice continue care însoţesc şi stimulează cursa înarmărilor, asigurarea echilibrului forţelor militare prin măsuri de „control al armamentelor" nu va putea să oprească cursa înarmărilor oricît de numeroase ar fi acordurile ce s-ar încheia. Tocmai de aceea, pentru declanşarea procesului dezarmării, *rolul hotărîtor* trebuie să-l aibă decizia politică, şi nu militară, ca singura cale de a învinge inerţia impusă de cursa tehnologică a înarmărilor.

În al doilea rînd, un punct de reper fundamental al concepţiei preşedintelui ţării în acest domeniu îl reprezintă integrarea dezarmării *de o manieră organică într-o politică de largă perspectivă vizînd eliminarea definitivă a forţei şi a războiului din viaţa internaţională, garantarea*

[3] Nicolae Ceauşescu, *Raport la cel de-al XIII-lea Congres al Partidului Comunist Român,* Editura politică, Bucureşti, 1984, p. 74.

Scanned with CamScanner

dreptului fiecărei naţiuni de a se dezvolta la adăpost de orice agresiune, violenţă sau presiune. Experienţa trecutului arată că atît timp cît echilibrul militar va fi considerat pivotul unui sistem internaţional sprijinit pe forţă, şi în primul rînd pe forţa militară, căutarea acestui echilibru nu va servi decît ca acoperire pentru o continuă şi accelerată cursă a înarmărilor, cu toate consecinţele grave pe care aceasta le are pentru pacea, securitatea şi progresul omenirii. De aceea, este necesar să se construiască climatul politic general care să favorizeze negocierile de dezarmare, prin stingerea conflictelor existente şi prevenirea apariţiei altora noi, prin eliminarea punctelor de tensiune, prin angajarea statelor de a soluţiona exclusiv pe cale paşnică, prin tratative, diferendele dintre ele şi folosirea în acest scop a mecanismelor corespunzătoare ale O.N.U. prin încheierea de tratate internaţionale şi adoptarea de măsuri angajante care să facă din nerecurgerea la forţă o normă efectivă a vieţii internaţionale. Aplicarea acestui principiu în activitatea practică se traduce printre altele şi în cerinţa ca negocierile de dezarmare să se poarte în foruri deschise, în afara blocurilor militare care întreţin confruntarea şi politica de forţă.

În al treilea rînd, corelînd eforturile pentru dezarmare cu eforturile pentru soluţionarea şi a celorlalte probleme ale lumii contemporane concepţia tovarăşului Nicolae Ceauşescu abordează problemele dezarmării în directă legătură cu nevoile social-economice ale lumii, în special ale ţărilor în curs de dezvoltare. Astfel, propunerile ţării noastre de îngheţare a bugetelor militare şi trecere la reducerea lor prevăd ca o parte din fondurile eliberate să fie folosite pentru ajutorarea ţărilor în curs de dezvoltare iar restul pentru satisfacerea nevoilor social-economice ale ţărilor care efectuează reducerile. În mai multe rînduri România a propus stabilirea unui Fond de dezvoltare al O.N.U. care să fie constituit pe baza reducerii cheltuielilor militare. Relaţia dintre dezarmare şi dezvoltare are un caracter obiectiv. Ea întruchipează două feţe ale aceluiaşi imperativ, de transformare a structurilor internaţionale şi a sistemului de relaţii tradiţionale bazat pe inegalitate, pe dominaţia celor mai puternici. Pe acest plan legarea eforturilor în domeniul dezarmării de cele vizînd dezvoltarea, poate deschide perspective noi şi pune la dispoziţie noi pîrghii de acţiune de natură să imprime un nou curs dezar-

Scanned with CamScanner

mării, prin asocierea ei cu satisfacerea nevoilor maselor populare, cu lichidarea subdezvoltării economice. Conceptul românesc creează condiții pentru mobilizarea unei largi mișcări internaționale, care să pună capăt risipei monstruoase de resurse materiale și umane cu participarea celor două treimi din populația globului care trăiește astăzi în subnutriție și nevoi.

În al patrulea rînd, un element central al poziției României, a președintelui țării constă în necesitatea ca la dezbaterile asupra problemelor dezarmării să ia parte toate statele, aceste probleme interesînd în mod vital întreaga omenire, soluțiile să fie căutate cu participarea tuturor țărilor, mari și mici, indiferent de forța militară pe care o au și tipurile de arme pe care le dețin, cu luarea în considerare a intereselor legitime de viață, securitate și progres ale tuturor națiunilor lumii.

De aici rolul primordial care trebuie să revină Organizației Națiunilor Unite, ca for universal al statelor lumii, pentru dezbaterea și negocierea problemelor dezarmării și traducerea în viață a acordurilor realizate.

În al cincilea rînd, concepția românească asupra dezarmării identifică forțele sociale capabile să determine schimbarea evenimentelor. În acest sens tovarășul Nicolae Ceaușescu subliniază de fiecare dată rolul determinant pe care îl au popoarele, masele populare în rezolvarea justă a problemelor internaționale. Aceasta reclamă ca popoarele, opinia publică să fie informată și să cunoască pericolele reale care planează asupra omenirii, cum se acționează în direcția opririi cursei înarmărilor. Ele sînt chemate să-și unească eforturile, să-și spună cuvîntul și să-și apere interesele. În aceeași direcție se înscrie necesitatea mobilizării și participării largi și active a tuturor forțelor sociale, a partidelor politice, parlamentelor, a organizațiilor obștești, naționale și internaționale într-o acțiune unită pentru a impune oprirea înarmărilor și trecerea la dezarmare. Un rol primordial revine oamenilor de știință, cel mai bine situați să cunoască gravele urmări ale acumulărilor enorme de armament [4]. Nimic nu confirmă mai bine clarviziunea partidului nostru decît puternicele demonstrații și acțiuni de masă în sprijinul păcii și dezarmării desfășurate în ultimul timp în Europa și în în-

[4] *Apelul participanților la simpozionul internațional „Oamenii de știință și pacea"*, București, 5 septembrie 1981, în „Scînteia" din 6 septembrie 1981.

Scanned with CamScanner

treaga lume, inclusiv în România, și influența pe care au avut-o asupra evenimentelor.

Aceste abordări de principiu au definit și direcțiile în care a acționat România în politica sa de dezarmare. Țara noastră a susținut în mod consecvent prioritatea care trebuie să revină dezarmării nucleare, în cadrul unui proces care să aibă ca obiectiv final lichidarea și punerea în afara legii a tuturor armelor nucleare. Un loc special îl ocupă în acest cadru continentul european, unde este cea mai mare concentrare de armamente nucleare și unde stau față în față cele două blocuri militare opuse. România militează, de asemenea, pentru completarea dezarmării nucleare prin măsuri de interzicere a altor arme de distrugere în masă, prin măsuri de reducere a armamentelor clasice, în cadrul unui echilibru care să asigure condiții de securitate egală tuturor părților. Pentru realizarea obiectivului final, al dezarmării generale, un rol important revine, în această viziune de perspectivă, măsurilor parțiale sau cu caracter colateral, măsurilor de creștere a încrederii între state. Înghețarea și reducerea bugetelor militare pe bază de acorduri internaționale corespunzătoare constituie, în acest proces, o măsură de mare eficiență atît pentru oprirea cursei aberante a înarmărilor și ameliorarea climatului general al relațiilor dintre state, cît și pentru satisfacerea altor nevoi, de natură economică și socială a lumii de astăzi.

Concepția novatoare, profund umanistă a țării noastre privind problemele dezarmării s-a tradus într-o activitate practică, dinamică și perseverentă. Problema încetării cursei înarmărilor, în primul rînd a celor nucleare, și trecerii la dezarmare s-a aflat constant în centrul tuturor convorbirilor și întîlnirilor tovarășului Nicolae Ceaușescu cu șefi de stat și guvern, ocupă un loc prioritar în declarațiile și documentele semnate, au constituit obiectul unor demersuri hotărîte pe lîngă conducătorii și oamenii politici din diferite țări.

În aceeași concepție dinamică de promovare a politicii de dezarmare s-a înscris activitatea susținută desfășurată de România în organismele și la conferințele internaționale, consacrate dezarmării, cadrul cel mai adecvat de participare la viața internațională a țărilor mici și mijlocii, de manifestare a lor pe arena mondială. Principalele acțiuni ale țării noastre pe planul dezarmării

Scanned with CamScanner

sînt legate de Organizaţia Naţiunilor Unite, de diferitele foruri de negocieri în domeniul dezarmării, de alte reuniuni internaţionale. Şi nu puţine au fost momentele în care abordările româneşti, poziţiile şi propunerile novatoare ale ţării noastre, ale preşedintelui Nicolae Ceauşescu au deschis noi direcţii în acţiunea internaţională consacrată soluţionării imperativului fundamental al epocii noastre — înfăptuirea dezarmării.

În acest spirit, încă de la începuturile afirmării sale pe tărîmul diplomaţiei multilaterale [5], România socialistă a înţeles să contribuie efectiv la realizarea scopurilor fiecărui organism în care a activat. A debutat în forurile de dezarmare ca participante la Conferinţa de experţi pentru detectarea experienţelor nucleare (iulie—august 1958) şi Conferinţa de experţi pentru examinarea unor măsuri de preîntîmpinare a unui atac prin surprindere (noiembrie—decembrie 1958), a fost membră a Comitetului celor 10 state pentru dezarmare (1960), a făcut parte din Comitetul de dezarmare de la Geneva de la înfiinţarea acestuia (1962) şi a rămas în continuare membră în toate forurile care i-au succedat, a participat la toate marile reuniuni internaţionale consacrate dezarmării. Şi în toate aceste foruri prezenţa României a demonstrat că pe scara valorilor un stat îşi poate dobîndi autoritate şi respect prin politica pe care o promovează, prin principialitatea şi consecvenţa conduitei sale [6].

Faptul că pentru un număr de ani, ca urmare a jocurilor politicii mondiale şi de mare putere care dominau relaţiile internaţionale postbelice, ţara noastră a fost ţinută în afara posibilităţii de a lua parte la dezbaterile internaţionale asupra problemelor fundamentale ale omenirii şi a cunoscut injustiţiile acestei politici faţă de ţările mici şi mijlocii, a dat manifestării României în concertul naţiunilor, atunci cînd acest lucru a devenit posibil, un conţinut propriu, corespunzător tradiţiilor poporului român, în consens cu aspiraţiile sale de a trăi în pace, bună înţelegere şi colaborare cu toate celelalte popoare, în condiţii de respectare strictă a independenţei şi suveranităţii sale naţionale, a egalităţii depline cu restul naţiunilor lumii,

---

[5] Odată cu ocuparea, în 1955, a locului ce i se cuvenea de drept în Organizaţia Naţiunilor Unite.

[6] *România în sistemul Naţiunilor Unite*, Editura politică, Bucureşti, 1974, p. 12.

Scanned with CamScanner

a dreptului său de a hotărî asupra acţiunilor sale şi pentru sine.

Aceste trăsături specifice diplomaţiei multilaterale româneşti s-au manifestat cu precădere în domeniul dezarmării, problemă vitală pentru prezentul şi viitorul naţiunii noastre, ca şi a întregii omeniri şi au dobîndit noi valenţe şi o vigoare deosebită în special în perioada 1965—1985 cînd asupra politicii internaţionale româneşti şi-a pus o puternică amprentă principialitatea, hotărîrea şi cutezanţa revoluţionară a tovarăşului Nicolae Ceauşescu.

1. Neproliferarea armelor nucleare

În această direcţie s-a înscris activitatea susţinută desfăşurată de România în cadrul negocierilor purtate în Comitetul de dezarmare de la Geneva şi la O.N.U., în anii 1967—1968 în vederea elaborării Tratatului cu privire la neproliferarea armelor nucleare.

Negocierile asupra textului unui Tratat de neproliferare a armelor nucleare au început în Comitetul celor 18 state pentru dezarmare (ENDC) în 1966, pe baza unor proiecte prezentate anterior de S.U.A. şi U.R.S.S.

România a avut o participare dintre cele mai active în cadrul negocierilor, contribuind — alături de alte state — la îmbunătăţirea proiectului tratatului. Din cele 64 de propuneri şi amendamente prezentate în cursul negocierii tratatului de neproliferare, în special de ţările nealiniate şi neutre, aproape 20 au fost avansate de ţara noastră [7], activitatea sa susţinută constituindu-se într-un pilon de bază al negocierilor.

Propunerile prezentate reflectau poziţiile consecvente promovate de partidul şi statul nostru cu privire la necesitatea opririi cursei înarmărilor nucleare şi înfăptuirea dezarmării, ca factor hotărîtor pentru întărirea păcii şi securităţii generale. Astfel, România pleda pentru situarea tratatului de neproliferare într-un complex de măsuri menite să conducă la dezarmarea nucleară, pentru garan-

[7] *România — document de lucru conţinînd modificări şi adăugiri la proiectul de tratat privind neproliferarea armelor nucleare* (ENDC 199). *Amendamente la textul revizuit al proiectului de tratat privind neproliferarea armelor nucleare. Propunerile guvernului Republicii Socialiste România* (ENDC 223. Rev. 1).

Scanned with CamScanner

tarea securității statelor nenucleare, asigurarea accesului tuturor statelor la cuceririle științei și tehnologiei nucleare. Una dintre propunerile prezentate de țara noastră cerea introducerea în textul tratatului a unui articol separat prin care statele posesoare de arme nucleare s-ar fi angajat să adopte măsuri specifice pentru oprirea producerii de arme nucleare, reducerea stocurilor și, în final, distrugerea acestor arme și a mijloacelor de transportare a lor la țintă. Țara noastră a propus, de asemenea, ca puterile nucleare să se angajeze că niciodată nu vor folosi armele nucleare și nu vor amenința cu folosirea lor, împotriva statelor părți la tratat care se angajau că nu vor dobîndi asemenea arme. Un număr de amendamente vizau modalitățile de verificare colectivă a felului în care statele părți își îndeplinesc obligațiile asumate prin tratat (convocarea de conferințe periodice ale statelor participante ș.a.).

Tratatul de neproliferare a armelor nucleare a fost adoptat de Adunarea Generală în 1968 [8]. Din păcate, nu toate propunerile și observațiile României, ca și ale altor state au fost incluse însă în tratat. După cum arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu în declarația făcută cu ocazia ratificării tratatului de către țara noastră la 30 ianuarie 1970, în forma în care a fost adoptat „tratatul nu prevede măsuri practice de oprire a producerii de arme nucleare, de lichidare a stocurilor de asemenea arme, așa după cum nu prezintă garanția că arma nucleară nu va fi folosită într-un eventual război" [9]. Procesul negocierii și adoptării tratatului a reprezentat însă un act politic deosebit de ilustrativ pentru schimbările profunde care au loc în viața internațională. Negocierile au pus în evidență afirmarea pe arena mondială a unor noi forțe, care luptă pentru apărarea intereselor lor legitime de pace și securitate, pentru așezarea relațiilor dintre state pe baze democratice, de egalitate în drepturi. În această mare dezbatere participarea românească a dat expresie înaltei principialități cu care partidul și statul nostru abordează problemele dezarmării și relațiile internaționale. Prin fermitatea pozițiilor susținute și activitatea intensă desfășurată, România a adus o contribuție de prim ordin la promovarea conceptului echilibrului responsabilităților

[8] *Rezoluția O.N.U. 2373 (XXII).*

[9] Declarația a fost publicată o dată cu Decretul nr. 21 din 30 ianuarie 1970 de ratificare a tratatului.

Scanned with CamScanner

statelor în cadrul unei organizări democratice a relațiilor internaționale. Totodată pentru diplomația postbelică a României pozițiile curajoase adoptate în timpul negocierilor asupra tratatului de neproliferare au avut valoarea unui început de drum, care va situa, peste ani, țara noastră printre factorii cei mai activi în sprijinul păcii, dezarmării și securității popoarelor.

Ratificînd tratatul de neproliferare, România s-a angajat totodată să-și intensifice activitatea în direcția realizării de măsuri concrete pe calea lichidării armelor nucleare. În aceeași direcție au acționat, în anii care au urmat, numeroase alte state mici și mijlocii convinse că viabilitatea tratatului se află în directă legătură cu înfăptuirea unor măsuri urgente de reducere și apoi de eliminare totală a pericolului pe care îl reprezintă armele nucleare.

Un moment important al manifestării țării noastre în această direcție l-a constituit Conferința pentru examinarea modului de îndeplinire a Tratatului de neproliferare a armelor nucleare (Geneva 5—30 mai 1975). Concepută ca o garanție suplimentară pentru înfăptuirea cu bună credință de către toate statele-părți a obligațiilor asumate, conferința a pus în lumină carențele inițiale ale tratatului, cărora primii cinci ani de funcționare a acestuia le-au dat noi dimensiuni. Pentru că în timp ce statele nenucleare și-au îndeplinit în mod riguros obligația de a nu obține sau produce arma nucleară, proliferarea armelor nucleare a continuat prin intensificarea cursei înarmărilor nucleare, prin producerea de noi arme nucleare, tot mai puternice și distructive.

Împreună cu alte state nenucleare, mici și mijlocii, în curs de dezvoltare România, continuînd activitatea desfășurată constant de întărire a tratatului a militat și la această conferință pe baza indicațiilor președintelui țării pentru adoptarea unor măsuri practice care să scoată tratatul de neproliferare din impasul în care se află, a prezentat propuneri de natură să exercite o influență pozitivă asupra adoptării cît mai curînd posibil a unor măsuri reale și efective în domeniul dezarmării nucleare.

Propunerile țării noastre au făcut obiectul unor documente de lucru prezentate conferinței, care au ajutat substanțial la stimularea unor discuții concrete, în consonanță cu cererile legitime ale țărilor nenucleare. Astfel, România a propus adoptarea unui protocol adițional la

Scanned with CamScanner

Tratatul de neproliferare prin care statele nucleare-părți urmau să se angajeze că a) nu vor folosi sau amenința cu folosirea armelor nucleare împotriva statelor nenucleare părți la tratat pe teritoriul cărora nu se află arme nucleare și totodată să se abțină de la folosirea primele a armelor nucleare, împotriva oricărui alt stat nenuclear parte la tratat ; b) vor încuraja negocierile inițiate de orice grup de state pentru stabilirea de zone libere de arme nucleare pe teritoriul sau în regiunile lor și vor respecta zonele astfel stabilite ; c) vor furniza, la cerere, asistență medicală oricărui stat nenuclear — parte la tratat, în cazul în care ar deveni victima unui atac cu arme nucleare sau a amenințării cu folosirea unor asemenea arme. Țara noastră a propus, de asemenea, proiecte de rezoluție vizînd îmbunătățirea și democratizarea activității Conferinței Comitetului de dezarmare de la Geneva, crearea unei perspective negocierilor de dezarmare și informarea opiniei publice internaționale asupra mersului negocierilor de dezarmare, precum și stabilirea unor principii pe baza cărora să se desfășoare colaborarea internațională în domeniul utilizării în scopuri pașnice a energiei nucleare, inclusiv prin creșterea asistenței pentru țările în curs de dezvoltare.

România a aderat, de asemenea, în calitate de coautor, la alte documente de lucru prezentate de țări membre ale grupului „celor 77", sau a susținut asemenea documente menite să ducă la întărirea Tratatului de neproliferare.

Prin activitatea desfășurată și propunerile prezentate la conferință, România a adus o nouă contribuție la cauza neproliferării armelor nucleare și, totodată, la întărirea solidarității și coeziunii țărilor nenucleare părți la tratat. Ideile și sugestiile țării noastre au fost reflectate în declarația finală a conferinței, definitivată într-un grup de lucru alcătuit din reprezentanții cîtorva țări, cele mai active în cadrul lucrărilor, printre care președinta conferinței a numit și România.

În cadrul celei de-a doua conferințe pentru examinarea modului de îndeplinire a Tratatului de neproliferare, convocată peste alți cinci ani (Geneva, 11 august — 7 septembrie 1980), România a acționat în aceleași direcții, ca parte a grupului „celor 77". Substanța pozițiilor susținute de țara noastră, conlucrarea activă cu celelalte țări mici și mijlocii, în cea mai mare parte țări în curs de dezvoltare, au apropiat, în mod firesc, România de aceste

Scanned with CamScanner

țări, fapt care fusese consacrat prin hotărîrea unanimă a grupului „celor 77", din februarie 1976, de admitere a țării noastre în acest grup. Participarea României la reuniunile internaționale ca membru al grupului „celor 77" a constituit cea mai vie expresie a încadrării țării noastre printre factorii cei mai activi în lupta pentru transformarea lumii, o încununare a unei activități statornice, pusă în slujba celor mai înalte interese ale poporului român, ale celorlalte popoare, rod al concepției revoluționare a conducătorului partidului și statului nostru.

În documentul de lucru prezentat de grupul „celor 77" la noua conferință de examinare a modului de îndeplinire a Tratatului de neproliferare, ideile și pozițiile promovate de România din primul moment al negocierii tratatului primeau consacrarea unui întreg grup de state : se cerea ca statele nucleare părți la tratat să-și reafirme angajamentele asumate de a acționa pentru eliminarea armelor nucleare, în care scop erau chemate să desfășoare negocieri cu bună credință în toate forurile de dezarmare ; se sublinia necesitatea accelerării negocierilor în Comitetul de dezarmare pentru elaborarea unor acorduri internaționale care să ofere garanții statelor nenucleare că nu vor deveni victima folosirii sau amenințării cu folosirea armelor nucleare (între timp, statele nucleare, care la conferința precedentă susținuseră că acordarea de garanții de securitate țărilor nenucleare nu ar exista ca problemă, întrucît s-ar fi rezolvat odată cu negocierea tratatului, își reconsideraseră poziția, acceptînd negocieri pe această temă în cadrul Comitetului de dezarmare).

Anii de pînă la cea de-a treia conferință de examinare a modului de îndeplinire a tratatului de neproliferare (1985) au adus în atenție o deteriorare pe mai departe a situației tratatului, o dată cu trecerea la amplasarea în unele state vest-europene a rachetelor nucleare americane cu rază medie de acțiune și la realizarea contramăsurilor nucleare declarate de Uniunea Sovietică și unele țări socialiste europene. Răspîndirea, pe această cale, a armelor nucleare pe noi teritorii, în timp ce înarmările nucleare ale marilor puteri înscriu cote tot mai ridicate, reprezintă neîndoielnic o îndepărtare de la spiritul și litera tratatului de neproliferare.

Lacunele, semnalate încă de la început de țara noastră, în concepția și conținutul Tratatului de neproliferare și pentru înlăturarea cărora România a militat cu ho-

Scanned with CamScanner

tărîre, au fost confirmate de viaţă. Tratatul nu a fost urmat de măsuri concrete de dezarmare nucleară, astfel încît, practic, nu şi-a atins scopul şi nu a răspuns aşteptărilor popoarelor. Procesul proliferării armelor nucleare a continuat, mai ales pe verticală, dar şi pe orizontală, sporind considerabil primejdia nucleară, starea de insecuritate.

De aceea, problema opririi cursei înarmărilor, în primul rînd a înarmărilor nucleare şi înfăptuirii dezarmării, a găsirii celor mai potrivite căi şi mijloace pentru impulsionarea şi menţinerea dinamismului negocierilor de dezarmare a ocupat totdeauna şi continuă să ocupe un loc central în activitatea susţinută a ţării noastre, a preşedintelui ţării pe plan mondial şi în mod deosebit în organizaţiile internaţionale.

2. Organizarea şi creşterea eficienţei eforturilor în domeniul dezarmării

Ca membră a Comitetului de dezarmare de la Geneva, ţara noastră a participat la elaborarea şi a altor acorduri internaţionale negociate în acest comitet. A aderat, de asemenea, la alte acorduri realizate în afara Comitetului, dar importante pentru promovarea dezarmării [10].

În ce priveşte acordurile din prima categorie, România a militat pentru includerea în Tratatul cu privire la

[10] România mai este parte a Tratatului asupra Antarcticii (15 septembrie 1971); a Tratatului privind interzicerea experienţelor cu arme nucleare în spaţiul cosmic şi sub apă (12 decembrie 1963); a Tratatului asupra principiilor care guvernează activităţile statelor în explorarea şi folosirea spaţiului cosmic, inclusiv luna şi alte corpuri cereşti (9 aprilie 1968); a Tratatului cu privire la interzicerea amplasării de arme nucleare şi alte arme de distrugere în masă pe fundul mărilor şi oceanelor şi în subsolul lor (10 iulie 1972); a Convenţiei cu privire la interzicerea perfecţionării, producerii şi stocării armelor bacteriologice (biologice) şi cu toxine şi la distrugerea lor (27 iulie 1979). Este, de asemenea, semnatară a Convenţiei cu privire la interzicerea folosirii în scopuri militare sau în orice alte scopuri ostile a tehnicilor de modificare a mediului înconjurător (18 mai 1977); a Acordului asupra activităţilor statelor pe lună şi alte corpuri cereşti (17 aprilie 1980); a Convenţiei cu privire la interzicerea sau limitarea folosirii unor arme convenţionale care pot fi excesiv de distrugătoare sau ar avea efecte nediscriminatorii (8 aprilie 1982).

Scanned with CamScanner

interzicerea amplasării de arme nucleare și alte arme de distrugere în masă pe fundul mărilor și oceanelor și în subsolul lor, a angajamentului părților de a continua eforturile în vederea demilitarizării complete a zonelor submarine, pentru respectarea drepturilor suverane ale statelor riverane asupra platoului lor continental. Ca urmare a activități intense a țării noastre, ca și a altor state, aceste exigențe și-au găsit reflectare în textul final al tratatului. Astfel, art. V al tratatului prevede : „Părțile la Tratat se angajează să desfășoare cu bună credință negocieri asupra unor noi măsuri în domeniul dezarmării în scopul prevenirii cursei înarmărilor pe fundul mărilor și oceanelor și în subsolul lor". De asemenea, România și-a adus contribuția la realizarea Convenției cu privire la interzicerea perfecționării, producerii și stocării de arme bacteriologice (biologice) și cu toxine și la distrugerea lor, fiind coautoare la proiectele succesive ale acesteia. Țara noastră a susținut activ în cursul negocierilor să se reflecte în textul convenției legătura obiectivă existentă între diferite tipuri de arme de distrugere în masă — nucleare, chimice și bacteriologice — și necesitatea ca toate aceste mijloace să fie interzise și distruse. Preambulul convenției a consemnat, în acest sens, hotărîrea părților „de a acționa în scopul realizării unui progres efectiv pe calea dezarmării generale și complete, inclusiv interzicerea și eliminarea tuturor tipurilor de arme de distrugere în masă". Aceeași preocupare pentru susținerea eforturilor în domenul dezarmării a fost prezentă și în procesul elaborării Convenției cu privire la interzicerea folosirii în scopuri militare sau în orice alte scopuri ostile a tehnicilor de modificare a mediului înconjurător. Ca urmare a activității intense desfășurate de România și de alte țări mici și mijlocii, convenția angajează juridic părțile contractante „să continue negocierile în vederea realizării unor progrese efective în direcția unor noi măsuri în domeniul dezarmării".

De asemenea, țara noastră a acționat susținut la Conferința statelor neposesoare de arme nucleare (1968) pentru adoptarea unor soluții echitabile în principalele probleme aflate în dezbatere, comune cu cele care au făcut obiectul eforturilor depuse în procesul elaborării Tratatului de neproliferare : angajarea de negocieri ferme pentru trecerea la dezarmare nucleară ; acordarea de garanții de securitate pentru țările neposesoare de arma-

Scanned with CamScanner

ment atomic ; asigurarea unei largi cooperări internaţionale în domeniul aplicaţiilor paşnice ale energiei nucleare şi garantarea accesului ţărilor în curs de dezvoltare la folosirea energiei nucleare în scopuri paşnice.

Negocierile purtate în toţi acei ani, perioadă de relativă destindere în lume, au pus însă în evidenţă faptul că mecanismele internaţionale menite să mobilizeze eforturile statelor în direcţia opririi cursei înarmărilor şi a dezarmării erau lipsite de o concepţie clară care să călăuzească aceste eforturi, erau dominate de practici şi proceduri care nu permiteau o participare deplină a tuturor statelor la procesul negocierilor în conformitate cu interesele popoarelor lor, ale păcii şi securităţii internaţionale. Axate pe relaţia bipolară moştenită de pe urma celui de-al doilea război mondial, exprimată prin copreşedinţia sovieto-americană a Comitetului de dezarmare de la Geneva, mecanismele de negocieri ale epocii purtau amprenta relaţiilor dintre blocurile militare, iar negocierile, indiferent de cadrul în care se desfăşurau reflectau interesele politice şi militare ale acestora. De altfel, din primul moment al constituirii lor, structurile de negocieri au avut la bază criteriul reprezentării egale a statelor participante la cele două alianţe militare — N.A.T.O. şi Tratatul de la Varşovia — relaţie care a influenţat profund caracterul şi eficienţa negocierilor şi a dezbaterilor internaţionale în problemele dezarmării de-a lungul timpului şi care se resimte într-un mod negativ şi astăzi.

Această situaţie s-a reflectat în modul de desfăşurare a negocierilor, în determinarea temelor pentru realizarea de acorduri şi în conţinutul acestora. S-au încheiat o serie de acorduri aşa cum s-a văzut mai sus pe teme disparate, adeseori periferice care, cu toată influenţa lor, pe ansamblu pozitivă, asupra climatului internaţional, nu au fost în măsură să afecteze de o manieră semnificativă cursa înarmărilor. După cum arătau delegaţii ţării noastre eforturile de dezarmare au vizat fundul mărilor şi oceanelor, spaţiul cosmic sau tehnologia viitorului îndepărtat, dar au omis total suprafaţa globului pe care armamentele, în primul rînd armamentele nucleare, se acumulau nestingherite, făcînd să crească continuu pericolul de război. În fapt, acordurile încheiate nu au dus la distrugerea nici măcar a unei puşti şi, mai devreme sau mai tîrziu s-au repercutat şi asupra vitalităţii forurilor de negocieri care

Scanned with CamScanner

le-au produs și care au intrat în scurt timp într-un profund imobilism.

Din inițiativa tovarășului Nicolae Ceaușescu, România s-a angajat cu hotărîre, împreună cu alte state, în acțiunea de organizare și conceptualizare a eforturilor pe planul dezarmării, ocupînd în mod ferm, începînd cu a doua jumătate a anilor '60, un loc de frunte printre factorii cei mai activi care au impulsionat transformările novatoare care au intervenit în deceniul următor în structurile, componența și modul de organizare a forurilor de negocieri în domeniul dezarmării. Călăuzită de o concepție revoluționară asupra mutațiilor profunde care se produc în lume, proprie gîndirii președintelui țării, activitatea diplomatică a României pentru organizarea și creșterea eficienței eforturilor în domeniul dezarmării s-a înscris printre manifestările de prestigiu ale țării noastre pe plan internațional, ca o contribuție importantă la promovarea păcii, a dezarmării și colaborării internaționale și totodată la democratizarea relațiilor internaționale.

Luînd ca bază condițiile predominante în lume, pornind de la pozițiile de principiu ale țării noastre privind necesitatea excluderii forței și a amenințării cu forța din viața internațională și așezarea relațiilor dintre state pe principiile verificate de practică ale dreptului internațional și avînd în vedere experiența discuțiilor și negocierilor în materie de dezarmare, România a promovat o abordare nouă în problemele dezarmării care să țină seama, înainte de toate, de faptul că aceste probleme nu privesc doar un grup restrîns de state și guverne, ci ele interesează în mod vital toate statele și popoarele lumii, mari și mici și în consecință nu pot fi soluționate decît cu participarea tuturor statelor, pe baze democratice, de solidaritate și cooperare internațională, pe baza unei concepții unitare de organizare a eforturilor. În acest sens România a făcut o muncă de pionierat promovînd ideea elaborării unei *strategii a dezarmării* bazată pe abordări noi, îndrăznețe, care să întărească și să consolideze experiența pozitivă a trecutului, să evite, totodată, repetarea erorilor de pînă atunci, dar mai ales să traseze noi direcții și orientări de acțiune în consens cu năzuințele și aspirațiile tuturor popoarelor, ale păcii mondiale.

În acest sens, de numele României este legată lansarea la sfîrșitul anilor '60 începutul anilor '70 a trei concepte noi în domeniul organizării eforturilor de dezarmare:

Scanned with CamScanner

a) proclamarea de decenii ale O.N.U. pentru dezarmare ; b) elaborarea unui program global de dezarmare ; c) studierea și dezbaterea periodică în cadrul O.N.U. a consecințelor economice și sociale ale cursei înarmărilor și a efectelor sale asupra păcii și securității în lume.

Proclamarea de către O.N.U. a anilor '70 drept „Deceniu al dezarmării" își are originea într-o propunere a României, formulată de delegația țării noastre la 3 aprilie 1969 în Comitetul de dezarmare de la Geneva. Acest fapt este consemnat în raportul către cea de-a de XXIV-a sesiune a Adunării Generale a O.N.U., în care se arată : „reprezentantul României a sugerat, la 3 aprilie 1969, să se prevadă proclamarea unui Deceniu al dezarmării al Națiunilor Unite, 1970—1980". Propunerea a figurat apoi în introducerea la raportul anual al secretarului general al O.N.U. asupra activității organizației adresat celei de-a XXIV-a sesiuni a Adunării Generale [11] în care secretarul general sublinia legătura care trebuie să existe între Deceniul pentru dezvoltare proclamat pentru a doua oară de către O.N.U. și un Deceniu al dezarmării care să se desfășoare în paralel, în cadrul căruia să se stabilească un program special de acțiune în toate domeniile controlului armamentelor și dezarmării. „Un efort concertat și concentrat în timpul Deceniului dezarmării — arăta secretarul general al O.N.U. în raportul său — urmărind limitarea și reducerea armelor nucleare și a altor arme de distrugere în masă, reducerea armelor convenționale și abordarea tuturor celorlalte probleme conexe ale dezarmării și securității, ar putea produce progrese concrete și substanțiale în direcția dezarmării generale și totale spre sfîrșitul anilor '70".

La cea de-a XXIV-a sesiune a Adunării Generale România a promovat activ adoptarea de către O.N.U. a unei rezoluții corespunzătoare, colaborînd strîns cu Italia, Irlanda, Japonia, Brazilia, India, Pakistan și Suedia pentru elaborarea unui text de rezoluție general acceptabil. Deși cu dificultate [12], inițiativa și-a făcut loc și

---

[11] *Document O.N.U. A/7601/Add. 1.*

[12] Publicația O.N.U. *The United Nations and Disarmement, 1945—1970* menționează că S.U.A., Anglia și Uniunea Sovietică au exprimat rezerve cu privire la ideea unui program fix de dezarmare conținută în proiectul de rezoluție, iar U.R.S.S. a manifestat îndoieli că proclamarea unui Deceniu al dezarmării ar servi obiectivele înfăptuirii dezarmării (p. 118).

Scanned with CamScanner

Adunarea Generală a adoptat la 16 decembrie 1969, cu 104 voturi pentru și 13 abțineri, rezoluția 2602 E (XXIV) care a declarat deceniul '70 „Deceniul dezarmării" și în acest scop guvernele erau chemate „să intensifice fără întîrziere eforturile lor concertate și concentrate în vederea înfăptuirii unor măsuri de oprire a cursei înarmărilor nucleare în cel mai scurt timp și de dezarmare nucleară, pentru eliminarea altor arme de distrugere în masă și încheierea unui tratat de dezarmare generală și totală sub un control internațional strict și eficace". Rezoluția recomandă de asemenea ca o parte substanțială a resurselor care vor fi eliberate ca urmare a măsurilor ce vor fi înfăptuite pe calea dezarmării să fie orientate pentru promovarea dezvoltării economice a țărilor în curs de dezvoltare și, în mod special, pentru progresul lor științific și tehnologic.

Anii care au urmat au consacrat proclamarea deceniilor O.N.U. pentru dezarmare ca momente importante de intensificare a eforturilor statelor în direcția dezarmării. La jumătatea primului deceniu al dezarmării, în 1975, țara noastră a inițiat, împreună cu Nigeria o nouă rezoluție pentru impulsionarea traducerii în viață a obiectivelor stabilite prin rezoluția 2602 E (XXIV), care continuau să rămînă neîndeplinite. În 1980 proclamarea celui de-al doilea Deceniu al dezarmării (1980—1990) a devenit un moment politic deosebit de important în activitatea O.N.U. Comisia O.N.U. pentru dezarmare care fusese creată între timp a consacrat elaborării unei Declarații a O.N.U. privind proclamarea anilor '80 drept cel de-al doilea Deceniu al dezarmării, întreaga sa sesiune anuală, iar Adunarea Generală a adoptat un larg program de activități al noului deceniu, de această dată fără nici o rezervă din partea vreunui stat. Elaborarea Declarației a prilejuit mobilizarea contribuției tuturor statelor care au fost chemate să prezinte în prealabil propunerile și considerentele lor cu privire la programul de acțiune din cadrul celui de-al doilea Deceniu al dezarmării. Inițiativa românească dobîndea astfel „drept de cetate" printre principalele activități ale O.N.U.

Odată cu ideea deceniilor dezarmării a fost lansată și propunerea de elaborare a unui program global de dezarmare. În rezoluția 2602 E (XXIV) amintită se cerea Conferinței Comitetului de dezarmare de la Geneva să elaboreze „un program global care să cuprindă toate aspec-

Scanned with CamScanner

tele problemei încetării cursei înarmărilor și ale dezarmării generale și totale sub un control internațional efectiv, care să călăuzească cursul viitoarelor activități și negocieri ale Conferinței".

În concepția tovarășului Nicolae Ceaușescu elaborarea unui program global de dezarmare ocupa un loc central în cadrul unei strategii de perspectivă a dezarmării. Și ideea s-a dovedit pe cît de revoluționară, pe atît de actuală pentru starea în care se aflau negocierile. Chiar dacă continuă să rămînă și astăzi un ideal de realizat, necesitatea unui program global de dezarmare, cuprinzînd de o manieră logică etapele prin care să treacă eforturile de dezarmare, s-a consolidat de-a lungul anilor într-un obiectiv mobilizator al acțiunii internaționale în favoarea dezarmării.

Formulînd propunerea de elaborare a unui asemenea program, România a pornit de la realitatea că activizarea eforturilor pe planul dezarmării implică în mod necesar un efort de ordonare a acțiunilor și o viziune de perspectivă. Experiența în domeniul negocierilor de dezarmare pune în evidență dezavantajele pe care le prezintă practica de abordare disparată, incoerentă a unor măsuri, adeseori lipsite de importanță sau periferice pentru rezolvarea problemelor reale pe care le prezintă cursa înarmărilor și dezarmarea. Ele au putut cel mult oferi în materie de dezarmare impulsuri, în diverse direcții necoordonate, în timp ce dinamica internă care alimentează cursa înarmărilor și-a urmat nestingherit direcția. România arăta că dacă există o dinamică a cursei înarmărilor trebuie stabilită și o *dinamică a dezarmării* care, luînd ca bază coordonatele escaladării înarmărilor pe parcursul a ani de zile, să inverseze procesul, reducînd și eliminînd pas cu pas, factorii de neîncredere și suspiciune care au stimulat fiecare nou avans în acumularea continuă de armamente. Acestei sarcini trebuia să-i răspundă, după părerea sa, elaborarea unui program global de dezarmare care să redea perspectiva negocierilor prin corelarea și coordonarea eforturilor.

Inițiativa elaborării unui program global de dezarmare a devenit un bun comun al O.N.U. și forurilor de dezbateri și negocieri în problemele dezarmării. Ea a fost examinată la sesiunea din 1970 a Conferinței Comitetului de dezarmare (CCD), ca și la sesiunile ulterioare ale acesteia, precum și la sesiunile Adunării Generale. În aceste dez-

Scanned with CamScanner

bateri, în special țările mici și mijlocii au prezentat propuneri judicioase pentru un asemenea program, a cărui realizare și îndeplinire ar fi reprezentat o contribuție inestimabilă la înfăptuirea obiectivelor Deceniului dezarmării. Din păcate, procesul elaborării programului s-a dovedit o sarcină dificilă, în primul rînd datorită rezistenței marilor puteri care au căutat totdeauna să-și mențină mîinile libere. Cu mult cinism un reprezentant al unei mari puteri arăta în acele zile că „dezarmarea nu este un tren care să se oprească în diverse gări pe baza unui program prestabilit". A fost evident de la început că, deși în fața evidenței și a sprijinului copleșitor de care s-a bucurat din partea comunității internaționale, marile puteri nu au cutezat să se opună deschis recomandării O.N.U. privind elabrarea unui program global de dezarmare, ele nu au intenționat să se angajeze cu sinceritate la traducerea în viață a acestei sarcini, făcînd totul pentru a menține cîmp liber competiției tehnologice, devenită forța motrice a procesului înarmărilor și lăsînd în continuare negocierile de dezarmare pradă hazardului și intereselor lor de moment.

În aceste condiții, acțiunea de elaborare a unui program global de dezarmare a devenit o formă a luptei între forțele care se pronunțau pentru menținerea monopolului marilor puteri în materie de dezarmare și marea majoritate a statelor, în primul rînd țări mici și mijlocii care, profund preocupate de consecințele deosebit de grave ale înarmărilor nucleare ce afectau interesele vitale ale tuturor popoarelor, însuși viitorul umanității se pronunțau pentru măsuri hotărîte care să pună capăt cursei înarmărilor, pentru participarea, în condiții de deplină egalitate, a tuturor statelor, mari și mici, la eliminarea amenințării care plana asupra omenirii. De aceea, problema elaborării programului s-a aflat constant pe agenda Conferinței Comitetului de dezarmare de la Geneva și a sesiunilor Adunării Generale a O.N.U., iar în 1978, în cadrul primei sesiuni speciale a Adunării Generale consacrată dezarmării, această problemă a ocupat un loc central în dezbateri. Sub impulsul sesiunii speciale eforturile pentru elaborarea programului au dobîndit un nou avînt și în 1979 Comisia O.N.U. pentru dezarmare a reușit să convină elementele de bază ale unui asemenea program, după care să se conducă Comitetul de dezarmare în operațiunea de elaborare a programului. Intrat însă pe fă-

Scanned with CamScanner

gaşul negocierilor programul a ajuns din nou în impas. Cea de-a doua sesiune specială a Adunării Generale a O.N.U. consacrată dezarmării, din 1982 nu a reuşit nici ea să depăşească impasul.

În toată această perioadă România, ca membră a Conferinţei Comitetului de dezarmare şi ca participantă la sesiunile Adunării Generale sau ale Comisiei O.N.U. pentru dezarmare a desfăşurat o activitate susţinută pentru materializarea iniţiativei. Ţara noastră a prezentat propuneri concrete privind conţinutul unui program global de dezarmare în 1970[13], în 1975 [14] şi în 1978[15]. În documentul de lucru prezentat în cadrul Conferinţei Comitetului de dezarmare la 21 februarie 1978 (CCD/553) se arăta că „necesitatea unui program global de dezarmare a sporit odată cu creşterea înţelegerii că dezarmarea este o problemă de interes universal şi, în consecinţă, reclamă eforturi intense şi organizate din partea tuturor statelor". În opinia României — se arăta în documentul prezentat — un program global de dezarmare trebuie să răspundă la trei criterii de bază : a) să stabilească o concepţie unitară de organizare a negocierilor în domeniul dezarmării ; b) să conţină un sistem de măsuri de dezarmare, care să fie subordonate organic obiectivului final — înfăptuirea dezarmării generale şi totale — fapt care ar contribui la integrarea şi coordonarea negocierilor într-o strategie universală a dezarmării ; c) să fie global, cuprinzînd toate aspectele problemei dezarmării, în primul rînd ale dezarmării nucleare.

Aceeaşi concepţie a fost prezentată în răspunsul guvernului român adresat Comisiei O.N.U. pentru dezarmare din mai 1979. Ţara noastră opta pentru un program de dezarmare care să constituie un instrument de bază în procesul instaurării unei noi ordini internaţionale, în directă corelare cu celelalte programe şi forme de acţiune internaţională în cadrul unor eforturi conjugate pentru asigurarea dezvoltării libere şi independente a tuturor naţiunilor. De aceea — se arăta în răspunsul ţării noastre — în concepţia guvernului român, la baza elaborării

---

[13] *Documentul Conferinţei Comitetului de dezarmare de la Geneva*, CCD/PV/485.

[14] *Romania : Working Paper on Steps to be Taken within a Disarmament Programme*, document CCD/499.

[15] *Romania : Working Paper on the Draft Comprehensive Programme of Disarmament*, document CCD/553.

Scanned with CamScanner

programului global de dezarmare trebuie să stea, printre altele, următoarele principii : participarea tuturor statelor la negocierile de dezarmare, în condiţii de deplină egalitate, ca state independente, în conformitate cu principiul egalităţii lor suverane ; îngheţarea cheltuielilor militare, a efectivelor armate şi a armamentelor şi trecerea la reducerea lor treptată ; renunţarea la amplasarea de noi trupe şi armamente pe teritoriile altor state, urmată de reducerea treptată şi retragerea lor totală în limitele frontierelor naţionale ; începerea procesului de dezarmare de către statele puternic înarmate, în primul rînd de către puterile nucleare ; asigurarea unui control adecvat pentru fiecare măsură, astfel încît să existe garanţia sigură a îndeplinirii cu bună credinţă de către toate părţile a obligaţiilor asumate ; promovarea securităţii egale a tuturor statelor, în fiecare etapă de dezarmare, nu prin continuarea cursei înarmărilor, ci prin reducerea corespunzătoare a armamentelor ; asigurarea, în paralel, a unui ansamblu de măsuri politice şi juridice, care să facă efectiv principiul nerecurgerii la forţă şi la ameninţarea cu forţa în relaţiile dintre state ; informarea largă, prin intermediul O.N.U., asupra situaţiei pe planul înarmărilor ; corelarea organică a procesului dezarmării cu măsuri vizînd instaurarea noii ordini economice internaţionale.

În ce priveşte conţinutul unui program global de dezarmare, pornind de la concepţia realistă că dezarmarea nu se poate realiza dintr-o dată, ţara noastră a promovat constant necesitatea formulării unui ansamblu de măsuri, integrate organic, care să cuprindă atît obiective de perspectivă cît şi măsuri cu aplicabilitate imediată sau cu caracter tranzitoriu, de natură să genereze şi să dezvolte procesul de reducere a cursei înarmărilor, să favorizeze dezangajarea militară şi creşterea încrederii între state. Aceasta ar crea condiţii pentru trecerea la aplicarea treptată a unor măsuri de reducere din ce în ce mai substanţială a armamentelor, în vederea înfăptuirii obiectivului final — dezarmarea generală, în primul rînd dezarmarea nucleară. În acest cadru, pe parcursul anilor, România a promovat astfel intercondiţionarea între a) reluarea negocierilor pentru încheierea unui tratat de dezarmare generală şi totală care să readucă în actualitate soluţia radicală a dezarmării generale ; b) adoptarea de măsuri parţiale, ca etape intermediare în vederea realizării acestui obiectiv şi c) înfăptuirea de măsuri cola-

Scanned with CamScanner

terale, care să uşureze calea în această direcţie, cum sînt măsurile de creştere a încrederii între state şi măsurile de dezangajare militară. Sau privite din punct de vedere al ariei de cuprindere geografică, aceleaşi măsuri pot fi definite ca a) măsuri cu caracter universal, b) măsuri regionale şi c) măsuri cu caracter bilateral. Abordate în ordinea urgenţei, dar pe un front larg şi pe mai multe planuri, eforturile ca şi rezultatele lor potenţiale s-ar intercondiţiona, cu efecte pozitive pe ansamblul programului. La început ar avea, desigur, mai multe şanse de reuşită acele măsuri unde condiţiile politice pentru o acţiune internaţională sînt mai simple, iar interesele statelor au o zonă de întîlnire mai largă. In acelaşi timp, pentru a nu se consacra practica prezentă a hazardului, procesul negocierilor trebuie stimulat şi condus cu fermitate şi în mod conştient pentru realizarea obiectivelor propuse. Acolo unde nu sînt încă posibilităţi pentru soluţii radicale un rol pozitiv îl poate avea realizarea unor înţelegeri limitate de „coexistenţă" cu problemele nerezolvate, dar de menţinere sub observaţie şi îngrădire a amploarei lor.

Această abordare a călăuzit şi continuă să călăuzească poziţiile ţării noastre faţă de problemele concrete pe care le pune omenirii cursa înarmărilor. Apărînd, la început, un obiectiv necesar, dar îndepărtat şi greu de atins, elaborarea unui program global de dezarmare pentru care militează România a devenit cu timpul un element permanent prezent în instrumentarul conceptual al forţelor care se pronunţă pentru o acţiune hotărîtă în vederea opririi cursei înarmărilor şi trecerii la dezarmare.

În cadrul preocupărilor ţării noastre, ale preşedintelui Nicolae Ceauşescu vizînd imprimarea unui curs nou eforturilor destinate dezarmării, angajării lor pe calea dezarmării generale şi în primul rînd a dezarmării nucleare şi asigurării premiselor necesare pentru participarea tuturor statelor la aceste eforturi se situează şi înscrierea, la iniţiativa României, printre activităţile curente ale Organizaţiei Naţiunilor Unite în domeniul dezarmării a examinării şi aducerii în atenţia tuturor statelor, a opiniei publice internaţionale a consecinţelor economice şi sociale ale cursei înarmărilor şi efectelor sale profund dăunătoare asupra păcii şi securităţii în lume.

Problema a fost adusă în atenţia O.N.U. în 1970, cu prilejul participării preşedintelui Republiciii Socialiste România, tovarăşul Nicolae Ceauşescu, la sesiunea jubi-

Scanned with CamScanner

liară a Adunării Generale a O.N.U., cînd, la inițiativa țării noastre, pe ordinea de zi a celei de-a XXV-a sesiuni a fost înscris un punct special pe această temă [16]. Dezbaterile care au avut loc la sesiunea XXV-a și ulterior au pus în evidență interesul deosebit pe care l-a suscitat propunerea românească. Rezultatul s-a concretizat în decizia O.N.U. de prezentare periodică, la intervale de cîte cinci ani a unor rapoarte asupra consecințelor multiple ale cursei înarmărilor, elaborate sub egida secretarului general de un grup de experți provenind din diverse țări ale lumii. Pînă în prezent au fost întocmite trei rapoarte de acest fel, consolidînd investigarea științifică a consecințelor cursei înarmărilor ca o direcție principală a manifestării O.N.U. în sprijinul dezarmării. Și, ca o recunoaștere a rolului României în promovarea acestei activități, a dedicării sale cauzei dezarmării și a clarității concepției românești asupra înfăptuirii acestui obiectiv, rapoartele O.N.U. cu privire la consecințele economice și sociale ale cursei înarmărilor au fost elaborate sub președinția unor reprezentanți ai țării noastre.

Primul raport al O.N.U. asupra acestei probleme a fost întocmit în 1971, cel de-al doilea în 1977, iar al treilea în 1982 [17], subliniind de fiecare dată pericolele crescînde pe care le constituie continuarea cursei înarmărilor pentru pacea mondială și dezvoltarea economică și socială a omenirii. Fundamentate pe o analiză detaliată a dinamicii înarmărilor și a efectelor lor profund dăunătoare asupra întregii vieți politice și economice internaționale, concluziile rapoartelor inițiate de țara noastră pun în lumină în toată gravitatea lor starea de insecuritate în care trăiește omenirea, creșterea continuă a pericolului unui război distrugător pentru întreaga civilizație, creșterea poverii cheltuielilor militare exorbitante care apasă tot mai greu pe umerii tuturor popoarelor, daunele uriașe pe care le aduce cursa înarmărilor dezvoltării tuturor

---

[16] Memoriul explicativ al guvernului român cu privire la cererea de înscriere a unui punct special pe ordinea de zi a celei de-a XXV-a sesiuni a Adunării Generale a O.N.U. intitulat „Consecințele economice și sociale ale cursei înarmărilor și efectele sale profund dăunătoare asupra păcii și securității în lume", *doc. O.N.U. A/7994*

[17] Ultimele două rapoarte au fost traduse și în limba română sub denumirea *Consecințele economice și sociale ale cursei înarmărilor și cheltuielilor militare. Document al O.N.U.*, Editura politică, București, 1978 și respectiv 1983.

Scanned with CamScanner

naţiunilor şi progresului general, relaţiilor dintre state şi climatului internaţional.

Totodată, scrutînd realitatea gravă a înarmărilor, rapoartele O.N.U. nu se opresc numai la analiza fenomenelor. Ele invită la reflecţie şi la acţiune, căutînd să identifice căile de urmat pentru a se pune capăt cursei înarmărilor, pentru inversarea direcţiei acesteia şi salvarea omenirii de la distrugere. Rapoartele subliniază prioritatea ce trebuie acordată măsurilor efective pentru oprirea cursei înarmărilor şi trecerea la dezarmare, în pimul rînd la dezarmarea nucleară. Puterile nucleare — se arăta în ultima ediţie a raportului, din 1982 — au această obligaţie atît faţă de ele însele cît şi faţă de restul lumii. A te limita doar la controlul înarmărilor — se menţiona în acelaşi raport — fără a negocia acorduri de reducere a armamentelor, echivalează cu „a construi ziduri în jurul unor puţuri fără fund". Rapoartele stabilesc de asemenea o relaţie triunghiulară între dezarmare, securitatea internaţională şi dezvoltare, recomandînd acţiuni internaţionale hotărîte în vederea îngheţării şi reducerii bugetelor militare, iar pînă la negocierea unor asemenea acorduri statele să manifeste autoreţinere în ce priveşte creşterea cheltuielilor lor de înarmare.

În acest fel rapoartele O.N.U. asupra consecinţelor economice şi sociale ale cursei înarmărilor devin un factor de mobilizare a guvernelor şi oamenilor politici, a maselor populare în sprijinul dezarmării. Tocmai de aceea prima sesiune specială a Adunării Generale a O.N.U. consacrată dezarmării a confirmat necesitatea întocmirii periodice de asemenea rapoarte în cadrul O.N.U., ca o contribuţie la înţelegerea ameninţării pe care o reprezintă armele nucleare, la dezvoltarea spiritului de solidaritate şi cooperare umană. Pentru că de fiecare dată activitatea de elaborare a acestor rapoarte reuneşte experţi cu opinii şi filozofii politice diferite, fapt ce constituie un important act politic de armonizare a concepţiilor existente asupra fenomenului înarmărilor.

Astfel, iniţiativele majore ale României din anii '70 — proclamarea deceniilor O. N.U. pentru dezarmare, elaborarea unui program global de dezarmare şi informarea continuă a comunităţii internaţionale asupra evoluţiei şi efectelor înarmărilor — toate rod al gîndirii novatoare a preşedintelui ţării, s-au intercondiţionat reciproc, constituindu-se într-o triadă deschizătoare de drumuri pe planul

Scanned with CamScanner

acțiunii internaționale în domeniul dezarmării. Investigarea sistematică a consecințelor cursei înarmărilor a urmărit creșterea înțelegerii pericolelor grave care planează asupra omenirii și împotriva cărora se cere luptat. Programul global de dezarmare sugera modalitățile de organizare a eforturilor, iar deceniile O.N.U. pentru dezarmare ofereau cadrul internațional pentru mobilizarea eforturilor în această direcție. Ele s-au afirmat ca o contribuție de prestigiu a țării noastre la începerea cristalizării în cadrul O.N.U. a unei concepții coerente asupra problematicii dezarmării și a căilor de înfăptuire a acestui imperativ vital al epocii noastre.

3. Documentul de poziție românesc în problemele dezarmării

În cursul anului 1975, din inițiativa și sub directa îndrumare a tovarășului Nicolae Ceaușescu și pe baza hotărîrilor adoptate de Congresul al XI-lea al P.C.R. a fost elaborat documentul intitulat „*Poziția României în problemele dezarmării, în primul rînd ale dezarmării nucleare, și în instaurarea unei păci trainice în lume*", prezentat ulterior celei de-a XXX-a sesiuni a Adunării Generale a O.N.U. [18]. Exprimînd o concepție unitară asupra dezarmării, în strînsă legătură cu exigențele întăririi păcii și securității internaționale și ale făuririi unei noi ordini internaționale, echitabilă și justă, documentul s-a înscris practic ca un corolar al activității desfășurate pînă atunci de România pentru a imprima un curs mai rațional eforturilor pe plan internațional, în favoarea dezarmării, ca o nouă expresie a hotărîrii țării noastre de a scoate negocierile de dezarmare din imobilism și inerție. Iar ansamblul de considerente și propuneri pe care îl conținea, vizînd realizarea unei cotituri în domeniul negocierilor de dezarmare, avea ca idee călăuzitoare abordarea de la bază a problemelor dezarmării, atacarea aspectelor ei esențiale.

Prin abordare și conținut documentul punea din nou în evidență spiritul militant al tovarășului Nicolae Ceaușescu, al României socialiste în examinarea problemelor internaționale, efortul de a contribui activ la găsirea unor soluții în interesul tuturor popoarelor și al păcii mondiale.

[18] Document O.N.U. A/C 1/1066.

Scanned with CamScanner

Urmînd după difuzarea la O.N.U. a documentului de prezentare a poziției României cu privire la instaurarea unei noi ordini economice internaționale, noua inițiativă a țării noastre se înscria în suita de acțiuni cu profundă rezonanță și semnificație internațională inaugurată de cel de-al IX-lea Congres al partidului, ca un program românesc pentru instaurarea unei păci durabile și stabile. Prin prezentarea deschisă, în fața tuturor statelor și popoarelor a situației reale pe planul înarmărilor și al dezarmării țara noastră dădea glas convingerii sale confirmată de viață că factorul determinant al schimbărilor pe plan internațional sînt popoarele, voința și năzuințele lor de pace, libertate și progres.

În plină perioadă de destindere, cînd unele guverne și oameni politici înclinau să considere că mersul spre normalizarea și ameliorarea continuă a raporturilor dintre state este ireversibil România atrăgea atenția că o politică reală de pace nu poate fi asigurată, destinderea internațională nu poate fi consolidată și dezvoltată dacă nu se pune capăt cursei înarmărilor, dacă se mențin trupe și baze militare pe teritoriul altor state, dacă nu se inițiază un proces viguros de dezarmare, în primul rînd de dezarmare nucleară. Numai pe această bază se poate asigura climatul de încredere necesar continuării procesului de destindere. Datoria cea mai înaltă a guvernelor, a statelor față de propriile lor popoare, față de cauza civilizației, a progresului umanității — se arăta în documentul românesc — este de a prezenta în mod deschis primejdia pe care o constituie continuarea cursei înarmărilor, de a nu crea nici un fel de iluzii că se poate trăi în liniște și în siguranță atunci cînd există imense acumulări de mijloace de nimicire, de a acționa pînă nu este prea tîrziu pentru adoptarea și realizarea unor măsuri hotărîte în domeniul dezarmării, în primul rînd al dezarmării nucleare, pentru a răspunde năzuințelor de pace, libertate și bunăstare ale tuturor națiunilor.

Dinamica înarmărilor, ritmurile accelerate ale cheltuielilor militare — sublinia documentul — contrastează în mod flagrant cu imobilismul negocierilor de dezarmare. Trebuie arătat deschis că problemele dezarmării, în primul rînd ale dezarmării nucleare, nu au devenit încă obiectul unor măsuri hotărîte și decisive din partea guvernelor care să asigure reducerea și lichidarea armamentelor și să pună omenirea la adăpost de pericolul unui război mondial.

Scanned with CamScanner

Tratatele și convențiile internaționale încheiate, deși au avut o anumită contribuție la crearea unui climat de înțelegere, nu s-au dovedit a fi de natură să slăbească cursa înarmărilor sau să asigure aplicarea unor măsuri eficace de dezarmare, nu ating bazele înarmărilor, îndeosebi ale înarmărilor nucleare. Teme de o importanță cardinală pentru pacea și securitatea internațională au fost lăsate deliberat în afara negocierilor de dezarmare, altele au fost abandonate pe parcurs, iar altele care fac încă obiectul dezbaterilor în diferite organisme de dezarmare nu au înregistrat, practic, nici un progres. Problemele prioritare, ale dezarmării nucleare sînt lăsate în afara preocupărilor organismelor multilaterale de dezarmare sau constituie un domeniu rezervat unui număr restrîns de state. La Geneva, în cadrul Comitetului de dezarmare, discuțiile s-au cantonat pe teme izolate, de regulă periferice în raport cu problematica fundamentală a dezarmării.

În cadrul negocierilor se mențin practici și metode de lucru învechite prin care se ignoră propuneri și puncte de vedere ale marii majorități a statelor. Organele care se ocupă de dezarmare sînt ținute în izolare între ele, lipsește o concepție coerentă care să coordoneze și să dirijeze eforturile și acțiunile către obiective stabilite. Opinia publică internațională, masele largi populare vital interesate în înfaptuirea dezarmării nu sînt informate asupra mersului negocierilor, nu își pot exercita influența asupra lor. La 40 de ani de la crearea Organizației Națiunilor Unite comunitatea internațională nu dispune de un program concret de acțiune în domeniul dezarmării care să-i călăuzească eforturile în această direcție.

Propunerile pe care le conținea documentul românesc pentru depășirea acestei stări de lucruri viza a) înghețarea și reducerea bugetelor militare ; b) interzicerea, reducerea treptată și, în perspectivă, lichidarea armamentului nuclear ; c) crearea de zone de pace și colaborare, lipsite de arme nucleare ; d) măsuri de dezarmare și dezangajare militară, parțiale și la nivel regional ; e) reluarea negocierilor pentru încheierea unui Tratat de dezarmare generală și totală ; f) sporirea rolului Organizației Națiunilor Unite în domeniul dezarmării, îmbunătățirea și democratizarea activității celorlalte foruri de dezarmare ; g) mobilizarea tuturor forțelor societății pentru înfăptuirea dezarmării.

Scanned with CamScanner

Obiectivul imediat preconizat de România era încetarea neîntîrziată a cursei înarmărilor, adoptarea unor măsuri efective de oprire a competiției în producerea, perfecționarea și achiziționarea armamentelor, singurul criteriu de apreciere a valorii oricărei măsuri în materie de dezarmare urmînd să fie efectul acesteia asupra cursei înarmărilor. Țara noastră formula necesitatea ca pînă la sfîrșitul unui deceniu reducerile bugetelor militare să reprezinte cel puțin 25—30% față de plafonul inițial, cu reducerea corespunzătoare a efectivelor armate și a armamentelor. O parte din fondurile astfel economisite ar fi urmat să fie dirijate către sprijinirea țărilor în curs de dezvoltare, prin intermediul unui fond de dezvoltare al O.N.U., așa cum România propusese deja la cea de-a VII-a sesiune extraordinară a Adunării Generale, care avusese loc cu cîteva luni mai înainte. În acest fel eforturile de dezarmare urmau să fie legate de la început de contribuția efectivă la rezolvarea unora dintre problemele fundamentale ale progresului economic și social al omenirii — lichidarea stării de subdezvoltare și a decalajelor economice.

În contextul opoziției generale a popoarelor, a maselor largi față de orice manifestare a războiului rece — se arăta în documentul de poziție românesc crește cererea de a se pune capăt blocurilor militare și politicii de bloc, incompatibile cu noul curs spre destindere și colaborare. Se sublinia, de aceea, necesitatea tot mai imperioasă de a se depune toate eforturile pentru abolirea tuturor blocurilor militare, inclusiv pentru lichidarea concomitentă a NA.T.O. și a Tratatului de la Varșovia ca o condiție a dezvoltării încrederii și edificării securității pe continentul european și în lume.

Printre prioritățile acțiunii internaționale în domeniul dezarmării România situa în acei ani reluarea și intensificarea negocierilor pentru încheierea unui tratat de dezarmare generală și completă care fuseseră abandonate cu mai bine de un deceniu în urmă. În cadrul negocierilor toate statele trebuiau să aibă posibilitatea să-și exprime punctul de vedere asupra conținutului și principiilor de bază ale unui astfel de tratat, să participe în condiții de deplină egalitate la toate fazele negocierilor.

Țara noastră cerea, de asemenea, schimbări radicale în ce privește cadrul organizatoric al negocierilor de dezarmare pentru a reflecta marile transformări sociale și

Scanned with CamScanner

politice care se produceau în lume, cerințele democratizării vieții internaționale, ale participării în condiții de egalitate a tuturor statelor la rezolvarea problemelor internaționale. Era subliniată necesitatea imperioasă a creșterii rolului Organizației Națiunilor Unite în domeniul dezarmării, O.N.U. trebuind să exercite competențe directe în negocierea, perfectarea și controlul aplicării măsurilor de dezarmare. Adunării Generale a O.N.U. i se cerea să-și afirme din plin atribuțiile, organizînd dezbateri în legătură cu situația pe planul înarmărilor, stabilind principiile care să călăuzească negocierile de dezarmare, formulînd recomandări care să servească ca bază pentru tratative.

În documentul din 1975 România a propus convocarea unei sesiuni speciale a Adunării Generale a O.N.U. consacrată dezarmării care să dezbată situația pe planul înarmărilor și să adopte măsurile care se impun pentru organizarea tratativelor de dezarmare și adaptarea mecanismului de negocieri la nivelul cerințelor. De asemenea, era subliniată necesitatea scoaterii Conferinței Comitetului de dezarmare de la Geneva din starea de conservatorism și atrofiere în care se găsea, a îmbunătățirii radicale a activității acestui organism și legării lui de Adunarea Generală a O.N.U. Ambele propuneri urmau să se materializeze peste numai trei ani, în 1978.

Țara noastră pleda cu convingere pentru o abordare deschisă a problemelor dezarmării „pentru recunoașterea dreptului inalienabil al fiecărui stat de a-și aduce contribuția, în condiții de deplină egalitate, la negocieri, ca o cerință primordială a relansării eforturilor în domeniul dezarmării, pentru informarea în mod sistematic a tuturor statelor asupra mersului negocierilor. Reevaluarea pe care o preconiza viza esența situației existente pe planul dezarmării : principiile după care se desfășurau negocierile, conținutul acestora, cadrul lor organizatoric și legătura cu masele populare, cu opinia publică.

Adresînd Organizației Națiunilor Unite aceste propuneri, într-o perioadă de căutări în care tot mai multe state resimțeau nevoia acută a unui reviriment în domeniul negocierilor de dezarmare România a adus o contribuție larg apreciată la cristalizarea unor noi direcții de acțiune în acest domeniu. Valoarea ideilor și propunerilor românești conținute în documentul de poziție din 1975 a ieșit în evidență în scurt timp, constituind o sursă de inspirație în acțiunile care aveau să se desfășoare în cadrul

Scanned with CamScanner

Organizației Națiunilor Unite în anii următori vizînd așezarea eforturilor în domeniul dezarmării pe baze calitativ noi.

4. Prima sesiune specială a Adunării Generale a O.N.U. consacrată dezarmării

Este larg recunoscută contribuția deosebită pe care România a adus-o la pregătirea, desfășurarea și încheierea cu succes a primei sesiuni speciale a Adunării Generale a O.N.U. consacrată dezarmării (New York, 23 mai — 30 iunie 1978), care a reprezentat un moment de referință în activitatea diplomatică multilaterală de după cel de-al doilea război mondial pentru oprirea cursei înarmărilor și declanșarea unui proces real de dezarmare. La sesiune a fost verificată, o dată în plus, audiența de care se bucură pe plan internațional concepția clară, revoluționară a tovarășului Nicolae Ceaușescu în problemele dezarmării. La încheierea lucrărilor, secretarul general de atunci al O.N.U., Kurt Waldheim, declara presei : „Propunerile privitoare la înfăptuirea dezarmării prezentate de România la sesiunea specială au stimulat dezbaterile și au constituit o contribuție valoroasă la eforturile O.N.U. în domeniile dezarmării. Doresc să folosesc acest prilej pentru a exprima poporului român și, în mod deosebit, președintele său, Excelenței Sale domnului Nicolae Ceaușescu, întreaga noastră apreciere și gratitudine pentru eforturile depuse în sprijinul idealurilor de pace și progres, în înfăptuirea obiectivelor dezarmării“ [19].

România s-a aflat printre cele 72 de state, aproape în exclusivitate țări în curs de dezvoltare și nealiniate, care la cea de-a XXXI-a sesiune a Adunării Generale a O.N.U. din 1976 au propus în mod oficial convocarea unei sesiuni speciale consacrată dezarmării. Potrivit rezoluției adoptate [20] a fost creat un Comitet pregătitor format din 74 de state, printre care și țara noastră, cu mandatul de „a examina toate chestiunile pertinente referitoare la sesiunea specială, inclusiv ordinea de zi a acesteia“.

În toată perioada pînă la convocarea sesiunii speciale, România alături de alte state a adus contribuții impor-

[19] „Scînteia“, 4 iulie 1978.
[20] *Rezoluția 31/189 B.*

Scanned with CamScanner

tante la buna pregătire a sesiunii, atît în cadrul mecanismului pregătitor creat de O.N.U. cît și în larga sa activitate internațională desfășurată. Importanța sesiunii speciale și necesitatea unor pregătiri corespunzătoare pentru obținerea de rezultate maxime au figurat în convorbirile președintelui Nicolae Ceaușescu cu alți șefi de stat și de guvern, au fost inserate în documentele convenite cu aceste prilejuri.

Poziția oficială a României față de rolul și obiectivele sesiunii speciale a Adunării Generale a O.N.U. consacrată dezarmării a fost prezentată în răspunsul guvernului român [21] la scrisoarea secretarului general, Kurt Waldheim, în legătură cu convocarea sesiunii. În concepția țării noastre sesiunea specială trebuia să ducă la întărirea rolului O.N.U. în domeniul dezarmării, să creeze condiții ca organizația să aibă un rol mai activ în înfăptuirea dezarmării ca parte a procesului de făurire a unei noi ordini politice și economice internaționale. România propunea ca sesiunea specială să procedeze, de o manieră sistematică, la evaluarea deschisă și obiectivă a pericolului pe care îl reprezintă pentru omenire, pentru pacea și securitatea internațională cursa înarmărilor, în primul rînd a înarmărilor nucleare și să determine măsuri pentru trecerea la dezarmare, pentru impulsionarea negocierilor în vederea încheierii de acorduri viabile. Dînd expresie viziunii sale de organizare a eforturilor pe planul dezarmării țara noastră se pronunța pentru adoptarea la sesiune a trei documente fundamentale : a) Declarația sesiunii speciale, care să cuprindă principiile negocierilor de dezarmare și strategia de abordare a problemelor în cadrul unor negocieri serioase, de substanță și eficiente ; b) Programul de acțiune, care să conțină, pe etape, măsurile concrete care să fie întreprinse în cadrul unei acțiuni de perspectivă ; c) Mecanismul de negocieri alcătuit din structuri eficiente, organizate pe baze democratice.

Ulterior, în Comitetul pregătitor România a propus proiecte detaliate [22] pentru fiecare din cele trei documente de mai sus, fiind prima țară care a prezentat propuneri concrete asupra conținutului textelor pe care, de altfel, avea să le adopte sesiunea specială. Propunerile românești au devenit de la început documente de referință pe masa

---

[21] *Documentul O.N.U. A/AC 187/24.*

[22] *Documentul O.N.U. A/AC 187/77 ; Documentul O.N.U. A/AC 187/78 ; Documentul O.N.U. A/AC 187/79.*

Scanned with CamScanner

negocierilor în cadrul Comitetului pregătitor şi au contribuit la catalizarea soluţiilor finale.

În proiectele prezentate erau reafirmate principalele teze şi aprecieri ale tovarăşului Nicolae Ceauşescu în legătură cu pericolele grave ale cursei înarmărilor şi consecinţele deosebit de negative ale acesteia asupra situaţiei din lume. Documentele de lucru făceau, de asemenea, o analiză a situaţiei negocierilor de dezarmare şi subliniau necesitatea întăririi rolului O.N.U. în domeniul negocierii, înfăptuirii şi aplicării măsurilor de dezarmare. Principala contribuţie a ţării noastre consta însă în sublinierea necesităţii elaborării unui mod nou de abordare a problemei dezarmării şi a unor principii noi care să călăuzească negocierile. România pornea de la convingerea că o schimbare radicală în acest domeniu ar avea repercusiuni pozitive pentru mobilizarea unor eforturi tot mai largi în sprijinul dezarmării.

Insistînd în această direcţie ţara noastră ţinea seama de o realitate de fapt : singurele principii de negocieri care aveau atunci, mai mult sau mai puţin, un gir internaţional erau cele concepute cu aproape două decenii în urmă, prin „înţelegerea McCloy — Zorin“ pe baza căreia a debutat prima structură de negocieri consolidată — Comitetul celor zece state pentru dezarmare. Or, fără a pune la îndoială utilitatea acestor principii pentru timpul şi în condiţiile respective nimeni nu putea contesta faptul că între timp avuseseră loc evoluţii considerabile pe arena mondială, care făceau ca modul de abordare a problemelor dezarmării, aşa cum fusese conceput în 1961, să nu mai răspundă realităţilor din 1977. Principiile prevăzute în „înţelegerea McCloy — Zorin“ fuseseră elaborate într-un cadru exclusiv bilateral, pornind de la interesele autorilor lor. Deşi au fost însuşite ulterior şi de Adunarea Generală a O.N.U., trebuie spus că la momentul respectiv organizaţia dispunea de mai puţin de jumătate din numărul actual de membri. Mai mult de jumătate din statele lumii nu avuseseră deci nici măcar posibilitatea de a-şi exprima acordul sau dezacordul cu modul în care era văzută abordarea şi înfăptuirea dezarmării. De asemenea, după 1961 cursa înarmărilor a evoluat în ritmuri inimaginabile, au apărut alte tipuri de arme, raporturile între principalii protagonişti s-au schimbat, au apărut noi actori pe plan internaţional, inclusiv în domeniul înarmărilor.

Era evident că un asemenea instrument de acţiune nu

Scanned with CamScanner

putea răspunde noii epoci istorice în care problema asigurării securității statelor se punea în mod diferit, iar soluționarea problemelor internaționale era concepută pe alte baze decît cu două decenii în urmă, într-un cadru de conlucrare democratică, de respectare a deplinei egalități în drepturi a tuturor statelor, inclusiv a dreptului de a lua parte directă, potrivit intereselor proprii, la elaborarea acordurilor internaționale care le privesc.

Țara noastră a promovat cu hotărîre acest concept care, în final, și-a făcut loc și a întrunit consensul sesiunii speciale a O.N.U. România a arătat că înfăptuirea dezarmării presupune un efort de cooperare internațională, problemele dezarmării interesînd toate statele indiferent de forța militară pe care o au și de tipurile de arme pe care le dețin. Aceasta trebuie să se exprime în acceptarea dreptului tuturor statelor de a fi prezente și a-și apăra, în cadrul negocierilor, interesele legitime de securitate și dezvoltare, în luarea în considerare în condiții de deplină egalitate a pozițiilor și punctelor lor de vedere.

În concepția României această abordare fundamental nouă a problemei dezarmării trebuia completată cu principii noi de negociere, care să țină seama de factorii obiectivi și subiectivi care au stimulat cursa înarmărilor : a) obiectivul final al negocierilor de dezarmare să fie înfăptuirea dezarmării generale și totale, avînd ca scop imediat oprirea cursei înarmărilor și a creșterii cheltuielilor militare, trecerea la reducerea și eliminarea armamentelor ; b) să se asigure prioritate absolută în cadrul negocierilor, măsurilor de dezarmare nucleară ; c) începutul, în materie de dezarmare, să fie făcut de statele mari, puternic înarmate ; d) negocierile să se poarte în paralel, pe mai multe planuri, tratativele pentru încheierea unui tratat de dezarmare generală și totală fiind completate de adoptarea unor măsuri parțiale sau colaterale de dezarmare, de creștere a încrederii între state și de dezangajare militară, care să favorizeze înaintarea spre obiectivul final ; e) să se desfășoare, în paralel, negocieri vizînd obiective universale, regionale și bilaterale, încadrate însă într-o concepție unică de promovare a obiectivului final al dezarmării generale ; f) să se asigure un control adecvat pentru fiecare măsură de dezarmare, astfel încît să existe garanția sigură a îndeplinirii de către toate părțile a obligațiilor asumate ; g) să se asigure securitatea egală tuturor statelor, în fiecare etapă de dezarmare ; h) paralel cu înfăptuirea unor măsuri

Scanned with CamScanner

de dezarmare, să se acţioneze pentru eliminarea politicii de forţă sau ameninţare cu forţa din viaţa internaţională, să se adopte proceduri speciale de soluţionare a diferendelor prin mijloace paşnice ; i) procesul dezarmării să fie legat în mod organic de satisfacerea cerinţelor în contextul instaurării noii ordini economice internaţionale, resursele eliberate de pe urma dezarmării să fie folosite pentru progresul economic al tuturor statelor şi în primul rînd al ţărilor în curs de dezvoltare ; j) măsurile de dezarmare să nu creeze îngrădiri în ce priveşte accesul larg al statelor la utilizarea realizărilor ştiinţei şi tehnologiei, în primul rînd de către ţările în curs de dezvoltare ; k) negocierile de dezarmare să fie însoţite de o activitate largă de informare a statelor care nu participă la negocieri asupra mersului tratativelor, precum şi asupra situaţiei existente în lume pe planul înarmărilor, astfel încît toate statele să poată dispune de date de bază, care să le permită să participe sau să urmărească, în cunoştinţă de cauză, evoluţia negocierilor.

În acelaşi spirit privea ţara noastră şi schimbările care trebuiau aduse structurilor de negociere. De aceea în documentul de lucru prezentat pe această temă în cadrul Comitetului pregătitor, România propunea crearea unor mecanisme investite cu deplină autoritate şi bazate pe reguli şi proceduri democratice, care să asigure participarea la negocierile de dezarmare a tuturor statelor interesate, în condiţiile de deplină egalitate. Măsurile preconizate vizau aşezarea negocierilor de dezarmare sub egida O.N.U. ; întărirea rolului Adunării Generale, care trebuie să devină organul principal al O.N.U. în domeniul dezarmării ; revitalizarea Comisiei O.N.U. pentru dezarmare deschisă participării tuturor membrilor organizaţiei ; îmbunătăţirea activităţii Conferinţei Comitetului de dezarmare de la Geneva. În concepţia ţării noastre competenţele Adunării Generale trebuiau să cuprindă examinarea tuturor problemelor dezarmării, adoptarea rezoluţiilor şi recomandărilor în probleme de dezarmare, inclusiv de stabilire a unor foruri de negocieri, coordonarea activităţilor acestora şi examinarea rapoartelor lor, precum şi a proiectelor de acorduri elaborate de forurile de negocieri. Aceste sarcini urmau să fie transpuse în viaţă prin intermediul Comisiei I a Adunării Generale şi a Comisiei O.N.U. pentru dezarmare care, alături de negocierea unor probleme de dezarmare ar fi trebuit să primească şi atribuţii de supraveghere a mo-

Scanned with CamScanner

dului de îndeplinire a acordurilor internaţionale în acest domeniu.

Conceptul românesc privind noua abordare a problemelor dezarmării prezentat la sesiunea specială era completat cu propuneri de măsuri concrete şi priorităţi, în cadrul unui program de acţiune conceput pe etape, care să ducă în ultimă instanţă la încheierea unui tratat de dezarmare generală şi totală, sub un control internaţional strict şi eficace. Proiectul programului de acţiune prezentat în cadrul Comitetului pregătitor prevedea purtarea de negocieri neîntrerupte, în cadrul unui for special, eventual în cadrul Comisiei O.N.U. pentru dezarmare, în vederea elaborării tratatului de dezarmare generală. Al doilea domeniu ca prioritate era domeniul dezarmării nucleare în care se propunea, între altele, asumarea de către toate statele a angajamentului solemn de a nu folosi armele nucleare, interzicerea amplasării de noi arme nucleare pe teritoriul altor state, încetarea perfecţionării, experimentării şi producţiei armelor nucleare şi a mijloacelor de transportare a lor la ţintă, reducerea şi lichidarea completă a tuturor stocurilor de arme nucleare, interzicerea totală a armelor nucleare, accesul nelimitat pentru toate statele la folosirea în scopuri paşnice a energiei nucleare etc. Se propuneau, de asemenea, măsuri de interzicere a cercetării, experimentării şi producţiei de arme de distrugere în masă. Măsurile de dezangajare militară şi dezarmare se refereau la îngheţarea şi reducerea treptată a bugetelor militare, retragerea în interiorul frontierelor naţionale a trupelor străine, a armamentelor şi altor mijloace de luptă ale acestora şi demobilizarea trupelor retrase, lichidarea bazelor militare de pe teritorii străine, reducerea treptată a trupelor şi armamentelor aflate în dotarea armatelor naţionale, desfiinţarea blocurilor militare. Activitatea noastră la sesiune a fost călăuzită de „Hotărîrea din 9 mai 1978 a Comitetului Central al Partidului Comunist Român privind poziţia României în problemele dezarmării şi, în primul rînd, ale dezarmării nucleare", înscrisă şi ca document oficial al sesiunii speciale [23], care a pus în evidenţă concepţia clară, de largă perspectivă a României în problemele dezarmării. Iar în cadrul dezbaterilor generale de la sesiune, poziţia şi propunerile ţării noastre au fost prezentate, din însărcinarea preşedintelui Nicolae Ceauşescu, de

[23] *Documentul O.N.U. A/S-10/14.*

Scanned with CamScanner

către primul ministru al guvernului român [24]. Aceste înalte acte politice subliniau, în acelaşi timp, însemnătatea deosebită pe care o acordă România, preşedintele ei nu numai obiectului sesiunii speciale dedicată unei probleme de interes vital pentru întreaga omenire, dar şi forului în care urmau să fie dezbătute aceste probleme cu participarea largă a tuturor statelor lumii.

Lucrările sesiunii speciale au avut caracterul unor negocieri deosebit de complexe, dezbateri în plen, în grupe şi subgrupe de redactare. Deşi într-o mare măsură procesul de elaborare a documentului final al sesiunii fusese parcurs în cadrul Comitetului pregătitor, rămăseseră încă multe probleme deschise, de regulă cele mai controversate. Poziţia şi propunerile României, activitatea susţinută desfăşurată de delegaţia română în toate structurile de lucru au întrunit o largă audienţă. Multe dintre obiectivele, principiile, priorităţile, direcţiile de acţiune şi măsurile în domeniul dezarmării avansate de ţara noastră au întrunit, alături de propunerile altor ţări, un acord general şi au fost cuprinse în documentul final al sesiunii. La elucidarea unor aspecte importante ale problematicii dezarmării în cadrul sesiunii speciale a contribuit, totodată, şi raportul amintit cu privire la consecinţele economice şi sociale ale cursei înarmărilor elaborat la iniţiativa României [25]. În documentele sesiunii speciale numele ţării noastre revine frecvent, aproape că nu a fost discuţie asupra problemelor importante sau bătălie diplomatică în cadrul sesiunii la care România să nu fi luat o parte activă [26]. „Exprimăm aprecierile cele mai calde pentru participarea foarte activă a României la dezbaterile şi negocierile privind dezarmarea, unde ea a prezentat propuneri constructive" [27] declara presei, la încheierea sesiunii, Lazar Moisov, preşedintele Adunării Generale a O.N.U.

Sesiunea specială a Adunării Generale a O.N.U. a adoptat un amplu Document final alcătuit din patru părţi — Introducerea, Declaraţia, Programul de acţiune şi Mecanismul de negocieri — care consemnează rezultatele lucrărilor.

---

[24] *Documentul O.N.U. A/S-10/PV.*

[25] Documentul O.N.U. *Les conséquences économiques et sociales de la course aux armements et des dépenses militaires,* Nations Unies, New York, 1978.

[26] A se vedea în acest sens *The United Nations Disarmement Yearbook,* vol. 3 ; 1978.

[27] „Scînteia", 16 iunie 1978.

Scanned with CamScanner

Introducerea și Declarația stabilesc pentru prima dată într-un document acceptat prin consens de membrii O.N.U., principiile, obiectivele, prioritățile și procedurile pentru punerea în aplicare a măsurilor de oprire a cursei înarmărilor și trecere la dezarmare. Ele înlocuiesc termenii de referință care au stat în trecut la baza negocierilor multilaterale de dezarmare și, împreună, consacră o abordare nouă, mai activă în problemele dezarmării.

Programul de acțiune s-a dovedit a fi cel mai dificil de elaborat. Nu a fost posibil să se convină un program cu date pentru înfăptuirea diverselor măsuri propuse, așa cum se preconiza de aproape un deceniu, odată cu afirmarea ideii de program global de dezarmare. De aceea, în final s-a căzut de acord asupra cîtorva măsuri cu caracter imediat și pe termen-scurt, asupra cărora negocierile ar putea începe într-un timp relativ scurt, iar restul măsurilor au fost abordate de o manieră mai generală urmînd să fie definite în cadrul viitorului program global de dezarmare. Astfel, în domeniul dezarmării nucleare s-au prevăzut diverse recomandări și obiective de atins, însă nu s-a putut conveni nici o măsură imediată. Recomandările se opresc la sublinierea necesității negocierii unor înțelegeri pentru încetarea dezvoltării de noi arme nucleare și trecerea la reducerea treptată a stocurilor de asemenea arme și a mijloacelor de transportare a lor la țintă, pînă la eliminarea lor totală ; se menționează importanța creării de zone libere de arma nucleară și de zone de pace ; se fac referiri la neproliferarea armelor nucleare etc. Printre recomandări se regăsesc înghețarea și reducerea bugetelor militare, ca obiective de realizat, precum și stabilirea unor plafoane în domeniul armamentelor și efectivelor armate convenționale. Alte teme, cum au fost acelea ale retragerii trupelor de pe teritorii străine, desființarea bazelor militare și lichidarea blocurilor militare, pentru care au militat România și țările nealiniate, nu au putut fi reținute în textul programului de acțiune. Prin programul de acțiune se transmitea, ca sarcină, Comitetului pentru dezarmare să continue activitatea pentru elaborarea unui program global de dezarmare.

Partea cea mai concretă a documentului final a fost aceea a mecanismului de negocieri. Menită să dea substanță conceptului de bază elaborat de sesiunea specială și anume acela al interesului universal pentru înfăptuirea dezarmării, aceasta a constituit, alături de principiile negocerilor, hotărîrea cea mai pozitivă a sesiunii. Pentru prima

Scanned with CamScanner

dată s-a stabilit un mecanism coerent pentru tratarea problemelor dezarmării alcătuit din foruri de dezbateri, de negocieri și de studii și cercetare în domeniul dezarmării, toate pornind de la rolul central și responsabilitatea primordială care revine Organizației Națiunilor Unite în acest domeniu. Ca foruri de dezbatere a problemelor dezarmării au fost desemnate Adunarea Generală a O.N.U. (Comitetul Nr. 1 al acesteia) și Comisia O.N.U. pentru dezarmare, alcătuită din toți membrii O.N.U., care a primit, printre altele, sarcina de a defini elementele unui program global de dezarmare. Pentru purtarea negocierilor a fost reorganizată vechea Conferință a Comitetului de dezarmare, sub forma Comitetului pentru dezarmare, conceput pe baze noi, mai democratice, în primul rînd prin înlăturarea instituției co-președinției, și asigurarea conducerii lucrărilor, pe rînd, de toți membrii săi, desfășurarea publică a ședințelor plenare, legarea sa mai strînsă de O.N.U., desfășurarea lucrărilor pe baza consensului etc. Pentru organizarea sa internă, Comitetul urma să-și întocmească un regulament propriu și o ordine de zi. De asemenea, a primit sarcini suplimentare în domeniul dezarmării Secretariatul O.N.U., iar pentru îndrumarea activității de studii și cercetare în problemele dezarmării s-a constituit un Consiliu consultativ al secretarului general avînd această sarcină.

Lucrările sesiunii speciale și documentul adoptat au confirmat pe deplin concepția și pozițiile țării noastre asupra dezarmării și a modalităților de organizare a acțiunii internaționale pentru înfăptuirea acestui imperativ vital pentru întreaga omenire. Examinînd raportul delegației țării noastre care a participat la sesiunea specială a Adunării generale a O.N.U. consacrată dezarmării, Comitetul Politic Executiv al C.C. al P.C.R. din 10 iulie 1978 aprecia că „sesiunea a reprezentat un pas important în abordarea într-un mod nou a problemelor privind frînarea cursei înarmărilor și trecerea la dezarmarea generală, în primul rînd la dezarmarea nucleară“ [28]. Comitetul Politic Executiv a considerat ca deosebit de pozitive crearea unui cadru mai democratic pentru soluționarea problemelor dezarmării, precum și întărirea răspunderii O.N.U. în această direcție.

România a avut un rol important pentru ajungerea la aceste rezultate. Abordările și tezele românești în materie de dezarmare promovate cu consecvență pe tot parcursul

[28] „Scînteia“, 11 iulie 1978.

Scanned with CamScanner

anilor '70, prin inițiativele prezentate la O.N.U., prin documentul de poziție din 1975, prin activitatea hotărîtă și propunerile avansate în procesul pregătirii și desfășurării sesiunii speciale și-au făcut loc, au prins teren și au influențat considerabil elaborarea noii abordări a O.N.U. în domeniul dezarmării, documentul final al sesiunii speciale și hotărîrile adoptate.

Aprecierile partidului și statului nostru, viziunea românească asupra modalităților de a acționa pentru oprirea cursei înarmărilor și trecerea la dezarmare se regăsesc larg în rezultatele cu care s-a încheiat sesiunea. Într-o perioadă în care organizarea eforturilor pe planul dezarmării era dominată de concepția impusă cu ani în urmă de țările mari, puternic înarmate și de blocurile militare pozițiile și propunerile României, ale altor țări mici și mijlocii, în curs de dezvoltare, nealiniate cu privire la crearea unui cadru mai democratic pentru examinarea și soluționarea problemelor dezarmării și întărirea răspunderii O.N.U. în această direcție au adus un curent de aer proaspăt, contribuind la înlocuirea formelor de negociere anacronice, bazate pe inegalitate și inechitate.

După cum s-a apreciat prin adoptarea prin consens a unui document final de substanță, conținînd deschideri novatoare în abordarea problemelor dezarmării, sesiunea specială a creat un climat politic nou, a deschis posibilități reale de progrese în angajarea unor negocieri reale și eficiente în domeniul dezaramării. Dacă aceste posibilități nu s-au materializat și, așa cum au arătat anii care au urmat, cursa înarmărilor nu numai că nu a încetat ci, dimpotrivă, a înregistrat o intensificare și mai mare, aceasta s-a datorat lipsei de dorință a marilor puteri militare de a folosi noul cadru de negocieri creat de sesiunea specială pentru realizarea de acorduri în domeniul dezarmării. Cadrul conceptual și organizatoric pentru înfăptuirea dezarmării stabilit de sesiunea specială a rămas însă și depinde de voința politică a marilor puteri militare ca acesta să-și dovedească virtuțile.

5. Mecanismul de negocieri în problemele dezarmării

Avînd în vedere situația precară și ineficiența negocierilor de dezarmare, România a acționat constant în toate

Scanned with CamScanner

forurile internaţionale, după încheierea primei sesiuni speciale a Adunării Generale consacrate dezarmării, pentru creşterea randamentului acestora, pentru adaptarea lor la cerinţele vremii, pentru îmbunătăţirea activităţii în acest domeniu şi mobilizarea unui sprijin şi a unei contribuţii cît mai largi, din partea tuturor statelor, în favoarea dezarmării. Încă la încheierea celui de-al şaselea şi începutul celui de-al şaptelea deceniu, ţara noastră, preşedintele ţării s-au numărat printre promotorii cei mai activi ai democratizării negocierilor de dezarmare.

Caracterul novator al acestui concept poate apare în adevărata sa lumină, dacă se ţine seama de modul de organizare şi funcţionare a Conferinţei Comitetului de dezarmare de la Geneva — principalul for de negocieri multilaterale în materie de dezarmare din acei ani. Lucrările erau dominate de reprezentanţii celor două mari puteri militare, în calitate de copreşedinţi, funcţie care le conferea drepturi discreţionare : stabilirea datelor începerii şi încheierii sesiunilor anuale şi a pauzelor din activitatea Comitetului, întocmirea şi prezentarea la Adunarea Generală a O.N.U. a rapoartelor asupra desfăşurării lucrărilor, aducerea în discuţie a unor texte de acorduri asupra cărora celelalte state membre să se pronunţe. Exista un simulacru de rotaţie, fiecare din cele două şedinţe săptămînale fiind condusă, pe rînd, de cîte un membru al Comitetului, care avea însă singura misiune de a deschide şi închide şedinţa şi de a da cuvîntul vorbitorilor. Discuţiile se desfăşurau fără o ordine de zi, fiecare vorbitor referindu-se la tema pe care o dorea, fără a se putea stabili un dialog real între delegaţii, Comitetul avînd, mai degrabă, caracteristicile unui club de dezbateri libere. Recomandările Adunării Generale a O.N.U. adresate Conferinţei Comitetului de dezarmare, sub formă de rezoluţii, care exprimau voinţa şi priorităţile statelor lumii în materie de dezarmare, rămîneau fără efect, Comitetul considerîndu-se total independent de O.N.U. Componenţa sa fusese stabilită de copreşedinţi, lucrările se desfăşurau cu uşile închise şi nu se permitea accesul sub nici o formă a nici unui stat care nu era membru. Comitetul nu dispunea de un regulament de ordine interioară pentru a nu limita în nici un fel prerogativele asumate de copreşedinţi.

În aceste condiţii acţiunile perseverente ale ţării noastre pentru îmbunătăţirea activităţii Comitetului aveau un ca-

Scanned with CamScanner

racter cu adevărat revoluționar. În 1969 România a propus sporirea numărului de ședințe săptămînale ale Comitetului, convocarea de întîlniri neoficiale pentru dezbaterea pe fond a unor probleme, organizarea lucrărilor de asemenea manieră încît să asigure participarea reală la negocieri a tuturor statelor care manifestă interes în problemele dezarmării [29]. În 1970 a cerut să se adopte măsurile organizatorice necesare, care să dea posibilitatea oricărui stat care dorește să participe la lucrările Comitetului și să-și expună pozițiile în fața Comitetului [30]. În 1972 au fost prezentate noi propuneri românești, urmărind să asigure condiții ca lucrările sale să se concentreze asupra măsurilor esențiale de interzicere și distrugere a armelor nucleare [31], iar în 1975 au fost avansate sugestii de îmbunătățire și democratizare a practicilor și metodelor de lucru ale comitetului [32].

În această acțiune România a conlucrat strîns cu țări ca Mexic, Argentina, Iugoslavia, Nigeria, Canada ș.a. În cursul sesiunii Comitetului din 1976 s-a reușit să se ajungă la primele îmbunătățiri în practicile și metodele de lucru ale acestuia : s-a convenit ca în viitor raportul să fie întocmit de Secretariat și nu de copreședinți și să fie difuzat din vreme la New York pentru ca celelalte state să poată lua cunoștință de conținutul lui înainte de începerea dezbaterilor asupra dezarmării la sesiunile ordinare ale Adunării Generale a O.N.U. ; să se înființeze unele grupuri de lucru care să permită concentrarea negocierilor pe teme specifice, să se publice comunicate de presă în urma fiecărei ședințe plenare, care să prezinte și fondul problemelor examinate. De asemenea, în 1978, înainte de sesiunea specială a Adunării Generale consacrată dezarmării s-au adus noi îmbunătățiri în sensul democratizării lucrărilor Comitetului, printre care decizia ca la începutul fiecărei sesiuni de primăvară să se elaboreze un program anual asupra temelor care să fie abordate în cadrul discuțiilor ; organizarea de sesiuni plenare sau grupuri ad-hoc pe teme specifice ; stabilirea de către Comitet și nu de copreședinți a datei convocării și duratei fiecărei sesiuni, ș.a. Promovarea fiecăreia din aceste măsuri a presupus o luptă diplomatică intensă, orice nouă propunere care se îndepărta de la tipare stabilite cu ani în urmă și afecta instituția co-

---

[29] *Documentul ENDC/PV 400.*
[30] *Documentul CCD/PV 455.*
[31] *Documentul CCD/PV 550.*
[32] *Documentul CCD/450.*

Scanned with CamScanner

preşedinţilor întîmpinînd din primul moment opoziţia acestora şi a sprijinitorilor lor.

Schimbările parţiale nu erau însă de natură să suplinească deficienţele serioase din modul de lucru şi organizare a Comitetului. Aşa cum s-a arătat, o cotitură de fond în organizarea Comitetului s-a putut produce numai în contextul sesiunii speciale a Adunării Generale a O.N.U. consacrată dezarmării, ca urmare a eforturilor tuturor statelor membre ale O.N.U., în primul rînd ale statelor mici şi mijlocii şi nu prin autotransformarea Comitetului, lipsit de vitalitate şi adus în stare de imobilism.

Deschiderea, la Geneva, în ianuarie 1979, a lucrărilor noului Comitet pentru dezarmare, constituit pe baza hotărîrii sesiunii speciale a inaugurat o nouă etapă în acţiunea perseverentă a ţării noastre pentru aşezarea mecanismului de negocieri în problemele dezarmării pe noi baze.

Documentul final al sesiunii speciale stabilise numai principalele jaloane ale cadrului de constituire, organizare şi funcţionare ale Comitetului. De asemenea, în urma consultărilor întreprinse se stabilise componenţa Comitetului, care pentru prima dată cuprindea toate cele cinci puteri nucleare, întrunind astfel unul din criteriile esenţiale pentru o activitate eficientă şi de perspectivă în vederea ajungerii la unele acorduri în domeniul dezarmării. România făcea parte din Comitet, alături de alte 39 de state.

Sarcina primei sesiuni a Comitetului era aceea de a elabora regulamentul de ordine interioară, care să detalieze şi să precizeze modul său de funcţionare, precum şi ordinea de zi şi programul de lucru. În această acţiune România a avut un rol primordial, de impulsionare a negocierilor prin oferirea primului proiect al unui asemenea regulament [33] care, în mare parte, a influenţat gîndirea şi a celorlalte state membre, cu atît mai mult cu cît Comitetul nu a dispus de un asemenea regulament în trecut.

De o deosebită semnificaţie a fost faptul că ţara noastră a acţionat împreună cu ţările neutre şi nealiniate, promovînd în comun puncte de vedere şi formulări identice sau similare. România a fost invitată să participe la întîlnirile neoficiale ale acestor ţări, constituite în „grupul celor 21", şi urmează această practică şi în prezent, acţionînd într-un fel sau altul ca un membru asociat al „grupului ce-

[33] Au mai prezentat proiecte ţările neutre şi nealiniate din Comitet (21 de state), celelalte state est-europene, statele occidentale şi Pakistanul.

Scanned with CamScanner

lor 21"[34]. Acest lucru a constituit cea mai bună demonstrație a faptului că pentru promovarea cauzei dezarmării esențial este nu apartenența sau neapartenența la o alianță militară ci pozițiile pe care o țară sau alta se situează în această problemă. De aceea, în procesul elaborării regulamentului de ordine interioară țara noastră a susținut includerea unei prevederi, ca element central al regulamentului, în sensul că statele participă în Comitet în calitate de state suverane și independente, în afara alianțelor militare. Acceptarea acestei clauze va constitui mai tîrziu un punct de sprijin determinant pentru preîntîmpinarea revenirii, în cadrul noului Comitet, la practici și proceduri bazate pe relațiile între blocurile militare.

Lucrările de elaborare a regulamentului de ordine interioară s-au desfășurat într-un grup de lucru al Comitetului, sub conducerea președintelui pe luna ianuarie 1979, șeful delegației argentiniene, ambasadorul Carlos Ortiz de Rozas, și s-au încheiat la 28 februarie 1979, cînd Comitetul pentru dezarmare a adoptat primul său regulament de lucru[35]. Negocierile au fost complexe. Ca de obicei, au întîmpinat rezistență în special propunerile din proiectul român care urmăreau așezarea activității Comitetului pe baze democratice. S-a reușit însă menținerea structurii și a elementelor de bază din propunerile României și, mai ales, substanța lor politică.

În acest fel, etapa organizatorică a Comitetului pentru dezarmare creat de sesiunea specială a debutat sub impulsul concepției României de organizare a eforturilor pe planul dezarmării. S-a consacrat faptul că toate statele membre ale Comitetului trebuie să ia parte la negocieri ca state suverane și independente, în condiții de deplină egalitate. Asigurarea conducerii lucrărilor prin rotație lunară de către fiecare membru al Comitetului reprezenta un corolar al acestui principiu.

Spre deosebire de organismele precedente de negocieri în domeniul dezarmării, care aveau la bază relația dintre blocurile militare — situație reflectată și prin existența instituției co-președinției — noul Comitet pentru dezarmare era conceput într-un mod diferit. El era alcătuit din două categorii de state — statele posesoare de arme

[34] Împreună cu Algeria, Argentina, Brazilia, Birmania, Cuba, Egipt, Etiopia, India, Indonezia, Iran, Iugoslavia, Kenya, Mexic, Maroc, Nigeria, Pakistan, Peru, Sri Lanka, Suedia, Venezuela, Zair.

[35] *Documentul Comitetului CD/8.*

Scanned with CamScanner

nucleare şi alte 35 de state desemnate în urma consultărilor întreprinse de către preşedintele Adunării Generale a O.N.U. — toate fiind însă egale din punct de vedere al calităţii lor de membru în Comitet. Recunoaşterea prin regulamentul de ordine interioară a participării individuale a statelor la lucrări, deci în afara alianţelor militare, avea o importanţă cardinală pentru eficienţa negocierilor atît din punct de vedere principial cît şi practic, întrucît oprirea cursei înarmărilor şi trecerea la adoptarea unor măsuri efective de dezarmare nu se poate realiza în condiţii de confruntare, ci numai pe bază de cooperare şi solidaritate internaţională. „Modelul bipolar — scria cunoscuta activistă pe planul dezarmării, Alva Myrdal — este pus în lumină atît în cadrul negocierilor diplomatice cît şi în scrierile academice prin astfel de fraze, cum sînt „cealaltă parte", „poziţia adversarului", chiar „inamicul" [36]. Or, într-un asemenea climat, este dificil dacă nu imposibil, să se elimine suspiciunea şi neîncrederea, iar partenerii de negocieri să se angajeze într-un efort constructiv de cooperare pentru identificarea soluţiilor pentru acorduri. Dezarmarea presupune, dimpotrivă, eforturi pentru creşterea încrederii reciproce.

Prin regulamentul adoptat s-au asigurat condiţiile, ca toate ţările interesate, indiferent dacă sînt sau nu membre ale Comitetului, să participe la dezbaterea şi soluţionarea problemelor, la susţinerea intereselor lor. Deşi a definit Comitetul pentru dezarmare, din raţiuni practice, ca organ cu o componenţă restrînsă, documentul final al sesiunii speciale conţine prevederi care creează ţărilor nemembre ale Comitetului posibilităţi de a-şi aduce contribuţia la examinarea problemelor de interes pentru ele. Regulamentul Comitetului a consacrat caracterul public al şedinţelor plenare precum şi dreptul statelor nemembre de a participa la dezbateri, de a-şi exprima punctele de vedere şi de a prezenta propuneri care să facă obiect de negociere. Includerea acestor prevederi a urmărit sporirea eficienţei noului organism, prin mobilizarea contribuţiilor tuturor statelor la realizarea dezarmării. Ele concretizează principiul că dezarmarea este de interes universal şi, în consecinţă, toate statele au dreptul şi datoria de a lua parte la realizarea dezarmării, că

[36] Alva Myrdal, *The Game of Disarmament. How the United States and Russia Run the Arms Race*, Pantheon Books, New York, 1976, p. XII.

Scanned with CamScanner

opinia publică internațională trebuie să fie ținută la curent cu mersul negocierilor.

De asemenea, Comitetul a fost investit cu funcții de negocieri autentice. În vechea Conferință a Comitetului de dezarmare, în numele unei așa-zise flexibilități în abordarea problemelor, fiecare delegație se putea referi la orice chestiune dorea, fără o ordine de zi și un program de lucru care să concentreze discuțiile asupra aceleiași probleme. Rezultatele au fost pe măsura acestui mod de lucru. Or, chiar și în accepțiunea cea mai largă a conceptului de negociere, a negocia presupune o concentrare a discuțiilor asupra unui obiect bine determinat, în legătură cu care se caută realizarea unui acord.

Regulamentul de procedură adoptat prevedea că negocierile se vor purta în plenară sau în organe subsidiare ale Comitetului, deschise însă participării tuturor statelor membre, pe baza unei ordini de zi și a unui program de lucru bine structurat. Se stabilea totodată că pentru a se asigura continuarea cu perseverență a eforturilor de identificare a soluțiilor în cadrul Comitetului, la întreruperea negocierii fiecărei teme urmează să se stabilească modalitățile de reluare a negocierilor într-o fază ulterioară.

S-au întărit, totodată, și raporturile dintre Comitetul pentru dezarmare și Organizația Națiunilor Unite, pornindu-se de la răspunderea primordială ce revine O.N.U. în domeniul dezarmării. Geneza noului organism, faptul că principiile sale fundamentale de funcționare fuseseră stabilite de către sesiunea specială a O.N.U., că el urma să prezinte rapoarte anuale și de cîte ori va fi necesar Adunării Generale a O.N.U., lega în mod ferm Comitetul pentru dezarmare de Organizația Națiunilor Unite. Această legătură era întărită de faptul că la baza ordinei de zi a Comitetului sînt așezate documentele sesiunii speciale a O.N.U. dedicată dezarmării și rezoluțiile Adunării Generale din fiecare an.

La prima sa sesiune Comitetul pentru dezarmare a reușit, de asemenea, să stabilească o ordine de zi largă, pentru precizarea mandatului organismului de negocieri, pe baza căruia să se stabilească anual un program de lucru, conținînd teme de negocieri imediate. Pornind de la coordonatele de bază stabilite de sesiunea specială a O.N.U., potrivit cărora Comitetul pentru dezarmare trebuia să-și adopte ordinea sa de zi, ținînd seama de recomandările ce îi sînt făcute de către Adunarea Generală

Scanned with CamScanner

și de propunerile prezentate de statele membre, regulamentul de ordine interioară a așezat la baza activității noului organism principiul agendei anuale și a unor programe de lucru care să asigure discutarea tuturor punctelor prevăzute în ordinea de zi.

Adoptarea de către Comitetul pentru dezarmare a unor reguli de procedură mai democratice și a unei ordini de zi mobilizatoare a avut o importanță certă pentru îmbunătățirea cadrului de funcționare a Comitetului. Acest lucru nu era însă suficient pentru asigurarea revirimentului necesar în cadrul negocierilor. Funcția de bază a Comitetului o constituie identificarea căilor pentru eliminarea diferențelor în poziții și ajungerea la acorduri. De aceea, determinarea unui curs nou pe planul negocierilor depinde nu atît de eliminarea complexităților tehnice deși, așa cum s-a arătat, acestea pot avea o influență determinantă asupra rezultatelor, cît de atitudinea statelor și voința lor politică de a trece la dezarmare, de a folosi într-un mod constructiv mecanismul de negocieri pe care îl au la dispoziție. Din păcate, anii care au urmat au pus și mai mult în evidență acest adevăr. Înarmările au continuat și s-au intensificat, iar forurile de dezbateri și negocieri concepute să dea un nou impuls negocierilor au reintrat la scurt timp pe făgașul discuțiilor sterile. De asemenea, în Comitetul pentru dezarmare de la Geneva s-a revenit la practici și deprinderi vechi. Înrăutățirea generală a situației internaționale și-a pus amprenta și asupra activității Comitetului.

Un nou moment de speranță, pentru folosirea căruia România și-a mobilizat încă o dată eforturile l-a constituit convocarea celei de-a doua sesiuni speciale a Adunării Generale a O.N.U. consacrată dezarmării.

6. A doua sesiune specială a Adunării Generale a O.N.U. consacrată dezarmării

Participarea României la cea de-a doua sesiune specială s-a înscris ca o nouă și importantă etapă de referință în activitatea consecventă și hotărîtă pe care țara noastră, președintele Nicolae Ceaușescu o desfășoară pentru oprirea cursei înarmărilor și trecerea la dezarmare, pentru făurirea unei lumi fără arme și fără războaie. O semnificație deosebită a avut faptul că delegația Româ-

Scanned with CamScanner

niei s-a prezentat la sesiunea specială cu un mandat aprobat în mod nemijlocit de Marea Adunare Națională. Act novator de politică externă, aceasta sublinia atenția și importanța deosebită pe care o acorda România sesiunii speciale, iar mandatul dat de Parlamentul român delegației la sesiune oglindea — așa cum arăta în acele zile președintele Nicolae Ceaușescu — voința poporului nostru de a acționa cu toată responsabilitatea și de a conlucra cu toate popoarele pentru realizarea unui acord între toate statele, privind trecerea la măsuri de dezarmare, și în primul rînd la dezarmare nucleară, pentru o pace trainică în lume.

Pe aceeași linie de manifestare directă a voinței poporului român în legătură cu problemele care făceau obiectul sesiunii speciale a O.N.U. s-au înscris mitingurile și demonstrațiile de masă care au avut loc în România în perioada premergătoare sesiunii și adoptarea Apelului pentru pace și dezarmare adresat celei de-a doua sesiuni speciale, la care a subscris poporul român prin 18 milioane de semnături. De asemenea, la lucrările sesiunii a participat un reprezentant al organizațiilor neguvernamentale din țara noastră [37].

Urmînd la un interval de patru ani de la precedenta sesiune specială, noua adunare mondială punea în evidență convingerea națiunilor lumii că pacea și securitatea internațională sînt indivizibile și, în consecință, această problemă nu poate fi soluționată altfel decît cu participarea tuturor statelor, într-un efort de hotărîre și responsabilitate comună. Iar împrejurările cu totul deosebite în care s-au desfășurat lucrările noii sesiuni au făcut din aceasta un eveniment politic major, care a polarizat atenția popoarelor de pretutindeni, profund îngrijorate de pericolul războiului nuclear și de efectele tot mai distrugătoare ale cursei înarmărilor pe toate planurile vieții politice, economice și sociale.

Lucrările pregătitoare au avut ca punct de plecare deciziile primei sesiuni speciale a Adunării Generale a O.N.U. consacrată dezarmării, din 1978. Documentul final al acesteia prevedea că „o a doua sesiune specială a Adunării Generale consacrată dezarmării va avea loc la o dată care va fi stabilită de Adunarea Generală la cea de-a XXXIII-a sesiune a sa". Stabilindu-se ca ea să aibă loc

[37] Comitetul național român „Oamenii de știință și pacea".

Scanned with CamScanner

în 1982 [38], pentru pregătire au fost implicate, pe rînd, Comisia O.N.U. pentru dezarmare, Comitetul pentru dezarmare de la Geneva, iar începînd din 1980 un Comitet pregătitor creat în acest scop.

România a folosit cadrul organizatoric mai democratic care a rezultat în urma primei sesiuni speciale pentru examinarea problemelor prioritare ale dezarmării și activizarea negocierilor și, totodată, pentru crearea condițiilor ca viitoarea sesiune specială să poată marca un pas înainte, a acțiunii internaționale în domeniul dezarmării. Obiectivul central în procesul pregătirilor, devenit și obiectiv prioritar al celei de-a doua sesiuni speciale, l-a constituit din nou elaborarea și adoptarea programului global de dezarmare menit să imprime eforturilor de dezarmare un curs organizat și rațional și să mobilizeze voința politică a statelor în această direcție.

La propunerea țării noastre și a altor țări, începînd din februarie 1980 în cadrul Comitetului pentru dezarmare a funcționat un grup de lucru special pentru întocmirea programului global de dezarmare, a cărui activitate s-a extins pînă în primăvara anului 1982. În toată această perioadă România a acționat continuu pentru dinamizarea lucrărilor, a prezentat propuneri proprii și a fost parte la documente prezentate de alte țări, în special de „grupul celor 21" al țărilor neutre și nealiniate. Țara noastră a susținut necesitatea elaborării unui program de dezarmare cuprinzător, cu valoare juridică sau politică angajantă, care să stabilească termene de realizare a fiecărei etape, ca o formă de control asupra modului în care prevederile sale sînt traduse în viață, să fixeze date intermediare de examinare a îndeplinirii măsurilor preconizate. Din punct de vedere al conținutului, programul global de dezarmare ce ar fi urmat să fie elaborat trebuia, în concepția României, să acorde prioritate absolută problemelor nucleare și să prevadă înghețarea și reducerea bugetelor militare, negocierea unor măsuri de încredere, alte măsuri cu caracter parțial sau colateral, de natură să declanșeze un proces autentic de reducere a armamentelor și de dezarmare.

Acționînd pentru promovarea acestor obiective, reprezentanții români în Comitetul pentru dezarmare nu absolutizau însă cadrul conceput de țara noastră pentru elaborarea programului, fiind gata și pentru formule flexi-

[38] *Rez. O.N.U. 33/71 H.*

Scanned with CamScanner

bile, de compromis care să ajute la apropierea poziţiilor şi realizarea unui acord care să poată încununa cea de-a doua sesiune specială. Poziţia constructivă a României ieşea cu atît mai mult în evidenţă, cu cît în atmosfera de neîncredere şi suspiciuni care caracteriza relaţiile internaţionale la începutul anilor '80, negocierile în cadrul grupului de lucru însărcinat cu elaborarea programului stagnau şi, în cele din urmă, Comitetul pentru dezarmare nici nu a fost în măsură să se achite de această sarcină, elaborarea programului fiind predată Comitetului pregătitor creat în vederea sesiunii speciale. În fapt acesta nu s-a putut ocupa însă de rezolvarea problemelor aflate în divergenţă şi ele au fost preluate de sesiunea specială însăşi, spre soluţionare.

Comitetul pregătitor a avut în total patru sesiuni, pe parcursul anilor 1980—1982, căutînd să soluţioneze probleme organizatorice legate, în principal, de formularea ordinei de zi şi stabilirea naturii documentului sau documentelor pe care să le adopte sesiunea. În cele din urmă s-a convenit ca sesiunea specială să adopte două documente, din care unul să fie programul global de dezarmare, iar al doilea să cuprindă toate celelalte puncte de pe ordinea de zi.

Cea de-a doua sesiune a Adunării Generale a O.N.U. consacrată dezarmării a avut loc în perioada 7 iulie—10 iulie 1982 în condiţiile unei activizări fără precedent a popoarelor împotriva războiului nuclear, pentru pace şi dezarmare. Grandioasele demonstraţii antirăzboinice, adunările populare, marşurile păcii şi celelalte acţiuni de masă care aveau loc în numeroase state ale lumii şi care s-au intensificat în preajma şi pe parcursul sesiunii demonstrau clar că acţiunea opiniei publice mondiale în favoarea dezarmării şi păcii se dezvoltă ca un factor nou, progresist în relaţiile internaţionale contemporane, subliniind rolul crescînd pe care îl au popoarele în determinarea cursului evoluţiei istorice.

România a prezentat la sesiune un program amplu de acţiune pentru trecerea la negocieri în vederea opririi cursei înarmărilor şi realizării de paşi efectivi de dezarmare, în primul rînd de dezarmare nucleară. Pentru atingerea acestui obiectiv propunea încetarea producţiei de arme nucleare şi trecerea la reducerea treptată a stocurilor existente, pînă la lichidarea lor şi interzicerea definitivă a tuturor armelor nucleare, precum şi a celorlalte

Scanned with CamScanner

arme de distrugere în masă ; înghețarea cheltuielilor militare la nivelul anului 1982 și trecerea la reducerea lor, pînă în 1985, cu 10—15 la sută ; convenirea între cele două blocuri a unui plafon maxim pentru principalele armamente — avioane, tancuri, nave de luptă, rachete, tunuri grele ; oprirea amplasării și dezvoltării rachetelor cu rază medie de acțiune în Europa, retragerea și distrugerea rachetelor existente pînă la eliminarea de pe continent a tuturor armelor nucleare ; convocarea unei Conferințe de creștere a încrederii și dezarmare în Europa ; crearea de zone denuclearizate în diferite regiuni ale lumii prin înțelegeri între statele din regiunile respective, puterile nucleare angajîndu-se că nu vor folosi arma atomică și, în general, forța împotriva statelor care ar face parte din asemenea zone ; adoptarea, cu participarea tuturor statelor, a unor măsuri eficiente pentru creșterea încrederii între state ; convenirea retragerii tuturor trupelor străine în interiorul frontierelor naționale și asumarea de către fiecare parte a angajamentului ferm de a nu disloca trupe pe teritoriul altor state ; soluționarea tuturor conflictelor dintre state exclusiv prin mijloace pașnice, pentru stingerea actualelor conflicte și reglementarea lor pe cale politică, prin tratative, pentru prevenirea apariției oricăror noi conflicte și confruntări militare ; crearea, în acest scop, în cadrul O.N.U. a unui organism special care să acționeze în direcția organizării tratativelor și soluționării problemelor dintre state numai pe această cale ; asigurarea unui control strict și eficace asupra îndeplinirii obligațiilor pe care și le asumă statele în vederea realizării unei dezarmări reale, a încurajării și sprijinirii negocierilor ș.a.

Prezentat de către ministrul de externe român, din însărcinarea președintelui țării și în conformitate cu mandatul încredințat de Marea Adunare Națională, ansamblul de măsuri propus de România a devenit un material de referință în cadrul sesiunii speciale și al eforturilor de definitivare a programului global de dezarmare. Țara noastră propunea ca acest program „să fie cît mai angajant, să cuprindă, cu priorități și termene bine stabilite, ansamblul de măsuri ce ar urma să fie negociate, atît bilateral, cît și multilateral, în cadrul unui proces susținut de dezarmare, într-o viziune de perspectivă, care să conducă în final la dezarmarea generală și totală. Adunarea Generală a O.N.U. să consemneze angajamen-

Scanned with CamScanner

tul solemn al tuturor statelor de a coopera într-un spirit constructiv şi cu bună credinţă pentru transpunerea în viaţă a acestui program“ [39].

În ciuda eforturilor depuse de România şi numeroase alte ţări, la sesiunea specială nu s-a reuşit însă să se realizeze un consens în legătură cu programul global de dezarmare. Aflate în plină desfăşurare a programelor lor de înarmări, în special în Europa, marile puteri nucleare au refuzat să se angajeze în ce priveşte cursul politicii lor viitoare, decepţionînd profund popoarele, opinia publică mondială. „Adunarea Generală — se arăta în raportul sesiunii — regretă că la cea de-a 12-a sesiune specială a sa nu s-a reuşit adoptarea unui program global de dezarmare... Programele actuale şi de viitor existente în domeniul înarmărilor reprezintă o risipă colosală de resurse preţioase care ar putea fi folosite pentru ridicarea nivelului de viaţă a tuturor popoarelor“ [40].

Principalele divergenţe, care nu au putut fi depăşite, vizau priorităţile de urmat în cadrul unei acţiuni de dezarmare, în primul rînd în ce priveşte domeniul nuclear ; echilibrul între măsurile care să fie întreprinse, îndeosebi în cadrul relaţiei dintre armele nucleare şi cele nenucleare ; problema rachetelor nucleare cu rază medie de acţiune din Europa ; clasicele dificultăţi în legătură cu comunicarea de date asupra cheltuielilor, efectivelor militare şi a armamentelor, precum şi cu formele de verificare şi control asupra îndeplinirii măsurilor convenite. O temă nouă controversată, exprimînd climatul politic al anului 1982 era aceea a relaţiei dintre destinderea pe plan politic din anii ’70 şi continuarea în aceeaşi perioadă a cursei înarmărilor. În raportul sesiunii s-a consemnat însă hotărîrea statelor de a continua negocierile pentru definitivarea programului global de dezarmare în cadrul Comitetului pentru dezarmare.

La cea de-a doua sesiune a Adunării Generale a O.N.U. consacrată dezarmării România a adus o contribuţie larg apreciată la lansarea şi stabilirea liniilor directoare ale Campaniei mondiale de dezarmare, acţiune majoră iniţiată de O.N.U. în vederea informării şi mobilizării opiniei publice în sprijinul dezarmării. Numele României fiind legat

---

[39] *Poziţia şi propunerile României cu privire la problemele dezarmării*, „Scînteia“, 23 iunie 1982.

[40] *Documentul O.N.U. A/S-12/32.*

Scanned with CamScanner

de însăşi ideea iniţierii Campaniei [41], ţara noastră a acţionat cu convingere pentru determinarea unei hotărîri prin consens în această problemă, care s-a dovedit, în cele din urmă, a fi singura hotărîre într-o problemă de substanţă, care a putut fi adoptată de cea de-a doua sesiune specială a Adunării Generale a O.N.U. consacrată dezarmării.

În condiţiile în care activitatea de redactare în grupul de lucru în care fusese repartizată problema Campaniei mondiale de dezarmare (grupul Nr. 3) stagna delegaţia română a fost desemnată de preşedintele sesiunii speciale (Nigeria) să conducă consultările pentru punerea de acord a textului care stabilea coordonatele de organizare şi programul Campaniei mondiale de dezarmare. Desfăşurînd contacte largi cu celelalte delegaţii şi luînd iniţiative, prin prezentare de texte şi formulări de compromis, reprezentantul ţării noastre a reuşit să se achite de sarcina primită. Textul adoptat stabilea obiectivele, conţinutul şi modalităţile de desfăşurare a Campaniei, punctul de plecare al documentului fiind acela că „opinia publică mondială poate exercita o influenţă pozitivă pentru înfăptuirea unor măsuri substanţiale de limitare a armamentelor şi de dezarmare“ şi, de aici, necesitatea ca aceasta să fie bine informată pentru a examina şi dezbate toate punctele de vedere cu privire la problemele dezarmării“ [42]. Ceea ce delegaţia română susţinuse încă de la începutul sesiunii, subliniind „importanţa creşterii rolului popoarelor, al opiniei publice mondiale în soluţionarea tuturor problemelor care privesc pacea şi progresul umanităţii, întărirea solidarităţii şi conlucrării lor în afirmarea politicii de destindere, de pace şi independenţă naţională“ [43] era consacrat acum printr-un document adoptat în unanimitate la O.N.U.

---

[41] În 1980 reprezentantul român în Consiliul consultativ al secretarului general al O.N.U. pentru studii în domeniul dezarmării s-a asociat iniţiativei reprezentantului Mexicului, ambasadorul Alfonso Garcia Robles, laureat al Premiului Nobel, privind iniţierea unei Campanii mondiale sub egida O.N.U. care să contribuie la mobilizarea opiniei publice în sprijinul dezarmării. De asemenea, România s-a aflat printre ţările care au elaborat studiul O.N.U. pe această temă, iar în 1981 printre ţările care au iniţiat rezoluţia 36/92 C care a recomandat transmiterea studiului sesiunii speciale din 1982.

[42] *Documentul O.N.U. A/S-12/32, op. cit.* Anexa V.

[43] *Poziţia şi propunerile României cu privire la problemele dezarmării, op. cit.*

Scanned with CamScanner

Cu deosebită satisfacţie au primit lansarea campaniei mondiale de dezarmare îndeosebi reprezentanţii diverselor organizaţii neguvernamentale care participau la sesiunea specială. „Programul de dezarmare a fost îngropat, dar Campania mondială a reînviat“ scria în acele zile „Disarmament Times“, buletinul de presă editat de organizaţiile neguvernamentale prezente la sesiune [44].

În afară de lansarea Campaniei mondiale de dezarmare, singurul alt punct pozitiv al celei de a doua sesiuni speciale a fost reconfirmarea, în cadrul documentului adoptat la încheierea lucrărilor, a „valabilităţii“ Documentului final al primei sesiuni speciale din 1978 şi angajamentul solemn al tuturor statelor participante de a-l traduce în viaţă. Campania mondială de dezarmare a adăugat în anii care au urmat încă o direcţie activităţii O.N.U. pe planul dezarmării, orientată, în conştiinţa multora, spre mobilizarea factorului cel mai de nădejde pentru determinarea unui nou curs în viaţa internaţională — popoarele şi opinia publică mondială.

România rămînea la fel de mobilizată şi în această nouă etapă.

7. Alte activităţi ale României în anii ’70—’80

Iniţiativele specifice ale României la O.N.U. şi în alte foruri internaţionale nu au avut caracter de campanie.

[44] „Disarmament Times“ din 9 iulie 1982 reda astfel momentul realizării consensului : „În subsolul clădirii O.N.U., dincolo de uşile închise, în spatele cărora aveau loc consultări pentru elaborarea liniilor directoare ale Campaniei mondiale de dezarmare, ieri după amiază se puteau auzi aplauze şi ovaţii. Cînd uşile s-au deschis, delegaţii zîmbeau şi se felicitau reciproc : „Excelent, am reuşit, avem un punct de plecare pentru o Campanie mondială“.

Iar un alt participant la sesiune a întocmit următoarea „listă de onoare“ a delegaţilor care au adus o contribuţie deosebită la cea de-a doua sesiune specială consacrată dezarmării : 1. ambasadorul A. G. Robles (Mexic). 2. D-na Inga Thorsson (Suedia), 3. ambasadorul Olu Adeniji (Nigeria), 4. ambasadorul A. P. Venkateswaran (India). 5. *ambasadorul Constantin Ene (România) pentru convocarea grupului de redactare care a reuşit să pună de acord documentul asupra Campaniei mondiale de dezarmare.* Vezi Homer A. Jack, *Disarm — or Die, The Second U. N. Special Session on Disarmement*, World Conference on Religion and Peace, New York, 1983, p. 219.

Scanned with CamScanner

Ele au izvorît dintr-o activitate susţinută, desfăşurată constant de ţara noastră în sprijinul dezarmării. Delegaţiile române adoptau o atitudine pozitivă faţă de orice propunere menită să stimuleze eforturile de dezarmare, indiferent cine era autorul lor, acordau sprijin şi se asociau la promovarea ideilor şi propunerilor de acţiuni constructive. În spiritul acestei atitudini de principiu, ţara noastră a votat favorabil toate rezoluţiile O.N.U. în materie de dezarmare, numele României se regăseşte printre coautorii multor iniţiative.

Pe acest fond, în afara acţiunilor menţionate, România s-a manifestat activ şi în legătură cu alte teme, care întregesc tabloul activităţii diplomatice româneşti pe tărîmul dezarmării în ultimele două decenii.

O asemenea temă aflată constant în atenţia ţării noastre a fost promovarea creării de zone libere de arma nucleară în diverse părţi ale lumii.

În 1974 România a sprijinit activ propunerea de elaborare a unui studiu de ansamblu asupra problemei zonelor libere de arma nucleară [45], sub egida Comitetului de dezarmare de la Geneva şi a participat, împreună cu alte douăzeci de ţări în grupul de experţi desemnat să întocmească studiul. În cadrul grupului expertul român a avut o contribuţie substanţială la definirea unor criterii de bază şi principii pentru stabilirea de asemenea zone. Studiul pregătit pe parcursul anului 1975 a fost apreciat ca o contribuţie valoroasă la promovarea conceptului de zonă liberă de arme nucleare. Interesul faţă de această temă s-a exprimat, de asemenea, în sprijinul fără rezerve acordat în cadrul O.N.U. rezoluţiilor care aveau ca obiect crearea de zone în unele părţi ale lumii. În 1983—1985 ţara noastră a luat parte la elaborarea unui alt studiu similar celui din 1975 [46].

Un alt obiectiv promovat de România a fost creşterea rolului O.N.U. în domeniul dezarmării.

Acţionînd pe linia propunerilor mai ample avansate în 1972, privind creşterea rolului O.N.U. în soluţionarea problemelor internaţionale şi, în 1975, prin documentul de

---

[45] *Rezoluţia O.N.U. 3261 F (XXIX).*

[46] „Studiul de ansamblu asupra problemei zonelor libere de arme nucleare sub toate aspectele" nu a putut fi definitivat datorită controverselor politice care au dominat activitatea grupului de experţi.

Scanned with CamScanner

poziție asupra problemelor dezarmării prezentat la O.N.U., țara noastră a colaborat, la cea de-a 30-a sesiune a Adunării Generale, cu Suedia și alte state pentru inițierea unei analize de ansamblu cu privire la rolul O.N.U. în domeniul dezarmării. Rezoluția adoptată [47] cerea statelor să comunice secretarului general părerile lor în această problemă și hotăra să stabilească un comitet care să examineze modalitățile de implicare mai mare a O.N.U. în eforturile de dezarmare și de informare mai largă a statelor asupra problemelor dezarmării. În cadrul comitetului care a funcționat pe parcursul anului 1976, România a promovat, printre altele, necesitatea reprezentării O.N.U. în toate forurile de negocieri în domeniul dezarmării, a integrării acestora într-un sistem de organisme sub egida Comisiei O.N.U. pentru dezarmare și informării O.N.U. asupra activității pe care o desfășoară. Raportul întocmit de comitet a deschis noi drumuri pentru întărirea rolului O.N.U. în materie de dezarmare, iar recomandările formulate au pregătit terenul pentru schimbările pe care avea să le opereze sesiunea specială a Adunării Generale din 1978 în mecanismul O.N.U. în acest domeniu. În continuare, România s-a aflat invariabil printre țările care au inițiat sau au sprijinit perfecționarea secretariatului O.N.U. pentru a face față unor sarcini din ce în ce mai mari pe planul dezarmării. Unul din efectele imediate ale raportului întocmit în 1976 a fost crearea unui centru al dezarmării în cadrul secretariatului O.N.U. care a devenit mai tîrziu departament.

În cadrul O.N.U. România a acordat de asemenea o atenție permanentă activității de investigare a diferitelor laturi ale problematicii vaste a dezarmării, interesul pentru această activitate avînd la bază concepția țării noastre privind necesitatea informării continue a tuturor statelor, a opiniei publice asupra situației pe planul înarmărilor și al dezarmării. În acest spirit România a fost reprezentată în Consiliul consultativ al secretarului general pentru studii în domeniul dezarmării, a contribuit activ la crearea și dezvoltarea Institutului O.N.U. pentru cercetări de dezarmare (UNIDIR) și a participat la cele mai multe

[47] *Rezoluția O.N.U. 3484 B (XXX).*

Scanned with CamScanner

dintre grupurile de studiu stabilite în cadrul O.N.U. după 1978 [48].

Permanența României în problemele dezarmării înscrie, pe un loc prioritar, preocuparea pentru inițierea unei acțiuni de înghețare și reducere a bugetelor militare.

Devenită perenă pe agenda O.N.U. [49], problema înghețării și reducerii bugetelor militare a fost abordată de-a lungul anilor de pe poziții de confruntare care pun în evidență lipsa voinței de a se găsi o bază comună pentru declanșarea unei acțiuni internaționale în materie. În timp ce una din părți susținea în mod tradițional necesitatea comunicării de către state de date statistice asupra bugetelor lor militare, ca un scop în sine, fără promisiunea că pe această bază s-ar putea angaja în negocieri pentru reducerea bugetelor, cealaltă parte se situa pe poziția că cererea de date este o problemă falsă, că pentru o acțiune de reducere a bugetelor nu este necesar nimic altceva decît voința politică a statelor. Inițiativa României în cadrul O.N.U. în acest domeniu, avînd la bază poziția hotărîtă a președintelui Nicolae Ceaușescu pentru oprirea înarmărilor și eliberarea popoarelor de povara cheltuielilor militare s-a caracterizat de la început prin echilibru. Țara noastră a subscris la necesitatea elaborării în cadrul O.N.U. a unui sistem standardizat de raportare de către state a datelor privind bugetele lor militare, acordînd sprijinul său acestei acțiuni promovată în special de Suedia. Un expert român a luat parte la operațiunea de elaborare a sistemului de raportare. În același timp, începînd din 1981 România a promovat cu insistență necesitatea examinării de către O.N.U. a modalităților efective pentru ajungerea la acorduri de înghețare și reducere a cheltuielilor militare. La sesiunea Comisiei O.N.U. pentru dezarmare din același an, țara noastră a prezentat, împreună cu Suedia, un document de lucru conținînd unele principii și idei după care să se conducă statele în dome-

[48] În afara studiilor și rapoartelor menționate România a mai participat la următoarele : studiu asupra relației dintre dezarmare și dezvoltare ; studiu cu privire la crearea unei agenții internaționale de supraveghere prin sateliți ; studiu privind măsurile de creștere a încrederii ; studiu de ansamblu asupra armelor nucleare ; studiu asupra conceptelor de securitate.

[49] *The United Nations Disarmament Yearbook* din 1983 menționa că pînă atunci se adoptaseră 26 de rezoluții pe tema bugetelor militare și se întocmiseră 13 studii.

Scanned with CamScanner

niul înghețării și reducerii cheltuielilor militare [50]. Aceasta a condus la acțiunea în curs de desfășurare în cadrul Comisiei de elaborare a acestor principii. În concepția țării noastre, dubla acțiune româno-suedeză poate oferi o bază pentru apropierea pozițiilor și o abordare mai echilibrată a problemei înghețării și reducerii cheltuielilor militare. În același spirit constructiv, țara noastră a hotărît în anul 1985 să transmită la O.N.U. unele date asupra cheltuielilor sale militare pe baza sistemului standardizat de raportare.

Ultima acțiune majoră a României la O.N.U. în domeniul dezarmării a fost prezentarea la cea de-a 38-a sesiune a unui proiect de rezoluție în problema rachetelor nucleare cu rază medie de acțiune din Europa [51]. În esență proiectul chema guvernele U.R.S.S. și S.U.A. „să depună eforturi pentru a ajunge la un acord în cadrul negocierilor lor bilaterale de la Geneva sau, cel puțin, pentru a conveni, pe o bază provizorie, că nu vor fi amplasate noi rachete cu rază medie, de nici un fel și că numărul celor existente va fi redus, continuînd totodată negocierile pentru obținerea de rezultate pozitive în conformitate cu interesele de securitate ale tuturor statelor". Astfel, Organizația Națiunilor Unite era chemată să se pronunțe și să acționeze în problema cea mai gravă care apărea pentru Europa și popoarele europene — preîntîmpinarea nuclearizării continentului și includerea sa în confruntarea nucleară dintre marile puteri.

*

* *

Toate aceste acțiuni ale României, ale președintelui țării, s-au înscris ca o contribuție activă la instaurarea unui climat de pace, colaborare, încredere și înțelegere în lume. Activitatea țării noastre pe tărîmul diplomației multilaterale în domeniul dezarmării a constituit pe parcursul anilor o dovadă grăitoare că pozițiile românești față de marile probleme ale lumii contemporane sînt nu numai proclamate ci, prin eforturi intense și perseverente, devin factori dinamizatori, de stimulare a proceselor înnoitoare.

---

[50] *Documentul O.N.U. A/CN. 10/14.*
[51] *Rezoluția O.N.U. 38/183 A.*

Scanned with CamScanner

IV

INSTITUIREA UNEI NOI ORDINI ECONOMICE INTERNAȚIONALE ȘI LICHIDAREA SUBDEZVOLTĂRII

Lichidarea subdezvoltării, a împărțirii lumii în bogați și săraci, edificarea noii ordini economice internaționale au ocupat și ocupă un loc de prim ordin în gîndirea teoretică și practică a secretarului general al partidului, președintele republicii, tovarășul Nicolae Ceaușescu, care s-a afirmat ca militant neobosit pentru traducerea în viață a acestui mare țel, aducînd o contribuție esențială la fundamentarea, cristalizarea și promovarea conceptului de nouă ordine economică. Activitatea susținută pe care țara noastră a desfășurat-o în ultimele două decenii în organizațiile și la reuniunile internaționale pentru instaurarea unei noi ordini economice mondiale și lichidarea subdezvoltării, ca o condiție primordială pentru realizarea unor relații noi în lume, care să asigure dezvoltarea economică și socială a fiecărei națiuni și progresul general al umanității, a avut la bază tocmai viziunea de ansamblu, unitară și novatoare a tovarășului Nicolae Ceaușescu cu privire la stabilirea unei noi ordini internaționale. Astfel, (a) edificarea unei noi ordini economice mondiale reprezintă o necesitate obiectivă determinată de evoluția economică și social-politică, de cerințele asigurării progresului tuturor națiunilor, ale păcii și securității internaționale. Schimbările care se cer efectuate constituie o proiecție a dezvoltării viitoare a lumii, bazată pe o analiză principială, realistă și constructivă a învățămintelor istoriei cît și a realităților contemporane. (b) Pentru soluționarea problemelor existente se impune instaurarea unor noi rapor-

Scanned with CamScanner

turi între state, de deplină egalitate și echitate și crearea condițiilor necesare pentru lichidarea subdezvoltării și a decalajelor dintre state, pentru egalizarea relativă a nivelului lor de dezvoltare și stabilitatea întregii economii mondiale. (c) Noua ordine trebuie să fie opera tuturor statelor, deoarece atît țările în curs de dezvoltare cît și cele dezvoltate sînt interesate să asigure stabilitatea în lume, să faciliteze dezvoltarea echilibrată a economiei mondiale. „Disproporțiile economice, fenomenele de criză economică și monetară — se arată în Programul partidului — indiferent în ce parte a lumii se ivesc, se vor reflecta, pînă la urmă, asupra tuturor statelor“ [1]. De aceea, România concepe noua ordine „nu ca ceva ce opune două grupări de state, ci ca o formă de colaborare nouă între țările în curs de dezvoltare și țările dezvoltate, care să asigure progresul mai rapid al țărilor rămase în urmă și, totodată, stabilitatea economiei mondiale, deci și dezvoltarea în continuare a țărilor avansate“ [2]. (d) În centrul eforturilor pentru înfăptuirea noii ordini economice internaționale trebuie să se afle statul național independent și suveran. De aceea, pentru edificarea noii ordini rolul hotărîtor revine efortului propriu al fiecărei țări, care nu poate fi substituit prin factori externi. Factorii externi, cooperarea internațională, modul în care se desfășoară relațiile dintre state pot însă facilita de o manieră substanțială, sau, dimpotrivă, împiedica materializarea efortului propriu al națiunilor. (e) Datorită complexității schimbărilor pe care le reclamă, instaurarea noii ordini economice se va realiza în cadrul unui proces istoric continuu. Pe parcursul acestui proces ar urma să se dezvolte un cadru juridic internațional, prin elaborarea și adoptarea de noi norme și principii, care să așeze pe baze noi relațiile dintre state ; să se adapteze la necesitățile actuale mecanismele internaționale de cooperare existente, sau să se creeze noi mecanisme care să răspundă cerințelor făuririi unei lumi mai echitabile ; să se elaboreze și să se înfăptuiască programe internaționale speciale vizînd lichidarea subdezvoltării și a decalajelor dintre state ; să se creeze o nouă diviziune internațională a muncii ; să se soluțio-

[1] *Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism*, Editura politică, București, 1975, p. 182.

[2] Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 16, Editura politică, București, p. 149.

Scanned with CamScanner

neze judicios problema materiilor prime și energiei ; să se asigure accesul tuturor statelor la cuceririle științei și tehnicii contemporane ; să se garanteze securitatea alimentară mondială, prin creșterea producției agroalimentare ; să fie pregătite cadrele necesare construcției economice și sociale din țările în curs de dezvoltare ; să se realizeze un nou sistem monetar internațional ; să se dezvolte larg și fără îngrădiri comerțul mondial ; să se întărească cooperarea economică dintre țările în curs de dezvoltare ; să se creeze un sistem internațional eficace de securitate economică etc.

Fiind vorba de un proces de armonizare a intereselor și politicilor statelor, de dialog și conlucrare între ele, Organizația Națiunilor Unite și organizațiile economice internaționale au constituit cadrul cel mai potrivit pentru desfășurarea negocierilor menite să promoveze instaurarea noii ordini mondiale, diplomația deschisă, a conferințelor și organizațiilor internaționale dobîndind, cu timpul, în acest domeniu, un profil distinct, de „diplomație economică" sau „diplomație a dezvoltării".

Participarea României la organizațiile economice internaționale a luat o amploare deosebită, pe măsură ce instaurarea noii ordini economice și lichidarea subdezvoltării au devenit obiectul central al preocupărilor acestor organizații. Ea s-a materializat în antrenarea la aceste activități a unui mare număr de instituții de specialitate românești. Aceasta a dus la îmbogățirea activității noastre diplomatice, care și-a lărgit aria de acțiune și, fapt deosebit de important, a devenit un element de sprijin tot mai direct pentru construcția internă din țara noastră. Eforturile României au fost orientate, în acești ani, pe de o parte spre impulsionarea negocierilor pentru stabilirea unor raporturi și mecanisme noi de cooperare între state și adoptarea și a altor măsuri care să răspundă cerințelor restructurării actualei ordini mondiale, iar pe de altă parte spre participarea efectivă la un număr de programe internaționale de cooperare tehnică care au luat ființă și s-au dezvoltat în cadrul organizațiilor internaționale, cu avantaje materiale imediate.

Scanned with CamScanner

1. Participarea României la dezbaterile cu caracter economic din cadrul O.N.U. și al altor organizații internaționale în anii 1965—1975

Problema subdezvoltării și a decalajelor economice s-a pus cu acuitate în cadrul O.N.U. odată cu dezintegrarea sistemului colonial și accesul la independență al fostelor popoare coloniale. Lupta acestora pentru independență s-a identificat și cu lupta lor pentru progres economic și social. De aceea, noile state care au apărut pe harta lumii au adus de la început problema dezvoltării lor economice și sociale în atenția Organizației Națiunilor Unite, căutînd soluții în contextul politicii internaționale, acolo unde au găsit sprijin și pentru independența politică. Odată cu creșterea numărului noilor state în cadrul O.N.U. și a universalității organizației s-au intensificat substanțial și activitățile economico-sociale ale acesteia.

Dînd expresie viziunii revoluționare a președintelui țării asupra modului de organizare a lumii bazată pe dezvoltarea liberă și nestingherită a fiecărei națiuni, în cadrul unei largi colaborări între state, România s-a pronunțat în cadrul O.N.U. pentru asigurarea unor asemenea condiții internaționale care să faciliteze conviețuirea națiunilor în deplină egalitate și respect reciproc, lărgirea continuă a schimburilor economice și comerciale și a cooperării pentru lichidarea marilor decalaje care separă două treimi din populația globului de restul lumii. Participînd la organizațiile economice internaționale, țara noastră s-a manifestat prin numeroase contribuții și inițiative, inspirate atît din concepția sa generală asupra raporturilor care trebuie să existe pe plan mondial, cît și din experiența proprie în construcția economică și socială. De numele României se leagă introducerea în preocupările curente ale O.N.U. și ale altor organizații economice internaționale a unor noi tematici care, cu timpul, au devenit linii de forță ale activităților acestor organizații. În absolut toate cazurile țara noastră a pornit de la premisa că la procesul de însănătoșire a economiei mondiale, de restructurare a mecanismelor economice internaționale sînt chemate să contribuie toate statele, mari și mici, dezvoltate și în curs de dezvoltare, indiferent de sistemul lor social-politic, într-un efort de solidaritate și

Scanned with CamScanner

cooperare internațională în perspectiva asigurării viitorului omenirii.

În acest sens, prezența românească în diplomația economică multilaterală a pus în evidență cîteva direcții principale urmărind :

a) Stabilirea unor principii fundamentale pe care să se bazeze relațiile economice internaționale.

România a promovat cu insistență această temă. Inițiativele sale la O.N.U. [3] încă din primii ani după intrarea în organizație au anticipat, într-o perioadă în care procesul înnoitor în cadrul organizației, prin venirea masivă a noilor state independente nu începuse încă, eforturile intense ce aveau să se depună ulterior, pentru edificarea unui nou sistem de relații economice internaționale și care au rezultat în formularea principiilor cooperării economice internaționale înscrise în importante documente ale O.N.U.

În perioada 1965—1975 acțiunea cea mai importantă a țării noastre a constat în participarea la elaborarea unei „Carte a drepturilor și îndatoririlor economice ale statelor" propusă de Mexic. România a făcut parte, alături de alte 30 de state, din grupul de lucru însărcinat cu elaborarea proiectului Cartei care a funcționat în cadrul

---

[3] La 4 octombrie 1957 țara noastră a prezentat pentru prima dată ideea elaborării unei Declarații cu caracter universal care să încorporeze principiile fundamentale *„pe care ar trebui să se întemeieze relațiile economice dintre toate statele membre, mari și mici, bogate și sărace"*. Propunerea s-a materializat într-un proiect de rezoluție care preconiza adoptarea în acest sens a următoarelor principii : respectarea reciprocă a independenței economice a fiecărui stat ; respectarea integrală a dreptului suveran al fiecărui stat de a dispune de bogățiile și resursele sale naturale ; respectarea egalității în drepturi, a schimburilor echivalente și avantajului reciproc ; acordarea de ajutor economic și tehnic țărilor în curs de dezvoltare fără nici un fel de condiții care ar putea prejudicia independența lor economică și politică, promovarea schimbului de experiență și a contactelor în domeniile economic, științific și tehnic (Doc. A/C 2/L 330). În acei ani opoziția în cadrul O.N.U. a fost prea puternică pentru a putea fi acceptate asemenea principii novatoare și, în final, Adunarea Generală a O.N.U. a adoptat rezoluția 1 157 (XII) intiulată „Bazele cooperării economice internaționale", elaborată de România împreună cu Mexic, la care au devenit coautoare celelalte țări latino-americane. Rezoluția stabilea pregătirea unui index analitic al principiilor ce fuseseră enunțate pînă atunci de O.N.U. privind cooperarea economică internațională „dat fiind că țările recent admise în O.N.U. nu au avut posibilitatea să participe la examinarea lor".

Scanned with CamScanner

Conferinţei Naţiunilor Unite pentru Comerţ şi Dezvoltare (UNCTAD). „Carta drepturilor şi îndatoririlor economice ale statelor", adoptată de Adunarea Generală a O.N.U. în 1974, avînd la bază o structură, printre autorii căreia s-au aflat România, ţările latino-americane, africane şi asiatice, a constituit prima materializare a ideii instituţionalizării principiilor care să călăuzească relaţiile economice dintre state. Aceeaşi preocupare avea să se manifeste şi în continuare de ţara noastră prin propunerile prezentate în 1975 pe baza hotărîrilor celui de-al XI-lea Congres al partidului, de „elaborare, în cadrul O.N.U., a unor norme precise ale noii ordini economice internaţionale, angajante pentru toate ţările membre" şi de „adoptare, în cadrul O.N.U., a unui cod de conduită cu caracter universal, în care să fie statuate drepturile şi îndatoririle fundamentale ale statelor" [4];

(b) Recunoaşterea dreptului suveran al tuturor statelor asupra resurselor şi bogăţiilor lor naturale.

Făcînd parte din aceeaşi viziune de perspectivă care a inspirat activitatea ţării noastre în relaţiile internaţionale, această temă a consacrat rolul de pionierat al României în promovarea principiului suveranităţii permanente a naţiunilor asupra resurselor lor naturale, punct de sprijin fundamental pentru edificarea unei noi ordini economice în lume, pe care avea să-l statueze sesiunea specială a O.N.U. din 1974 convocată pentru a examina implicaţiile materiilor prime pe planul dezvoltării. Astfel, într-o rezoluţie iniţiată de ţara noastră la O.N.U. încă în perioada premergătoare acestei sesiuni se sublinia importanţa pe care o prezintă pentru numeroase ţări slab dezvoltate valorificarea efectivă a resurselor lor naturale [5]. La cea de-a treia Conferinţă a Naţiunilor Unite pentru Comerţ şi Dezvoltare din 1972 România a promovat cu fermitate necesitatea reafirmării acestui principiu, în rezoluţia adoptată la Conferinţă, referitoare la principiile relaţiilor comerciale internaţionale acceptîndu-se în unanimitate că „fiecare ţară are dreptul suveran de a dispune liber de resursele sale naturale în interesul dezvoltării economice şi bunăstării populaţiei sale" [6]. În aceeaşi perioadă

[4] Documentele O.N.U. A/AC. 176/3 şi respectiv A/AC 6/437.
[5] Rezoluţia Adunării Generale a O.N.U. 1425 (XIV), intitulată „Posibilităţile cooperării internaţionale în domeniul dezvoltării industriei petroliere în ţările subdezvoltate".
[6] Rezoluţie UNCTAD nr. 46 (III).

Scanned with CamScanner

1972—1973 România a fost coautoare, alături de alte țări în curs de dezvoltare, la un șir de importante rezoluții adoptate pe aceeași temă de Adunarea Generală a O.N.U. [7] ;

(c) Lichidarea subdezvoltării economice.

Problema lichidării subdezvoltării și, în primul rînd a intensificării eforturilor proprii ale statelor rămase în urmă din punct de vedere economic — condiție primordială a realizării acestui important țel — s-a aflat constant în atenția țării noastre în organizațiile economice internaționale, ea reprezentînd, în concepția României, a președintelui Nicolae Ceaușescu, singura cale de asigurare a progresului economic și social al întregii omeniri. De-a lungul anilor, activitatea țării noastre în problemele dezvoltării s-a materializat în numeroase inițiative și propuneri proprii și, începînd cu anii '70, împreună cu „Grupul celor 77". De asemenea, în toate pozițiile adoptate la O.N.U. și în alte organizații țara noastră s-a pronunțat cu consecvență în sprijinul cererilor legitime ale țărilor în curs de dezvoltare.

România s-a manifestat în mod special pe acest teren la Conferința Națiunilor Unite pentru Comerț și Dezvoltare (UNCTAD) dar și în cadrul O.N.U. Principalele direcții de acțiune ale României la toate sesiunile UNCTAD și organismele acesteia au fost lichidarea discriminărilor, a barierelor artificiale și inechităților din schimburile comerciale între țări aflate la nivele diferite de dezvoltare ; creșterea volumului și îmbunătățirea condițiilor de acordare a asistenței financiare externe ; stabilizarea pieței și prețurilor pentru materiile prime ; facilitarea exporturilor de produse semi-manufacturate și manufacturate ale țărilor în curs de dezvoltare, angajate doar recent în procesul industrializării ; acordarea de preferințe generalizate nereciproce și nediscriminatorii țărilor în curs de dezvoltare ; facilitarea accesului țărilor în curs de dezvoltare la știința și tehnica modernă.

La primele două sesiuni ale UNCTAD (Geneva, 1964 și New Delhi, 1968) țara noastră a avansat propuneri originale avînd la bază experiența sa proprie de dezvoltare economică și schimburi comerciale cu alte țări, care

[7] Rezoluțiile Adunării Generale intitulate „Suveranitatea permanentă a țărilor în curs de dezvoltare asupra resurselor lor naturale, nr. 3016 (XXVII) din 1972 și respectiv „Suveranitatea permanentă asupra resurselor naturale", nr. 3171 (XXVIII) din 1973.

Scanned with CamScanner

au fost înscrise în recomandările adoptate de această organizaţie, privind „Rambursarea în mărfuri a creditelor care însoţesc furnizarea de bunuri de echipament“ [8]; „Acordurile comerciale pe termen lung“ [9]; „Formarea de personal tehnic şi specializat în domeniul promovării exporturilor (tehnici de desfacere, modalităţi de finanţare, publicitate) şi al tranzacţiilor invizibile, inclusiv transporturile maritime, asigurările şi turismul“ [10]. Aceste trei propuneri, privite, după ani, în conexiunea lor pun în evidenţă o concepţie coerentă românească asupra modalităţilor practice în care ar putea coopera ţările dezvoltate şi cele în curs de dezvoltare, pe baze reciproc avantajoase pentru progresul general. În anii care au urmat, principiul eforturilor conjugate şi al indivizibilităţii economice în lume a devenit un punct central al conceptului noii ordini economice internaţionale ;

(d) Punerea în valoare şi utilizarea resurselor umane.

Dînd expresie concepţiei sale fundamentale potrivit căreia la baza dezvoltării economice şi sociale a naţiunilor trebuie să stea efortul propriu, România şi-a înscris numele în activitatea organizaţiilor economice internaţionale prin propunerea formulată în 1965, ca temă de studiu şi de acţiune, în cadrul sistemului de organizaţii al Naţiunilor Unite privind punerea în valoare a factorului uman. Pornind de la realitatea că factorul uman reprezintă resursa incontestabilă de care dispun toate ţările şi, de aceea, acesta reprezintă nu numai finalitate, dar şi subiect în procesul dezvoltării, ţara noastră aducea, în acest fel, încă o abordare realistă privind căile de urmat pentru sprijinirea progresului ţărilor în curs de dezvoltare şi cooperarea internaţională în această direcţie, într-o perioadă în care conceptul cooperării internaţionale se identifica, mai degrabă, cu acela al „asistenţei“ internaţionale. Iniţiativa românească viza concentrarea eforturilor internaţionale în vederea formării de personal calificat, în toate domeniile, cu deosebire în ţările în curs de dezvoltare. În acest sens, sînt semnificative şi numele ţărilor care au colaborat cu România la promovarea primei rezoluţii : Egipt, Franţa, Gabon, India, Iran, S.U.A.

Propunerea ţării noastre a fost supusă mai întîi Con-

---

[8] Rezoluţia UNCTAD I A.IV.6.
[9] Rezoluţia UNCTAD I A.VI.3.
[10] Rezoluţia UNCTAD II 1 (II).

Scanned with CamScanner

siliului Economic și Social al O.N.U. [11] având ca principal punct chemarea adresată tuturor organelor competente ale Organizației Națiunilor Unite, Organizației Internaționale a Muncii, Organizației Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură și altor instituții internaționale să consacre o parte crescîndă din eforturile lor punerii în valoare și utilizării resurselor umane. De aici, problema a fost transmisă, prin intermediul Adunării Generale a O.N.U., practic către toate instituțiile specializate ale acesteia care au dezbătut-o, în detaliu, și au inițiat programe de acțiune, fiecare în domeniul său de acțiune ;

(e) Folosirea științei și tehnicii pentru dezvoltare.

Subliniind importanța deosebită a științei și tehnologiei pentru accelerarea progresului economic și social, România a acționat cu perseverență în cadrul O.N.U. și al altor organizații internaționale pentru lărgirea cooperării între state în acest domeniu. Astfel, țara noastră a participat activ la Conferința O.N.U. pentru aplicarea științei și tehnicii în folosul dezvoltării (1963), a făcut parte, la crearea acestuia, din Comitetul consultativ al O.N.U. pentru aplicarea științei și tehnicii la dezvoltare, a susținut necesitatea unui Plan mondial de acțiune în domeniul științei și tehnicii și a contribuit la elaborarea acestuia [12], a sprijinit inițiativele altor țări pe teme care priveau accesul mai larg la cuceririle științei și tehnicii, transferul de tehnologie etc. În 1968 a inițiat la O.N.U. rezoluția intitulată „Cooperarea internațională în domeniul utilizării calculatoarelor electronice și tehnicilor de calcul pentru dezvoltare" [13] care pleda pentru sprijinirea introducerii în economia țărilor în curs de dezvoltare a ordinatoarelor electronice prin transfer de tehnologie și echipament științific și formare de personal specializat. Aceeași temă a fost reluată ulterior și în cadrul Organizației Națiunilor Unite pentru Dezvoltare Industrială [14].

La cea de-a XXV-a sesiune a Adunării Generale a O.N.U. din 1970, la propunerea României a fost înscris pe ordinea de zi punctul privind „Rolul științei și tehnologiei moderne în dezvoltarea națiunilor și necesitatea întăririi cooperării economice și tehnico-științifice între

[11] Rezoluția Consiliului Economic și Social al O.N.U. nr. 1090 (XXXIX).

[12] Rezoluția Adunării Generale a O.N.U. 2318 (XXII) intitulată „Știința și tehnologia".

[13] Rezoluția Adunării Generale a O.N.U. 1458 (XXIII).

[14] Rezoluția Consiliului O.N.U.D.I. 19 (III).

Scanned with CamScanner

state", care avea să deschidă, peste ani, o cale largă preocupărilor și activităților Organizației Națiunilor Unite pentru dezvoltarea și diversificarea colaborării internaționale în domeniul științei și tehnicii. Ideea de bază a propunerii țării noastre era lărgirea raporturilor de cooperare între state pe plan tehnico-științific și adaptarea în acest scop a formelor, metodelor și instrumentelor de cooperare folosite în cadrul O.N.U., pentru a răspunde nevoilor statelor, în primul rînd ale celor în curs de dezvoltare, de acces la cuceririle științifice și tehnice, la cunoștințe și experiențe în materie. Această inițiativă românească a condus la convocarea, în august 1979, a unei conferințe mondiale pentru știință și tehnologie în slujba dezvoltării, care a pus bazele unui mecanism unitar și a unui program coerent de acțiune ale O.N.U. în acest domeniu ;

(f) Dezvoltarea cooperării economice pe plan regional european.

România a acordat o atenție deosebită întăririi rolului și activității Comisiei Economice a O.N.U. pentru Europa (C.E.E./O.N.U.), organism care reunește toate statele continentului și care, de-a lungul anilor, a constituit un cadru util de contacte și colaborare între țările europene cu sisteme economice și sociale diferite. Inițiativele și propunerile României vizînd dinamizarea continuă a acestui organism și creșterea contribuției sale la lărgirea cooperării economice, comerciale, industriale și tehnico-științifice între toate țările europene, pe baza unor relații echitabile și de avantaj reciproc pun în evidență concepția largă, unitară a țării noastre privind o nouă ordine economică internațională care să se extindă asupra relațiilor dintre toate statele lumii și în toate regiunile, indiferent de mărime, nivel de dezvoltare economică sau regim social-politic. În mod deosebit, C.E.E./O.N.U. a reprezentat forul internațional în care România a militat pentru eliminarea barierelor și obstacolelor din calea comerțului și a schimburilor economice între țările europene, a politicilor economice restrictive pentru o Europă unită a unor state suverane, independente și egale în drepturi, bazate pe respectarea regimului social-politic al fiecărei țări. Pentru intensificarea activităților sale, țara noastră a prezentat în cadrul Comisiei numeroase propuneri care s-au concretizat în acțiuni practice în domenii cum sînt știința și tehnologia, dezvoltarea industrială, utilizarea gazului natural, industria chimică, resursele hidraulice ș.a.

Scanned with CamScanner

O inițiativă majoră a României în cadrul C.E.E./O.N.U. a fost găzduirea celei de-a XXIX-a sesiuni anuale a acesteia, din 1974, la București. Convocarea Comisiei la București — singura dată, din toată istoria sa, cînd o sesiune a Comisiei are loc în afara sediului său de la Geneva [15] — a constituit o acțiune politică importantă de introducere în activitatea și metodele de lucru ale C.E.E./O.N.U. a unui spirit nou de colaborare, în consens cu Actul final al Conferinței pentru securitate și cooperare în Europa. „Comisia Economică a O.N.U. pentru Europa — arăta în acest sens tovarășul Nicolae Ceaușescu în cuvîntarea rostită în fața participanților — poate aduce o contribuție deosebit de prețioasă, militînd mai activ pentru instaurarea în întregul ansamblu al relațiilor intereuropene a principiilor egalității și echității, pentru înlăturarea oricăror discriminări ce mai impietează schimburile internaționale“ [16].

2. Conceptul unei noi ordini economice internaționale. Documentul de poziție românesc

Realitățile celor două decenii de care ne ocupăm pun în evidență că deși „decolonizarea de jure“ s-a realizat, impactul său nu a fost încorporat decît parțial în funcționarea economică și politică a sistemului internațional. Paleativele încercate în prima etapă sub forma programelor de „asistență“ au eșuat. De asemenea, eforturile de „adaptare“ făcute de țările dezvoltate și micile corijări acceptate în unele mecanisme economice internaționale, mai ales pe plan teoretic, de felul celor menționate mai sus s-au dovedit cu totul insuficiente. Adevăratul moment de răscruce în relațiile dintre țările dezvoltate și cele în curs de dezvoltare avea să se producă la cea de-a șasea sesiune extraordinară a Adunării Generale a O.N.U. din

[15] Stabilirea, prin tradiție, ca reuniunile de bază ale Comisiei să se țină numai la Geneva a fost rezultatul neîncrederii și suspiciunilor dintre statele europene situate în Vestul și Estul continentului, ca urmare a cărora, ca regulă, o parte se opunea ca asemenea reuniuni să aibă loc în cealaltă parte.

[16] Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 10, Editura politică, București, 1974, p. 140.

Scanned with CamScanner

1974 (prima sesiune specială asupra noii ordini economice internaţionale), avînd ca punct de plecare dezbaterea cu privire la „materiile prime şi dezvoltarea". Ţările în curs de dezvoltare nu au mai acceptat să se mulţumească cu o adaptare minoră a sistemului economic internaţional. Conceptul lansat asupra unei „noi ordini economice internaţionale" a deschis procesul reexaminării cuprinzătoare a ordinii existente. Importanţa dialogului Nord-Sud pe care l-a inaugurat sesiunea specială rezidă în regîndirea concepţiei de bază a ordinii economice actuale şi evidenţierea insuficienţei soluţiei concesiilor în interiorul unui cadru nemodificat.

Cu această ocazie şi în ţara noastră s-a realizat un proces profund de reflecţie asupra problematicii dezvoltării în lumea contemporană, care s-a concretizat în răspunsul guvernului român transmis la 13 februarie 1974 secretarului general al O.N.U. în legătură cu convocarea sesiunii. Ideea fundamentală promovată de România, de preşedintele Nicolae Ceauşescu în vederea marii dezbateri internaţionale care urma să aibă loc era aceea a democratizării relaţiilor economice internaţionale — văzută ca proces — a deplinei egalităţi în drepturi între toate statele. În acest sens, sesiunea specială trebuia să constituie „un prim pas în ansamblul eforturilor comunităţii internaţionale destinate examinării şi soluţionării unor probleme majore privind sursele de energie, materiile prime şi dezvoltarea", care „se cere continuat prin dezbaterea întregii problematici a materiilor prime, surselor de energie, petrolului în cadrul unei conferinţe generale, sub egida O.N.U., la care să participe toate statele, pe bază de egalitate". În răspuns se sublinia că „o deosebită utilitate ar prezenta stabilirea, prin consensul general al statelor, a unor principii noi, democratice, în conformitate cu principiile fundamentale ale dreptului internaţional, care să stea la baza activităţii lor în domeniul materiilor prime, surselor de energie, petrolului" [17]. Aceste propuneri prefigurau, în fapt, direcţiile pe care urmau să se înscrie, în anii ce aveau să vină, eforturile susţinute ale ţărilor în curs de dezvoltare pe linia restructurării relaţiilor economice internaţionale şi instaurării unei noi ordini economice pe plan mondial. Iar ideea „conferinţei generale", cu participarea tuturor statelor, pentru dezbaterea problematicii de ansamblu a materiilor prime, surselor de

[17] *România în sistemul Naţiunilor Unite*, Editura politică, Bucureşti, 1974, p. 267.

Scanned with CamScanner

energie și dezvoltării, pe care a formulat-o România, anunța conceptul „negocierilor globale", care avea să reprezinte, peste 6—7 ani, stindardul de luptă al țărilor în curs de dezvoltare pentru declanșarea unei acțiuni hotărîte în vederea instaurării noii ordini economice internaționale.

Alte propuneri conținute în răspunsul țării noastre vizau : asigurarea unui raport mai just între prețurile materiilor prime, surselor energetice, petrolului și prețurile produselor industriale ; înfăptuirea deplină a dreptului fiecărui popor asupra resurselor sale naturale ; folosirea mai rațională și economisirea materiilor prime și a resurselor energetice ș.a. Se exprima, de asemenea, ideea că „nu trebuie și nu poate fi admis ca problemele privind petrolul, celelalte surse de energie și, în general, relațiile economice internaționale să fie folosite ca mijloc de presiune, de amestec în treburile interne ale altor state".

Principala hotărîre a sesiunii speciale a Adunării Generale a O.N.U. a constat în proclamarea pentru prima dată a imperativului instaurării unei noi ordini economice internaționale. „Proclamăm solemn — se arată în Declarația adoptată de sesiune — hotărîrea noastră comună de a acționa de urgență pentru instaurarea unei noi ordini economice internaționale întemeiată pe echitate, egalitate suverană, interdependență, pe interesul comun și cooperarea dintre toate statele independent de sistemul lor economic și social, care va corecta inegalitățile și va pune capăt nedreptăților actuale, va permite eliminarea decalajului crescînd dintre țările dezvoltate și cele în curs de dezvoltare și va asigura în pace și dreptate generațiilor prezente și celor viitoare o dezvoltare economică și socială tot mai accelerată" [18]. În afară de „Declarația cu privire la instaurarea unei noi ordini economice internaționale", sesiunea specială din 1974 a adoptat „Programul de acțiune" și „Programul special de măsuri pentru ajutorarea grupului statelor subdezvoltate". Adoptate prin consens, toate aceste documente au constituit o platformă comună care avea să mobilizeze o largă acțiune internațională de transformare a ordinii actuale, în anii următori.

Prin propunerile și considerentele prezentate în răspunsul guvernului român, prin activitatea intensă desfășurată pe parcursul pregătirii sesiunii și al lucrărilor aces-

[18] A se vedea *Relații internaționale, documente. Noua ordine internațională*, Editura politică, București, 1983, p. 217.

Scanned with CamScanner

teia, în strînsă conlucrare cu celelalte țări în curs de dezvoltare, România a adus o contribuție importantă la elaborarea documentelor finale ale sesiunii speciale, care reflectă poziții și abordări promovate cu perseverență de țara noastră. Teze importante, subliniate în documentele de politică externă românești, și-au găsit expresia adecvată în Declarația și Programul de acțiune adoptate cu această ocazie. „Astăzi — se arată în Declarația sesiunii speciale — lumea în curs de dezvoltare este o forță considerabilă a cărei influență s-a făcut simțită în toate domeniile de activitate internațională. Această evoluție ireversibilă a raportului de forțe în lume reclamă o participare activă, deplină și echitabilă a țărilor în curs de dezvoltare la formularea și aplicarea tuturor deciziilor care interesează comunitatea internațională". Și mai departe : „prosperitatea comunității internaționale, în ansamblul ei, este condiționată de prosperitatea elementelor constitutive ale acesteia" [19].

În anul următor, concepția de ansamblu a țării noastre cu privire la instaurarea și căile de realizare a unei noi ordini economice internaționale a fost prezentată la O.N.U. în cadrul unui document de sinteză intitulat „Poziția României cu privire la instaurarea unei noi ordini economice internaționale" [20]. Elaborat din inițiativa și sub îndrumarea nemijlocită a tovarășului Nicolae Ceaușescu, în conformitate cu hotărîrile Congresului al XI-lea al partidului, documentul de poziție românesc constituie un adevărat program teoretic și practic pentru instaurarea unei noi ordini economice internaționale, o contribuție importantă la procesul de căutare a căilor și modalităților de a se acționa în această direcție. Așa cum arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu, documentul „exprimă dorința și hotărîrea fermă a țării noastre de a contribui activ la soluționarea acestei probleme fundamentale a epocii contemporane" [21].

Atît abordările de principiu, cît și soluțiile practice preconizate de România de pe poziția unei țări socialiste și, totodată, în curs de dezvoltare constituiau o continuare a pozițiilor consacrate cu un an în urmă prin documen-

[19] *Ibidem*, p. 218.

[20] *Contribuții ale României la soluționarea marilor probleme ale lumii contemporane*, Editura politică, București, 1975.

[21] Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 12, Editura politică, București, 1976, p. 311.

Scanned with CamScanner

tele adoptate de prima sesiune specială a Adunării Generale asupra noii ordini economice internaţionale. „Problemele economice actuale — se arăta în documentul de poziţie românesc — procesul de lichidare a subdezvoltării şi de asigurare a progresului economico-social în toate statele şi îndeosebi în ţările rămase în urmă au intrat într-o fază acută". De aceea „în condiţiile accentuării interdependenţei economice dintre state, cînd nici o ţară nu se poate izola de procesele economice mondiale, apare ca o necesitate obiectivă ca toate statele, indiferent de orînduire socială, de mărime sau potenţial economic, să-şi aducă contribuţia activă la soluţionarea marilor probleme economice care confruntă lumea contemporană". Această teză explicită privind necesitatea participării tuturor statelor la efortul de lichidare a subdezvoltării, de sprijinire a progresului economic şi social şi restructurare a relaţiilor economice internaţionale avea o mare valoare teoretică şi practică, în condiţiile în care unele ţări înclinau să vadă în conceptul noii ordini mai degrabă o răfuială cu trecutul, decît un imperativ major al viitorului.

Tocmai de aceea, România dădea conceptului noii ordini un sens activ. Documentul prezentat formula necesitatea adoptării într-un termen cît mai scurt, prin eforturile tuturor statelor, a unui „ansamblu de măsuri cuprinzătoare, practice şi eficiente" privind instaurarea noii ordini economice internaţionale. Iar pentru obţinerea de progrese reale, semnificative pe această cale aceste măsuri trebuiau să prevadă schimbări de substanţă în actuala ordine economică şi relaţiile dintre statele lumii. Ţara noastră considera că lichidarea stării de subdezvoltare şi instaurarea unei noi ordini economice trebuie să se înscrie ca o preocupare esenţială şi permanentă a fiecărui stat şi a comunităţii internaţionale în ansamblu, să facă obiectul unor programe speciale, care să prevadă acţiuni concrete privind multiplele aspecte ale dezvoltării economice şi sociale. Măsurile preconizate vizau : (a) sprijinirea ţărilor în curs de dezvoltare — cu prioritate a ţărilor cel mai puţin dezvoltate — pentru creşterea lor economică, prin crearea unei industrii naţionale puternice, dezvoltarea agriculturii şi dezvoltarea transporturilor şi a celorlalte sectoare ale activităţii economice ; (b) mobilizarea pentru dezvoltare a eforturilor proprii ale fiecărui popor — pornind de la experienţa sa, România propunea în acest scop alocarea sistematică şi pe o lungă perioadă de timp, a

Scanned with CamScanner

circa 25—30 la sută din venitul național — completată de o largă colaborare economică internațională ; (c) dezvoltarea unei ample cooperări internaționale pentru punerea în valoare a resurselor de materii prime și energetice, odată cu eliminarea risipei și utilizarea lor rațională, realizarea unei mai mari stabilități a prețurilor și înlăturarea fluctuațiilor speculative (era perioada primului „șoc al petrolului") și stabilirea unui raport just între prețurile materiilor prime și prețurile produselor industriale ; (d) soluționarea problemei alimentației, prin creșterea producției agricole, în primul rînd în țările slab dezvoltate, folosirea posibilităților pe care le oferă știința și tehnica și un sprijin larg și diversificat din partea țărilor dezvoltate — inclusiv prin constituirea unui Fond de produse agroalimentare, îndeosebi de cereale care să fie folosit în împrejurări neprevizibile ; (e) accesul larg, fără discriminări sau bariere, al tuturor statelor, la cuceririle științei și tehnicii contemporane ; (f) formarea și pregătirea cadrelor naționale de specialiști pentru toate domeniile economiei — inclusiv prin crearea unui Fond special pentru burse, administrat de UNESCO ; (g) promovarea unor raporturi cît mai largi de schimburi comerciale și de cooperare economică internațională ; (h) desfășurarea pe baze stabile a relațiilor valutar-financiare și restructurarea sistemului monetar internațional ș.a.

Abordînd cadrul instituțional al instaurării noii ordini, prima cerință pe care o formula țara noastră era aceea a precizării și explicitării normelor noii ordini economice internaționale și întăririi forței lor politice și juridice. „România — se arăta în documentul de poziție — consideră necesare elaborarea în cadrul O.N.U. a unor norme precise ale noii ordini economice internaționale, angajante pentru toate țările membre". În acest scop se prevedea stabilirea unui organism special al O.N.U., deschis participării tuturor statelor, care să fie însărcinat să urmărească modul cum se realizează aceste norme, să inițieze măsurile ce se impun. Iar în ce privește mecanismul prin care să se realizeze cooperarea internațională, în concepția țării noastre locul cel mai potrivit trebuia să fie Organizația Națiunilor Unite — adaptată în mod corespunzător pentru a putea folosi eficient toate pîrghiile pe care le oferă aceasta. Una din noile forme propuse pentru sprijinirea țărilor rămase în urmă din punct de vedere economic era aceea a constituirii unui Fond de dezvoltare, administrat în

Scanned with CamScanner

mod democratic de O.N.U., care să fie repartizat, cu prioritate, statelor cu un venit național pe locuitor sub 200 dolari, precum și celor care fac eforturi substanțiale pentru propria lor dezvoltare. O sursă deosebit de importantă pentru crearea acestui fond de dezvoltare ar fi urmat să o constituie reducerea bugetelor militare ale statelor.

Demersul românesc sublinia, astfel, datoria fiecărei țări și a comunității internaționale în ansamblu de a aborda problemele lichidării subdezvoltării și instaurării noii ordini economice internaționale cu maximă responsabilitate, de a-și aduce contribuția și acționa energic pentru soluționarea lor. Prezentate într-un moment de noi încercări pentru lansarea unei acțiuni internaționale masive pe planul restructurării sistemului economic existent [22], propunerile românești au adus o contribuție importantă la stimularea și susținerea dialogului Nord-Sud. Unele dintre ele au ajutat, alături de propunerile altor state, la definirea unor direcții imediate de angajare a Organizației Națiunilor Unite, altele și-au făcut loc cu timpul, în condiții mai fertile. Stabilizarea pieței materiilor prime a devenit obiectul unui larg program internațional de acțiune (Programul integrat pentru produsele de bază). De asemenea, ideea unui fond de dezvoltare finanțat din reducerea bugetelor militare propusă în 1975 de România și dezvoltată ulterior de alte țări, în special de Franța, s-a cristalizat tot mai mult. La cea de-a 39-a sesiune a Adunării generale a O.N.U. s-a hotărît convocarea unei conferințe mondiale pentru examinarea acestei probleme.

3. Intrarea României în „Grupul celor 77". Participarea la mișcarea țărilor nealiniate

La începutul anilor '70, în condițiile deschiderilor largi inaugurate de cel de-al IX-lea Congres al partidului, în atmosfera creatoare purtînd amprenta gîndirii revoluționare a tovarășului Nicolae Ceaușescu, conducerea partidului și statului nostru, luînd în considerare elementele defi-

[22] La un an după lansarea conceptului noii ordini economice internaționale, în 1975, s-a convocat o nouă sesiune specială a Adunării Generale în aceeași problemă (cea de-a șaptea sesiune extraordinară), ca o confirmare a ponderii problemelor dezvoltării și cooperării economice în preocupările statelor și totodată a încrederii lor în capacitatea O.N.U. de a acționa în acest domeniu. Documentul de poziție românesc a fost prezentat cu această ocazie.

Scanned with CamScanner

nitorii ale stadiului de dezvoltare economică a României, precum și problemele economice externe pe care le are de soluționat și, totodată, ținînd seama de faptul că odată cu desfășurarea largă a activităților „Grupului celor 77" conceptul de „țară în curs de dezvoltare" era acum mai clar definit, a ajuns la concluzia realistă că problemele de dezvoltare economică ale țării noastre, locul său în ansamblul economiei mondiale și dificultățile cu care se confruntă în relațiile sale economice internaționale se identifică cu problemele caracteristice celorlalte țări în curs de dezvoltare. Declararea sa ca țară în curs de dezvoltare a deschis României un nou cîmp larg de colaborare cu „Grupul celor 77". Ca o consecință logică, în 1972, țara noastră a solicitat intrarea în „Grupul celor 77", iar în 1976, reuniunea ministerială a „Grupului celor 77" de la Manila a hotărît în unanimitate acceptarea României ca membru al Grupului.

Negocierile intense purtate de țara noastră timp de patru ani pentru intrarea în „Grupul celor 77" au constituit o pagină de prestigiu a diplomației românești. Problema care s-a pus de la început nu era de ordin politic, întrucît identitatea pozițiilor României cu cele ale statelor membre ale „Grupului celor 77" și activitatea intensă desfășurată de reprezentanții țării noastre la reuniunile internaționale în strînsă colaborare cu „Grupul celor 77" erau recunoscute și se bucurau de o apreciere unanimă. Dificultățile erau de ordin procedural, dat fiind că datorită structurilor regionale stabilite în cadrul „Grupului celor 77", un stat putea deveni membru al Grupului numai pe calea integrării mai întîi în subgrupul regional corespunzător zonei geografice în care era situat. În „Grupul celor 77" nu exista însă un subgrup regional european. În consecință această regulă nu era relevantă pentru intrarea țării noastre în Grup, iar de o altă regulă pentru primirea de noi state Grupul nu dispunea.

În aceste condiții a trebuit să se găsească o formulă nouă pentru acceptarea României ca membru al „Grupului celor 77", care a fost elaborată cu participarea activă a tuturor țărilor în curs de dezvoltare, într-un efort de solidaritate și apreciere a pozițiilor susținute de țara noastră pe plan mondial, a rolului și contribuției sale la soluționarea marilor probleme ale vieții internaționale.

Intrarea țării noastre în „Grupul celor 77" s-a produs pe etape. Atunci cînd, în 1975, au început pregătirile pen-

Scanned with CamScanner

tru cea de a treia reuniune ministerială a „Grupului celor 77“ premergătoare UNCTAD IV, Grupul a fost de acord ca România, în continuarea colaborării active pe care a avut-o totdeauna cu „Grupul celor 77“, să ia parte la activităţile Comitetului pregătitor constituit de Grup. Pe această bază, România a fost invitată să participe şi la cea de-a treia reuniune ministerială, ca invitat al ţării gazde. La reuniunea ministerială. în interesul găsirii unei soluţii pentru primirea ţării noastre în „Grupul celor 77“, toţi participanţii au făcut eforturi pentru ajungerea la un compromis, prin care s-a acceptat ca, în cazuri excepţionale, în situaţia unui stat care se află în afara regiunilor constitutive ale „Grupului celor 77“, apartenenţa la un subgrup regional să nu fie o precondiţie pentru acceptarea ca membru în „Grupul celor 77“, „dacă unul din subgrupurile regionale recomandă statul respectiv să fie acceptat ca membru al Grupului celor 77“. Pe această bază, subgrupul latino-american, cu care colaborasem strîns în trecut, în numeroase ocazii — ţara noastră fiind legată de ţările latino-americane prin afinităţi de limbă şi aspiraţii comune de dezvoltare liberă şi independentă — a fost de acord să recomande acceptarea României ca membru al „Grupului celor 77“ cu înţelegerea că „modalităţile de cooperare dintre România şi subgrupul regional latino-american în cadrul «Grupului celor 77» vor fi definitivate ulterior“. În februarie 1976, prin hotărîrea celei de-a treia reuniuni ministeriale a „Grupului celor 77“ de la Manila, România a devenit membru deplin al „Grupului celor 77“. Ulterior, prin noi negocieri, de această dată la Geneva, ţara noastră a convenit cu ţările latino-americane o formulă de asociere la activităţile subgrupului lor regional în toate problemele de substanţă care privesc „Grupul celor 77“.

Intrarea României în „Grupul celor 77“ a consacrat totodată şi un alt principiu susţinut cu convingere de partidul nostru, de secretarul său general şi anume acela că nu există şi nu poate exista nici o raţiune valabilă ca o ţară socialistă care este în acelaşi timp ţară în curs de dezvoltare să nu acţioneze şi ca membru al „Grupului celor 77“. Dimpotrivă, situîndu-se printre factorii cei mai activi pe plan internaţional pentru aşezarea relaţiilor dintre state pe noi baze de deplină egalitate, pentru instaurarea unei noi ordini economice, ţara noastră porneşte de la premisa că principiile şi conceptele pe care le promovează „Grupul

Scanned with CamScanner

celor 77" răspund în egală măsură viziunii țărilor socialiste și vocației lor de a se afla printre promotorii transformărilor progresiste în lume.

Aceeași concepție a apropiat țara noastră de mișcarea țărilor nealiniate. Statutul de invitat la reuniunile țărilor nealiniate conferit României, începînd cu reuniunea ministerială a țărilor nealiniate de la Lima, din 1975, și confirmat, în 1976, de Conferința la nivel înalt a țărilor nealiniate de la Colombo a consfințit relațiile apropiate și colaborarea strînsă dintre România și țările nealiniate, cu țările în curs de dezvoltare, în general cu țările mici și mijlocii, chemate să joace un rol tot mai important în soluționarea într-un mod democratic a marilor probleme care confruntă omenirea. Încadrarea României în „Grupul celor 77" și asocierea sa la mișcarea de nealiniere consacră contribuția țării noastre, ca țară socialistă, la susținerea unei etape din evoluția omenirii care, în perspectiva istoriei, se poate dovedi deschizătoare de drumuri pentru triumful noilor relații în lume.

Trecutul asemănător de luptă și moștenirea grea lăsată de vitregiile istoriei pe pămîntul României au generat în mod firesc numeroase preocupări și probleme comune sau similare cu aceste țări și, ca un corolar, trainice legături de solidaritate. Relațiile strînse de cooperare și solidaritate activă pe care le întreține România cu aceste țări în cadrul organizațiilor și reuniunilor internaționale reflectau totodată extinderea considerabilă pe care au cunoscut-o raporturile bilaterale cu aceste țări, un rol esențial în această direcție revenind tovarășului Nicolae Ceaușescu. Multiplele contacte, vizitele întreprinse de președintele României într-un mare număr de țări în curs de dezvoltare, nealiniate de pe toate continentele au marcat momente semnificative în consolidarea relațiilor prietenești cu aceste țări, pe baza intereselor reciproce de dezvoltare, a echității și avantajului mutual, conferindu-le ample perspective.

4. Activitatea României după intrarea în „Grupul celor 77"

Chemarea pentru o nouă politică și o nouă strategie în abordarea problemelor dezvoltării ca o chestiune de interes comun, atît pentru țările în curs de dezvoltare, cît și

Scanned with CamScanner

pentru cele dezvoltate, s-a manifestat în cadrul primei și celei de a doua sesiuni speciale ale Adunării Generale consacrate instaurării unei noi ordini economice internaționale, precum și într-o serie de mari conferințe organizate în cadrul Organizației Națiunilor Unite. Toate aceste dezbateri contribuiseră, într-o măsură mai mare sau mai mică, la consolidarea sau legitimarea — pe calea unor declarații, planuri de acțiune și rezoluții — a unui număr de concepte și obiective. În ciuda tuturor eforturilor depuse, dezbaterile și documentele adoptate nu fuseseră însă urmate de rezultate concrete. După patru ani de dialog în problemele instaurării noii ordini economice internaționale, asemeni decalajelor economice, decalajul între angajamente și realizări a continuat să se lărgească. Lipsa unui răspuns pozitiv la cererile fundamentale ale țărilor în curs de dezvoltare era tot mai criticată.

De aceea, cea de-a doua jumătate a anilor '70 a pus cu putere la ordinea zilei necesitatea trecerii la o fază de acțiune constructivă față de problemele serioase care reclamau soluții. Acest imperativ se resimțea în toate forurile de negocieri : în problemele comerțului cu materii prime și ale creșterii încasării țărilor în curs de dezvoltare din export (UNCTAD), transferului de resurse către țările în curs de dezvoltare (Comitetul plenar al O.N.U. pentru noua ordine internațională), accesului produselor țărilor în curs de dezvoltare pe piețele țărilor dezvoltate (UNCTAD, GATT), ușurării datoriei externe a țărilor în curs de dezvoltare (UNCTAD), dezvoltării industriei (O.N.U.D.I.), alimentării populației din țările în curs de dezvoltare (FAO), soluționării unor probleme financiare internaționale (FMI), etc.

Intrînd în „Grupul celor 77" țara noastră s-a situat cu consecvență în primele rînduri pentru sprijinirea acțiunilor vizînd înfăptuirea de măsuri practice pe calea instaurării unei noi ordini economice internaționale. La cea de-a patra sesiune a Conferinței Națiunilor Unite pentru comerț și dezvoltare (Nairobi, mai 1976) România a participat activ la negocierile pentru instituirea Programului integrat pentru materii prime și a Fondului comun pentru stabilizarea prețurilor materiilor prime, de interes primordial pentru țările în curs de dezvoltare, pentru comerțul internațional în general. După sistemul generalizat de preferințe vamale în favoarea țărilor în curs de dezvoltare negociat la sfîrșitul anilor '60, Programul integrat pentru materii

Scanned with CamScanner

prime și Fondul comun constituiau un al doilea mecanism economic nou care urma să aducă corective în actualul sistem economic internațional defavorabil țărilor în curs de dezvoltare. Participarea activă a țării noastre la susținerea acestei noi inițiative a țărilor în curs de dezvoltare a ieșit în relief pe fondul unei atmosfere de rezistență, tergiversări sau dezinteres din partea țărilor dezvoltate care făcea ca negocierile, lucrările UNCTAD IV, în general, să stagneze.

În același an România a participat la Conferința „Grupului celor 77" de la Ciudad de Mexico, contribuind la elaborarea și adoptarea Programului de măsuri pentru cooperarea economică dintre țările în curs de dezvoltare, care consacra conștiința crescîndă a acestor țări că la baza progresului lor economic și social se situează efortul propriu, iar măsurile de întrajutorare reciprocă și extindere a cooperării dintre ele în toate domeniile — comerț, industrie, agricultură, transporturi și telecomunicații, știință și tehnologie, finanțe, pregătirea de cadre ș.a. — constituie o premisă a dezvoltării lor economice independente. Același concept era pus în evidență și la Declarația economică adoptată în 1976 la cea de-a V-a Conferință la nivel înalt a țărilor nealiniate.

Un alt punct de reper al participării României în aceeași direcție l-a reprezentat contribuția adusă la elaborarea Planului de acțiune pentru promovarea și realizarea cooperării tehnice dintre țările în curs de dezvoltare de la Buenos Aires din septembrie 1978 și la definirea unor măsuri pe linia dezvoltării cooperării economice dintre țările în curs de dezvoltare în cadrul Comisiei cu același nume a UNCTAD. În februarie 1979 cea de-a patra reuniune ministerială a „Grupului celor 77" la care a luat parte și țara noastră a adoptat „Programul de la Arusha privind autonomia colectivă și cadrul pentru negocieri" care stabilea un program foarte variat de măsuri concrete care să fie realizate de țările în curs de dezvoltare pentru lărgirea cooperării economice dintre ele și a întrajutorării, precum și o platformă comună la zi pentru negocierile cu țările dezvoltate.

Din păcate negocierile țărilor în curs de dezvoltare cu țările dezvoltate au continuat în toată această perioadă să evolueze foarte dificil. Progresele în cadrul UNCTAD în ce privește traducerea în viață a Programului integrat pentru materii prime și a Fondului comun pentru stabili-

Scanned with CamScanner

zarea pieţelor, precum şi pentru realizarea acordurilor speciale pe produse care să fie asamblate în Programul integrat erau foarte lente sau negocierile stagnau. În cadrul G.A.T.T., negocierile comerciale multilaterale (runda Tokio) menite să ofere condiţii de dezvoltare liberă a comerţului, prin eliminarea măsurilor protecţioniste şi a obstacolelor din calea comerţului, care afectau în primul rînd ţările cu o economie slabă, au pus, de asemenea, în evidenţă tendinţa ţărilor dezvoltate de a ignora interesele specifice ale ţărilor în curs de dezvoltare. Aceeaşi poziţie se reflecta şi în tentativele de slăbire a mecanismului internaţional destinat să servească obiectivele noii ordini economice internaţionale. Comitetul plenar al O.N.U. pentru noua ordine economică internaţională menit să pună la dispoziţie mecanismul politic pentru facilitarea traducerii în viaţă a acestui obiectiv s-a blocat după lungi discuţii sterile privind mandatul pe care îl are. De asemenea nu s-au realizat progrese substanţiale în ce priveşte restructurarea organizatorică a activităţilor economice şi sociale ale O.N.U. pentru ca acestea să răspundă mai bine noilor sarcini. În jurul forurilor de negocieri se creau, în mod deliberat, confuzii de ordin procedural, sau erau menţinute artificial în sfere foarte tehnice, ceea ce făcea ca opinia publică să-şi piardă interesul faţă de ele, să rămînă în afara controlului acesteia.

În asemenea condiţii, România a subliniat cu multă fermitate, în toate situaţiile, necesitatea unor schimbări radicale în atitudinea politică a ţărilor dezvoltate. Viaţa arăta că structurile existente ale relaţiilor economice internaţionale, mecanismele şi instituţiile care le servesc, concepute şi create pentru a sluji interesele unui grup restrîns de state nu mai corespund, au devenit incompatibile cu realităţile contemporane, că vechea ordine se dovedeşte a fi nu numai inechitabilă, dar şi ineficientă atît în ce priveşte interesele ţărilor în curs de dezvoltare cît şi ale ţărilor dezvoltate. De aceea, partidul şi statul nostru, tovarăşul Nicolae Ceauşescu, au situat pe prim plan necesitatea înţelegerii faptului că lichidarea subdezvoltării şi instaurarea noii ordini economice internaţionale reprezintă, în fond, o continuare a luptei împotriva imperialismului şi colonialismului. De aceea toate forţele progresiste, democratice trebuie să sprijine activ această luptă, mişcarea revoluţionară trebuie să se unească într-un tot unitar cu lupta pentru lichidarea subdezvol-

Scanned with CamScanner

țării, pentru făurirea noii ordini economice internaționale. Subdezvoltarea fiind consecința unei situații politice — relațiile economice de inegalitate și subjugare economică — soluționarea ei trebuie să fie tot politică, angajînd voința și responsabilitatea statelor. De asemenea, România, luînd în considerare interdependența tot mai puternică dintre toate țările lumii, sublinia faptul că problema subdezvoltării și instaurării unei noi ordini economice internaționale nu poate fi și nu trebuie rezolvată doar de un grup de țări, ci reclamă participarea întregii comunități a națiunilor lumii.

În acest cadru se înscrie teza de o deosebită valoare teoretică și practică formulată de partidul nostru, de tovarășul Nicolae Ceaușescu, privind obligația mișcării revoluționare, a țărilor socialiste, a partidelor comuniste și muncitorești, inclusiv din țările dezvoltate, de a sprijini lupta pentru întărirea independenței economice și politice a noilor state, pentru lichidarea cît mai grabnică a subdezvoltării, pentru o colaborare cu adevărat echitabilă cu alte țări.

Dînd expresie concretă acestui mod de abordare de către țara noastră a problemelor internaționale, printr-un efort de solidaritate colectivă pentru soluționarea problemelor grave existente în lume și stabilirea unor noi relații întemeiate pe deplină egalitate și echitate între state, tovarășul Nicolae Ceaușescu a pus în fața celei de-a V-a sesiuni a Conferinței Națiunilor Unite pentru comerț și dezvoltare de la Manila, din 1980, prin mesajul adresat, responsabilitatea unei abordări globale și radicale a ansamblului problemelor arzătoare ale vieții economice internaționale și accelerării dezvoltării economico-sociale a țărilor rămase în urmă. România propunea : (a) elaborarea unui program de lungă durată — pînă în anul 2000, cu o primă etapă pînă în 1990 — care să prevadă măsuri de dezvoltare intensă a economiei statelor în curs de dezvoltare, cu accent special asupra dezvoltării agriculturii, industriei și căilor de comunicație ale acestor țări ; (b) adoptarea unui program de dezvoltare a învățămîntului și pregătirii de cadre naționale ; (c) crearea unor organisme de studii și cercetare, pe zone geografice, care să analizeze sarcinile și obiectivele economice și sociale specifice ale acestor țări și să prezinte soluții concrete pentru rezolvarea lor ; (d) constituirea cît mai grabnică a unui Fond

Scanned with CamScanner

comun de dezvoltare pe baza participării țărilor industrializate și a economiilor realizate prin reducerea cheltuielilor militare, din care jumătate să fie folosit pentru ajutorarea țărilor slab dezvoltate ; (e) stabilirea unor raporturi juste între prețurile materiilor prime și ale produselor industrializate, între costurile combustibilului și energiei și ale celorlalte produse, pentru a se evita orice arbitrar în acest domeniu ; (f) deschiderea accesului larg al țărilor în curs de dezvoltare la tehnologiile moderne ; (g) reglementarea justă a condițiilor în care își desfășoară activitatea în țările slab dezvoltate companiile străine ; (h) întărirea unității și solidarității țărilor în curs de dezvoltare, intensificarea colaborării și cooperării între ele, a întrajutorării lor reciproce — inclusiv prin crearea unui organism permanent al acestor țări care să trateze cu țările dezvoltate în mod organizat și în condiții de deplină egalitate ; (i) creșterea rolului Organizației Națiunilor Unite în activitatea îndreptată spre edificarea unei noi ordini economice internaționale ; (j) elaborarea de către UNCTAD a unui program unitar de acțiune pentru trecerea la soluționarea practică, concretă a problemelor care confruntă țările în curs de dezvoltare. „Este clar că actuala stare de lucruri nu mai poate continua, că se impune să se facă totul, de către toate statele, pentru soluționarea grabnică a acestor grave probleme ale umanității" — conchidea mesajul.

Cea de-a cincea sesiune a Conferinței Națiunilor Unite pentru comerț și dezvoltare s-a ocupat de o largă varietate de probleme ale comerțului internațional și ale dezvoltării fără a produce acorduri semnificative. Ea a avut însă meritul, tocmai datorită eșecului înregistrat, că a pus în mișcare o nouă gîndire asupra modului de abordare a problemelor subdezvoltării și instaurării noii ordini economice mondiale, lansînd conceptul „negocierilor globale".

Noul concept pornea de la faptul că actuala ordine economică internațională nu este un tot compact. Ea cuprinde un ansamblu de mai multe sisteme complexe, care alcătuiesc și reglează schimburile și activitățile în economia mondială, fiecare dispunînd de cadrul său instituțional, dar care, totodată, se întrepătrund : sistemul de comerț internațional, sistemul monetar-financiar, corporațiile transnaționale, asistența multilaterală, asistența bilaterală, asistența bancară pentru dezvoltare ș.a., ultimele fiind de dată mai recentă. Această ordine economică

Scanned with CamScanner

și cele mai multe dintre sistemele sale de bază s-au format pentru a acomoda lumea dinaintea celui de-al II-lea război mondial, cu componenta sa colonială și concentrarea puterii economice și a comerțului în țările industrializate. De aceea o evaluare realistă a ansamblului economiei mondiale și relațiilor economice internaționale în ideea unor schimbări în actuala ordine economică trebuie să pornească de la această realitate, de la faptul că, în condițiile interdependențelor și complexității societății actuale, sistemele economiei mondiale se condiționează reciproc. Abordarea izolată a domeniilor, căutarea de soluții separate, fragmentare și în foruri disparate, care caracterizase negocierile economice internaționale de pînă atunci, nu a putut de aceea să conducă la rezultate. Noua ordine economică internațională, presupunînd schimbări profunde, concluzia era aceea că o reformă autentică a relațiilor economice reclamă modificări nu numai într-un sistem, ci concomitent în mai multe sisteme. Abordarea propusă presupunea, astfel, tratarea problemelor dezvoltării și ale noii ordini economice într-o manieră globală, integrată și coerentă, prin care negocierile într-un domeniu să influențeze și să sprijine negocierile în celelalte domenii.

La cristalizarea acestei noi concepții de abordare a problemelor dezvoltării și restructurării relațiilor internaționale a contribuit, alături de propunerile altor state, și ideile formulate de președintele țării noastre în mesajul adresat Conferinței de la Manila.

Problema avea însă să fie amplu dezbătută mai ales cu prilejul celei de-a treia sesiuni speciale a Adunării Generale a O.N.U. consacrată instaurării unei noi ordini economice internaționale, convocată peste două luni, în august 1980, la New York (a XI-a sesiune extraordinară), al cărei scop a fost acela de a lansa o asemenea rundă de negocieri globale între țările dezvoltate și țările în curs de dezvoltare. Sesiunea specială a pus în evidență starea gravă a relațiilor economice internaționale, într-o perioadă de criză economică, încordare și neîncredere pe plan mondial, de intensificare a cursei înarmărilor și accentuare a tuturor fenomenelor negative din lume. Totodată ea a reliefat divergențe profunde în evaluarea problemelor existente, a cauzelor situației precare pe planul negocierilor Nord-Sud, mai ales a soluțiilor de remediere. Conflictul fundamental al sesiunii s-a exprimat în modul de a concepe soluționarea problemelor : schimbări struc-

Scanned with CamScanner

turale sau ajustări periferice, soluţii pe termen lung sau soluţii numai la problemele imediate, abordări cuprinzătoare sau selective, crearea de noi mecanisme şi instituţii sau consolidarea instituţiilor şi practicilor existente pe care se bazează actuala ordine economică.

Rezultatele sesiunii au fost influenţate în mod direct de aceste divergenţe. Datorită opoziţiei principalelor ţări occidentale dezvoltate nu a fost posibilă deschiderea rundei propuse de negocieri globale — asupra cărora avuseseră deja loc multe discuţii în organele pregătitoare ale sesiunii. Aceasta nu a fost o simplă opoziţie faţă de o chestiune procedurală, ci o nouă demonstraţie a lipsei de voinţă politică din partea ţărilor dezvoltate de a se angaja efectiv în direcţia restructurării fundamentale a sistemului de relaţii, a dorinţei lor de a perpetua inegalităţile, dominaţia, dependenţa şi exploatarea.

Ţara noastră a acţionat cu fermitate şi la această sesiune specială, alături de celelalte ţări membre ale „Grupului celor 77" pentru lansarea negocierilor globale. Susţinînd activ adoptarea unei hotărîri pozitive în acest sens, România a subliniat în mod special importanţa politică pe care ar avea-o în condiţiile internaţionale existente asemenea hotărîre, la care ar fi participat toate statele şi în probleme fundamentale ale economiei mondiale cum sînt materiile prime, energia, comerţul, dezvoltarea economică, sectorul monetar şi financiar. Concepute ca o acţiune de anvergură pentru relansarea dialogului economic internaţional, negocierile globale ar fi urmat să angajeze responsabilitatea tuturor statelor, în interesul progresului economic general. Din nou ţara noastră punea accentul pe colaborare şi nu pe confruntare. Într-o economie mondială unitară — arăta şeful delegaţiei române la sesiunea specială — în care interdependenţele nu încetează să se amplifice, tensiunile şi dezechilibrul din actualul sistem de relaţii internaţionale se resimt de către toate statele care se lovesc de noi obstacole. Progresul devenind indivizibil, lichidarea subdezvoltării, realizarea unui ansamblu coerent de schimbări structurale şi edificarea unei noi ordini economice internaţionale constituie nu numai o aspiraţie legitimă a ţărilor în curs de dezvoltare ci o condiţie esenţială a progresului tuturor ţărilor, indiferent de nivelul de dezvoltare şi sistemul lor social şi economic în condiţii de pace şi stabilitate.

În anii care au urmat, în pofida condiţiilor interna-

Scanned with CamScanner

ţionale deosebit de grave, a încordării existente în lume ţara noastră nu s-a resemnat văzînd în lichidarea subdezvoltării, a marilor decalaje dintre ţările bogate şi sărace una din problemele fundamentale ale epocii noastre care trebuie să-şi afle cît mai curînd rezolvarea prin acţiunea unită a tuturor ţărilor şi popoarelor. După aprecierea secretarului general al partidului, contradicţia dintre ţările bogate şi cele sărace, care s-a amplificat a devenit una din contradicţiile fundamentale ale lumii contemporane [23].

O problemă de deosebită gravitate apărută, în toată amploarea sa în această perioadă a fost aceea a datoriei externe enorme căreia îi au de făcut faţă ţările în curs de dezvoltare. „Situaţia gravă creată ca urmare a crizei economice, a politicii dobînzilor înalte necesită măsuri ferme pentru sprijinirea ţărilor în curs de dezvoltare şi crearea condiţiilor progresului lor economico-social, prin realizarea unor înţelegeri corespunzătoare între ţările bogate şi ţările sărace — se arăta în raportul la Conferinţa Naţională a partidului din decembrie 1982. Apare necesar să se abordeze într-un spirit nou problema creditelor acordate ţărilor în curs de dezvoltare. Considerăm că trebuie să se aibă în vedere anularea completă a datoriei ţărilor sărace, o reducere generală a acestora pentru ţările mai puţin dezvoltate, o limitare a dobînzilor şi acordarea în continuare de sprijin ţărilor sărace în dezvoltarea lor economico-socială“ [24].

România a continuat, de aceea, să ia parte cu aceeaşi intensitate la dialogul internaţional în problemele dezvoltării şi ale noii ordini, cerînd trecerea de la retorică la acţiune, avansînd propuneri realiste. „Considerăm că ar avea o mare însemnătate ca actuala conferinţă a statelor nealiniate — se arăta în mesajul preşedintelui Nicolae Ceauşescu, adresat celei de-a VII-a Conferinţe la nivel înalt a ţărilor nealiniate de la New Delhi, din 1983 — să ducă la intensificarea eforturilor şi preocupărilor pentru impulsionarea activităţii, pentru găsirea unor soluţii realiste în vederea lichidării subdezvoltării şi realizării noii ordini economice internaţionale, pentru acordarea unui

---

[23] Nicolae Ceauşescu, *Raport la Conferinţa Naţională a Partidului Comunist Român, 16—18 decembrie 1982*, Editura politică, Bucureşti, 1982, p. 8.

[24] *Ibidem*, p. 62.

Scanned with CamScanner

sprijin mai substanţial ţărilor în curs de dezvoltare în lupta pentru propăşirea lor economică şi socială — toate acestea constituind o necesitate obiectivă pentru depăşirea crizei economice mondiale, pentru asigurarea stabilităţii economice şi politice în lume“ [25].

O iniţiativă a României, a tovarăşului Nicolae Ceauşescu specifică momentului, promovată cu hotărîre în „Grupul celor 77“, în cadrul mişcării de nealiniere, în întîlnirile şi convorbirile şefului statului român cu reprezentanţi ai ţărilor în curs de dezvoltare a fost chemarea la acţiunea cît mai unită a acestor ţări pentru afirmarea intereselor lor de progres, de independenţă, bunăstare şi pace, pentru scoaterea negocierilor internaţionale din starea de stagnare în care se află. În acest scop ţara noastră a propus să se treacă la organizarea unei reuniuni la nivel înalt a ţărilor în curs de dezvoltare, în cadrul căreia să se elaboreze o strategie comună a acestor state, atît în ce priveşte conlucrarea lor viitoare în vederea asigurării dezvoltării economico-sociale, cît şi pentru stabilirea unor puncte de vedere şi poziţii unitare în negocierile cu ţările dezvoltate.

A şasea sesiune a Conferinţei Naţiunilor Unite pentru Comerţ şi Dezvoltare de la Belgrad, din 1983 a reprezentat un alt cadru internaţional în care ţara noastră a chemat la intensificarea eforturilor colective pentru deblocarea negocierilor economice internaţionale şi îndreptarea lor pe făgaşul unor rezultate concrete. Ideea de bază a poziţiei şi propunerilor ţării noastre la UNCTAD VI, în consens cu poziţia „Grupului celor 77“, a fost concentrarea eforturilor în direcţia unor soluţii care să îmbine măsurile pe termen scurt, în cadrul unui program imediat de acţiune, cu măsurile pe termen lung de transformare a sistemului economic internaţional în scopul aşezării lui pe principii noi, echitabile, care să conducă la relaţii noi, bazate pe egalitate şi avantaj reciproc între ţările bogate şi sărace, între toate statele lumii. În acest sens România atrăgea atenţia asupra necesităţii soluţionării următoarelor probleme : (a) reglementarea situaţiei în comerţul internaţional, astfel încît comerţul să devină din nou un instrument al dezvoltării ; (b) convenirea unor programe spe-

[25] Nicolae Ceauşescu, *România pe drumul construirii societăţii socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 25, Editura politică, Bucureşti, 1984, p. 357.

Scanned with CamScanner

ciale de ajutorare a țărilor în curs de dezvoltare în domeniul agriculturii, al industriei, al transporturilor și în alte domenii ; (c) asigurarea unui transfer substanțial și în condiții avantajoase, către țările în curs de dezvoltare, de tehnologii moderne, care să corespundă nivelului lor de dezvoltare, condițiilor specifice din aceste țări ; (d) sprijinirea formării de cadre naționale în țările în curs de dezvoltare și dezvoltarea unei cooperări internaționale autentice pentru evitarea consecințelor deosebit de negative pe care le are racolarea de cadre calificate asupra economiilor acestor țări ; (e) sprijinirea dezvoltării cooperării economice între țările în curs de dezvoltare și angajamentul țărilor dezvoltate de a acorda suportul necesar pentru extinderea conlucrării economice între țările în curs de dezvoltare ; (f) ușurarea poverii datoriei externe a țărilor în curs de dezvoltare, prin anularea datoriilor țărilor celor mai sărace, reducerea și reeșalonarea datoriilor celorlalte țări în curs de dezvoltare, stabilirea unor principii și proceduri acceptate pe plan internațional, care să orienteze discuțiile și negocierile între țările debitoare și cele creditoare ; (g) găsirea de modalități practice pentru reducerea și stabilizarea dobînzilor la nivele rezonabile și pentru asigurarea accesului țărilor în curs de dezvoltare la creditele internaționale în condiții preferențiale (dobînzile nu ar trebui să depășească 5%, iar pentru cele mai sărace să se acorde credite cu dobînzi de 2—3% sau fără dobîndă) ; (h) sporirea substanțială a asistenței oficiale pentru dezvoltare ; (i) trecerea hotărîtă la reducerea cheltuielilor militare al căror nivel constituie unul din principalii factori de agravare a situației economice mondiale.

România a pledat, de asemenea, din nou, pentru lansarea negocierilor globale din cadrul O.N.U., în domeniile materiilor prime, energiei, comerțului, dezvoltării și monetar-financiar, precum și pentru întărirea mecanismului de consultări și negocieri din cadrul UNCTAD.

Aceste teme constituie și în prezent pozițiile de bază pe care se situează țara noastră în dezbaterile internaționale, în dialogul cu celelalte state. Congresul al XIII-lea al partidului a reconfirmat și dezvoltat aceste orientări acordînd principala atenție necesității stringente a soluționării problemei datoriei externe a țărilor în curs de dezvoltare ajunsă la suma exorbitantă de 800 miliarde dolari. „Sînt necesare tratative reale între țările în curs

Scanned with CamScanner

de dezvoltare, țările dezvoltate, băncile și organismele sistemului bancar-financiar — inclusiv ale sistemului financiar internațional — pentru realizarea unei soluționări globale a datoriilor țărilor în curs de dezvoltare"[26] se arată în raportul la Congres. În acest sens România consideră că trebuie să se aibă în vedere anularea datoriilor pentru țările cu un venit național pînă la 500—600 de dolari pe locuitor, o reducere importantă a acestora pentru țările cu un venit național pînă la 1 000—1 200 de dolari pe locuitor și o reducere generală de 30 pînă la 50 la sută a datoriilor pentru toate țările în curs de dezvoltare.

În pofida situației existente, dominanta poziției României, a președintelui țării, rămîne totdeauna aceea că stă în puterea societății contemporane ca, prin utilizarea eficientă a condițiilor interne și externe, prin definirea adecvată a instrumentelor de acțiune, prin reglementări internaționale echitabile — realizate prin dezbateri și negocieri cu participarea tuturor statelor, în cadrul Organizației Națiunilor Unite și al altor organizații internaționale — mai presus de toate, prin voința politică a tuturor statelor și în primul rînd a celor industrializate, cursul pozitiv de așezare a relațiilor economice dintre state pe noi baze să fie reluat și accelerat, rămînerile în urmă în dezvoltarea economică să fie reduse, efectele negative ale dezvoltării haotice ale economiei mondiale, bazată pe inegalități, dominație și exploatare, să fie atenuate. Experiența istoriei, dezbaterile internaționale și eforturile desfășurate în ultimele două decenii pentru elaborarea și traducerea în viață a unei strategii mondiale a dezvoltării atestă că pentru aceasta există premisele și forțele sociale și politice necesare.

5. România și Consiliul de Ajutor Economic Reciproc (C.A.E.R.)

România socialistă, partidul nostru desfășoară o activitate multilaterală de întărire și dezvoltare a relațiilor cu toate statele lumii, fără deosebire de orînduire socială. Continuă să se întărească, în acest cadru, relațiile cu toate statele socialiste, se dezvoltă relațiile politico-economice, tehnico-științifice, culturale și în alte domenii

[26] Nicolae Ceaușescu, *Raport la cel de-al XIII-lea Congres al Partidului Comunist Român*, Editura politică, București, 1984, p. 79.

Scanned with CamScanner

cu aceste state, se amplifică colaborarea și cooperarea reciproc avantajoase și întrajutorarea, lărgirea schimbului de experiență în construirea socialismului și comunismului, conlucrarea pe arena internațională în lupta pentru socialism, securitate și pace. Așa cum este știut, alături de relațiile bilaterale un loc de o deosebită importanță în ansamblul acestor raporturi îl ocupă colaborarea în cadrul Consiliului de Ajutor Economic Reciproc (C.A.E.R.) — prima organizație internațională de colaborare economică multilaterală, fondată în 1949 de șase țări socialiste europene, printre care și România.

Ca membră fondatoare a C.A.E.R., România a acționat de la început pentru realizarea obiectivelor înscrise în statut și în alte documente normative ale Consiliului, pentru dezvoltarea raporturilor de colaborare dintre țările membre ale C.A.E.R., precum și cu alte țări pe baza principiilor deplinei egalități în drepturi, respectării suverantății de stat, independenței și intereselor naționale, neamestecului în treburile interne, avantajului reciproc și întrajutorării tovărășești. Așa cum sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu, activitatea C.A.E.R. „are drept țel fundamental să aducă o contribuție importantă la modernizarea forțelor de producție în fiecare țară membră, la înflorirea multilaterală a economiilor naționale, la egalizarea nivelurilor de dezvoltare economică ale statelor respective. Prin aceasta, activitatea C.A.E.R. este menită să constituie un model de relații de tip nou, cu adevărat democratice între state, care să permită colaborarea nestingherită, reciproc avantajoasă, dezvoltarea și modernizarea potențialului economic al fiecărei națiuni, în interesul propriei propășiri, al afirmării libere și independente a fiecărui popor, atît pe plan național, cît și pe plan internațional“ [27].

Practic, din obiectivele convenite de țările membre rezultă că Consiliul a fost conceput ca o organizație chemată să contribuie la soluționarea problemelor legate de progresul acestor țări, să faciliteze dezvoltarea relațiilor economice cu celelalte state, să demonstreze în practică superioritatea noului tip de relații. În acest context prezintă o semnificație deosebită definirea în însuși Programul Partidului Comunist Român a modului în care parti-

[27] Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 18, Editura politică, București, 1979, p. 365.

Scanned with CamScanner

dul nostru concepe rolul organizației : „Activitatea de colaborare în cadrul Consiliului de Ajutor Economic Reciproc trebuie să ducă la acțiuni concrete care să contribuie la sprijinirea eforturilor statelor membre mai puțin dezvoltate industrial, pentru accelerarea progresului lor economic și tehnic. Prin aceasta se va releva tot mai evident că socialismul este singura orînduire capabilă să lichideze urmările politicii de inegalitate din trecut, să asigure progresul multilateral și armonios al tuturor națiunilor, să pună bazele unei vieți economice internaționale cu adevărat echitabile“ [28].

În același timp, încă de la crearea sa, C.A.E.R. a fost conceput ca o organizație deschisă, în care pot fi primite și alte țări care împărtășesc principiile Consiliului și doresc să participe la colaborarea economică multilaterală a țărilor membre. În acest sens în Programul Partidului Comunist Român se arată : „Extinderea cooperării în producție între țările socialiste în cadrul C.A.E.R. nu trebuie să aibă ca rezultat formarea unei grupări economice închise ci, dimpotrivă, să favorizeze participarea fiecărei țări socialiste la diviziunea internațională a muncii, la schimburile economice cu alte state. C.A.E.R. trebuie să creeze cadrul corespunzător menit să favorizeze participarea la activitatea sa atît a celorlalte țări socialiste, cît și a altor state interesate“ [29].

În prezent la activitatea C.A.E.R. participă zece țări membre cu drepturi depline : Bulgaria, Cehoslovacia, Cuba, R. D. Germană, Mongolia, Polonia, România, Ungaria, Uniunea Sovietică și Vietnam. La activitatea unui mare număr de organe reprezentative ale C.A.E.R. participă — în probleme care prezintă interes reciproc — R. S. F. Iugoslavia. Raporturi de conlucrare în diferite forme au fost stabilite între C.A.E.R. și țări membre ale Consiliului, precum și cu numeroase organizații internaționale. Colaborarea dintre C.A.E.R. și Finlanda, Irak, Mexic și Nicaragua se desfășoară, de pildă, pe baza unor convenții încheiate cu fiecare din aceste țări.

Aflată în plin efort de dezvoltare complexă și modernizare a economiei sale naționale, de ridicare pe o treaptă calitativ superioară a întregii activități economice, Româ-

[28] *Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism*, Editura politică, București, 1975, p. 175—176.

[29] *Ibidem*, p. 176.

Scanned with CamScanner

nia socialistă a desfăşurat şi desfăşoară, împreună cu celealte ţări membre, o susţinută activitate pentru extinderea şi adîncirea colaborării multilaterale în cadrul C.A.E.R., pentru traducerea în viaţă a programelor şi înţelegerilor de colaborare convenite, pentru creşterea substanţială a eficienţei acestora. „România — arăta tovarăşul Nicolae Ceauşescu — apreciază în mod deosebit rolul şi contribuţia C.A.E.R. la dezvoltarea colaborării dintre ţările socialiste membre, precum şi în accelerarea progresului economico-social al fiecărei ţări socialiste participante la activitatea acestei organizaţii. Ţara noastră a acţionat consecvent pentru dezvoltarea colaborării economice şi tehnico-ştiinţifice cu ţările membre, şi-a adus contribuţia activă la eforturile pentru perfecţionarea activităţii acestei organizaţii, astfel încît ea să corespundă cît mai bine scopurilor şi ţelurilor pentru care a fost creată, să-şi îndeplinească în condiţii corespunzătoare obiectivele şi atribuţiile ce i-au fost stabilite prin statut“ [30].

Această poziţie de principiu a ţării noastre îşi găseşte materializarea în participarea României la realizarea a circa 250 de acorduri, convenţii şi alte înţelegeri multilaterale, cele mai multe pe termen lung, dintre care se detaşează acordurile privind construirea, cu eforturi comune, de mari capacităţi de producţie în industriile de celuloză, azbest, feroaliaje, valorificarea unui zăcămînt de gaze naturale şi realizarea unei centrale electronucleare în Uniunea Sovietică, precum şi construirea uzinei de nichel-cobalt în Cuba, ţara noastră primind în contrapartida produselor şi serviciilor furnizate cantităţile convenite din produsele realizate în noile unităţi. Totodată, un număr însemnat de unităţi industriale româneşti participă la realizarea a peste 50 de convenţii multilaterale de specializare şi cooperare în producţia unor produse importante ale construcţiilor de maşini şi industriei chimice. Pe tărîmul ştiinţei şi tehnologiei sînt de menţionat cele peste 100 de convenţii multilaterale de colaborare pe probleme concrete de cercetare — dezvoltare, la care participă România, precum şi conlucrarea în cadrul unor laboratoare, colective şi programe comune de cercetare, proiectare şi experimentare. Ţara noastră ia parte activă

[30] Nicolae Ceauşescu, *România pe drumul construirii societăţii socialiste multilateral dezvoltate*, Editura politică, Bucureşti, 1979, vol. 18, p. 364—365.

Scanned with CamScanner

la colaborarea ce se realizează în cadrul a 26 de organizații și uniuni economice internaționale specializate, create de țările interesate membre ale C.A.E.R.

O privire retrospectivă a activității desfășurate de C.A.E.R. în cei peste 36 de ani de la înființare evidențiază, pe lîngă numeroase împliniri, pe lîngă rolul important avut în dezvoltarea economico-socială a țărilor membre, existența unor însemnate rezerve pentru dezvoltarea colaborării, a specializării și cooperării în producție, în scopul utilizării mai eficiente a potențialelor de producție și tehnico-științifice de care dispun țările membre, în interesul fiecăreia în parte, al socialismului în ansamblu. Desigur aceasta presupune în primul rînd mobilizarea eforturilor fiecărei țări socialiste membre a C.A.E.R. pentru a asigura continuarea creșterii economice, mobilizarea deplină și valorificarea rațională, superioară a tuturor resurselor de care dispune. Totodată, se impun transformări calitativ noi și în ce privește rolul și eficiența acțiunilor de colaborare în cadrul C.A.E.R., dintre țările membre, astfel încît să se asigure soluționarea, într-o măsură mai mare, cu forțe proprii, a diferitelor probleme economice existente, impulsionîndu-se pe această cale înfăptuirea în fiecare țară a programelor de dezvoltare economico-socială și întărirea pe ansamblu a capacității și forței economice a țărilor membre ale C.A.E.R. Realizarea acestor obiective face necesară, în viziunea partidului nostru, a secretarului său general, perfecționarea activității C.A.E.R., a colaborării dintre țările membre ale Consiliului, orientarea acestora spre găsirea în comun a căilor pentru soluționarea problemelor complexe, dificile, pentru depășirea dificultăților apărute, pentru întărirea colaborării și conlucrării în toate domeniile de activitate.

Tocmai în acest spirit a participat România la Consfătuirea economică la nivel înalt a țărilor membre ale C.A.E.R., din iunie 1984, de la Moscova, care prin documentele și hotărîrile adoptate, prin direcțiile de acțiune și principiile afirmate a deschis perspectiva ridicării la nivel superior a colaborării și conlucrării reciproc avantajoase în cadrul organizației, atît pe plan bilateral, cît și multilateral. „Declarația cu privire la direcțiile principale ale dezvoltării și adîncirii în continuare a colaborării economice și tehnico-științifice între țările membre ale C.A.E.R.", adoptată la consfătuire, cuprinde așa cum se

Scanned with CamScanner

ştie, un larg evantai de acţiuni, prevăzînd sarcini concrete, pentru organele de planificare şi economice din fiecare ţară, preconizînd lărgirea, pe baze reciproc avantajoase, a comerţului între statele membre. În acelaşi timp, participanţii la consfătuire au stabilit un şir de obiective majore în domeniul colaborării, între care : trecerea mai accelerată a economiilor ţărilor lor pe calea dezvoltării intensive ; asigurarea creşterii în continuare a producţiei şi productivităţii muncii sociale ; sporirea nivelului tehnic şi a calităţii produselor ; dezvoltarea potenţialului de export ; amplasarea mai raţională a forţelor de producţie, accelerarea procesului de egalizare treptată a nivelurilor de dezvoltare economică ale ţărilor membre. Se are în vedere, de asemenea, adîncirea colaborării în scopul soluţionării prin eforturi comune a unor probleme economice de mare însemnătate pentru dezvoltarea dinamică şi armonioasă a economiilor lor naţionale, al intensificării producţiei şi introducerii cuceririlor progresului tehnico-ştiinţific, asigurării resurselor necesare, în special de combustibili, energie, materii prime, produse alimentare şi mărfuri industriale de larg consum, maşini şi utilaje moderne.

De o mare însemnătate este faptul că la consfătuire s-a convenit elaborarea în comun, pe baza programelor naţionale, a unui Program complex al progresului tehnico-ştiinţific pe 15—20 de ani, în scopul soluţionării mai rapide a celor mai importante probleme din domeniul ştiinţei şi tehnicii şi aplicării în producţie în ţările membre ale C.A.E.R. a rezultatelor obţinute, astfel încît socialismul să se afirme din plin ca principal purtător al progresului tehnico-ştiinţific contemporan. În cadrul consfătuirii s-a acordat, totodată, o mare atenţie adîncirii cooperării şi specializării în producţie, în mod deosebit în ramuri de asemenea importanţă cum sînt construcţiile de maşini, convenindu-se ca în acest domeniu colaborarea să aibă un caracter complex şi să fie îndreptată în principal spre dezvoltarea ramurilor cheie — cum sînt electronica, industria microprocesoarelor şi a roboţilor —, spre înzestrarea economiei cu maşini şi utilaje de înaltă calitate şi la nivel mondial.

Înfăptuirea acestor obiective de amplă însemnătate impune, aşa cum s-a subliniat la consfătuire, aşezarea raporturilor reciproce pe baze stabile, de durată, prin încheierea de acorduri şi contracte pe termen lung, ca formă de bază a conlucrării în cadrul C.A.E.R. Asemenea

Scanned with CamScanner

acorduri şi contracte asigură stabilitate, dau perspectivă raporturilor de conlucrare, creează condiţii pentru ca fiecare organism naţional de planificare să-şi stabilească din timp obiectivele şi posibilităţile de colaborare, oferind cadrul pentru o coordonare mai bună a planurilor, asigurînd desfăşurarea relaţiilor pe baze ferme şi sporind astfel eficienţa lor.

Fără îndoială, hotărîrile şi măsurile convenite îşi au însemnătatea lor evidentă. Esenţial este însă ca acestea să fie aplicate în practică, să-şi găsească o deplină materializare. După cum a relevat preşedintele Nicolae Ceauşescu, România, care a participat şi participă activ la dezvoltarea şi perfecţionarea activităţii în cadrul C.A.E.R. „este hotărîtă ca, în spiritul recentelor înţelegeri convenite la întîlnirea la nivel înalt de la Moscova"... „să-şi aducă în continuare întreaga sa contribuţie la ridicarea la un nivel şi mai înalt a colaborării şi conlucrării în cadrul acestei organizaţii, încît ea să ducă la creşterea puterii economice a fiecărei ţări membre, să deschidă noi perspective de accelerare a progresului lor economic şi social şi de ridicare a bunăstării şi gradului general de civilizaţie al popoarelor lor, să ducă la creşterea forţei şi prestigiului socialismului în lume. Noi considerăm că perfecţionarea colaborării în cadrul C.A.E.R. are un rol deosebit în afirmarea relaţiilor socialiste ca model de relaţii noi între state, bazate pe principii de deplină egalitate, de conlucrare internaţională echitabilă, reciproc avantajoasă" [31].

În repetate rînduri, inclusiv la ultima sesiune a Consiliului, România a evidenţiat că adîncirea colaborării în cadrul C.A.E.R., perfecţionarea activităţii acestuia trebuie să asigure lărgirea posibilităţilor de participare a ţărilor socialiste la diviziunea internaţională a muncii, să stimuleze intensificarea relaţiilor cu alte state, atît cu ţările în curs de dezvoltare, cît şi cu ţările capitaliste dezvoltate. În concepţia partidului nostru, ţările socialiste membre ale C.A.E.R., toate statele socialiste, prin comunitatea orînduirii lor sociale, prin specificitatea relaţiilor pe care le promovează pe bază de egalitate şi avantaj reciproc

[31] Nicolae Ceauşescu, *Cuvîntare la Sesiunea solemnă comună a Comitetului Central al Partidului Comunist Român, Marii Adunări Naţionale şi Consiliului Naţional al Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste consacrată împlinirii a 40 de ani de la înfăptuirea actului revoluţionar de la 23 August 1944*, Editura politică, Bucureşti, 1984, p. 17.

Scanned with CamScanner

sînt chemate să exercite un rol hotărîtor în dinamizarea progresului economic și social al țărilor în curs de dezvoltare, în soluționarea problemelor subdezvoltării și ale făuririi unei noi ordini economice internaționale, în rezolvarea, cu forțe unite, a unor probleme complexe ale vieții economice mondiale.

Adîncirea și perfecționarea colaborării dintre țările membre ale C.A.E.R. nu înseamnă o izolare economică, o restrîngere a relațiilor cu alte state. Dimpotrivă, așa cum arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu este necesar ca relațiile internaționale în domeniul economic să nu se compartimenteze, să nu se ajungă la o restrîngere a colaborării între diferite grupări de state. În această ordine de preocupări, se impune găsirea de căi și metode de dezvoltare mai puternică a schimburilor comerciale, a cooperării în producție, știință și tehnică cu celelalte țări socialiste, de convenire a unor forme organizatorice de colaborare multilaterală cu aceste țări. În același timp, prezintă o deosebită însemnătate extinderea relațiilor cu țările în curs de dezvoltare, aceasta constituind un factor important în lupta împotriva imperialismului și colonialismului, pentru instaurarea unei noi ordini economice în lume. În spiritul principiilor coexistenței pașnice se impune și lărgirea relațiilor cu țările capitaliste dezvoltate, diferențele de orînduire socială, de concepții politice și filozofice neputînd fi un obstacol în calea unei largi colaborări internaționale bazate pe egalitate, pe respect și avantaj reciproc.

În ce o privește, România va acționa și în viitor cu toată hotărîrea, după cum se evidențiază în Raportul prezentat la cel de-al XIII-lea Congres al partidului, „pentru înfăptuirea înțelegerilor privind perfecționarea activității C.A.E.R.-ului, dezvoltarea schimburilor economice și cooperării în producție. Vom participa activ — arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu — la coordonarea planurilor, la specializarea în producție și la activitatea de cercetare științifică și tehnică comună, astfel încît C.A.E.R.-ul să aibă un rol tot mai important în dezvoltarea economico-socială a țărilor membre, în edificarea socialismului și comunismului, în ridicarea bunăstării popoarelor noastre“ [32].

[32] Nicolae Ceaușescu, *Raport la cel de-al XIII-lea Congres al Partidului Comunist Român*, Editura politică, București, 1984, p. 25.

Scanned with CamScanner

V

PROMOVAREA UNOR RELAȚII ECHITABILE ÎNTRE STATE, ÎNTĂRIREA CONLUCRĂRII ÎNTRE TOATE NAȚIUNILE LUMII

Retrospectiva celor două decenii care au trecut de la Congresul al IX-lea al P.C.R. reliefează ca una din sursele viguroase ale prestigiului pe care l-a cucerit România în lume angajarea fermă a partidului nostru, a secretarului său general, tovarășul Nicolae Ceaușescu, pentru afirmarea în viața internațională a unor principii noi, democratice, pentru făurirea unei lumi a dreptății și justiției. Această angajare s-a concretizat în eforturile susținute desfășurate de țara noastră pentru precizarea conținutului normelor de conduită ale raporturilor interstatale, pentru încetățenirea lor în practica internațională și respectarea lor necondiționată de către toți membrii comunității internaționale, România dînd ea însăși un exemplu unanim apreciat în această privință. În același timp, țara noastră, președintele ei au acționat și acționează cu neobosită stăruință, pentru eradicarea definitivă a oricăror forme de dominație și asuprire, dezvoltarea pe multiple planuri a cooperării în domeniul social-umanitar, pentru creșterea continuă a rolului O.N.U. în soluționarea marilor probleme ale lumii contemporane într-un mod democratic, cu participarea tuturor statelor.

1. Codificarea noilor principii de relații între state

Cale de întărire a legalității, codificarea dreptului internațional în general și a principiilor de relații între

Scanned with CamScanner

state, în special, este reclamată de dezvoltarea vieţii internaţionale, de amploarea nemaiîntîlnită a raporturilor interstatale. Indispensabilă pentru consolidarea normelor de drept şi justiţie, acţiunea de codificare permite, în acelaşi timp, clarificarea evoluţiei acestora, precum şi iniţierea de noi măsuri care, prin conţinut şi finalitate, să promoveze preeminenţa dreptului în relaţiile dintre membrii comunităţii internaţionale, să contribuie la consolidarea armăturii juridice a unei politici noi de pace şi colaborare între toate statele. Pornind tocmai de la asemenea realităţi, România s-a numărat printre promotorii cei mai activi ai operei de afirmare a primatului dreptului în relaţiile internaţionale, de codificare a principiilor de drept internaţional întreprinsă sub egida Organizaţiei Naţiunilor Unite.

a) Se cuvine în primul rînd remarcată participarea activă a ţării noastre la iniţierea şi elaborarea „Declaraţiei referitoare la principiile dreptului internaţional privind relaţiile prieteneşti şi cooperarea între state, conform Cartei Naţiunilor Unite", adoptată în unanimitate la cea de-a XXV-a sesiune comemorativă a Adunării Generale a O.N.U. în 1970, în prezenţa şefilor de state şi guverne participanţi la sesiune, între care şi preşedintele Nicolae Ceauşescu. Ca membră a Comitetului special creat în 1963 cu mandatul de a elabora Declaraţia, România a adus, pe parcursul celor şapte ani de activitate, numeroase contribuţii la formularea principiilor înscrise în Declaraţie, precum şi a Preambulului acesteia.

În ce priveşte conţinutul principiului suveranităţii se cuvine menţionat faptul că laolaltă cu reprezentanţii altor state, delegaţii români au propus ca textele respective să cuprindă, ca un element esenţial al egalităţii suverane, dreptul imprescriptibil al fiecărui stat de a exploata în mod liber resursele sale naturale. La bilanţul contribuţiilor româneşti se înscriu, de asemenea, propunerile privind includerea în enunţul principiului egalităţii suverane a dreptului statelor de a-şi alege în mod nestînjenit sistemul politic, social, economic şi cultural.

În acelaşi comitet, delegaţiile române s-au pronunţat şi au acţionat pentru o definiţie a dreptului popoarelor de a-şi hotărî de sine stătător destinele, prin care, pornindu-se de la recunoaşterea faptului că acest drept exprimă un principiu juridic şi nu numai o opţiune politică, trebuie să se precizeze obligaţia de a nu se împiedica exerciţiul

Scanned with CamScanner

său practic, prin intervenţia în afacerile interne ale altor popoare, şi să se recunoască, ca expresie a dreptului de autoapărare, prevăzut în mod expres de Carta O.N.U., legitimitatea folosirii forţei pentru combaterea dominaţiei colonialiste.

Cu deosebită fermitate a apărat România teza că nici un fel de motiv nu poate fi invocat pentru justificarea amestecului şi intervenţiei în treburile interne ale statelor. În acest cadru s-a evidenţiat inadmisibilitatea intervenţiilor sub pretextul aşa-ziselor motive umanitare, precum şi caracterul ilicit al intervenţiei „consimţite" etc. Potrivit punctului de vedere exprimat de ţara noastră, în conceptul de intervenţie trebuie cuprinse toate presiunile politice, economice sau de altă natură, incompatibile cu principiile fundamentale ale dreptului internaţional, precum şi orice formă de intervenţie, directă sau indirectă, în treburile interne sau externe ale altei ţări.

În dezbaterile referitoare la principiul nerecurgerii la forţă, delegaţia română a subliniat necesitatea incriminării, pe planul dreptului, nu numai a războiului şi a tuturor actelor de agresiune, ci şi a presiunilor de orice fel.

După cum este ştiut, un element important, determinant chiar prin incidenţele sale practice, al principiului egalităţii în drepturi a popoarelor şi al dreptului lor de a-şi hotărî de sine stătător destinele vizează interzicerea folosirii forţei armate sau a măsurilor de represiune exercitate împotriva popoarelor din teritoriile supuse dominaţiei străine şi a popoarelor coloniale. Delegaţiile române au declanşat o amplă confruntare de opinii la discutarea acestei părţi constitutive a principiului, pledînd cu consecvenţă şi vigoare pentru recunoaşterea dreptului inalienabil al popoarelor la legitimă apărare împotriva dominaţiei coloniale, pentru independenţă autentică şi dezvoltare în deplină libertate.

În legătură cu obligaţia statelor de a coopera între ele, în conformitate cu Carta, România a propus următorul text în cadrul lucrărilor comitetului : „Toate statele, mari sau mici, au dreptul şi datoria de a coopera între ele, indiferent de sistemele lor politice, economice şi sociale, în diversele domenii ale relaţiilor internaţionale, pe baza respectului strict al suveranităţii şi independenţei naţionale, al egalităţii în drepturi, al neamestecului în treburile interne ale altuia, al avantajului reciproc, în scopul de a menţine pacea şi securitatea internaţională şi de a favo-

Scanned with CamScanner

riza progresul și stabilitatea economică, precum și bunăstarea generală a națiunilor". Relevantă în această propunere este precizarea că principiul cooperării include obligația și dreptul de a coopera numai în măsura în care sfera aplicabilității sale este determinată de o cooperare licită, însușire ce nu poate deriva decît din conformitatea cu principiile fundamentale ale dreptului internațional. Ar fi deci ilicit să se pretindă unui stat să renunțe la atributele suveranității sale în numele unei anumite cooperări în vederea realizării unui program dat. Departe de a fi un proces sustras domniei dreptului, cooperarea trebuie promovată exclusiv în scopuri licite, prin căi, mijloace și metode licite, respectîndu-se întru totul normele dreptului internațional.

Contribuția României la definitivarea textului Declarației solemne referitoare la principiile de drept internațional privind relațiile prietenești și cooperarea între state, în conformitate cu Carta și-a găsit, de asemenea, concretizarea textuală și în negocierea preambulului acestui document, precum și în prezentarea, cu un larg coautorat, a unui proiect de rezoluție care subliniază însemnătatea politico-juridică a Declarației și conține un apel adresat tuturor statelor pentru aplicarea și respectarea riguroasă a înaltelor principii încorporate în acest instrument al Națiunilor Unite. În preambul se arată astfel, între altele, că adoptarea Declarației va contribui la întărirea păcii mondiale și va constitui un eveniment marcant în dezvoltarea dreptului internațional și a relațiilor dintre state, favorizînd domnia dreptului între națiuni și îndeosebi aplicarea universală a principiilor consacrate în Cartă. Ca urmare a unei propuneri românești în Declarație s-a inclus o prevedere prin care Adunarea Generală declară că „principiile Cartei, care sînt înscrise în prezenta Declarație, constituie principii fundamentale ale dreptului internațional și cheamă, prin urmare, toate statele să se inspire din aceste principii în conduita lor internațională și să-și dezvolte relațiile lor mutuale pe baza respectării riguroase a susmenționatelor principii".

De altfel, însăși rezoluția prin care Adunarea Generală a adoptat Declarația a fost elaborată de România împreună cu Cehoslovacia, obținînd apoi adeziunea a peste 50 de delegații.

b) În Comitetul special însărcinat cu elaborarea unei definiții a agresiunii, creat de Adunarea Generală a

Scanned with CamScanner

O.N.U. în 1967, România a adus contribuţii esenţiale la ducerea la bun sfîrşit a mandatului încredinţat acestui organism, prin adoptarea, în 1974, de către Adunarea Generală, a definiţiei agresiunii. Obiectivul românesc de căpetenie a fost acela de a se ajunge la un instrument politic care să descurajeze agresiunea, la o definiţie cît mai completă, de natură să înlăture posibilitatea eludării răspunderii pentru săvîrşirea actelor de agresiune.

Ţara noastră s-a pronunţat, împreună cu majoritatea membrilor acestui organism, în favoarea tratării cu prioritate a definirii agresiunii armate. Alături de alte delegaţii, reprezentanţii români au subliniat necesitatea de a se elabora o definiţie care, pe lîngă descrierea în termeni generali a agresiunii armate, să cuprindă şi o enumerare a actelor de agresiune. Delegaţiile române au învederat, de asemenea, că definiţia agresiunii trebuie să cuprindă toate situaţiile de fapt în care se recurge la forţă armată împotriva integrităţii teritoriale şi independenţei politice a unui stat. Totodată s-a evidenţiat că definiţia trebuie să includă, ca un element esenţial, referirea la folosirea forţei armate sub orice formă, incriminîndu-se astfel orice act de agresiune, nici un considerent de ordin politic, militar sau de altă natură, cu privire la politica internă şi externă a unui stat, neputînd a fi invocat pentru a justifica folosirea forţei.

Delegaţiile ţării noastre au stăruit asupra necesităţii ca în definiţie să fie cuprinse şi situaţiile în care actele de agresiune sînt întreprinse nu de un singur stat împotriva altui stat, ci de un grup de state contra unui stat sau grup de state. Includerea în definiţie a unor prevederi exprese care consfinţesc caracterul legitim al luptei popoarelor aflate sub dominaţie străină pentru a se elibera şi a-şi redobîndi independenţa are la origină tot o iniţiativă a României.

Deşi nu se referă decît la actele de agresiune directă, definiţia adoptată de Adunarea Generală reprezintă un instrument politico-juridic cu valoare universală, care contribuie la descurajarea, prevenirea şi eliminarea actelor de forţă în raporturile dintre state.

c) Energia şi stăruinţa cu care partidul şi statul nostru, tovarăşul Nicolae Ceauşescu au militat şi militează pentru soluţionarea oricăror probleme litigioase numai pe calea tratativelor, pentru evitarea apariţiei altora noi şi-au găsit o elocventă expresie în cadrul O.N.U. prin

Scanned with CamScanner

amorsarea, în 1972, a acestei problematici şi apoi prin înscrierea pe ordinea de zi a Adunării Generale, în 1979, a punctului intitulat „Reglementarea prin mijloace paşnice a diferendelor dintre state". Iniţiativa avea în vedere necesitatea reexaminării instrumentelor de care dispune organizaţia pentru rezolvarea paşnică a diferendelor internaţionale, în scopul perfecţionării şi completării procedurilor şi structurilor sale pentru a le face mai eficiente şi a încuraja astfel statele să recurgă la ele cu mai multă încredere. „Considerăm necesar — sublinia preşedintele ţării — să se realizeze un acord internaţional cu privire la soluţionarea, în cadrul Organizaţiei Naţiunilor Unite, a tuturor diferendelor ce se ivesc între state, cu obligaţia tuturor membrilor Organizaţiei Naţiunilor Unite, de a nu recurge în nici o împrejurare la forţă, de a se adresa Naţiunilor Unite cînd se ivesc conflicte sau divergenţe şi de a căuta soluţii numai şi numai pe calea tratativelor" [1].

Examinarea punctului amintit pe parcursul a cinci sesiuni anuale consecutive ale Adunării Generale, în perioada 1979—1983, a reprezentat, de fapt, prima mare dezbatere de conţinut care a avut loc în perioada postbelică, asupra căilor şi modalităţilor de consolidare a principiului reglementării paşnice a diferendelor în practica relaţiilor internaţionale. Rezoluţiile iniţiate de România în legătură cu acest punct şi adoptate prin consens, exprimă profunda îngrijorare faţă de „persistenţa stărilor conflictuale, de apariţia unor noi surse de diferende şi tensiune în viaţa internaţională, îndeosebi de tendinţa crescîndă de a se recurge la forţă sau la ameninţarea cu forţa, ca şi la escaladarea cursei înarmărilor, ceea ce reprezintă un grav pericol pentru independenţa şi securitatea statelor, precum şi pentru pacea şi securitatea internaţională". Chemînd toate statele să respecte cu stricteţe în relaţiile lor internaţionale principiul reglementării paşnice a diferendelor, aceste rezoluţii apreciază că „problema reglementării paşnice a diferendelor trebuie să constituie una din preocupările centrale ale statelor şi că, în acest scop, este necesar să se intensifice eforturile pentru examinarea şi dezvoltarea în continuare a principiului reglementării paşnice a diferendelor şi a mijloacelor de a

---

[1] Nicolae Ceauşescu, *România pe drumul construirii societăţii socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 19, Editura politică, Bucureşti, 1980, p. 549.

Scanned with CamScanner

consolida respectarea sa absolută de către toate statele în relaţiile lor internaţionale" [2].

Pornind de la propunerea făcută de ţara noastră încă în 1976, în Comitetul special pentru Carta O.N.U. şi creşterea rolului organizaţiei, rezoluţia adoptată la sfîrşitul celei de-a XXXIV-a sesiuni a Adunării Generale a O.N.U. chema „toate statele să coopereze la elaborarea unei Declaraţii a Adunării Generale asupra reglementării paşnice a diferendelor dintre state". Consensul realizat era de bun augur, iar pentru a facilita demararea lucrărilor de elaborare a declaraţiei, România a prezentat chiar în cursul sesiunii respective un document de lucru conţinînd proiectul unei asemena declaraţii.

Sarcina pregătirii declaraţiei a fost încredinţată Comitetului special pentru Carta O.N.U. şi creşterea rolului organizaţiei, care, la sesiunea de la Manila, din 1980, a început procesul elaborării textului pe baza unui proiect întocmit într-o primă formă de România, împreună cu Mexic şi Filipine, şi avînd ca punct de plecare documentul românesc prezentat în Adunarea Generală. În urma dezbaterilor care au avut loc s-a hotărît ca declaraţia să fie axată pe două mari părţi : 1) principiile generale şi obligaţiile statelor (decurgînd din principiul reglementării paşnice a diferendelor internaţionale) ; şi 2) rolul Organizaţiei Naţiunilor Unite.

Procesul de redactare a continuat la sesiunile din 1980 şi 1981 ale Adunării Generale, care a constituit în cadrul Comisiei juridice un grup de lucru special, deschis participării tuturor statelor membre ale O.N.U., precum şi în Comitetul special, care a consacrat cea mai mare parte a sesiunii sale din 1981 elaborării declaraţiei. Finalizarea proiectului de declaraţie a avut loc la sesiunea din 1982 a comitetului, după care a fost supusă spre aprobare Adunării Generale a O.N.U. La 15 noiembrie 1982, Adunarea Generală a adoptat prin consens „Declaraţia asupra reglementării paşnice a diferendelor", pe care secretarul general al O.N.U. a apreciat-o drept „un jalon important în istoria Naţiunilor Unite, nu numai pentru că tratează unul din principiile cele mai fundamentale ale dreptului

---

[2] *Rezoluţiile Adunării Generale 34/102, 35/160 şi 36/110.*

Scanned with CamScanner

internațional, ci și pentru că reflectă numitorul comun pe care toate statele îl pot accepta" [3].

Așa cum pe bună dreptate s-a apreciat, declarația marchează un progres cert în codificarea principiului reglementării prin mijloace pașnice a diferendelor dintre state. Într-adevăr, departe de a se limita la o reiterare a dispozițiilor Cartei și celor ale Declarației amintite, din 1970, asupra principiilor de drept internațional privind relațiile prietenești dintre state, declarația încorporează o serie de elemente noi, pe baza dezvoltărilor și a inovațiilor cunoscute în practica statelor în perioada ultimelor decenii.

Cerînd insistent tuturor statelor „să respecte și să promoveze cu bună credință" dispozițiile sale, declarația subliniază necesitatea continuării eforturilor de întărire a procesului de reglementare pașnică a diferendelor prin dezvoltarea și codificarea progresivă a dreptului internațional. În acest fel, declarația constituie doar un început care deschide ample perspective și posibilități de acțiune, prin intensificarea eforturilor pentru consolidarea principiului reglementării pașnice a diferendelor internaționale și aprofundarea normelor și procedurilor sale.

În această perspectivă se înscrie propunerea României privind elaborarea și adoptarea unui Tratat general asupra reglementării pașnice a diferendelor, formulată încă în 1975. De altfel, guvernul român a făcut cunoscut că privește elaborarea Declarației asupra reglementării pașnice a diferendelor internaționale ca un prim pas spre adoptarea unui tratat în materie, cu obligații ferme pentru state [4]. Tratatul preconizat de țara noastră ar urma să conțină prevederi pentru perfecționarea și completarea mecanismului de reglementare pașnică consacrat de capitolul VI al Cartei, cu scopul de a-l face mai operativ și mai eficace și a încuraja statele să recurgă la el cu mai multă încredere. Un obiectiv de bază al tratatului ar fi ca, în cazul în care un diferend nu a putut fi soluționat direct de statele implicate, să se stabilească obligația acestora de a aduce diferendul respectiv în fața O.N.U., precum și

[3] Cf. comunicatului de presă publicat de Departamentul pentru informare publică din Secretariatul O.N.U. *SG/SM/3361, L 12450*, din 15 noiembrie 1982.

[4] *Răspunsul guvernului Republicii Socialiste România privind elaborarea unei Declarații a Adunării Generale a O.N.U. asupra reglementării pașnice a diferendelor internaționale*, par. 6, în *Documentul O.N.U. A/35/391*, din 29 august 1980.

Scanned with CamScanner

dreptul organizației de a discuta oricînd o situație sau un diferend de natură să pună în pericol pacea și securitatea internațională și de a face recomandări statelor direct implicate, ca și celorlalte state. Elaborarea unui asemenea tratat, adaptat cerințelor actuale ale relațiilor internaționale, ar fi de natură să întărească principiul reglementării pașnice a diferendelor și să stimuleze puternic angajarea activă a O.N.U. în soluționarea diferendelor dintre state.

d) În evantaiul inițiativelor românești vizînd statornicirea fermă a regulilor de drept în raporturile dintre state, un loc important îl ocupă cele vizînd dezvoltarea și consolidarea bunei vecinătăți între state, despre care se vorbește și în Carta O.N.U. Încă în 1960 România a cerut înscrierea pe ordinea de zi a Adunării Generale a O.N.U. a punctului intitulat „Acțiuni pe plan regional în vederea îmbunătățirii relațiilor de bună vecinătate dintre statele europene, aparținînd unor sisteme social-politice diferite". Deși era o vreme cînd inhibițiile generate de „războiul rece" erau încă puternice, eforturile țării noastre au dat totuși roade și în 1965 Adunarea Generală a adoptat în unanimitate rezoluția inițiată de țara noastră, căreia i s-au alăturat, în calitate de coautori, alte opt țări europene.

Această rezoluție consacră idei și principii esențiale pentru dezvoltarea relațiilor intereuropene, subliniind în același timp importanța pe care întărirea păcii și securității pe continent o prezintă pentru securitatea și pacea mondială. Inițiativa țării noastre a contribuit la stimularea contactelor și schimburilor de vederi, la normalizarea și îmbunătățirea relațiilor intereuropene, a marcat începutul unui adevărat proces de dezvoltare a cooperării pe continent.

În 1979, România a prezentat o nouă inițiativă, privind dezvoltarea și respectarea normelor de bună vecinătate în vederea prevenirii situațiilor conflictuale, a promovării înțelegerii și cooperării între state. Astfel, țara noastră a propus să se înceapă, sub egida Națiunilor Unite și pe baza practicii și experienței îndelungate a tuturor statelor, o definire cît mai exactă și o dezvoltare a conceptului bunei vecinătăți, ceea ce este de natură să contribuie la o mai bună cunoaștere a normelor care decurg din aceasta, la soluționarea diferendelor numai pe cale pașnică și la promovarea cooperării internaționale, în interesul tuturor popoarelor. Potrivit propunerii românești, normele bunei

Scanned with CamScanner

vecinătăţi ar putea fi consacrate în instrumente politico-juridice corespunzătoare cu participarea tuturor statelor.

Pe baza propunerii româneşti, Adunarea Generală a adoptat prin consens rezoluţia 34/99 (XXXIV), care subliniază necesitatea dezvoltării şi întăririi bunei vecinătăţi între state, considerînd că generalizarea unei lungi practici de bună vecinătate şi a unor norme ale acesteia este de natură să ducă la întărirea relaţiilor amicale şi de cooperare între state. Rezoluţia evidenţiază pe bună dreptate că fundamentul însuşi al relaţiilor de bună vecinătate dintre state îl constituie respectarea riguroasă a principiilor suveranităţii şi independenţei, egalităţii în drepturi, neamestecului în treburile interne, nefolosirii forţei sau ameninţării cu folosirea forţei, reglementării pe cale paşnică a tuturor diferendelor dintre state, integrităţii teritoriale şi inviolabilităţii frontierelor, respectării dreptului popoarelor de a-şi hotărî singure soarta, îndeplinirii cu bună credinţă a obligaţiilor asumate pe plan internaţional. Se cuvine remarcat şi faptul că este pentru prima oară cînd într-o rezoluţie a Adunării Generale este respinsă în mod explicit politica zonelor de influenţă şi dominaţie.

Pornind de la această rezoluţie, începînd cu 1981 problema bunei vecinătăţi a devenit un punct permanent pe ordinea de zi a Adunării Generale, declanşîndu-se o dezbatere de fond asupra conceptului de bună vecinătate. Prin rezoluţiile sale ulterioare 36/101 din 1981 şi 36/117 din 1982, Adunarea Generală a O.N.U. a subliniat că „generalizarea unei îndelungate practici de bună vecinătate şi a principiilor şi normelor sale este de natură să consolideze relaţiile prieteneşti şi cooperarea dintre state, conform Cartei“ şi a apreciat oportun ca, pe baza ideilor şi propunerilor statelor membre „să se clarifice elementele bunei vecinătăţi în cadrul unui proces de elaborare, la momentul convenit, a unui document internaţional corespunzător în materie“.

Pentru a facilita începerea acestui proces, România a prezentat, în 1983, la O.N.U. un amplu document de lucru [5], care împreună cu raportul sistematizat întocmit de secretarul general al organizaţiei [6], şi ideile sau propunerile avansate de alte state, urmează să contribuie la stabilirea structurii şi conţinutului viitorului document internaţional al O.N.U. privind buna vecinătate. Reflectînd în

[5] *Doc. O.N.U. A/38/440.*
[6] *Doc. O.N.U. A/37/476.*

Scanned with CamScanner

esență o sinteză a politicii externe a României, a acțiunii președintelui țării pe planul relațiilor externe și dînd expresie experienței și practicii istorice a țării noastre, acest document înfățișează un ansamblu de principii, norme și recomandări care constituie elemente esențiale ale unei conduite a statelor în relațiile reciproce, de natură să asigure stabilirea, menținerea și dezvoltarea raporturilor de bună vecinătate. Documentul de lucru prezentat de România reflectă astfel caracterul bogat, cuprinzător și complex al raporturilor de bună vecinătate dintre state, precum și multiplele fațete ale acțiunii care se cere statelor pentru dezvoltarea acestor raporturi.

Ultima rezoluție privind buna vecinătate, adoptată prin consens la sesiunea a XXIX-a, confirmă hotărîrea Adunării Generale de a se trece la elaborarea unui document internațional în materie, pe baza răspunsurilor statelor, a opiniilor exprimate de acestea și a propunerilor lor, între care un loc deosebit îl ocupă documentul de lucru al României. Rezoluția preconizează, totodată, cadrul în care urmează să fie continuată și aprofundată această inițiativă a României în vederea clarificării elementelor bunei vecinătăți, trecerii la elaborarea documentului internațional corespunzător, menit să asigure generalizarea concepției și practicii pozitive a raporturilor de bună vecinătate, de colaborare și înțelegere între toate statele lumii.

e) Documentele adoptate pînă în prezent în cadrul O.N.U. privind principiile relațiilor dintre state marchează jaloane importante în efortul de dezvoltare a dreptului internațional contemporan, dar ele nu au o valoare egală cu cea a Cartei O.N.U., care este, practic, un tratat internațional. Ca urmare, principiile și normele actuale care reglementează conduita internațională a statelor, înscrise în Carta O.N.U., rămîn doar enunțate, ceea ce creează o stare de incertitudine cu privire la conținutul lor real în situația internațională actuală. Au loc contestări atît ale unora din principiile fundamentale ale relațiilor dintre state, cît și ale domeniilor de aplicare, ceea ce duce la tensiune, acte neprietenești, diferende, conflicte și chiar războaie deschise.

Această discrepanță între caracterul limitat al principiilor cuprinse în Cartă și dezvoltările necontractuale înregistrate în cele patru decenii care au trecut de la adoptarea Cartei se poate rezolva, așa cum a propus România, prin elaborarea și adoptarea în cadrul O.N.U. a unui cod de conduită cu caracter universal care să statueze drepturile

Scanned with CamScanner

și îndatoririle fundamentale ale statelor. Enunțată pentru prima dată în 1972 la Conferința Națională a P.C.R.[7], această idee a fost reafirmată și dezvoltată în cadrul unei propuneri prezentată oficial în același an Adunării Generale a O.N.U.[8]. Potrivit propunerii românești, Codul de conduită ar trebui să consacre, într-o formă clară, precisă și completă : — dreptul sacru al fiecărui stat la existență liberă, la suveranitate și independență națională, la pace și securitate ; — dreptul inalienabil al fiecărui popor de a-și decide de-sine-stătător soarta, de a-și alege și dezvolta liber sistemul politic, economic și social, corespunzător voinței și intereselor proprii, fără nici un amestec din afară ; — obligația fiecărui stat de a milita pentru lichidarea totală a colonialismului ; — egalitatea deplină în drepturi a tuturor statelor, indiferent de mărime, situare geografică, nivel de dezvoltare, orînduire socială, apartenență sau neapartenență la alianțele militare ; — dreptul fiecărui popor la dezvoltare și progres, la exercitarea suveranității depline asupra resurselor naturale ; — obligația statelor de a nu interveni, în nici o împrejurare, în treburile interne sau externe ale altor state ; — respectarea inviolabilității frontierelor și a integrității teritoriale a fiecărui stat și, drept consecință, abținerea de la orice tentativă îndreptată împotriva unității naționale sau a integrității teritoriale a altuit stat, care constituie o atingere gravă adusă păcii și securității internaționale ; — obligația statelor de a se abține, în relațiile lor internaționale, de la amenințarea cu forța sau folosirea forței, sub orice pretext, în orice împrejurare și sub orice formă, precum și de la orice fel de constrîngere de ordin militar, politic, economic sau de altă natură, împotriva altui stat ; — dreptul inerent al fiecărui stat de a se apăra cu toate mijloacele împotriva oricărui atentat la adresa suveranității și independenței sale naționale, inclusiv cu cele militare, în cazul că este supus unei agresiuni armate ; — obligația tuturor statelor de a reglementa diferendele lor internaționale în toate împrejurările numai prin mijloace pașnice ; — dreptul fiecărui stat de a participa în condiții de deplină egalitate la examinarea și soluționarea problemelor internaționale de interes comun ;

[7] *Rezoluția Conferinței Naționale a P.C.R. cu privire la politica și activitatea internațională a Partidului Comunist Român și Republicii Socialiste România*, în *Conferința Națională a Partidului Comunist Român*, 19—21 iulie 1972, Editura politică, București, 1972, p. 531.

[8] *Doc. O.N.U. A/8775.*

Scanned with CamScanner

— dreptul și îndatorirea statelor, indiferent de orînduire socială, de a coopera între ele — pe baza avantajului reciproc — în toate domeniile, în scopul menținerii păcii și securității internaționale, al favorizării progresului economic și social al tuturor națiunilor și, în primul rînd, al celor în curs de dezvoltare ; — dreptul fiecărui stat de a avea deplin acces la cuceririle științei și tehnicii ; — obligația statelor de a-și îndeplini cu bună credință angajamentele asumate, în conformitate cu dreptul internațional.

Elementul nou pe care îl aduce propunerea adoptării unui astfel de cod, și care îi conferă, de altfel, și valoarea, constă în faptul că el este conceput să aibă forță juridică, depășind caracterul de recomandare al declarațiilor și rezoluțiilor de pînă acum ale Adunării Generale în materie. Obligînd la ratificarea sa de către forurile legislative naționale, codul de conduită ar angaja din punctul de vedere al dreptului internațional răspunderea statelor respective în respectarea prevederilor sale, sporind considerabil forța de aplicare în practică a normelor și principiilor statuate. El ar constitui astfel un document care ar aduce nu numai o serie de precizări în ceea ce privește principiile înscrise în Carta O.N.U., dar și dezvoltări ale acestora, precum și completări cu noi principii.

Existența unui Cod universal, acceptat și semnat de către toate statele lumii, ar fi de natură să înlăture incertitudinile privind existența, întinderea, semnificația și interpretarea normelor de conduită internațională a statelor. Ar fi, astfel, afirmate și consacrate caracterul universal, valabilitatea generală și aplicabilitatea principiilor și normelor codificate în relațiile dintre toate statele, fără deosebire de sistemul lor social-politic. Codul ar oferi criterii pentru a putea judeca și aprecia comportamentul fiecărui stat. De aceea, un asemenea cod de conduită ar avea un caracter preventiv pentru actele internaționale ilicite.

Principiile astfel convenite ar oferi, în același timp, un cîmp practic nelimitat pentru dezvoltarea unor raporturi echitabile de colaborare și cooperare între state, stimulînd circuitul de valori materiale și spirituale. Adoptarea lor ar constitui o condiție primordială a instaurării unui curs ascendent în procesul de democratizare a vieții internaționale, de instaurare a unei securități reale în lume și de dezvoltare a cooperării.

Scanned with CamScanner

Pe baza propunerilor românești, discuțiile la O.N.U. au relevat nu numai actualitatea acestei idei, dar și necesitatea urgenței concretizării ei.

2. Eradicarea colonialismului și neocolonialismului, a practicilor de discriminare rasială și apartheid

În bătălia istorică, din perioada postbelică, a popoarelor oprimate pentru afirmarea dreptului lor legitim la autodeterminare și existență de-sine-stătătoare, România a fost în permanență de partea popoarelor subjugate. Puternic ancorată în tradițiile poporului român, solidaritatea și sprijinul multilateral pe plan politic, diplomatic, moral și material, pentru lupta popoarelor împotriva asupririi străine, a colonialismului, neocolonialismului și rasismului, pentru abolirea oricăror forme de dominație a unui stat asupra altor state sau popoare a reprezentat și reprezintă una din orientările fundamentale ale politicii externe românești pe plan internațional și la O.N.U. Sintetizînd această orientare tovarășul Nicolae Ceaușescu arată : „România, care a cunoscut vreme îndelungată în trecut asuprirea străină, este profund solidară cu lupta popoarelor care se ridică împotriva imperialismului, a colonialismului și neocolonialismului, a politicii rasiste, de apartheid, a oricăror forme de dominație și asuprire. Poporul nostru a acordat și va continua să acorde și în viitor întregul său sprijin — politic, diplomatic, moral și material — mișcărilor de eliberare națională, popoarelor care se mai află sub jugul colonial, în lupta pentru cucerirea dreptului lor sacru de a-și hotărî singure soarta, de a se dezvolta în mod liber, de sine stătător“ [9].

Formele de manifestare a acestei solidarități au fost diverse, materializîndu-se atît pe căile bilaterale, ale raporturilor directe cu mișcările de eliberare națională, cît și pe cele multilaterale, la O.N.U. și în instituțiile sale specializate. „Ajutorul — sublinia președintele țării — îmbracă toate formele posibile pe care România le poate acorda : ajutor material — și ca să fie clar, inclusiv în domeniul

[9] Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 8, Editura politică, București, 1973, p. 352.

Scanned with CamScanner

militar — în domeniul pregătirii cadrelor și, desigur, un larg ajutor politic și diplomatic" [10].

Chiar din primii ani ai participării sale la activitățile O.N.U., România și-a adus în mod activ propria contribuție la adoptarea unor măsuri de natură să favorizeze accesul cît mai rapid al popoarelor coloniale la independență. În 1959, România a propus astfel inițierea unor măsuri pentru dezvoltarea învățămîntului primar în teritoriile neautonome, ca o modalitate de a contribui la accelerarea dobîndirii dreptului la autodeterminare de către aceste teritorii. Propunerea a fost acceptată, Adunarea Generală adoptînd o rezoluție prin care recomandă puterilor administrante o serie de măsuri de instituire a învățămîntului primar, universal, gratuit și obligatoriu, în vederea lichidării analfabetismului în teritoriile respective.

După cum este știut, anul 1960 inaugurează începutul unei etape calitativ noi în realizarea imperativului decolonizării. Elaborarea unei platforme pentru concentrarea forțelor anticolonialiste în vederea înfăptuirii neîntîrziate a dreptului popoarelor la autodeterminare a cunoscut în anul 1960, la sesiunea a XV-a a Adunării Generale, un moment de răscruce. Pe ordinea de zi a acestei sesiuni, la care țările socialiste erau reprezentate la nivelul cel mai înalt, a fost înscris un punct privind lichidarea definitivă a colonialismului. Coautoare la această inițiativă, România a participat nemijlocit la eforturile încununate prin adoptarea „Declarației asupra acordării independenței țărilor și popoarelor coloniale" [11]. Declarația condamnă în termeni clari și categorici colonialismul în toate formele sale de manifestare, proclamînd abolirea grabnică a acestui flagel al secolului nostru. Principiile sintetizate în declarație, apreciată pe drept cuvînt drept o adevărată Cartă a decolonizării, au fost dezvoltate în intervențiile rostite de delegațiile române la următoarele sesiuni, subliniindu-se necesitatea întreprinderii de acțiuni hotărîte pentru curmarea colonialismului, încetarea oricăror represiuni armate împotriva popoarelor aflate sub dominație colonială, luarea unor măsuri efective pentru transferarea întregii puteri, fără rezerve, condiții sau discriminări, popoarelor din teritoriile neautonome și celor aflate sub tutelă.

[10] Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 10, Editura politică, București, 1974.

[11] *Rezoluția Adunării Generale nr. 1514 (XV).*

Scanned with CamScanner

Întreaga perioadă care a urmat a fost marcată de sprijinul multilateral și activ al României, de participarea sa constructivă la ansamblul măsurilor vizînd punerea în aplicare a tuturor documentelor O.N.U. referitoare la lichidarea fără întîrziere a sistemului perimat al colonialismului. Dînd curs orientărilor stabilite de tovarășul Nicolae Ceaușescu, țara noastră a fost, practic, coautoare la toate rezoluțiile O.N.U. privind eliminarea colonialismului și neocolonialismului, militînd cu consecvență pentru recunoașterea dreptului sacru al tuturor națiunilor la autodeterminare. România a participat nemijlocit la elaborarea „Declarației internaționale pentru eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială" și a desfășurat o activitate susținută în vederea adoptării „Programului de acțiune pentru îndeplinirea integrală a Declarației asupra acordării independenței țărilor și popoarelor coloniale" [12].

În 1972, la sesiunea a XXVII-a, România, împreună cu un grup format din 55 de țări, a prezentat un proiect de rezoluție intitulat „Aplicarea Declarației asupra acordării independenței țărilor și popoarelor coloniale", care a fost adoptat la aceeași sesiune [13].

Țara noastră a acționat împreună cu celelalte țări la O.N.U. pentru desfășurarea unei largi munci de informare privind sprijinirea luptei de eliberare și desfășurarea rapidă a procesului de decolonizare. Rezoluția privind „Difuzarea de informații cu privire la decolonizare", adoptată la aceeași sesiune, se referă tocmai la această necesitate [14]. Rezoluția subliniază importanța asigurării difuzării, cît mai larg posibil, de informații asupra primejdiilor create de colonialism, îndeosebi în ceea ce privește lupta pe care o duc popoarele din Africa pentru eliberarea lor, precum și în ceea ce privește eforturile depuse de comunitatea internațională pentru a contribui la eliminarea ultimelor vestigii ale colonialismului sub toate formele sale.

Un alt document intitulat „Conferința internațională de experți pentru sprijinirea victimelor colonialismului și apartheidului din Africa australă" [15], a servit drept punct de plecare pentru organizarea unei importante reuniuni, organizate la Oslo, în cooperare cu Organizația Unității Africane, la ale cărei lucrări România a avut o participare

[12] *Rezoluția Adunării Generale nr. 2621 (XXV).*
[13] *Rezoluția Adunării Generale nr. 2908 (XXVII).*
[14] *Rezoluția Adunării Generale nr. 2909 (XXVII).*
[15] *Rezoluția Adunării Generale nr. 2910 (XXVII).*

Scanned with CamScanner

din cele mai active. Acţiuni de mare anvergură în sprijinul luptei anticolonialiste au fost întreprinse în toate ţările lumii, pe baza rezoluţiei Adunării Generale a O.N.U. referitoare la proclamarea „Săptămînii de solidaritate cu popoarele coloniale din Africa australă, Guineea-Bissau şi din Insulele Capului Verde care luptă pentru libertate, independenţă şi egalitate în drepturi“ [16].

Una din principalele direcţii de acţiune ale României a fost aceea de a face ca O.N.U. să acorde maximum de sprijin politic mişcărilor de eliberare. România s-a numărat printre iniţiatorii şi coautorii hotărîrilor prin care Adunarea Generală a recunoscut pentru prima dată, în 1972, mişcările de eliberare din coloniile portugheze, Rhodesia de sud şi Namibia, ca singurii reprezentanţi autentici ai popoarelor lor, invitîndu-le în calitate de observatori la dezbaterile asupra teritoriilor respective [17]. Această recunoaştere a marcat un moment calitativ nou în tratarea problemelor coloniale la O.N.U., constituind un act de justiţie faţă de popoarele oprimate, de natură să exprime solidaritatea comunităţii internaţionale cu lupta lor dreaptă.

România a militat cu insistenţă pentru ca O.N.U. şi organismele din sistemul său să facă pasul următor firesc şi anume să sprijine şi din punct de vedere material mişcările de eliberare, prin elaborarea cu prioritate a unor programe de asistenţă şi a altor măsuri de natură să înlesnească lupta lor. Dînd curs apelurilor Adunării Generale, unele instituţii specializate au întreprins, în funcţie de specificul activităţii lor, cîteva acţiuni concrete în vederea ajutorării refugiaţilor din colonii, a mişcărilor de eliberare, în special în domeniul pregătirii de cadre. S-a considerat însă că aceşti paşi modeşti trebuie urmaţi de acţiuni mult mai energice, care să antreneze întregul sistem al O.N.U. la stabilirea de contacte şi forme de cooperare cu mişcările de eliberare naţională, prin elaborarea unor programe concrete de sprijinire a luptei de rezistenţă, acolo unde este cazul, pentru populaţia din zonele eliberate, ca şi pentru populaţia nevoită să se refugieze în ţările vecine.

Pe planul dezbaterilor şi acţiunilor cu caracter juridic, ţara noastră a fost asociată la rezoluţia adoptată de Adunarea Generală a O.N.U. în decembrie 1973, cu privire la

---

[16] *Rezoluţia Adunării Generale nr. 2911 (XXVII).*

[17] *Rezoluţiile Adunării Generale nr. 2918 (XXVII), 2945 (XXVII) şi 3031 (XXVII).*

Scanned with CamScanner

statutul legal al combatanților împotriva dominației coloniale sau străine și a regimurilor rasiste.

Militînd pentru recunoașterea și sprijinirea mișcărilor de eliberare națională din colonii, România a împletit vorba cu fapta. Întîlnirile tovarășului Nicolae Ceaușescu atît în diverse țări africane sau asiatice, cît și pe pămîntul României, cu conducătorii mișcărilor de eliberare au dat expresie raporturilor de solidaritate și colaborare dintre Partidul Comunist Român și aceste mișcări, dorinței comune de a le dezvolta și hotărîrii poporului român de a acorda întregul său sprijin luptei lor de eliberare națională. Toate acestea au fost consfințite în importante documente bilaterale, semnate la nivelul cel mai înalt, documente care au constituit, totodată, un puternic sprijin al acestor mișcări pe plan internațional.

La cea de a XXVIII-a sesiune a Adunării Generale a O.N.U. România a fost coautoare și la cele două rezoluții în problema rhodesiană [18], prin care se reafirmă dreptul inalienabil al poporului zimbabwe la autodeterminare și independență, inclusiv legitimitatea luptei sale prin orice mijloace, pentru înfăptuirea acestui drept. Un important document la care țara noastră a devenit coautoare este rezoluția Adunării Generale din decembrie 1973, prin care se condamnă politica puterilor colonialiste de susținere a activităților economice străine în teritoriile neautonome, activități care exploatează resursele naturale și umane din aceste teritorii, violînd astfel drepturile politice, economice și sociale ale popoarelor respective. Rezoluția prevede, în același timp, o serie de măsuri ce trebuie luate pentru prevenirea și încetarea penetrației intereselor străine în colonii [19].

După proclamarea independenței și crearea noilor state în fostele colonii portugheze din Africa, România a recunoscut imediat aceste state, a stabilit relații diplomatice cu ele și a continuat să le acorde sprijin diplomatic și material pentru consolidarea independenței și înfăptuirea aspirațiilor lor de progres și dezvoltare.

În 1972, România a fost aleasă în Consiliul O.N.U. pentru Namibia, la lucrările căruia a adus o contribuție deosebit de activă. Ca o consecință firească, reprezentanții României au fost aleși în repetate rînduri în organele de

[18] *Rezoluția Adunării Generale nr. 3115 (XXVIII) și 3116 (XXVIII).*

[19] *Rezoluția Adunării Generale nr. 3117 (XXVIII).*

Scanned with CamScanner

conducere și au fost desemnați în delegațiile consiliului la diverse manifestări internaționale și la reuniunile Consiliului de securitate care examinau situația din Namibia. În vara anului 1974, o delegație a Consiliului O.N.U. pentru Namibia, în frunte cu președintele său, a efectuat o vizită în România pentru consultări cu guvernul român în legătură cu căile și mijloacele cele mai adecvate de aducere la îndeplinire a rezoluțiilor adoptate de O.N.U. referitoare la Namibia.

La sesiunea specială a Adunării Generale a O.N.U. consacrată problemei Namibiei (28 aprilie — 3 mai 1978) România s-a numărat printre coautorii rezoluției privind „Declarația asupra Namibiei și Programul de acțiune pentru autodeterminarea și independența Namibiei" [20]. Cele două documente reflectă poziția O.N.U. în problema Namibiei, condamnă tendința Africii de sud de a recurge la reglementare internă, întăresc poziția S.W.A.P.O. pe plan internațional. Adunarea cere tuturor statelor, care n-au făcut aceasta, să recunoască S.W.A.P.O. ca singur și autentic reprezentant al poporului namibian. Toate țările sînt chemate să acorde S.W.A.P.O. un ajutor și un sprijin sporit, pentru ca aceasta să-și poată intensifica lupta pentru eliberarea Namibiei.

În 1977, la Lagos a avut loc Conferința mondială de luptă împotriva apartheidului. În mesajul adresat conferinței de tovarășul Nicolae Ceaușescu se arăta că „lichidarea definitivă a politicii, cu totul anacronică și condamnabilă, de discriminare rasială și apartheid impune intensificarea eforturilor întregii comunități internaționale, a tuturor forțelor atașate cauzei păcii, libertății, independenței, egalității și respectului reciproc între națiuni. Profund atașată idealurilor de dreptate națională și socială, de libertate și progres social, România a sprijinit și sprijină cu toată hotărîrea lupta de eliberare a popoarelor asuprite, militează ferm pentru eliminarea ultimelor vestigii ale colonialismului, ale politicii rasiste și de apartheid, ale oricărei forme de dominație străină asupra altor popoare [21] ".

La sesiunea din 1978 a Adunării Generale a O.N.U., România s-a pronunțat pentru „lărgirea acțiunilor politice

[20] *Doc. O.N.U. A/RES/S-9/2.*

[21] Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 14, Editura politică, București, 1977, p. 682—683.

Scanned with CamScanner

ale comunității internaționale împotriva politicii rasiste a Africii de Sud, aplicarea programului de acțiune împotriva apartheidului, inclusiv a rezoluțiilor din 31 octombrie și 4 noiembrie 1977, prin care se cere renunțarea la politica de apartheid și se hotărăște aplicarea embargoului obligatoriu asupra armelor destinate Africii de Sud, conform Capitolului VII al Cartei. Transpunerea în practică a unor asemenea măsuri presupune voința de acțiune concertată a tuturor statelor membre, pentru a se ajunge la o cotitură în evoluția situației din Africa australă, care, datorită existenței și acțiunilor regimurilor rasiste, riscă să ducă la conflicte sîngeroase" [22].

Și în continuare România a acționat pentru ca O.N.U să sprijine cu toată tăria mișcarea de eliberare națională din toate teritoriile, să contribuie la abolirea fără întîrziere a tuturor formelor de asuprire colonială, de discriminare rasială și apartheid. Deosebit de utilă ar fi în acest sens, așa cum a propus România [23] organizarea unei sesiuni extraordinare a Adunării Generale a O.N.U. consacrată special examinării acestor probleme. Pregătită temeinic, o asemenea sesiune ar permite guvernelor să se concentreze și să procedeze la ample consultări asupra căilor celor mai potrivite de a asigura eliminarea exploatării coloniale și discriminării rasiale și s-ar putea solda cu noi acțiuni care să se bucure de sprijinul general al statelor membre.

O importanță deosebită ar avea, în acest cadru, după cum nu o dată a susținut România, abolirea prevederilor depășite ale Cartei O.N.U., respectiv a celor trei capitole care consacră dominația colonială și sistemul de tutelă. Menținerea în Cartă a unor prevederi care recunosc dreptul unor țări de a domina alte popoare, de a avea colonii sau de a ține sub tutelă anumite teritorii este în contradicție cu cerințele de dezvoltare liberă a tuturor popoarelor. „A menține aceste prevederi — a declarat România la O.N.U. — înseamnă a recunoaște și perpetua relațiile de dominație, de inegalitate și de amestec în treburile altor state, înseamnă a nu reflecta pînă la capăt procesul ireversibil de lichidare a colonialismului, care trebuie să-și găsească expresie atît ca realitate politică cît și în dreptul internațional. Carta nu mai poate să păstreze sub nici o

[22] *Doc. O.N.U. A/33/PV 54.*

[23] A se vedea : *Contribuții ale României la soluționarea marilor probleme ale lumii contemporane*, Editura politică, București, 1975, p. 52.

Scanned with CamScanner

formă prevederi care ar putea fi interpretate ca o acceptare a existenţei unor popoare ce n-ar fi în măsură să-şi rezolve singure problemele conducerii lor şi ca o recunoaştere a dreptului altora de a le conduce destinele" [24]. De aceea toate aceste prevederi anacronice trebuie abolite şi în locul lor să se prevadă un sistem nou care să proclame dreptul la libertate şi independenţă naţională, abolirea oricăror forme de dominaţie colonială, de discriminare rasială şi apartheid.

3. Dezvoltarea cooperării internaţionale în domeniul social-umanitar

Ca şi în celelalte sectoare ale activităţii O.N.U. şi instituţiilor sale specializate, România este un participant activ la cooperarea internaţională în domeniul social-umanitar pe care aceste organizaţii o realizează, în principal prin elaborarea unor declaraţii de principii sau convenţii internaţionale. Acest fapt reflectă şi este o consecinţă naturală a spiritului noului umanism caracteristic întregii activităţi ce se desfăşoară în România, care situează omul în centrul tuturor preocupărilor societăţii.

a) Unul din fenomenele cele mai pregnante ale epocii contemporane, cu implicaţii profunde asupra evoluţiei societăţii umane îl constituie afirmarea viguroasă a tineretului de pe toate continentele ca o uriaşă forţă a păcii, democraţiei şi progresului, atît pe plan naţional cît şi internaţional. În atari împrejurări, tuturor statelor, Naţiunilor Unite, întregii comunităţi internaţionale le revine îndatorirea de înaltă răspundere de a acţiona pentru formarea tineretului în spiritul păcii şi prieteniei între popoare, de a crea condiţiile care să-i permită să participe din plin la dezvoltarea economică şi socială a naţiunilor, la dezbaterea problemelor de care depind prezentul şi viitorul umanităţii.

Pe temeiul acestor considerente şi într-o perfectă concordanţă cu însăşi concepţia ţării noastre despre locul şi rolul tinerei generaţii în lumea modernă, România a luat iniţiativa înscrierii pe ordinea de zi a celei de a XV-a sesiuni a Adunării Generale a O.N.U. a unui punct intitulat: „Măsuri pentru promovarea în rîndurile tineretului a idea-

[24] *Ibidem*, p. 41.

Scanned with CamScanner

lurilor de pace, respect reciproc și înțelegere între popoare" [25].

Continuînd cu perseverență eforturile sale în cadrul U.N.E.S.C.O., în anii următori, și determinînd prin acțiunile sale organizarea sub auspiciile acestei instituții a unei Conferințe internaționale special consacrată problemelor tineretului (Grenoble, august 1964), România a reușit să ducă la bun sfîrșit inițiativa sa, concretizată prin adoptarea în unanimitate de către Adunarea Generală în 1965 a „Declarației cu privire la promovarea în rîndurile tineretului a idealurilor de pace, respect reciproc și înțelegere între popoare" [26]. Veritabilă Cartă a educației în spiritul păcii a tineretului, declarația a dat o grăitoare expresie — politică, juridică și morală — unei concepții avansate, profund umaniste, în ceea ce privește formarea tinerei generații. Primul principiu inclus în declarație proclamă astfel că tineretul trebuie să fie educat în spiritul păcii, dreptății, libertății, respectului reciproc și al înțelegerii, pentru a promova drepturi egale pentru toți oamenii și toate națiunile, precum și progresul economic și social, dezarmarea și menținerea păcii și securității internaționale.

Aducînd pentru prima dată în atenția O.N.U. problema inițierii unei largi cooperări internaționale pentru educarea tineretului, inițiativa românească a reprezentat practic o piatră de hotar în ansambul dezbaterilor referitoare la tineret, în cadrul sau sub egida instituțiilor internaționale. În baza prevederilor declarației au fost adoptate programe concrete de acțiune și au fost organizate numeroase manifestări internaționale, la inițierea cărora România a jucat întotdeauna un rol central, care au reluat și aprofundat sub diferite aspecte problemele complexe ale educării tineretului. Astfel, sub egida UNESCO, au fost organizate o serie de reuniuni, stagii, seminarii, mese rotunde dintre care multe au avut loc în România, avînd ca teme educația extrașcolară ; educarea tineretului universitar ; studentul ; arta și cultura ; tineretul și înțelegerea internațională ; rolul tineretului în crearea unui climat de pace și securitate în Europa ; tineretul, dezvoltarea și Națiunile Unite și altele.

Din inițiativa României, Adunarea Generală a O.N.U. a adoptat, în anii 1969, 1971 și 1973, rezoluții prin care recomandă guvernelor o serie de măsuri la nivel național și

[25] *Doc. A/4442.*
[26] *Rezoluția Adunării Generale 2037 (XX).*

Scanned with CamScanner

internațional care să creeze condiții pentru ca tineretul să-și poată asuma răspunderile care-i revin față de societate, să poată participa activ la dezvotarea națională și la cooperarea internațională [27].

O altă categorie de preocupări ale O.N.U. în legătură cu tineretul s-a conturat începînd cu anul 1972, cînd, ca urmare a unei propuneri românești, sprijinită de numeroase state, Adunarea Generală a adoptat o serie de recomandări pentru multiplicarea canalelor de comunicație cu tineretul și cu organizațiile internaționale ale acestuia, astfel încît O.N.U. să răspundă într-o măsură mai mare nevoilor și aspirațiilor tinerei generații.

O etapă calitativ nouă în activitățile O.N.U. în acest domeniu a fost inaugurată prin propunerile României din 1975, prezentate în cadrul documentului de poziție privind creșterea rolului O.N.U. în viața internațională, în care se sublinia că „o atenție deosebită trebuie acordată aspirațiilor tineretului, integrării sale în activitatea economică și socială, pregătirii sale pentru viață și muncă, cultivării sale în spiritul idealurilor de pace și cooperare între toate popoarele" [28]. Prin propunerile formulate cu acest prilej s-a pus în fața organizației mondiale sarcina de a se ocupa activ de asigurarea condițiilor de viață, muncă, învățămînt și educație, de problemele specifice care preocupă tineretul din lumea întreagă.

Pentru realizarea acestui obiectiv, o rezoluție a Adunării Generale, propusă de România în 1977, a enunțat ideea unui An internațional al tineretului, exprimînd convingerea că un asemenea An „ar contribui în mod util la mobilizarea eforturilor la nivel local, național, regional și internațional pentru ca tinerii să poată beneficia de cele mai bune condiții în materie de învățămînt, profesiune și existență" [29]. La sesiunea a XXXIII-a a Adunării Generale, în noiembrie 1978, la propunerea României, amintindu-se numeroasele rezoluții adoptate la O.N.U. din 1965 privind situația, nevoile și aspirațiile tineretului, s-a hotărît proclamarea unui An Internațional al Tineretului și desemnarea perioadei celei mai convenabile pentru organizarea de ma-

---

[27] *Rezoluțiile Adunării Generale 2497 (XXIV), 2270 (XXVI) și 3141 (XXVII).*

[28] *Contribuții ale României la soluționarea marilor probleme ale lumii contemporane*, Editura politică, București, 1975, p. 52—53.

[29] *Rezoluția Adunării Generale a O.N.U. 32/134.*

Scanned with CamScanner

nifestări adecvate [30]. La sesiunea XXXIV, din 1979, Adunarea Generală a O.N.U. a hotărît să desemneze anul 1985, anul celei de a 20-a aniversări a Declarației privind promovarea în rîndul tineretului a idealurilor de pace, respect reciproc și înțelegere între popoare, ca „An internațional al tineretului" sub deviza : „Participare, Dezvoltare, Pace" [31]. Rezoluția respectivă, prezentată în coautorat cu un număr impresionant de state — 75 — a fost adoptată prin consens. Pentru pregătirea acțiunilor legate de organizarea Anului internațional al tineretului a fost creat un Comitet consultativ, care să formuleze, pentru luarea în considerare de către Adunarea Generală, un program specific de măsuri și activități pe baza proiectului de program pregătit de secretarul general. În semn de prețuire față de eforturile neobosite ale României pentru consacrarea problemei tineretului la O.N.U., președinția acestui comitet a fost încredințată țării noastre.

La prima sesiune, din 1981, Comitetul consultativ a elaborat un program concret de măsuri și activități cu scopul de a fi întreprinse înaintea și în timpul Anului Internațional al Tineretului. Programul, adoptat în același an de Adunarea Generală a O.N.U. și la a cărui elaborare România a adus o contribuție hotărîtoare, a pus un accent deosebit pe aspectele actuale ale condiției tinerei generații și pe problemele internaționale majore privind cooperarea în domeniul tineretului. El a generat o vie activitate în rîndul guvernelor și al organizațiilor de tineret, al organismelor din sistemul O.N.U., precum și al organizațiilor internaționale neguvernamentale. Marea majoritate a acestor activități — conferințe, mese rotunde, simpozioane și altele, pe plan național, regional și internațional — și-au propus să identifice căi și modalități de îmbunătățire substanțială a condiției actuale a tinerei generații, să pună în valoare energiile și potențialul ei creator în slujba idealurilor de pace, libertate și independență, colaborare, democrație și progres. În tot mai multe țări s-au creat în acest scop comitete naționale pentru coordonarea pe plan național a acțiunilor de pregătire și marcare a A.I.T. În România a fost constituit, încă din 1981, Comitetul național român pentru A.I.T., organism care reunește

[30] *Rezoluția Adunării Generale a O.N.U. 33/7.*
[31] *Rezoluția Adunării Generale a O.N.U. 34/765.*

Scanned with CamScanner

reprezentanți ai tineretului din diferite domenii de activitate, precum și reprezentanți ai unor instituții și organisme guvernamentale cu preocupări și competențe în domeniul tineretului.

Un însemnat pas înainte în procesul de pregătire a A.I.T. l-au constituit recomandările suplimentare elaborate de Comitetul consultativ al O.N.U. pentru A.I.T. la sesiunea sa din 1982, aprobate, de asemenea, prin consens, de Adunarea Generală a O.N.U. Pe baza acestora, în cursul anului 1983 au fost organizate cinci reuniuni regionale consacrate problemelor tineretului, la care au participat reprezentanți ai țărilor din Africa, Asia și Pacific, Asia de vest, America Latină și Caraibe și respectiv Europa. Fiecare din aceste reuniuni s-a încheiat prin adoptarea unui plan regional de acțiune — documente cuprinzătoare care au stabilit măsuri concrete pentru impulsionarea activităților regionale și naționale prilejuite de A.I.T., menite să orienteze eforturile tuturor factorilor guvernamentali și neguvernamentali în direcția soluționării problemelor tineretului, ținînd seama de tradițiile și cerințele specifice fiecărui continent, să asigure continuitatea preocupărilor la nivel regional față de problema tineretului.

Dintre manifestările care urmează să se organizeze în cursul anului 1985, anul marcării propriu-zise a evenimentului se detașează organizarea Conferinței mondiale a O.N.U. pentru Anul Internațional al Tineretului, la New York, în timpul celei de a 40-a sesiuni a Adunării Generale, care oferă cadrul unui amplu schimb de experiență și opinii cu privire la statutul, locul și rolul tineretului în societatea contemporană, politicile naționale destinate tineretului, problemele cu care acesta se confruntă în diferite țări și zone ale globului, stabilind cele mai potrivite căi de a crea condiții împlinirii aspirațiilor și idealurilor tineretului, precum și modalitățile de întărire și diversificare în viitor a cooperării internaționale în acest domeniu. În acest scop, la ultima sesiune a Comitetului Consultativ al O.N.U. pentru A.I.T., care a avut loc la Viena în martie-aprilie 1985, au fost elaborate „linii directoare pentru programe de viitor în domeniul tineretului" care vor fi supuse spre examinare conferinței mondiale. Așa cum sublinia în alocuțiunea rostită la încheierea sesiunii de la Viena, tovarășul Nicu Ceaușescu, membru supleant al Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R., prim-secretar al C.C. al U.T.C., președintele Comitetului consulta-

Scanned with CamScanner

tiv al O.N.U. pentru A.I.T. „liniile directoare elaborate pot constitui un izvor de inspirație pentru toți factorii cu responsabilități în domeniul tineretului, ele fiind axate pe probleme specifice care privesc tînăra generație. Însemnătatea documentului va depinde de măsura în care acesta va stimula activități practice menite să ducă la îmbunătățirea condiției tinerilor, animați de idealul unei vieți mai bune și dornici să participe mai activ la soluționarea problemelor care îi interesează, la nivel național și internațional“ [32].

Ca țară inițiatoare a A.I.T., România își exprimă convingerea că prin conlucrarea strînsă a tuturor statelor, a instituțiilor din sistemul O.N.U., a organizațiilor de tineret, a celorlalți factori cu preocupări în domeniul tineretului, Anul Internațional al Tineretului va contribui în mod hotărîtor la creșterea aportului tinerei generații la rezolvarea corespunzătoare a problemelor vitale ale umanității, la făurirea unui viitor pașnic și luminos, pentru generațiile tinere de astăzi și mîine.

b) Aceleași motivări au făcut România sensibilă la preocupările O.N.U. față de condiția femeii în lume. Problema rolului femeii în societate a figurat pe agenda O.N.U. de la prima sesiune a Adunării Generale, în 1946, cînd a fost înființată Comisia pentru condiția femeii, de pe lîngă Consiliul Economic și Social, în vederea promovării egalității în drepturi a femeii cu bărbatul, în toate domeniile vieții sociale.

De-a lungul anilor această Comisie, ca și Consiliul Economic și Social, Adunarea Generală a O.N.U., O.I.M. și U.N.E.S.C.O. au abordat variate teme ale statutului femeii, precum și drepturile politice și civile ale acesteia, accesul femeilor la educație, știință și cultură, drepturile economice, integrarea femeilor în efortul global de dezvoltare etc. În primele decenii, activitățile în cadrul O.N.U. au fost orientate mai mult spre elaborarea de declarații și convenții. Astfel, în această perioadă au fost adoptate : Declarația pentru eliminarea discriminării față de femei (1967), pe baza căreia a fost convenită Convenția pentru eliminarea oricăror forme de discriminare față de femei ; convențiile privind drepturile politice ale femeilor (1952), cetățenia femeii măritate (1957), consimțămîntul la căsătorie, vîrsta minimă pentru căsătorie și înregistrarea căsătoriilor (1962);

[32] „Scînteia“, 4 aprilie 1985.

Scanned with CamScanner

convenţiile O.I.M. privind egalitatea de remunerare, protecţia muncii femeilor, protecţia maternităţii etc.

România a participat activ, alături de alte ţări, la elaborarea instrumentelor juridice de protejare a intereselor femeilor, pentru a se da un caracter cît mai concret prevederilor respective. Ţara noastră a avut o participare activă la pregătirea şi desfăşurarea acţiunilor legate de declararea anului 1975 ca An Internaţional al femeii, cu obiectivele : egalitate, dezvoltare, pace. În acest sens, deosebit de însemnată a fost contribuţia ţării noastre, alături de a altor ţări, la cea mai importantă manifestare din acest cadru — Conferinţa Mondială a Anului Internaţional al Femeii (Ciudad de Mexico) — care a marcat, practic, începutul unei noi etape în preocuparea O.N.U. faţă de condiţia femeii în societate. La Ciudad de Mexico, pentru prima dată femeile au reprezentat majoritatea la o reuniune interguvernamentală. Tot pentru prima oară, într-un asemenea cadru, bărbaţi şi femei au ajuns la concluzia comună că preocuparea faţă de rolul femeii în societate înseamnă de fapt preocuparea pentru soarta generală a umanităţii. Documentele adoptate de conferinţă (Declaraţia privind egalitatea femeilor şi contribuţia lor la pace şi dezvoltare, Planul mondial şi Planul regional de acţiune şi 36 de rezoluţii) pornesc de la recunoaşterea dreptului de a beneficia de transpunerea în realitate a triplului obiectiv al deceniului femeii : egalitate, dezvoltare, pace. La iniţiativa României, conferinţa a adoptat o rezoluţie privind integrarea femeii în procesele de dezvoltare politică, economică şi socială, condiţiile de egalitate cu bărbaţii, cuprinzînd un ansamblu de recomandări către state în această direcţie.

România a avut o prezenţă activă şi în dezbaterile care au condus la declararea perioadei 1976—1985 „Deceniul Naţiunilor Unite pentru femei". De asemenea, ţara noastră a participat activ la cea de a doua Conferinţă mondială a O.N.U. dedicată statutului femeii (Copenhaga, iulie 1980), la care au luat parte circa 10 000 de femei din 136 de state. Desfăşurată sub deviza deceniului femeii, proclamat la Ciudad de Mexico — egalitate, dezvoltare, pace, Conferinţa de la Copenhaga a adus de fapt în discuţie cele mai acute probleme care preocupă astăzi omenirea.

O contribuţie susţinută a adus ţara noastră şi la buna pregătire şi desfăşurare a Conferinţei mondiale a femeilor, desfăşurată la Nairobi în iulie 1985. Conferinţa a evaluat rezultatele Deceniului O.N.U. pentru drepturile femeilor

Scanned with CamScanner

și a trasat, totodată, jaloanele de activitate în acest domeniu pînă în anul 2000.

După cum a evidențiat nu o dată România, acțiunile întreprinse pînă în prezent în cadrul O.N.U. pentru promovarea condiției femeii în lume reprezintă doar un început. Dacă într-o serie de țări, transformarea revoluționară a structurilor societății a determinat eliberarea socială și politică a femeilor, asigurarea drepturilor lor economice, social-culturale, civile și politice depline, pe o mare parte a planetei femeile continuă să fie menținute într-un regim de inegalitate, fiind private de importante drepturi sociale și politice, împiedicate să participe la dezvoltarea economico-socială a țărilor lor, la lupta pentru soluționarea problemelor complexe ale omenirii.

În acest cadru, Organizației Națiunilor Unite îi revine sarcina de a acționa mult mai activ și mai eficient în vederea eradicării definitive și în întreaga lume a discriminării față de femei, pentru ocrotirea drepturilor femeii în familie și societate. În acest sens, potrivit propunerilor susținute de țara noastră în dezbaterile pe această temă din cadrul organizației, se impune îmbunătățirea activității „Comisiei O.N.U. pentru condiția femeii", care va trebui să joace un rol mai important și mai susținut în soluționarea problemelor economice, sociale și politice legate de situația femeii în lume.

c) Pe aceeași linie se înscrie contribuția României la elaborarea pactelor drepturilor omului — Pactul cu privire la drepturile economice, sociale și culturale și Pactul cu privire la drepturile civile și politice — adoptate de Adunarea Generală a O.N.U. în anul 1966 și intrate în vigoare în 1976. De la începutul dezbaterilor și pînă la convenirea textului, țara noastră a luat parte activă la negocieri. Principala preocupare a României în procesul elaborării acestor pacte a fost aceea de a formula asemenea prevederi care să favorizeze efectiv colaborarea internațională în domeniul drepturilor omului, conform scopurilor și principiilor Cartei O.N.U. și dreptului internațional contemporan.

Cele două pacte, — pe care țara noastră le-a ratificat în 1974 — cuprind principii și prevederi vizînd dreptul popoarelor de a dispune de ele însele, de bogățiile și resursele naturale, și de a-și determina în mod liber statutul politic, dezvoltarea economică, socială și culturală. Statele părți se angajează să respecte și să garanteze persoanelor aflate pe propriul teritoriu drepturile înscrise în pacte, fără nici un

Scanned with CamScanner

fel de discriminări precum : dreptul la viață, la libertatea și securitatea persoanei, dreptul la muncă și la remunerație corespunzătoare, ocrotirea femeii și altele.

Preocupări similare au fost marcate de activitatea laborioasă desfășurată de România la O.N.U. și în cadrul Organizației Internaționale a Muncii pentru adoptarea de reglementări care să ducă la asigurarea cît mai largă a dreptului fundamental al omului care este dreptul la muncă. În 1977, la propunerea României, împreună cu Algeria, Iugoslavia, Portugalia și Spania, Adunarea Generală a O.N.U. a adoptat, prin consens, o rezoluție cu privire la ameliorarea condițiilor de viață ale muncitorilor imigranți [33]. Rezoluția recomandă statelor o serie de măsuri menite să asigure suprimarea oricăror practici discriminatorii și, în general, respectarea drepturilor omului și cere organismelor O.N.U. și instituțiilor sale specializate, în special O.I.M., să continue să acorde atenție acestor probleme. Tot la inițiativa acestor țări s-a hotărît elaborarea unei convenții internaționale în acest domeniu, care a început să fie examinată în cadrul unui grup de lucru al Comisiei a III-a a Adunării Generale la sesiunile din 1980 și 1981, proces care a continuat și în anii următori [34].

România a ratificat cele mai importante convenții internaționale în domeniul muncii, elaborate de O.I.M. (circa 40 asemenea convenții), cum sînt cele privind durata muncii, șomajul, munca forțată, asigurările sociale și altele. De asemenea, potrivit politicii consecvente a partidului și statului nostru și în conformitate cu aceste convenții, în România are loc o perfecționare continuă a legislației naționale a muncii.

Necesitatea ca promovarea drepturilor omului să constituie unul din unghiurile principale de abordare a problemei populației și de elaborare și aplicare a politicii demografice a fost pusă puternic în lumină de Conferința mondială a populației care a avut loc la București între 19—30 august 1974. În cuvîntarea rostită la deschiderea lucrărilor conferinței, tovarășul Nicolae Ceaușescu, dînd expresie profundului umanism ce caracterizează politica internă și externă a României, a subliniat următoarele : „Considerăm că în abordarea problemei populației este

[33] *Rezoluția Adunării Generale 32/120.*
[34] *Rezoluția Adunării Generale 34/172.*

Scanned with CamScanner

necesar să se pornească de la faptul că omul constituie factorul determinant al progresului economico-social. De aceea, întreaga organizare a societăţii, politica generală a statelor trebuie să aibă drept ţel suprem bunăstarea şi fericirea oamenilor, garantarea libertăţii şi demnităţii omului, dezvoltarea personalităţii sale, participarea maselor la făurirea propriei istorii“ [35].

Dezbaterile conferinţei s-au finalizat cu adoptarea prin consens a 27 de importante documente dintre care se reliefează Planul mondial de acţiune în domeniul populaţiei. La iniţiativa României a fost adoptată cunoscuta rezoluţie „Pentru o lume mai dreaptă“ [36], care abordează problema profund umanitară a populaţiei în ansamblul problemelor majore ale lumii contemporane, parte componentă a strategiei generale a dezvoltării sociale şi economice a naţiunilor. Rezoluţia subliniază necesitatea ca în soluţionarea problemelor populaţiei să se pornească totdeauna de la marile comandamente contemporane ale făuririi unei lumi mai drepte şi mai bune şi anume : promovarea unui nou tip de relaţii între state, bazate pe principiile dreptului internaţional ; lichidarea subdezvoltării, stabilirea unei noi ordini economice internaţionale şi eliminarea oricăror manifestări de inechitate şi practici discriminatorii, precum şi reducerea decalajelor ; crearea unei lumi mai echitabile, bazate pe principiile deplinei egalităţi în drepturi, respectării independenţei şi suveranităţii naţionale, neamestecul în treburile interne, avantajul reciproc, nefolosirea forţei sau a ameninţării cu forţa.

d) Un important aspect al cooperării internaţionale în domeniul social-umanitar, este acela al dezvolării şi codificării dreptului umanitar. În condiţiile în care conflictele armate au continuat, practic, fără întrerupere după cel de-al doilea război mondial, la O.N.U. s-a ridicat problema situaţiei persoanei umane în caz de conflict armat. În acest sens la Geneva au avut loc două mari conferinţe : Conferinţa pentru codificarea regulilor privind victimele de război şi Conferinţa diplomatică pentru reafirmarea şi dezvoltarea dreptului umanitar aplicabil conflictelor armate, organizate sub egida O.N.U. şi a Comitetului Internaţional al Crucii Roşii.

---

[35] Nicolae Ceauşescu, *România pe drumul construirii societăţii socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 10, Editura politică, Bucureşti, 1974, p. 577.

[36] *Rezoluţia a V-a, în Doc. E/CONF. 60/19, p. 38—42.*

Scanned with CamScanner

România a participat activ la ambele conferinţe pornind de la principiul de bază al eliminării folosirii forţei şi ameninţării cu forţa din relaţiile internaţionale, considerînd că numai pe această cale poate fi îndeplinit în mod efectiv şi deziderатul umanitar. Ţara noastră a insistat pentru ca abordarea tuturor problemelor de drept umanitar să se facă pornindu-se de la eliminarea războaielor şi conflictelor armate actuale, de la respectarea dreptului popoarelor de a-şi hotărî singure soarta. În Proiectul de declaraţie referitor la dezarmare şi pace, propus spre a fi anexat la textul final al Conferinţei diplomatice, România a sugerat idei şi soluţii de natură a transforma acest drept într-un instrument al păcii şi securităţii internaţionale.

Ţara noastră şi-a adus, în acelaşi timp, contribuţia la eforturile O.N.U. de scoatere în afara legii şi de combatere a terorismului internaţional. România a participat activ la elaborarea celor trei convenţii internaţionale care urmăresc combaterea pirateriei aeriene şi este parte la ele (Tokio, 1963 ; Haga, 1970 şi Montreal, 1971). De asemenea, ţara noastră a contribuit la definirea Convenţiei privind reprimarea infracţiunilor contra persoanelor care se bucură de protecţia acordată agenţilor diplomatici. Punînd legislaţia sa în concordanţă cu aceste convenţii, România incriminează infracţiunile prevăzute de acestea stabilindu-se pedepse severe pentru reprimarea lor.

4. Creşterea rolului O.N.U. în viaţa internaţională

De-a lungul anilor, aşa cum s-a văzut, O.N.U. a adoptat importante documente internaţionale, a pus în circulaţie concepte noi asupra organizării relaţiilor interstatale, a trasat bazele unei largi activităţi internaţionale şi a mobilizat eforturile statelor pentru soluţionarea unor probleme fundamentale ale omenirii.

În acelaşi timp însă, întreaga prezenţă a O.N.U. pe arena mondială a pus în evidenţă numeroase neîmpliniri şi limite. Astfel, principiile înscrise în Carta O.N.U. nu s-au statornicit în relaţiile dintre state. O.N.U. nu a acţionat cu hotărîre pentru aplicarea în viaţă a rezoluţiilor adoptate. Examinarea unor probleme importante a luat deseori cursul unor discuţii şi dezbateri îndelungate şi fără rezultate.

Scanned with CamScanner

Conflicte grave în diverse zone ale lumii sau fenomene economico-sociale cu implicaţii mondiale nu au fost abordate în cadrul O.N.U. ci, adeseori, în afara organizaţiei. În cazul unor conflicte, organizaţia mondială a luat ea însăşi hotărîri nejuste, contrare intereselor vitale ale popoarelor.

Carta însăşi, rezultat al unor compromisuri şi elaborată într-o perioadă în care în lume dominau alte structuri internaţionale, conţine, aşa cum s-a văzut, prevederi depăşite. Astfel, există prevederi care implică existenţa colonialismului şi a dreptului la dominaţie a unui popor asupra altor popoare. Altele vorbesc încă, la 40 de ani de la încheierea celui de-al doilea război mondial, de „ţări inamice" şi fac distincţie între statele fondatoare ale O.N.U. şi cele care au aderat ulterior, în totală contradicţie cu principiul de bază al O.N.U. care este egalitatea suverană a statelor.

În activitatea practică a O.N.U. se menţin unele structuri învechite, iar reprezentarea în unele organe de lucru este inechitabilă în raport cu componenţa nouă a O.N.U., care a rezultat din creşterea numărului membrilor ei. În problemele vitale ale menţinerii păcii şi prevenirii războiului, care reprezintă sarcina fundamentală a organizaţiei, funcţiile O.N.U. rămîn un domeniu rezervat, în cadrul Consiliului de Securitate, marilor puteri care adeseori abuzează de „dreptul de veto" pe care li-l conferă Carta, împiedicînd Consiliul de Securitate şi, în fapt, O.N.U., să-şi exercite misiunea ce i-a fost încredinţată.

Pornind de la aceste realităţi, România a acţionat în permanenţă pentru adaptarea organizaţiei mondiale la cerinţele lumii contemporane, pentru creşterea rolului şi a eficienţei O.N.U. în viaţa internaţională. Cu prilejul examinării situaţiei internaţionale şi a politicii externe româneşti, Conferinţa Naţională a P.C.R. din 1972 a procedat la o analiză a rolului pe care O.N.U. îl are în relaţiile internaţionale, apreciind în concluziile sale că „transformările înnoitoare ce au loc în lume fac să crească tot mai mult rolul Organizaţiei Naţiunilor Unite şi al altor organisme internaţionale ca factor de stimulare a colaborării între ţări şi popoare, de elaborare a normelor care să guverneze relaţiile interstatale şi de asigurare a transpunerii în viaţă a acestor norme" [37]. Pe baza acestei analize, şi pe fondul unei largi preocupări în rîndul statelor pentru căutarea căilor prin care O.N.U. să joace un rol mai activ în

[37] *Conferinţa Naţională a P.C.R., 19—21 iulie 1972*, Editura politică, Bucureşti, 1972, p. 535.

Scanned with CamScanner

viața internațională, România a luat inițiativa înscrierii pe ordinea de zi a sesiunii Adunării Generale din 1972 a punctului intitulat „Creșterea rolului Organizației Națiunilor Unite în menținerea și consolidarea păcii și securității internaționale, în dezvoltarea cooperării între toate națiunile și în promovarea normelor de drept internațional în relațiile dintre state".

Discuțiile au fost largi, îmbrăcînd întreaga gamă a structurilor și activităților O.N.U. În urma acestora a fost adoptată o rezoluție prin care se evidenția că este „imperios necesar ca organizația să devină un instrument mai eficace în apărarea și întărirea independenței și suveranității tuturor statelor, a dreptului inalienabil al fiecărui popor de a-și hotărî singur soarta fără nici un amestec din afară și, potrivit Cartei, să acționeze cu toată fermitatea pentru prevenirea și curmarea actelor de agresiune sau a oricăror alte acțiuni care ar primejdui pacea și securitatea internațională" [38].

Problema creșterii rolului O.N.U. a continuat să fie dezbătută în anii următori în Adunarea Generală, inițiativa parcurgînd o serie de etape succesive. În 1973, o nouă rezoluție adoptată de Adunarea Generală, la propunerea României, căreia i s-au raliat 39 de coautori, a elaborat liniile directoare ale eforturilor în vederea atingerii obiectivelor creșterii rolului O.N.U. : folosirea deplină a cadrului O.N.U. pentru a preveni situațiile de încordare, criză și conflicte și pentru a soluționa pe cale exclusiv pașnică problemele internaționale ; întreprinderea de acțiuni pentru așezarea relațiilor dintre toate statele pe baza principiilor Cartei ; îmbunătățirea continuă a funcționării organelor principale ale O.N.U.

În 1974, Adunarea Generală a adoptat o nouă rezoluție [39] prezentată de România împreună cu 53 de coautori, care marchează trecerea de la faza de dezbatere generală la o fază de examinare mai concretă, prin antrenarea la procesul de îmbunătățire a activității O.N.U. a organelor principale, cărora le-au fost trimise spre studiu și adoptare de măsuri, propunerile și sugestiile care privesc activitatea lor, făcute de statele membre de-a lungul celor trei sesiuni în care a fost examinat punctul românesc și care au fost în-

[38] *Rezoluția Adunării Generale 2925 (XXVII).*
[39] *Rezoluția Adunării Generale a O.N.U. 3073 (XXVIII).*

Scanned with CamScanner

corporate în raportul secretarului general, discutat cu acest prilej.

În 1975, în baza unei rezoluții inițiată de România și Filipine [40], Adunarea Generală a creat Comitetul special pentru Carta O.N.U. și creșterea rolului organizației, format din 47 de state, între care și țara noastră, cu următoarele sarcini : a) să examineze în detaliu observațiile primite de la guverne referitoare la : Carta Națiunilor Unite; întărirea rolului O.N.U. în ceea ce privește menținerea și consolidarea păcii și securității internaționale ; dezvoltarea cooperării între toate națiunile și promovarea normelor de drept internațional în relațiile dintre state ; b) să examineze toate celelalte propuneri pe care statele le-ar putea face în vederea creșterii eficacității organizației în realizarea obiectivelor sale ; c) să întocmească o listă a propunerilor care au fost făcute în cadrul comitetului și să le precizeze pe acelea care au suscitat un interes deosebit.

Dezvoltînd inițiativa întreprinsă în 1972, în 1975 România a adus o nouă contribuție la eforturile ce se depun pentru a conferi O.N.U. locul ce i se cuvine în relațiile internaționale și, îndeosebi, la lucrările noului comitet special creat, prezentînd oficial Adunării Generale documentul „Poziția României cu privire la îmbunătățirea și democratizarea activității Organizației Națiunilor Unite, la întărirea rolului sau în realizarea colaborării între toate statele, fără deosebire de orînduire socială, a unei lumi mai bune și mai drepte, a unei păci trainice“ [41]. Procedînd la o analiză multilaterală a activităților O.N.U. în cele trei decenii de existență a organizației, acest document prezintă un ansamblu de propuneri a căror idee centrală este crearea condițiilor pentru o participare mai activă a tuturor statelor în diferite organisme ale O.N.U. și la soluționarea problemelor majore care confruntă omenirea, prin intermediul organizației.

Pe baza poziției exprimate în acest document, România a desfășurat o vie activitate atît în cadrul Comitetului special, cît și în Adunarea Generală pentru a se trece treptat la adoptarea de măsuri concrete care să asigure o corespondență cît mai bună între prevederile Cartei și sistemul de organizare și funcționare a O.N.U., pe de o parte, și marile

[40] *Rezoluția Adunării Generale a O.N.U. 3282 (XXIX).*
[41] *Documentul O.N.U. A/C. 6/437.*

Scanned with CamScanner

schimbări ce s-au produs și se produc în lume, pe de altă parte.

În scopul îndeplinirii mandatului său Comitetul special s-a întrunit în fiecare an, examinînd propunerile statelor, precum și pe cele ale organismelor specializate ale O.N.U. În sesiunea din martie-aprilie 1979, el a reușit să întocmească o listă de 20 de priorități, pe baza a peste 50 de propuneri, inclusiv propunerile țării noastre, în primul rînd cu privire la căile de reglementare a diferendelor dintre state : elaborarea unei Declarații cu privire la soluționarea pe cale pașnică a disputelor, ca un prim pas spre încheierea unui Tratat în această privință ; crearea unei Comisii a Adunării Generale, care să îndeplinească funcții de mediere, bune oficii și conciliere ; înființarea unui comitet permanent al Consiliului de Securitate pentru bune oficii, conciliere și mediere ; pregătirea unui documentar cu privire la mecanismele și facilitățile existente în cadrul O.N.U. pentru soluționarea pe cale pașnică a disputelor etc. [42].

După șapte ani de activitate, în 1982 Comitetul a reușit să ajungă la un consens asupra primei sale recomandări — proiectul asupra Declarației privind reglementarea pașnică a diferendelor internaționale, inițiat de țara noastră. Ca urmare a eforturilor depuse de țările mici și mijlocii, între care și România, un an mai tîrziu s-a reușit ca vechiul mandat al Comitetului să fie abandonat și înlocuit cu indicații precise din partea Adunării Generale privind temele ce urmează să fie abordate în fiecare sesiune a comitetului. În acest fel s-au creat condiții pentru ca activitatea Comitetului să intre într-o etapă nouă, de identificare efectivă a căilor și mijloacelor de sporire a eficacității și autorității acțiunii O.N.U.

La 16 august 1983, România, căreia i s-au alăturat Filipine și Nigeria, a prezentat un amplu document de lucru, difuzat ca document oficial al Adunării Generale, privind înființarea unei Comisii permanente de bune oficii, mediere și conciliere pentru reglementarea diferendelor și prevenirea conflictelor între state [43]. După cum se știe, propunerea de creare a unui organism special al O.N.U. care să acționeze în direcția soluționării pe calea tratativelor a oricăror probleme dintre state a fost enunțată de tovarășul Nicolae Ceaușescu în mai multe rînduri. Ea își are izvorul tocmai în preocuparea constantă și activitatea

[42] *Doc. O.N.U. A/34/33*, p. 5—8.
[43] *Doc. O.N.U. A/38/343.*

Scanned with CamScanner

neobosită a șefului statului român pentru rezolvarea pașnică a litigiilor și prevenirea conflictelor dintre state, pentru întărirea capacității de acțiune a organizației în această privință.

Propunerea românească a fost primită cu deosebit interes de numeroase state, care în dezbaterile sesiunilor Adunării Generale a O.N.U. din 1983 și 1984 au exprimat apreciere și sprijin față de obiectivele ei. Interesul față de această propunere este ilustrat de numărul mare de coautori — peste 30 — care s-au asociat proiectelor de rezoluție inițiate de România în legătură cu această chestiune. Prin rezoluția adoptată la cea de a XXXIX-a sesiune a Adunării Generale s-a hotărît examinarea în continuare, în cadrul Comitetului special pentru Carta O.N.U., a propunerii de creare a comisiei permanente.

Se poate, desigur, afirma că inițiativele României, ale președintelui Nicolae Ceaușescu în acest domeniu au adus contribuții esențiale la declanșarea unui proces, care în mod inerent va fi de durată, de perfecționare și democratizare a Organizației Națiunilor Unite, pentru a putea răspunde sarcinilor ce i-au fost atribuite prin Cartă, de ridicare a O.N.U. la înălțimea așteptărilor popoarelor.

Scanned with CamScanner

CONTENTS

Foreword by Ştefan A. Andrei 9

I. *President Nicolae Ceauşescu's Outlook on the Role of International Organizations and Conferences, the Ensurance of All States' Participation in the Resolution of the Major Problems of the Contemporary World* by Radu Bogdan 17

1. The Role and Place of Multilateral Diplomacy in Romania's Foreign Policy 22
   a) Questions Related to Multilateral Diplomacy and Its Institutional Framework 22
   b) Romania's Activity in International Organizations after the Ninth Congress of the RCP . . . 25

2. The Definitional Elements of comrade Nicolae Ceauşescu's Outlook on the Role of International Conferences and Organizations in the World Political Life 30
   a) All States' Equal Participation in the Settlement of the Major Issues Facing Mankind 31
   b) The Role of Small and Medium-Sized States in the International Life 34
   c) International Organizations — Permanent Forums for Institutionalized Cooperation among States . 38
   d) The Need for a Strict Observance of the Fundamental Principles of International Law . . 41

II. *The Building of Security and the Development of Cooperation in Europe* by Romulus Neagu 46

1. Definition of the New Concept of European Security 50

Scanned with CamScanner

2. The Conference on Security and Cooperation in Europe 55
a) The Organization of Negotiations on New, Democratic Bases 55
b) The Code of Conduct 68
c) Confidence-Building and Disarmament Measures 79
d) Broad Development of Economic, Technical-Scientific, Cultural and Other Cooperation . . . 82
e) The Creation of an Institutional Framework to Further Efforts for Building Security and Developing Cooperation on the Continent 87
3. Negotiations on Nuclear Weapons, Conventional Arms and Confidence-Building Measures 94
a) The Deterioration of the Situation on the Continent 95
b) The Soviet-American Talks in Geneva on Nuclear Weapons and the Outer Space, the Organization of Direct Negotiations between the Warsaw Treaty and the NATO 98
c) The Vienna Talks on the Reduction of Armed Forces and Armaments in Central Europe . . 105
d) The Stockholm Conference on Confidence — and Security-Building Measures and Disarmament in Europe 108
4. Meeting of Experts on the Expansion of All-European Cooperation in Various Fields 113
5. The Transformation of the Balkans into a Nuclear-Free Zone of Peace and Good Neighbourliness . . 120
a) Cooperation on a Non-Governmental Plane . . 122
b) Initiation of Concrete Actions of Economic and Technical-Scientific Cooperation 123
c) The Calling of a Summit of Balkan Countries 124

III. *The Cessation of the Arms Race, of the Nuclear Arms Race in the First Place, and the Achievement of a Passage to Disarmament* by Constantin Ene . . . 130
1. Non-Proliferation of Nuclear Weapons 140
2. The Organization and the Rise in the Efficiency of Disarmament Efforts 145
3. Romanian Stand-Taking Document on Disarmament-Related Questions 158
4. The First UN General Assembly's Special Session on Disarmament 163
5. The Mechanism of Negotiations on Disarmament Issues 172
6. The Second UN General Assembly's Special Session on Disarmament 179

Scanned with CamScanner

7. Romania's Other Activities in the '70s and '80s . 186

IV. *The Establishment of a New International Economic Order and the Eradication of Underdevelopment* by Constatin Ene and Radu Bogdan 191

1. Romania's Participation in the Economic Activities of the UNO and other International Organizations over 1965—1975 194

2. The Concept of a New International Economic Order, The Romanian Stand-Taking Document . . . 201

3. Romania's Admittance to the „Group of 77". Its Participation in the Non-Aligned Movement . . 207

4. Romania's Activity After Its Admittance to the „Group of 77" 210

5. Romania and the Council for Mutual Economic Assistance (CMEA) 221

V. *The Promotion of Equitable Relations among States, the Strengthening of Cooperation among all World Nations* by Radu Bogdan 229

1. Codification of the New Principles of Interstate Relations 229

2. The Eradication of Colonialism and Neocolonialism, of the Practices of Racial Discrimination and Apartheid 242

3. The Development of International Cooperation in the Social and Humanitarian Fields 249

4. The Enhancement of the UN role in the International Life 259

Scanned with CamScanner

SOMMAIRE

Avant-propos de Ştefan A. Andrei 9

I. *La conception du président Nicolae Ceauşescu sur le rôle des organisations et des conférences internationales, la garantie de la participation de tous les Etats au règlement des grands problemes du monde contemporain* de Radu Bogdan 17

1. Le rôle et la place de la diplomatie multilatérale dans la politique extérieure de la Roumanie 22
   a) La problématique de la diplomatie multilatérale et son cadre institutionnel 22
   b) L'activité de la Roumanie dans les organisations internationales après le IXe Congrès du P.C.R. 25

2. Elements qui définissent la conception du camarade Nicolae Ceauşescu sur le rôle des organisations et des conférences internationales dans la vie politique mondiale 30
   a) La participation de tous les Etats sur un pied d'égalité du règlement des problèmes majeurs de l'humanité 31
   b) Le rôle des Etats petits et moyens dans la vie internationale 34
   c) Les organisations internationales — forums permanents pour l'activité de coopération institutionnalisée des Etats 38
   d) L'obligation du respect stricte des principes fondamentaux du droit international 41

II. *L'édification de la sécurité et le développement de la coopération en Europe* de Romulus Neagu 46

Scanned with CamScanner

1. La définition du nouveau concept de sécurité européenne 50

2. La conférence pour la sécurite et la coopération en Europe 55

a) L'organisation des négociations sur de nouvelles bases, démocratiques 55

b) Le code de comportement 68

c) Mesures pour la confiance et le désarmement . 79

d) Le large developpement de la coopération économique, technico-scientifique, culturelle et dans d'autres domaines 82

e) La création d'un cadre institutionnel pour la poursuite des efforts entrepris dans la direction de l'édification de la sécurité et du développement de la coopération sur notre continent 87

3. Les négociations concernant les armes nucléaires, les armes conventionnelles et les mesures de confiance 94

a) L'aggravation de la situation sur le continent . 95

b) Les pourparlers soviéto-américains de Genève concernant les armes nucléaires et le Cosmos, l'organisation de négociations directes entre le Traité de Varsovie et l'O.T.A.N. 98

c) Les négociations de Vienne concernant la réduction des forces armées et des armements en Europe centrale 105

d) La Conférence de Stockholm pour des mesures de confiance et de sécurité et pour le désarmement en Europe 108

4. Les réunions d'experts concernant l'extension de la coopération génerale-européenne dans divers domaines 113

5. La transformation des Balkans en une zone de la paix et du bon voisinage, libre d'armes nucléaires . 120

a) La coopération au plan nongouvernemental . 122

b) Des actions concrètes en vue de la coopération dans le domaine économique et technico-scientifique 123

c) La convocation d'une réunion au sommet des pays balkaniques 124

III. *L'arrêt de la course aux armements, et en premier lieu des armements nucléaires, et le passage au désarmement* de Constantin Ene 130

1. La non-prolifération des armes nucléaires . . 140

2. L'organisation et l'amplification de l'efficience des efforts dans le domaine du désarmement . . . 145

Scanned with CamScanner

3. Le document de la position roumaine dans le problèmes du désarmement 158

4. La première session spéciale de l'Assemblée Générale de l'O.N.U. consacrée du désarmement 163

5. Le mécanisme des négociations dans les problèmes du désarmement 172

6. Le deuxième session spéciale de l'Assemblée Générale de l'O.N.U. consacrée au désarmement . . . 179

7. Autres activités de la Roumanie dans la décennie 1970—1980 186

IV. *L'instauration d'un nouvel ordre économique international et la liquidation du sous-développement* de Constantin Ene, Radu Bogdan 191

1. La participation de la Roumanie aux activités économiques de l'O.N.U. et d'autres organisations internationales dans l'intervalle 1965—1975 194

2. Le concept d'un nouvel ordre économique international. Le document de la position roumaine . . 201

3. L'admission de la Roumanie au «Groupe des 77». La participation au mouvement des pays non-alignés 207

4. L'activité de la Roumanie après l'admission au «Groupe des 77» 210

5. La Roumanie et le Conseil d'Assistance Economique Mutuelle (C.A.E.M.) 221

V. *La promotion de relations équitables entre Etats, le renforcement de la collaboration entre toutes les nations du monde* de Radu Bogdan 229

1. La codification des nouveaux principes concernant les rélations entre Etats 229

2. L'éradication du colonialisme et du néo-colonialisme, des pratiques de discrimination raciale et d'apartheid 242

3. Le développement de la coopération internationale dans le domaine social-humanitaire 249

4. L'augmentation du rôle de l'O.N.U. dans la vie internationale 259

Scanned with CamScanner